

כא וידבר יהוה אל-משה

פרשת נשא

21

לאמר: כב נשא את-ראש בני גרשון גם-הם לבית אבתם

22

למשפחתם: כג מבן שלשים שנה ומעלה עד בן-חמשים שנה

23

תפקד אותם כל-הבא לצבא צבא לעבד עבדה באהל מועד:

כד זאת עבדת משפחת הגרשני לעבד ולמשא: כה ונשא

24-25

את-יריעת המשכן ואת-אהל מועד מכסהו ומכסה התחש

אשר-עליו מלמעלה ואת-מסך פתח אהל מועד:

23. İş yapmak üzere – Ya da “ibadet etmek üzere”. Leviler’in sorumlu olacakları işlerden biri, enstrümanlar ve koroyla yapılan müzikle bazı toplumsal korbanlara eşlik etmek olacaktır (Midraş – Bamidbar Raba 6:5). Bu, Talmud’un (Arahin 11a) “ibadet” olarak nitelendirdiği görevlere dâhildir. Daat Zekenim’e göre, burada bahsedilen, ibadete dair işler, korban işlemlerindeki, hayvanların kesimi (Şehita), derilerin yüzülmesi ya da organların ayrılması gibi aşamalara yardımcı olmak ya da bunları bizzat yapmaktır.

24. Gereşuni ailelerinin işi – Burada p. 24-26’da açıklanan görevler, bu ailelerin 3:25-26’da açıklanan görevleriyle neredeyse tıpatıp aynıdır. 3:25-26’da genel olarak buradaki eşyaların “Gereşuniler’in Buluşma Çadırı’ndaki sorumluluğu” olduğu söylenirken, şimdi bu sorumluluğun tam olarak ne olduğu açıklanmaktadır: “çalışmak ve taşımak” (Daat Mikra).

Çalışmak ve taşımak – Bir görüşe göre buradaki “çalışma”dan kasıt, Mişkan’ın kurulması, Lehem Apanim’in hazırlanması, hayvan kesimi (Şehita) ve nöbettir (İbn Ezra). Genel anlamıyla “çalışma” kamp, “taşımaya” da yolculuk sırasındaki görevi yansıtmaktadır. Tora, 3:25’te Gereşuniler’in kamp sırasındaki görevlerinden bahsettikten sonra, şimdi yolculuk sırasındaki görevlerine geçmekte; nöbet görevlerinin yolculuk sırasında da devam ettiğini belirtmektedir (Sforno).

Başka bir açıklamaya göre “Çalışma”, Mişkan’ın parçalarının yolculuğa hazırlanmasıdır (Hişkuni). Öte yandan, Keatiler’in taşıma sorumluluklarında olan kutsal eşyalar, Keatiler değil Koenler tarafından hazırlanacaktır. Bu nedenle Keatiler’in sadece “taşımaya” gelecekleri söylenmiştir (p. 15); “çalışmaya” değil.

25. Mişkan’ın goblenlerini – En alttaki on goblenden oluşan örtüyü (Şemot 26:1-6; Raşi). Bkz. 3:25.

Buluşma Çadırı’nı – Yani çadırı oluşturan ve alttaki on goblenin üstüne gelen, on bir tiftik çadır bezinin birleşiminden oluşturulmuş örtüyü (Şemot 26:7:13; Raşi). Bkz. 3:25.

[Mişkan’ın] Örtüsünü – Çadır bezlerinin üstüne gelen kızılleştirilmiş koç derisinden örtüyü (Şemot 26:14; Raşi). Bkz. 3:25. Tora diğer örtüyü açık bir şekilde söylediği için, bu ilk örtünün tüm özelliklerini açıklama gereği duymamıştır (İbn Ezra).

En üstteki mavi işlenmiş deriden örtüyü – Çevirimiz, iki tane deri örtü olduğu ve bunlardan kızılleştirilmiş koç derisinden olanın alta, mavi işlenmiş deriden olanın da üste geldiği görüşündeki Rabi Nehemya’yı takip etmektedir (Raşi). Buna göre 3:25’te geçen “[Mişkan’ın] örtüsü” ifadesi de deriden yapılmış bu iki örtüyü birden kastetmektedir. Orada Gereşon ailelerinin Mişkan’ın “kurulu halindeki” görevlerinden bahsedildiği için, mavi deri örtünün kızılleştirilmiş koç derisinden örtüyü tamamen örtmesiyle, iki örtü birlikte “[Mişkan’ın] örtüsü” olarak değerlendirilmiştir. Bu pasuk ise, “taşımaya” görevi ifade ettiği ve bu sırada iki örtü birlikte değil, ayrı ayrı taşınacağı için, pasuk da ikisinden ayrı ayrı bahsetmiştir (Gur Arye). Öte yandan Rabi Yeuda’nın görüşüne göre, bahsedilen iki farklı deri hammadde, tek bir örtü oluşturacak şekilde birleştirilmiştir (bkz. Şemot 26:14 açık.).

Buluşma Çadırı’nın girişindeki perdeyi – Şemot 26:36. Bkz. 3:25.

Naso

[31. Gereşon Ailelerinin Görevleri]

²¹ Tanrı, Moşe'ye konuşarak şöyle dedi:

²² “Gereşon-oğullarının nüfusunu da atasal evlerine ve ailelerine göre belirle.

²³ Onları, Buluşma Çadırı'nda iş yapmak üzere görev ekibini oluşturabilecek herkesi [göz önünde tutarak, yani] otuz yaştan itibaren elli yaşa kadar sayacaksın.

²⁴ “Gereşuni ailelerinin işi şudur: çalışmak ve taşımak.

²⁵ “[Şunları] Taşıyacaklar: *Mişkan*'ın goblenlerini, Buluşma Çadırı'nı, [*Mişkan*'ın] örtüsünü, en üstteki mavi işlenmiş deriden örtüyü, Buluşma Çadırı'nın girişindeki perdeyi,

Naso, Tora'nın en uzun peraşasıdır ve 176 pasuk içerir. İlginç olan nokta, [Tora'nın beş kitabına karşılık beş alt kitaptan oluşan] Teilim kitabının en uzun bölümü olan *Perek* 119'un da, 176 pasuk içermesidir. Bir başka ilginç nokta ise, *Talmud*'un en uzun kısmı olan *Baba Batra*'da yine 176 sayfanın yer almasıdır.

Peraşanın ilk kısmı, Bamidbar peraşasının bir devamı niteliğindedir ve Levi ailelerine ait görev dağıtımını tanımlamaya ve onların sayım işlemlerini açıklamaya devam etmektedir. Keati ailelerinin görevleri ve sayımları ile ilgili emir önceki peraşada verilmiştir. Tora şimdi anlatımı diğer iki Levi ailesi ile sürdürecektir.

21. Moşe'ye – Keati ailelerini sayma ve görevlendirme emrine, Moşe'nin yanında Aaron da dâhil edilmişti (4:1); çünkü Keatiler'in taşıyacakları eşyalar için *Koenler*'in önceden hazırlık yapması gerekecekti. Ancak diğer Levi ailelerinin görevleri *Koenler*'in önceden bir müdahalesini gerektirmediği için, Aaron buradaki emre dâhil edilmemiştir (*Or Ahayim*; Abravanel).

22. Gereşon-oğullarının nüfusunu da... belirle – Tam çeviriyle “*Gereşon-oğullarının – onların da nüfusunu... belirle / onları da say*”. Yani “Gereşon-oğullarını da, çalışabilecek yaşa kaç kişinin geldiğini belirlemek üzere, Keat-oğulları ile ilgili emretmiş olduğum şekilde (p. 2) say” (Raşi).

Leviler için bir aylıktan itibaren yapılan ilk sayımda, ilk olarak Gereşon aileleri sayılmış, Keat ve Merari'nin sayımı da onun ardından yapılmıştı (3:15-39). Bunun nedeni Levi'nin üç oğlunun büyüklük sıralamasının böyle olmasıdır. Ancak Leviler'in şu anda yapılan 30-50 yaş arasındaki sayımında, Keatiler, Gereşuniler'den önce sayılmaktadır; çünkü burada sıralama, yapılan görevlerin önemine göredir ve Keatiler, en üst kutsiyet

düzeyindeki eşyaları taşıyacaklardır. Bundan, diğer ailelerin göz ardı edildiği gibi bir sonuç çıkarılmaması için Tora “onları da” demektedir (*Behor Şor*; *Daat Zekenim*).

Keatiler'den ilk olarak bahsedilmesi, diğer ailelerin küçük görülmesi şeklinde anlaşılmamalıdır; bu daha ziyade, Keatiler'in taşıma sorumluluğunu üstlendikleri Aron'a olan saygının bir ifadesidir. Tora bunu vurgulamak için, “*Naso* – [Tam anlamıyla] *Yükselt*” demektedir (krş. 1:2 ve 4:2 açık.). Yani “Gereşon'un oğullarını da onurlandır” (*Midraş – Bamidbar Raba* 6:2). Leviler'in sayımı konusuna Bamidbar peraşasında başlanmış olmasına ve konu henüz tamamlanmamasına rağmen, Gereşuniler'in sayımı Naso peraşasıyla başlamaktadır. Belki de bu sıra dışı durumun nedeni de Gereşuniler'i onurlandırmaktır (*Daat Mikra*).

“Onları da” ifadesi, Gereşuniler'in sayımının, daha önce açıklanan Keatiler'in sayımıyla ilişkili olduğunu belirtir. Keatiler, *Mişkan*'ın en kutsal parçalarını taşırlarken, Gereşonlar, ikinci düzeyde kutsal parçalardan sorumludur. “Onları da” demekle, Tora, her iki görevin de *Mişkan* için gerekli olduğunu ve her ikisinin de eşit şevkle yapılması gerektiğini belirtmektedir. Bu, öğrenimlerinde çok başarılı olamayan veya Tora öğrenim kurumlarına çok büyük miktarlarda bağış yapamayan kişilere yönelik bir mesajdır. Öğreniminde hızlı ilerleyemeyen bir kişinin, bu nedenle cesareti kırılmamalıdır. Ya da büyük miktarlarda bağış yapamayan bir kişi, yapabileceği bağış miktarının cüzi olduğunu düşünüp bunu yapmaktan vazgeçmemelidir. Tora bu tavra etkili bir cevap vermektedir: Kişi ister en üst düzeyde kutsal olan Aron *Aberit*'i isterse de sadece perdeleri ve kordonları taşıсын, yaptığı “her görevin” önemli olduğunu bilmelidir. Her rol önemlidir, çünkü her biri Tanrı'ya yönelik kutsal hizmetin çok önemli bir parçasıdır (Rabi Moşe Feinstein).

כּוּ וְאַתָּה קִלְעִי

הַחֲצֵר וְאֶת־מִסְדָּךְ | פֶּתַח | שַׁעַר הַחֲצֵר אֲשֶׁר עַל־הַמִּשְׁכָּן

וְעַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְאַתָּה מִיתְרֵיהֶם וְאֶת־כָּל־כְּלִי עֲבֹדָתָם וְאַתָּה

כָּל־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לָהֶם וְעָבְדוּ: כּוּ עַל־פִּי אֶהְרֹן וּבָנָיו תְּהִיָּה 27

כָּל־עֲבֹדָת בְּנֵי הַגֵּרָשִׁי לְכָל־מִשְׁאֵם וְלָכֵל עֲבֹדָתָם וּפְקֻדָּתָם עֲלֵיהֶם

בְּמִשְׁמֶרֶת אֶת כָּל־מִשְׁאֵם: כֹּה זֹאת עֲבֹדַת מִשְׁפַּחַת בְּנֵי הַגֵּרָשִׁי 28

בְּאַהֲל מוֹעֵד וּמִשְׁמֶרֶתָם בֵּיד אֵיתָמָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן: ס

כֹּס בְּנֵי מְרָרִי לְמִשְׁפַּחַתָּם לְבֵית־אֲבֹתָם תִּפְקֹד אֹתָם: ז מִבְּן שְׁלֹשִׁים 29-30

שָׁנָה וּמַעֲלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּפְקֹדָם כָּל־הַבָּא לִצְבָּא לַעֲבֹד

אֶת־עֲבֹדַת אֶהֱל מוֹעֵד: זֹאת מִשְׁמֶרֶת מִשְׁאֵם לְכָל־עֲבֹדָתָם 31

בְּאַהֲל מוֹעֵד קִרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן וּבְרִיחָיו וְעֲמוּדָיו וְאֹדְנָיו:

(Mizrahi; Maskil Ledavid). Yani bu bakışla, pasuktaki “Aaron ve oğulları” ifadesi, genel bakışla “Koenler” anlamındadır.

Ancak Ramban her iki pasuğu da sözlük anlamıyla açıklar. Buna göre bu pasukta belirtildiği şekilde, Aaron ve oğulları, Gereşuniler’i bireysel olarak görevlendirecekler, kimin hangi konudan sorumlu olduğunu, örneğin kimin ilahiler söylemekle, kimin kapı nöbetiyle, kimin Mişkan’a ait kumaşların taşınmasıyla yükümlü olacağını tayin edecekler, ayrıca yolculukların başında ve sonunda, taşınmanın başlayışı ve bitişini emrederlerdir. Tüm bunlar, pasuğumuzdaki “Aaron ve oğullarının sözüne göre” ifadesinin kastettiği amirliktir. Aaron, Elazar ve İtamar – üçü de bu organizasyondan sorumlu olacaktır. Bunun ötesinde, Elazar, üç Levi ailesinin başkanlarının amiri olacak (3:32), İtamar da, sıradaki pasukta ve p. 33’te söylendiği üzere, Gereşon ve Merari ailelerinin sorumluluğundaki tüm eşyaların denetimini gerçekleştirecektir.

Zimmetli olarak – Tam çeviriyle “tüm yüklerini onlara nöbetler halinde / sorumluluk olarak emanet edeceksiniz”. Alternatif olarak “[Gereşuniler] Taşıyacakları her şey için sabit görevler alacaklardır” (The Living Torah). Ya da “taşıyacakları her şeyle

ilgili olarak onlardan ismen hesap soracaksınız” (Septuaginta). Ya da “Taşıyacakları [şeyleri] korumak için, her şeyin hesabını tutacaksınız” (Saadya Gaon; Hizkuni).

Emanet edeceksiniz – Tanrı bu sözleri Moşe’ye söylemektedir; çünkü Koenler görev dağıtımını yaparken Moşe de onlarla birlikte olacaktır (Ramban).

28. İtamar’ın idaresi altında – Tam çeviriyle “nöbetleri, Koen Aaron’ın oğlu İtamar’ın elinde [olacaktır]”. p. 33’te de benzer şekilde.

Yolculuk sonunda herkes, sorumluluğu altındaki eşya ve parçaları İtamar’a teslim edecektir (Ramban).

29. Merari-oğulları... – Burada rütbede yükseltme ifade eden “Naso Et Roş – Başlarını Yükselt” [deyimisel anlamıyla “nüfusunu belirle”] sözcüğü kullanılmamıştır. Ama bunun nedeni, Merariler’in sayımının, Gereşuniler’in sayımından hemen sonra emredilmesi ve ikisinin aynı emre dâhil olarak değerlendirilmesidir (İbn Ezra). Merari-oğullarının görevleri ile ilgili olarak burada söylenenler, daha önce 3:36-37’de söylenenlere göre çok farklı değildir.

²⁶ avlunun asma perdelerini, *Mişkan* ve *Mizbeah*'ı çevreleyen avlunun girişindeki açıklığın paravanını, [asma perdelerin] kordonlarını, tüm hizmet aletlerini ve kendilerine teslim edilecek her şeyi. [Gereşuniler, bu şekilde] Hizmet edeceklerdir.

²⁷ “Gereşuni-oğullarının tüm işleri – tüm taşıma ve tüm çalışma [görevleri] – Aaron ve oğullarının sözüne göre [yapılacaktır]. Tüm yüklerini onlara zimmetli olarak emanet edeceksiniz.

²⁸ “Gereşuni-oğulları ailelerinin Buluşma Çadırı'ndaki işleri budur. Sorumlulukları[nı], *Koen* Aaron'un oğlu *İtamar*'ın idaresi altında [yerine getireceklerdir].

[32. Merari Ailelerinin Görevleri; Keatiler'in Sayımı]

²⁹ “Merari-oğulları... Onları ailelerine ve atasal evlerine göre say.

³⁰ Buluşma Çadırı'nın işini yapmak üzere görev ekibine katılabilecek herkesi [göz önünde tutarak, yani] otuz yaştan itibaren elli yaşa kadar sayacaksın onları.

³¹ “[Merari-oğullarının,] Buluşma Çadırı'ndaki tüm işlerine dair taşıma sorumlulukları şöyledir: *Mişkan*'ın kalasları, sürgüleri, sütunları ve yuvaları,

26. [Asma perdelerin] Kordonlarını – Bunlar, asma perdelerin uçuşmaması için onları, alt kıyısından, yere çakılmış kazıklara bağlayan kordonlardır. Bunları Gereşon aileleri taşıyacaktır. Asma perdeleri üstten direklerle bağlayan başka kordonların taşınması ise Merari ailelerinin sorumluluğundadır (bkz. p. 32; 3:26 açık.; Raşi).

Ramban'a göre ise çeviri “[önceki pasukta adları geçen gobenlerin ve tiftik çadır bezlerinin] kordonları” şeklindedir. Bu doğrultuda, burada bahsedilen kordonlarla 3:26'daki kordonlar aynılarıdır.

Tüm hizmet aletlerini – Bu, *Mişkan*'ın kurulması ve hizmetlerinin yerine getirilmesi için gerekli araç gereci tanımlamaktadır. Örneğin, *korbanların* hazırlanmasında, parçalarına ayrılıp yıkanmasında kullanılan masalar, *Mişkan*'ın örtülerini sabit tutan kazıklar, ipler (İbn Ezra), asma perdelerin takıldığı kancalar, müzik aletleri (Malbin) vb.

Kendilerine teslim edilecek her şeyi – *Targum Onkelos*; Raşi. Tam çeviriye göre “onlara [ya da “onlar için”] yapılacak her şeyi”. Yani “pasukta geçen *Mişkan* ve *Mizbeah* için yapılacak her şeyi” (İbn Ezra). Bu bakışla, gelecekte yapılacak olan tüm yan gereçlerden bahsediliyor olabilir. Raşi'nin görüşüne göre ise, bunu söylemeye gerek yoktur; çünkü pasukta bundan hemen önce geçen “tüm hizmet aletlerini” ifadesi, sadece mevcut olan değil, gelecekte yapılacak olanları da kapsar. Bu nedenle buradaki “onlar için” ifadesi,

Targum Onkelos'un değerlendirdiği şekilde, “Gereşuniler için” şeklinde değerlendirilmelidir (*Maskil Ledavid*). Dolayısıyla ifade, “Gereşuniler'in görevlendirilecekleri her şey” anlamındadır (Ramban).

Alternatifler: Önceki ifadeyle bağlantılı olarak “tüm hizmet aletlerini ve [bu aletler] için yapılacak her şeyi” (İbn Ezra). Ya da sondaki ifadeyle bağlantılı olarak “[Gereşuniler, kamp halindeyken, bahsedilen tüm eşyaların yanında,] çalışmak üzere, onlar için yapılan gereçlerin [örneğin kazıkları çakmak için kullanılan balyoz ve sökmek için gereken kerpetenlerin bakımı ve korunmasından da sorumlu olacaklardır]” (Sforno). Ya da “[sorumlulukları dâhilinde olan kısımlar] için yapılması gereken her şeyi”. Örneğin bozulma ya da zarar görme durumunda tamirati vs. (*Daat Mikra*; krş. *Aamek Davar*).

27. Taşıma – Yolculuk sırasında (Sforno).

Çalışma – Kamp halinde (a.k.).

Aaron ve oğullarının sözüne göre – Bu pasuk, Aaron ve iki oğlunun, Gereşuniler'in yönetimini paylaştıklarını söylemektedir; ama sıradaki pasuk, sadece *İtamar*'dan söz eder. Raşi'ye göre şimdiki pasuk, Gereşuniler'in, tıpkı Keatiler ve Merariler gibi, genel olarak Aaron'un ailesinin, yani *Koenler*'in sorumluluğunda olacağına dair genel kuralı vermektedir. Sıradaki pasukta ise, Gereşuniler'in yönetimi söz konusu olduğunda, *Koenler*'i *İtamar*'ın temsil edeceği belirtilmektedir

כב ועמודי

32

החצר סביב ואדניהם ויתדתם ומיתריהם לכל-כליהם ולכל

עבדתם ובשמת תפקדו את-כלי משמרת משאם: זה זאת עבדת

33

משפחת בני מררי לכל-עבדתם באהל מועד ביד איתמר

בן-אהרן הכהן: זה ויפקד משה ואהרן ונשיאי העדה את-בני

34

הקהתי למשפחתם ולבית אבתם: זה מבן שלשים שנה ומעלה

35

ועד בן-חמשים שנה כל-הבא לצבא לעבדה באהל מועד:

זה ויהיו פקדיהם למשפחתם אלפים שבע מאות וחמשים: זה אלה

36-37

פקודי משפחת הקהתי כל-העבד באהל מועד אשר פקד משה

ואהרן על-פי יהוה ביד-משה: ס שני זה ופקודי בני גרשון

38

למשפחותם ולבית אבתם: זה מבן שלשים שנה ומעלה ועד

39

בן-חמשים שנה כל-הבא לצבא לעבדה באהל מועד: מ ויהיו

40

פקדיהם למשפחתם לבית אבתם אלפים ושש מאות ושלשים:

olan kabile başkanları (bkz. 1:4), Tanrı'nın Moşe'ye vermiş olduğu Leviler'in sayımıyla ilgili emirde yer almamaktadırlar. Ancak Leviler tüm halkı temsilen bu görevlere atandıkları için, Moşe kabile başkanlarını da davet ederek, onların gücenmeleri olasılığını bertaraf etmiştir. Nitekim her Levi ailesinin sayım sonuçları verilirken, "Tanrı'nın Sözü üzerine" yapılan sayımı sadece Moşe ve Aaron'un yaptığı söylenmekte, kabile başkanlarından bahsedilmemektedir (bkz. p. 37, 41 ve 45). Dolayısıyla başkanlar Tanrı'nın emri değil, Moşe'nin kendi kararı doğrultusunda sayıma katılmışlardır (Midraş – Bamidbar Raba 6:8). Şu da dikkat çekicidir: Kabile başkanlarından daha önce "Yisrael'in başkanları" olarak bahsedilmişken, burada "toplumun başkanları" denmektedir. Buna şöyle bir açıklama getirilebilir: Tora sürekli olarak, Leviler'in görevinin toplumla ilgili olduğunu vurgulamaktadır. Örneğin, "[bu sayede Tanrısal] öfke Bene-Yisrael toplumu üzerine yönelmeyecektir" (1:53); veya "tüm toplumun Buluşma Çadırı'nın önündeki sorumluluklarını [Leviler] koruyacaklardır" (3:7)

vs. Dolayısıyla başkanların bu sayıma katılmalarının nedeni, onların "toplumun" temsilcileri olmalarıdır (Daat Mikra).

36. Sayıları 2750'ydi – Anlaşıldığı kadarıyla burada verilen sonuçlar da, tıpkı Bene-Yisrael'in tümünün sayımlarında olduğu gibi, asıl sonucun yuvarlanmış halidir (bkz. 1:21 açk.).

³² avlunun çevre boyunca [sıralanan] direkleri, [bu direklerin] yuvaları, çengelleri ve kordonları ile [bunlara] ait tüm gereçler ve tüm işler.

“Taşıma sorumlulukları [dâhilindeki] eşyaları [Merari-oğullarına] ismen teslim edeceksiniz.

³³ “Bu [sayılanlar], Merari-oğulları ailelerinin Buluşma Çadırı’ndaki her türlü hizmetlerine dair işleridir. [Tüm bunlar] Koen Aaron’un oğlu İtamar’ın idaresi altında [yerine getirilecektir].”

³⁴ Moşe; Aaron ve toplumun başkanlarıyla [birlikte], Keati-oğullarını ailelerine ve atasal evlerine göre saydı.

³⁵ [Sayıma] Buluşma Çadırı’ndaki iş için görev ekibine katılabilecek herkes, [yani] otuz yaştan itibaren elli yaşına kadar olanlar [katıldı].

³⁶ Ailelerine göre sayıları 2750’ydi.

³⁷ Moşe ve Aaron’un, Tanrı’nın Moşe aracılığıyla [iletmiş olduğu] Sözü üzerine saydığı şekliyle, Keati ailelerinin – Buluşma Çadırı’nda hizmet edenlerin hepsinin – nüfusu buydu.

[33. Gereşuniler ve Merariler’in Sayımı]

³⁸ Gereşon-oğullarının ailelerine ve atasal evlerine göre sayımları ³⁹ Buluşma Çadırı’ndaki iş için görev ekibine katılabilecek herkes, [yani] otuz yaştan itibaren elli yaşına kadar olanlar [göz önünde tutularak yapıldı].

⁴⁰ Ailelerine ve atasal evlerine göre sayıları 2630’du.

32. [Direklerin] ... çengelleri ve ipleri – Asma perdelerin asılı olduğu direklerin üstündeki çengeller ve perdeleri bağlamak için kullanılan ipler. Bunlar Merari ailelerinin sorumluluğundadır (Raşi; bkz. 3:26 açık.). Perdelerin direklere asılışı ile ilgili açıklamalar için bkz. Şemot 27:10 açık.

Çevirimiz Raşi’nin açıklaması doğrultusundadır. Ramban’a göre ise burada asma perdelerin alt taraftan toprağa sabitlenmesine yarayan kazıklar ve kordonlardan bahsedilmektedir.

İsmen teslim edeceksiniz – Ya da “[Merari-oğullarını] Taşıma sorumlulukları [dâhilindeki] eşyalara ismen atayacaksınız”. Ya da “[Merari-oğulları] Kendilerine emanet edilen parçaları taşımaya ismen atanacaklardır” (The Living Torah).

Bütün ailenin, genel bir sorumlulukla görevlendirilmesi yerine, görevler her Levi’ye tek tek dağıtılacaktır. Bu kural, hem Keatiler hem de Gereşuniler için aynı şekilde geçerli olmasına karşın, Merari ailesi ile ilgili olarak özellikle vurgulanmaktadır; çünkü Merariler Mişkan’ın en ağır parçalarını taşıdıklarından, herkesin bu yükü

eşit ve mantıklı bir şekilde paylaşması önem taşımaktadır (Ramban). Anlaşıldığı kadarıyla her kalasın üzerinde, onu taşımakla görevli olan Leviler’in isimleri yazılırdı. Ayrıca Mişkan her kurulduğunda, aynı kalasın aynı yere konması gerekirdi (Talmud Yerusalmi – Orayot). Bu da kalasların üzerine, Mişkan’daki tam konumlarının da yazılmasını gerektirir (Daat Mikra).

Alternatif olarak “Taşıma sorumlulukları [dâhilindeki] eşyaları [Merari-oğullarına, o eşyaların] isimleriyle teslim edeceksiniz [böylece herkes neyi taşıyacağını bilecek]” (p. 49, Sforino o.a.; bkz. p. 49 açık.).

34. Moşe; Aaron ve toplumun başkanlarıyla – Leviler’in sayılması sorumluluğunu hep birlikte paylaşmışlardır: Moşe, Tanrı’nın görevlendirdiği kişi olarak; Aaron, Levi kabilesinin başkanı ve dolayısıyla Leviler’in genel sorumlusu olarak oradadır. Leviler, görevlerini tüm toplumu temsilen yapacakları için, bu işleme toplum liderleri de katılmışlardır (Or Ahayim).

Tüm halkın sayımına Tanrı’nın emriyle katılmış

41 מֵאֵלֶּה פְּקוּדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי גִרְשׁוֹן כָּל־הָעֶבֶד בְּאֶהֱל מוֹעֵד אֲשֶׁר
 42 פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה: מִבּ וּפְקוּדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מֶרְרִי
 43 לְמִשְׁפַּחַתָּם לְבֵית אֲבֹתָם: מִגּ מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה וְעַד
 44 בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לַעֲבֹד בְּאֶהֱל מוֹעֵד: מִדּ וַיְהִי
 45 פְּקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפַּחַתָּם שְׁלֹשָׁת אֲלָפִים וּמֵאֲתַיִם: מֵה אֵלֶּה פְּקוּדֵי
 46 מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מֶרְרִי אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה
 47 בְּיַד־מֹשֶׁה: מִזּ כָּל־הַפְּקוּדִים אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּנְשֵׂאֵי יִשְׂרָאֵל
 48 אֶת־הַלְוִיִּם לְמִשְׁפַּחַתָּם וּלְבֵית אֲבֹתָם: מִזּ מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה
 49 וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לַעֲבֹד עֲבֹדֶת עֲבֹדֶת מִשְׁא
 48 בְּאֶהֱל מוֹעֵד: מֵה וַיְהִי פְּקֻדֵיהֶם שְׁמֹנֶת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת
 49 וּשְׁמֹנִים: מֵט עַל־פִּי יְהוָה פָּקַד אוֹתָם בְּיַד־מֹשֶׁה אִישׁ אִישׁ
 עַל־עֲבֹדָתוֹ וְעַל־מִשְׁאֵן וּפְקוּדֵי אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: פ
 1 א וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

devamıdır: “[Moşe] Onları, Tanrı’nın Sözü üzerine, Tanrı’nın Moşe’ye emretmiş olduğu şekilde, her kişi [kamp halindeki] işini, [yolculuk sırasındaki] yükünü [n miktarını] ve [taşımak üzere] eline emanet edilenler [i isimleriyle bilecek şekilde], göreve Moşe’nin eliyle [=bizzat] atadı” (Sforno).

5.

Sıradaki iki *Perek*’te (5 ve 6), kitabın başında geçen sayımlara ya da *Mişkan*’a [veya kendi içlerinde birbirine] bir şekilde bağlı olan altı konu açıklanmaktadır: [1] *Tame* kişilerin [en azından] *Şehina* Kampı’nın [yani *Mişkan* bölgesinin] dışına çıkarılmaları (p. 1-4). [2] Hırsızlıkla ilgili bazı kanunlar (p. 5-8). [3] *Koenler*’e verilen bazı paylar (p. 9-10). [4] Sadakatsizliğinden şüphelenilen bir kadın (p. 11-31). [5] *Nazir* (6:1-21). [6] *Birkat Koanim* (6:22-27).

Bu konular arasındaki bağlantı kolayca görülmeyebilir. Hatta verilen bazı sebep olasılıkları kulağa yetersiz gelebilir. Böyle durumlarda İbn Ezra’nın uzun açıklamaları içinde Şemot 21:2’ye yaptığı açıklama göz önünde tutulmalıdır: “Her bir kural ve mitsva kendi başına öneme sahiptir. Eğer bir kanun ya da mitsvayla bir başkasının

neden yan yana verildiğine dair bir açıklama bulabilirsek, iyi. Ama yapamazsak, bunu kavrayışımızın yetersizliğine bağlamalıyız” (*Daat Mikra*).

1-4. Kampın kutsal tutulması. Bene-Yisrael bu noktada, yeni kurulan *Mişkan* ve onların arasında barınmaya başlayan *Şehina*’ya uygun bir yer olması için, kamplarını *tumadan* arındırmaları konusunda hem o nesli hem de gelecek nesilleri bağlayan bir emir almaktadırlar (İbn Ezra; Ramban; krş. Raşbam). Bu durumda, şimdi okuyacağımız kısmın, halka [en geç] *Mişkan*’ın hizmete açıldığı gün olan 1 Nisan 2449 tarihinde verilmiş olması gerekir (*Talmud – Gitin* 60a-b; Raşi; bkz. Şemot 40:17). Zira *tame* insanların *Mişkan*’a istedikleri gibi girip çıkabildikleri bir zaman diliminin olduğu düşünülemez (*Mizrahi*; *Gur Arye*; *Sifte Hahamim*). Dolayısıyla bu, Tora’nın kronolojik sırayı izlemediği örneklerden biridir; zira önceki peraşada gördüğümüz üzere, Bene-Yisrael’in sayılması konusundaki emir 1 İyar 2449 tarihinde verilmiştir (bkz. 1:1).

Bazı otoritelere göre, buradan *Koenler*’in berahalarına (bkz. 6:22 açık.) kadar olan kısmın tümü 1 Nisan’da verilmiştir. Dolayısıyla Tora’nın, düzenli anlatım için 1 Nisan 2449 tarihine döndüğü söylenebilir (*The Living Torah*).

⁴¹ Moşe ve Aaron'un, Tanrı'nın Sözü üzerine saydığı şekliyle, Gereşon-oğulları ailelerinin – Buluşma Çadırı'nda hizmet edenlerin hepsinin – nüfusu buydu.

⁴² Merari-oğulları ailelerinin, ailelerine ve atasal evlerine göre sayımları

⁴³ Buluşma Çadırı'ndaki iş için görev ekibine katılabilecek herkes, [yani] otuz yaştan itibaren elli yaşına kadar olanlar [göz önünde tutularak yapıldı].

⁴⁴ Ailelerine göre sayıları 3200'dü. ⁴⁵ Moşe ve Aaron'un, Tanrı'nın Moşe aracılığıyla [iletmiş olduğu] Sözü üzerine saydığı şekliyle, Merari-oğulları ailelerinin nüfusu buydu.

⁴⁶ Moşe'nin, Aaron ve Yisrael başkanları ile [birlikte] ailelerine ve atasal evlerine göre Leviler'i saydığı tüm sayımlar

⁴⁷ Buluşma Çadırı'nda çalışma işi ve taşıma işi yapmak üzere [göreve] gelecek herkes, [yani] otuz yaştan itibaren elli yaşına kadar olanlar [göz önünde tutularak yapılmıştı].

⁴⁸ Sayıları 8580'di.

⁴⁹ [Moşe] Onları, Tanrı'nın Moşe aracılığıyla [iletmiş olduğu] Sözü üzerine, her biri kendi işi ve kendi yükünde [olacak şekilde] görevlendirdi. [Yaptığı] Atamalar [da] Tanrı'nın Moşe'ye emretmiş olduğu şekilde [yapılmıştı].

5

[34. Kampın Kutsal Tutulması]

¹ Tanrı, Moşe'ye konuşarak şöyle dedi:

47. Çalışma işi – İbranice *Avodat Avoda*. Tam çeviriyle “işin işi”. Bu aynı zamanda “ibadet işi” olarak da çevrilebilir. Hahamlarımız, bahsedilen “ibadetin”, *korbanlar* sırasında Leviler'in ziller ve lirlerle yaptıkları kutsal müzik olduğunu açıklarlar. Bu, *ibadete* güzellik ve motivasyon katmak için yapılan bir iştir ve Leviler'in, *Koenler*'in gerçekleştirdikleri ibadete eşlik eden özel ibadetleridir (*Mizrahi; Sifte Hahamim*). Yani “başka bir işe hizmet eden bir iştir” (*Talmud – Arahin* 11a; Raşi; Rabenu Behaye).

Başka görüşlere göre burada sadece *Koenler*'e özel olmayıp Leviler'in yaptığı ibadet işlemlerinden bahsedilmekte de olabilir. Bu görevler içinde hayvan kesimi, derilerin yüzülmesi ve organların parçalara ayrılması vardır (*Daat Zekenim*). Genel olarak Leviler, *Koenler*'in görevlerine yardımcı olurlardı.

Taşıma işi – “Çalışma işi”nden farklı olarak “taşıma işi” *Koenler*'e yardımcı olmayı içermez. Sadece kendi sorumluluklarında olan parçaların taşınması, *Mişkan*'ın kurulup sökülmesi ve gereken tamiratın yapılmasından ibarettir (*Daat Mikra*).

48. Sayıları 8580'di – Bu, Keati (2750), Gereşuni (2630) ve Merari (3200) ailelerinin toplam nüfusudur. Bunu basit bir toplama ile kolayca bulmak mümkün olmasına karşın, Tora toplam nüfusu yine de vermekte ve farklı ailelerin farklı görevler almasına karşın, Leviler'in bir bütün olduğunu tekrar hatırlatmaktadır. Bu da tüm Leviler'in, yaptıkları görevin

ister yüksek isterse de düşük kutsiyetteki eşyaları ilgilendirmesine bakılmadan, Tanrı tarafından eşit değerde tutulduklarını öğretir. *Midraş* bu durumu sahip olduğu sanat eserlerini tek tek sayıp, hepsinden ayrı ayrı zevk alan bir krala benzetir. Kral sayımları ayrı ayrı yaptıktan sonra, sonuçları birbirine ekleyerek, hazinesinin büyüklüğünü görmekten de ayrıca memnuniyet duyar (*Midraş – Bamidbar Raba* 6:11-12).

49. Görevlendirdi – Ramban; *Daat Mikra*. Ya da “[Levi ailelerinin] her birini kendi işine ve kendi yüküne göre saydı” (İbn Ezra; krş. Raşi).

[Yaptığı] Atamalar – “Yaptığı atamalar da, Tanrı'nın [sayım konusunda] Moşe'ye emretmiş olduğu şekilde, yani aileler, atasal evler ve bireyler üzerinde detaylı bir şekilde yapıldı”. Bu da hiçbir Levi'nin, bir başka Levi'nin işini yapamayacağı şeklindeki kuralla uyum içindedir (Ramban; krş. *Daat Mikra*).

Ya da “[yaptığı] sayımlar, Tanrı'nın Moşe'ye emretmiş olduğu şekilde yapılmıştı”. Başka bir deyişle, Tanrı'nın emretmiş olduğu şekilde, sadece otuz-elli yaşları arasındaki Leviler sayılmış (Raşi), bu yaş grubunun dışında kalan tek kişi bile, hatayla olsa dahi, sayıma katılmamıştır (*Gur Arye*). Ya da “[Levi ailelerinin her birinin] sayımları” (İbn Ezra).

Buradaki *Ufkudav* sözcüğü “ve [yaptığı] atamalar” ve “ve [yaptığı] sayımlar”ın yanı sıra, aynı zamanda “ve eline emanet edilenler” şeklinde de anlaşılabilir. Bu durumda sözcük, önceki ifadelerin bir

בְּצוֹ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

2

וַיִּשְׁלְחוּ מִן־הַמַּחֲנֶה כָּל־צָרוּעַ וְכָל־זָב וְכָל טָמֵא לַנֶּפֶשׁ: ג מִזְכָּר

3

עַד־נִקְבָּה תִּשְׁלְחוּ אֶל־מַחֲוֶיז לַמַּחֲנֶה תִּשְׁלְחוּם וְלֹא יִטְמְאוּ

אֶת־מַחֲנֵיהֶם אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָם:

önemine ve ihlalinin ağırlığına gönderme yapar (Sefer Ahinuh).

Burada adı geçen üç *tuma* sınıfı, arınma sürecinde yedi gün gerektiren ve başka insanlara da aktarılabilen türdeki *tuma* türlerindendir (İbn Ezra). Öte yandan, diğer her *tuma* türünde de, bir kişi gerekli arınma işlemlerini tamamlamadığı sürece *Mişkan* veya *Bet-Amikdaş*'ın sınırları içine giremez. Bu ağır bir ihlaldir (bkz. 5:2-3 açık., *Tumat Mikdaş Vekadaşav* k.b.).

Tora daha ileride, savaş sırasında kurulan küçük çaplı ordu kamplarının dışında, ihtiyaç giderilmesine yönelik belirli yerler ayarlanmasını emretmektedir (Devarim 23:13). Ancak bu, çöldeki ana kamp için gerekli değildir. Her çadırın içinde bir bölme buna ayrılacaktır. Yani bu amaçla kampın dışına çıkma gerekliliği sadece küçük çaplı kamplar için geçerlidir (İbn Ezra).

3. Erkekten kadına kadar – Yani burada verilen emir, *zava*, *nida* ya da *yoledet* konumundaki, ölü nedeniyle *temea* veya *tsaraat* hastası olan kadınlar için de geçerlidir (İbn Ezra; terimler için bkz. Vayikra Perek 15).

Tam çeviriyle “erkekten dişiye kadar”. Tora “adamdan kadına kadar” demek yerine bu ifadeyi tercih etmiştir; zira “adam ve kadın”, yetişkinleri belirtir. Ancak bu kural açıklanan nedenlerle *tame* olan çocukları da kapsar (*Daat Mikra*).

Kampın dışına gönderin – *Mişkan* kurulu olduğu sürece, bahsedilen *tame* kişiler, kendilerine yasak olan bölgelere giremezlerdi. Ama *Mişkan* toplandıktan ve kamp düzeni ortadan kalktıktan sonra, aynı kişiler *Mişkan*'ın bulunduğu noktaya bile gidebilirdi. Yani *Mişkan* varsa, o nokta dünyanın en kutsal yeridir. Yoksa, diğer yerlerden bir farkı yoktur. Buradan eğitsel bir ders çıkarılabilir: Her yer, orada bulunanlara göre

onur kazanır. İnsana şeref veren, bulunduğu mevki değildir. Aksine bir mevkinin onur ve şeref düzeyini, orada bulunan kişi belirler (krş. *Talmud – Taanit* 21b).

İçlerinde barındığım kamplarını – Dolayısıyla Tanrı sadece *Mişkan* bölgesinde değil, hem orada (*Şehina* Kampı'nda), hem Levi kampında hem de Yisrael kampında barınmaktadır (*Daat Mikra*). Bu da, buradaki emrin neden özellikle Tora'nın bu noktasında yer aldığını açıklamaktadır. Kamp düzeni belirlenince, halk, Tanrı'nın Kutsal Varlığı'nın sadece *Mişkan* sınırları içinde olduğu izlenimini almıştı. Tanrı durumun böyle olmadığını söylemektedir. Ancak yine de, farklı *tuma* sınıflarındaki kişilerin farklı bölgelere girememesinden, kutsiyetin her yerde eşit düzeyde olduğu söylenemez (*Meam Loez*).

İfade *Daat Mikra*'ya göre çevrilmiştir: Alternatif çeviri: “[Bene-Yisrael'in] aralarında barındığım [yer olan] kamplarını *tame* yapmasınlar.”

Kamplarını *tame* yapmasınlar – Tora, Kutsal Mekân'a *tame* halde girmeyi yasaklamaktadır (*Talmud – Makot* 14b). *Mitsvat Lo Taase* No. 220. Her ne kadar *Bet-Amikdaş* ayakta değilse de, kutsiyeti aynen devam etmektedir ve dolayısıyla bu kural günümüzde de aynı şekilde geçerlidir. Günümüzde tüm Yahudiler “ölü nedeniyle *tame*” konumunda sayıldıkları için, gerekli arınma sürecinden geçene kadar (bkz. *Perek* 19) bir zamanlar *Bet-Amikdaş*'ın bulunduğu bölgeye girmek, yasaktır (*Sefer Ahinuh*). Bunun ihlali *Tumat Mikdaş Vekadaşav* olarak bilinen ağır günahı işlemek anlamına gelir (bkz. 19:20; bkz. Vayikra 5:2-3 açık.).

² “Bene-Yisrael’e emret; tüm *tsaraat* hastalarını, tüm [bedensel] akıntılı kişileri ve ölüden dolayı *tame* olan herkesi kamptan göndersinler.

³ Erkekten kadına kadar [bu üç sınıftaki herkesi] gönderin. Onları kampın dışına gönderin ki, Benim içlerinde barındığım kamplarını *tame* yapmasınlar.”

2. Tüm *tsaraat* hastalarını – İbranice *Kol Tsarua*. Bkz. Vayikra 13:45. “Tüm” sözcüğüyle, *tsaraat* nedeniyle *tame* olan farklı sınıflara gönderme yapılmaktadır. *Tsaraat*la ilgili olarak iki şekilde *tame* olunabilir (bkz. Vayikra 13:4 açık., *İki Metsora statüsü* k.b.). “Tüm” sözcüğü her ikisini de bu kurala katmaktadır. *Tsaraat* konusu için bkz. Vayikra Perek 13-14.

Tüm [bedensel] Akıntılı kişileri – İbranice *Zav*. Bkz. Vayikra Perek 15. “Tüm” denmesi, *baal keri* konumundaki bir kişiyi de bu kurala dâhil etmektedir (Rabenu Behaye; bkz. Vayikra 15:16 açık.; ayrıca bkz. Devarim 23:11).

Ölüden dolayı *tame* olan herkesi – *Targum*; Raşi; *Septuaginta*. Bir ölüyle temastan ya da onunla aynı çatı altında bulunmaktan dolayı *tame*. Yani *Teme Met*. Bkz. Perek 19. Ayrıca bkz. Vayikra 21:1-19 açık., *Koenler*, *Tumat Met* ve *Met Mitsva* k.b.

Tam çeviriyle “bir can için *tame*” (bkz. 19:14-16). “Herkes” olarak çevirdiğimiz *Kol* sözcüğü, önceki iki açıklamada olduğu gibi “tüm” anlamındadır ve kurala başka sınıfları ekleme amaçlıdır. Burada kurala dâhil edilenler, *Şerets* adı verilen küçük çaplı bazı hayvanların leşinden dolayı *tame* durumunda olanlardır (bkz. Vayikra 11:29-31).

Kamptan göndersinler – Çölde iç içe konumlanmış üç kamp vardı: En içte *Mişkan* (*Şehina* Kampı), onu çevresinde Levi kampı, en dışta da Yisrael kampı (bkz. 2:1-34 açık.). *Bet-Amikdaş* döneminde de buna paralel olarak en içte *Bet-Amikdaş*’ın *Azara* (İç Avlu) kısmı vardı. Onun çevresinde, *Nikanor Kapısı*’ndan Tapınak Dağı bölgesinin sınırına kadar olan kısım, çöldeki Levi kampına, oradan Yerusalayim surlarına kadar olan bölge de çöldeki Yisrael kampına denk geliyordu (*Yad – Bet Abehira* 7:11. Bkz. *Vayikra Kitabı*, Ekler, II. *Bet-Amikdaş*’ın Planı). Erets-Yisrael’in fethinden sonra, Yeşua, surlu şehirleri Yisrael kampı ile denk hale getirmiştir. Dolayısıyla *tsaraat* hastaları iyileşene kadar bu şehirlerin dışında dururdu (*Mişna – Kelim* 1:7; *Meam Loez*).

Hahamlarımız pasukta bahsi geçen üç sınıftaki *tame* kişiye ait kuralları *Talmud*’da (*Pesahim* 67a) özetle şu şekilde türetmişlerdir: Sıradaki pasukta geçen “*kamplarını tame yapmasınlar*” ifadesi bu farklı sınıftaki *tame* kişilerin her birinin, dışına çıkması gereken farklı birer “kampı” olduğunu ima eder. Tora Şemot 13:19’da, Moşe’nin, Yosef’in kemiklerini yanına aldığını söylemektedir. Moşe bir Levi olduğu için, çadırı da Levi kampında bulunurdu. Buradan, ölü nedeniyle *tame* bir kişi bir yana, ölünün kendisinin bile Levi kampında bulunabileceği görülmektedir. Dolayısıyla bu pasuk, ölü nedeniyle *tame* bir kişinin kamptan gönderilmesini emrederken, bahsettiği kamp, *Mişkan* bölgesidir. Yani *Şehina* Kampı’nın dışında yer almalıdır; ama Levi kampının ve elbette Yisrael kampının içinde kalabilir. İkinci olarak, Tora bir *tsaraat* hastasının kamp dışında ve “yalnız” olması gerektiğini açık bir şekilde dile getirmiştir (Vayikra 13:46). Bu sadece tüm kampların dışında mümkün olduğuna göre, bir *tsaraat* hastası, Yisrael kampının da dışında yer almalıdır. *Zav* için kalan tek ihtimal, sadece iki kampın dışına çıkmasıdır. Yani bir *zav*, *Şehina* ve Levi kamplarının dışında yer almalıdır; ama Yisrael kampında kalabilir.

Dolayısıyla bu pasuklar her üçü için farklı kamplarda bulunmanın yasak olduğuna işaret etmektedir. Bu pasuktaki tekil ifade ise (“*kamptan göndersinler*”), her üçünün de girmesinin yasak olduğu kampı, yani *Şehina* kampını kasteder. Kısacası burada, her üç sınıftaki *tame* kişilerin [aslında onların türevi olarak “tüm” *tame* kişilerin], *Şehina* kampından uzaklaştırma emri verilmektedir (Rabenu Behaye).

Tame kişilerin *Şehina* Kampı’nın, yani *Bet-Amikdaş* sınırlarının dışına çıkarılması, Tora’nın 613 emrinden biridir. *Mitsvat Ase* No. 143. Bu emir Tora’da birkaç yerde geçmektedir. Sadece bu bölümde “*gönderin*” fiili tam üç kez geçmektedir (iki kere bu pasukta bir kere sıradaki pasukta). Ayrıca Devarim 23:11 vs. Bir mitsvanın birkaç kez tekrarlanması onun

וַיַּעַשׂוּ-בְנֵי יִשְׂרָאֵל

וַיִּשְׁלַחוּ אוֹתָם אֶל-מַחֲוֶז לַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה בֶּן

עֲשׂו בְנֵי יִשְׂרָאֵל: פ ה וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ו דִּבֶּר 5-6

אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶן-אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ מִכָּל-חֲטָאת הָאָדָם

לְמַעַל מֵעַל בֵּיהֶן וְאִשְׁמָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא:

hemen ardından gelmesi, bu rahatsızlıkların “Tanrı’ya karşı uygunsuz davranışa” (p. 6) karşılık birer ceza olarak verildiğine işaret eder (bkz. Vayikra Perek 13’ün başındaki açıklamalar. Ayrıca bkz. Vayikra 15:1-18 açk.da son paragraf).

6. Bir adam ya da kadın – Buradan Tora’nın herhangi bir emrinin ihlal edilmesi konusunda bir erkekle bir kadının aynı cezayı hak ettikleri görülmektedir. Bu, genel bir kuraldır. Kadınlar, Tora’nın “yapma” şeklindeki tüm emirlerinden, erkeklerle aynı düzeyde sorumludurlar (*Talmud* – *Kiduşin* 35a). Bu sözler, Şemot kitabında okuduğumuz “Bir adam bir çukur[ın örtüsünü] açarsa, ya da bir adam bir çukur kazıp örtmezse...” (Şemot 21:33) sözleriyle başlayan kanunu tamamlamaktadır. Orada sadece “bir adam”dan bahsedilmiş ve başkalarına verdiği zarar konusundaki yükümlülüğü açıklanmıştır. Tora burada “bir adam ya da kadın” demekle, tüm zararlar konusunda bir erkekle bir kadının eş yükümlülüğe sahip olduğunu öğretmektedir (*Sifre*, Naso 2). Bu da Rabi Akiva’nın, girişte alıntılarladığımız sözlerine bir örnektir (*Daat Mikra*).

Tanrı’ya karşı uygunsuz davranmış – Ya da “Tanrı’ya ihanet etmek üzere”. Girişte açıklandığı gibi, bu bölüm özellikle bir Ger’e karşı maddi haksızlık konusunu ele almaktadır (ayrıca p. 8 açk.). Tora her türlü hırsızlığın “Tanrı’ya karşı uygunsuz davranış” sınıfında olduğunu daha önce de söylemiştir (bkz. Vayikra 5:21 açk.). Ancak bunu burada özellikle bu konu içinde tekrar ederek, Yahudilik’i sonradan kabul etmiş bir kişiden çalmanın da Tanrı’ya karşı bir ihanet olarak değerlendirildiğini öğretmektedir. Bunu ayrıca söylemek özellikle gereklidir; çünkü bir Ger, sadece ve sadece Tanrı’ya ve Tora’ya olan sevgisi

nedeniyle, tüm geçmişini bir kenara atıp Yahudiler’e katılmayı seçmiş, çok değerli bir kişidir. Ancak geçmişini ve ailesini geride bıraktığı için, yeni ortamında yalnız, yardıma muhtaç, savunmasızdır ve buna bağlı olarak kötü insanlar için kolay bir hedeftir. Bu nedenle Tanrı, böyle birine yapılacak haksızlığın, doğrudan Kendisi’ne karşı bir ihanet olarak değerlendirileceğini vurgulamaktadır. Çünkü Tanrı, savunmasızın koruyucusudur. Yine aynı sebepten dolayı, bu hırsız, Tanrı’ya ihanet sınıfında değerlendirilen günahların onarımı için getirilen *Aşam-korbanı*ı getirmekle yükümlü hale gelmektedir (Sforno).

Alternatif olarak burada bahsedilen uygunsuz davranış, hırsızın, Tanrı’nın İsmi üzerine yalan yere yemin etmiş olmasıdır. Ayrıca bkz. Vayikra 5:21 açk.

Her türlü insani günahı – Krş. Ramban. Kullanılan sözcük “*Het* – *Hata*”dır; ama buradaki anlamı “*günah*” şeklindedir; çünkü burada kasıtlı bir ihlalden bahsedilmektedir.

Tam çeviriyle “tüm insani günahlardan [birini] işlerse...”. Bahsedilen günahların ne olduğu Vayikra 5:21-22’de listelendiği ve burası tekrar niteliğinde olduğu için, Tora burada sözden tasarruf etmiştir (Ramban). Burada özellikle ima edilen günahlar, bir kişinin, eline teslim edilen bir emaneti, yapmış olduğu bir iş antlaşması gereği yükümlülüğünü, yaptığı bir hırsızlığı, kayıp bir eşyayı bulduğunu inkâr etmesi, başkasının alacağını vermeyi reddetmesi gibi, hırsızlık konulu günahlardır. Burada değinilmeyen bir başka nokta da, suçlunun, günahını daha da ağır hale getiren bir yalan yemin etmiş olmasıdır (bkz. Vayikra 5:22).

O can [böylece] suçlu duruma düşerse –

⁴ Bene-Yisrael böyle yaptılar: Onları kampın dışına gönderdiler. [Böylece] Bene-Yisrael, Tanrı'nın Moşe'ye söylediğini harfiyen yerine getirdiler.

[35. Hırsızlık Tazminatı ve Koenler'e Bazı Bağışlar]

⁵ Tanrı, Moşe'ye konuşarak şöyle dedi:

⁶ "Bene Yisrael'e konu: Bir adam ya da kadın, Tanrı'ya karşı uygunsuz davranmış olacak şekilde her türlü insani günahı işler ve o can [böylece] suçlu duruma düşerse;

4. Böyle yaptılar – Bene-Yisrael bu emri hemen yerine getirmişlerdir. Yolculuk sırasında Dan kampı en arkadan gelir ve herkesin kaybettiği eşyaları toplardı. Dolayısıyla burada bahsi geçen, *tuma* halleri nedeniyle kamp dışında durmaları gereken kişiler, tahminen Efrayim kampının ardından, Dan kampının önünde yolculuk ederlerdi (İbn Ezra). Başka bir olasılık ise bu kişilerin kamp dışında bulunmaları şartının, sadece kamp hali için geçerli olmasıdır. Yolculuk sırasında ise herkes kendi ailesinin yanında ilerlerdi (*Daat Mikra*).

Harfiyen yerine getirdiler – Tam çeviriyle "Bene-Yisrael böyle yaptılar. Tanrı'nın Moşe'ye konuştuğu şekilde, onları kampın dışına gönderdiler. Böyle yaptılar Bene-Yisrael". Ya da "Bene-Yisrael böyle yaptılar; onları kampın dışına gönderdiler. Tanrı Moşe'ye nasıl konuştuysa, öyle yaptılar Bene-Yisrael".

Açık bir şekilde, pasuk "böyle yaptılar" ifadesini gereksiz görünen bir şekilde tekrarlamaktadır. Ancak bu gereksiz değildir. İlk ifade, halkın genelinin bu emre uygun davranarak *tame* kişileri kampın dışına çıkardığını belirtirken, ikinci ifade ise, *tame* kişilerin bu emre hiçbir şekilde karşı gelmeyip, kampı terk ettiklerini söylemektedir (*Sifre*; *Malbim*).

6-8. Gerler'e yönelik maddi haksızlık. Tora, Vayikra 5:20-26'da bir kişinin, haksız yere başkasının parasını ya da maddi bir varlığını elinde tutması durumunu ele almıştı. Orada herhangi bir emanet, iş antlaşması, çalıntı ya da kayıp eşya, maaş gibi konularda, karşı tarafın hakkı olan bir para ya da eşyayı elinde tuttuğunu inkâr eden ve bunun üzerine bir de yalan yere yemin eden bir kişiyle ilgili kanun açıklanmıştı. Tora bu konuya birkaç satırda olsa burada bir kez daha dönmektedir. Tora'nın bir kanunu tekrarlamasının amacı bellidir: o kanun hakkın-da yeni bazı detayları öğretmek. Tora bu kısımda

Vayikra'da açıklamadığı iki yeni noktayı öğretmektedir: [a] Vayikra 5:20-26'daki kanunlar içinde, açıklanan durumdaki bir hırsızın, elinde haksız yere tuttuğu şeyi asıl sahibine vermenin yanında, günahının onarımı için bir de *Aşam-korbanı* getirmesi ve ayrıca ek bir ödeme yapması (beşinci pay) gerektiği belirtilmişti. Tora şimdiki bölümde, söz konusu *korban* (p. 8; bkz. Vayikra 5:25) ve ek ödemenin (p. 7; bkz. Vayikra 5:24), sadece günahkar kişinin suçunu itiraf ettiği durum için olduğu öğretilmektedir (bkz. p. 7 ačk.). Yani itiraf etmezse *korban* getirmez ve ek ödeme yapmaz. [b] Ayrıca eğer haksızlık gören kişi bir *Ger*'se (bkz. p. 8 ačk., *Varisi yoksa* k.b.) ve bu *Ger*, ardında varis bırakmadan ölürse ödeme Koenler'e yapılır (*Sifre* 1; *Midraş – Bamidbar Raba* 2:5; Raşi; krş. Raşbam). [Elbette bunlar en göze çarpan yeniliklerdir. Rabi Akiva'nın dediği gibi, bunun gibi, bir konu eksik bırakılıp, eksiğin tamamlanması için o konuya Tora'nın başka yerinde tekrar değinildiği takdirde, sadece yeni görünen noktalar değil, tekrarlanan noktalar dâhil olmak üzere her şey, tek tek açıklanmayı gerektiren detaylara gönderme yapar (*Sifre*, Naso 2). Örneğin bkz. p. 6 ačk.]

Elbette akla hemen, bu detayın verilmesi için neden özellikle bu noktanın seçildiği sorusu gelecektir. Ramban açıklar: Önceki kısımda kabilelerin ailelerine ve atasal evlerine göre tek tek sayılması sonucunda, on iki kabileye mensup olmayan, dolayısıyla açıklanan kamp düzeninin dışında kalan Gerler ön plana çıkmışlardır. Bu vesileyle, bir *Ger*'den para ya da mal çalındığı takdirde ortaya çıkabilecek özel durumla ilgili kanun bu noktada verilmiştir. Alternatif olarak, Tanrı, sayım ve kamp düzeni konusunda kendilerini dışlanmış hissetmemeleri için, Gerler'le ilgili özel bir kanun vermekte ve onlarla Koenler arasında bir yakınlık kurmaktadır (*Daat Mikra*).

İbn Ezra'ya göre bu kısmın *zav* ve *tsaraat* bahsinin

וְהִתְיָדוּ אֶת-חֲטָאתָם

אֲשֶׁר עָשׂוּ וְהֵשִׁיב אֶת-אֲשָׁמוֹ בְּרֹאשׁוֹ וְחִמִּישְׁתּוֹ יִסָּךְ עָלָיו וְנָתַן
לְאִשֶּׁר אָשָׁם לוֹ:

Ağlayamayan bir kişi, sesini ağlamaklı yaparsa bile Tanrı yaptığı *teşuvayı* bunu geri çevirmeyecektir. Teilim'de söylendiği gibi, “*Tanrı ağlama sesi mi duydu*” (Teilim 6:9) – “ağlamamı” değil, “*ağlama sesimi*”. Yani ağlayamayan bir kişi, Tanrı’yla ağlamaklı bir sesle konuştuğunda bile bu etkilidir.

Bir kişi günahlarını samimiyetle itiraf ettiği takdirde, Tanrı katındaki savcı meleklerin söyleyebileceği bir şey kalmaz; sessiz kalırlar. Kişi, *Viduy*’un sonunda tam bir sadakatle “Ve Sen, başımıza gelen her şeyde haklısın. Çünkü bize karşı hep doğru davrandın; ama biz kötülük ettik” dediğinde Tanrı, meleklerle “Gelin ve çocuklarımın sadakatini görün!” der. “Onlara büyük acılar, sıkıntı ve dertler verdikten sonra bile bana şikâyetle gelmiyorlar, aksine Bana ‘haklısın’ diyorlar. Hatalarını kabullenip Bana dönüyorlar!”

Viduy çok temel bir gerekliliktir. Bu emrin burada yer alması, Tora’nın, onarım için tıpkı bu pasukta verilen örnekte olduğu gibi belli bir *korbanın* getirilmesini emrettiği durumlarda bile, onarımın gerçekleşebilmesi için mutlaka ve mutlaka öncesinde sözlü bir itirafın yapılması gerektiğini gösterir.

Bu durum, başka insanlara karşı işlenen kabahatler için de aynı şekilde geçerlidir. Böyle kabahatler iki yönlü *teşuva* gerektirir. Öncelikle kişi, kabahat işlediği kişiye, vermiş olduğu maddi ve manevi zararın tazminatını [varsa ek ödemelerle birlikte] ödemeli, kendisini kalpten affetmesi için gereken her şeyi yapmalıdır. Bunu yaptığı zaman, o kişiye karşı yükümlülüğü sona erer. Ancak bu o kişiyi tamamen temizlemez. Zira bir insana yapılan kabahat, aynı zamanda Tora’nın emrinin ihlali anlamına geldiği için, Tanrı’nın Huzuru’nda da aynı aşamaları içeren bir *teşuva* yapmalıdır.

Açıktır ki böyle durumlarda bir kişi sadece Tanrı’nın Huzuru’nda [sözde] *teşuva* yapıp, elinde tuttuğu parayı gerçek sahibine ödemediği

takdirde hiçbir şey yapmış değildir. Eğer bu kişi ölmüşse, parayı onun varislerine verir. Ama bu kişi bir Ger’se ve varisi yoksa (s.p. açık.), ne yapmak gerektiği birazdan okuyacağımız pasuklarda açıklanmaktadır (*Meam Loez*).

Başmal – Yani hırsızlık konusu olan asıl malı ya da parayı (bkz. Vayikra 5:24 açık.). Bu, hiçbir eksiklik olmadan ödenmelidir (İbn Ezra).

Beşinci payımı – Yani başmalın dörtte biri kadar bir payı. Böylece eklenen kısım, toplam ödemenin beşte biridir (bkz. Vayikra 5:16 açık.; ayrıca bkz. Vayikra 5:24 açık., *Beşinci paylarımı* k.b.).

Suçu işlemiş olduğu kişiye vermelidir – Fiil haliyle değerlendirip “*suçu işlemiş olduğu*” şeklinde çevirdiğimiz **Aşam** sözcüğü, aynı zamanda isim olarak “*suç*” anlamına gelir. Aynı sözcüğü pasuğun başında bu anlamla “*suç konusu [borç]*” şeklinde çevirdik. *Talmud* bu anlam doğrultusunda buradaki ifadeyi “*Suç konusu [borcunu] başmal olarak ödemeli ve üzerine beşinci payımı ekleyerek, [toplamı] suç konusu [paranın] ait olduğu kişiye vermelidir*” şeklinde değerlendirir. Başka bir deyişle paranın gerçek sahibinin daima önceliği vardır. Buradan da genel bir kural türer: Eğer Reuven’in Şimon’a yüz lira hırsızlık borcu varsa. Şimon’un da Levi’ye yüz lira borcu varsa, [bu durumda paranın gerçek sahibi konumu alan] Levi, borcunu talep etmek üzere dava açıp kazandığı takdirde, alacağı olan yüz lira doğrudan Reuven’den alınır ve kendisine verilir (*Talmud – Pesahim* 31a; *Yad – Malve Velove* 2:6).

8. O kişi – İbranice **İş**. Bu sözcük yetişkin birini

⁷ [günahkârlar] yaptıkları günahlarını itiraf etmelidirler. [Böyle bir suçlu,] Suç konusu [borcunu] başmal olarak ödemeli, üzerine de beşinci payını ekleyerek, suçu işlemiş olduğu kişiye vermelidir.

Bunun anlamı için bkz. Vayikra 5:23 açık.

Burada tekil kullanım varken, sıradaki pasukta “*günahlarını itiraf etmelidirler*” şeklinde çoğul kullanım vardır. Dahası tam çeviriyle bakıldığında, pasuğun başındaki “*bir adam ya da kadın... insana yönelik her türlü günahı işlerlerse...*” ifadesi de çoğuldur. Dolayısıyla araya düşen ve doğrudan “o kişi” demek yerine, “o can” ifadesini tercih eden bu tekil ifade göze çarpmaktadır. Bu sıradışı durum, bahsedilen günahın – hırsızlık yapmanın ötesinde bunu yalan bir yemin eşliğinde inkâr etmenin – insanın “ruhunu” lekelediğini vurgular. Bu bölümün genelindeki çoğul kullanım ise, böyle bir günahın sadece günahkâr kişiyi değil, toplumun tümünü olumsuz yönde etkilediğine dair prensibi ima eder. Bir kişi, başkasının parasını çalarak, bir anlamda, Tanrı’nın o parayı diğer kişiye vermekle adil davranmadığını ifade etmiş olur. Bu, doğrudan Tanrı’ya yönelik bir hakarettir. Dahası, günahkâr, ettiği yalan yeminle, Tanrı’nın İsmi’ni hafife alarak, O’na yönelik korku ve çekinme duygusunu da zayıflatmış olur (*Or Ahayim*).

7. İtiraf etmelidirler – İtiraf başmalın geri ödemesi için bir ön koşul değildir. Bir hırsız, kendisi *teşuva* yaparak suçunu itiraf etse de, başkası tarafından ihbar edilip mahkeme tarafından suçlu bulursa da, çalmış olduğu ya da elinde haksız yere tuttuğu mal ya da parayı gerçek sahibine iade etmekle yükümlüdür (Vayikra 5:23). Öte yandan, [zorlanmadan, gönüllü olarak yapılan] itiraf, *teşuva* anlamına gelir. Zira kişi ancak günahını kabul eder ve bundan utanç duyarsa *teşuva* yapabilir – ki bu da, itirafı ifade bulur. *Teşuva* bu kişiye günahını onarma hakkını doğurur. Bu nedenle her durumda vermesi gereken başmalın yanında, onun günahı için onarım sağlayacak olan *Aşam-korbanı* ve ek ödemeyi de gerçekleştirir (Ayrıca bkz. Vayikra 5:24 açık, *Suçunu kabul ettiği günde k.b.*).

Ancak aksine, eğer itirafta bulunmamış, yaptığı hırsızlıkla ilgili yalan yere yemin ettiği, şahitlerin ifadesiyle ortaya çıkmışsa, bu kişi *teşuva* yapmış değildir; bu nedenle *korban* getirmez ve ek öde-

meyi yapmaz. Yine de bu kez farklı bir yükümlülüğü vardır: Geri vermesi her durumda gerekli olan başmala, çaldığı malın niteliğine göre, ya onun maddi değerini (Şemot 22:3), ya da bu değer üç ya da dört katını (Şemot 21:37) eklemekle yükümlüdür – ki itiraf durumunda bu yükümlülükler yoktur.

Rambam, buradaki “*itiraf etmelidirler*” anlamındaki sözcüğün, Tora’nın, ister pozitif ister negatif herhangi bir emrinin kasıtlı ya da kasıtsız, bilinçli ya da bilinçsiz ihlali sonrasında *teşuva* yapma mitsvasının temeli olduğunu belirtir. Tora’nın hangi emrini ihlal etmiş olursa olsun, *teşuva* yapan bir kişinin, öncelikle günahını, sözleri ağzından çıkarmak suretiyle itiraf etmesi, Tora’nın 613 emrinden biridir. *Mitsvat Ase* No. 144 (*Sefer Ahinuh*). Bu mitsva *Viduy* olarak adlandırılır.

❧ Viduy – İtiraf. Bir kişi Tora’nın emirlerinden herhangi birini ihlal etmişse, *teşuva* yapacağı zaman günahını itiraf etmekle yükümlüdür (*Yad – Teşuva* 1:1). İtiraf, *teşuva*nın ana aşamasıdır (bkz. Vayikra 5:5 ve 26:40). Her durumda *teşuva* için üç vazgeçilmez şart vardır: [1] Günahın kabullenilmesi ve tamamen bırakılması. [2] Pişmanlık ve günahın bir daha tekrarlanmayacağına dair kesin bir karar alınması. [3] Sözleri Tanrı’nın Huzuru’nda ağızdan çıkarma suretiyle günahın itiraf edilmesi. Bunlar yapılmadığı takdirde sabah akşam oruç tutmak bile bir fayda sağlamayacaktır.

Viduy, temel olarak “Yalvarıyorum Tanrım; hata ettim, yoldan çıktım, Huzurun’da asice davrandım ve filanca günahı işledim. Ama işte, pişmanım ve yaptığımdan dolayı utanç duyuyorum ve bir daha hiçbir zaman bu hataya düşmeyeceğim” sözlerinden oluşur. Fakat bir kişi samimi pişmanlığını Tanrı’nın Huzuru’nda içini tamamen dökerek şekilde, ne kadar uzun ve detaylı bir itirafta bulunur, pişmanlıkla ne kadar gözyaşı dökerse, *teşuvası* da o kadar etkili olacaktır. Bu çok önemli olduğu için *Viduy* tam bir bilinç ve niyetle, kelime kelime, buruk bir kalp, hıçkırık ve gözyaşları içinde söylenmelidir.

ח ואם-אין לאיש גאל להשיב האשם אליו

האשם המושב ליהנה לכהן מלבד איל הכפרים אשר יכפר-בו
עליו:

da açıklanan durumda başmal ve ek ödeme [ölmüş alacaklıya değil] “*Tann’ya*” yapılıyorsa da (bkz. *Tann’ya*; *Koen’e* k.b.), bunun günahın onarımı için yeterli olmadığı, onarım için bir *Aşam-korbanı* getirilmesi gerektiğini de öğretmektedir (*Daat Mikra*).

Onarım-koçuna – Bu, *teşuva* sonrasında, günahın onarımı amacıyla getirilen *Aşam-korbanı*dır. Bu *korban* bir koç olarak getirilir (Raşbam; bkz. Vayikra 5:25).

Ödenmesi gereken suç konusu [borcu] – İbranice *Aaşam Amuşav*. Bu bölüm boyunca *Aaşam* sözcüğü borcu belirtmektedir. Buna “*ödenmesi gereken*” ifadesi de eklendiğine göre burada hem başmaldan hem de üstüne eklenmesi gereken beşinci paydan bahsedilmektedir (*Sifre* 4; *Talmud* – *Baba Kama* 110a; Raşi).

İbranice *Aaşam Amuşav*. Yani “geri verilen suç”. Bu sözcüklerin hemen ardından “*L’Aşem* – *Tann’ya*” sözcüğü gelmektedir. Farklı bir bakışla bu üç sözcük “*Tann Adma geri verilen suç [konusu borç]*” şeklinde de anlaşılabilir. Bu da, söz konusu geri verme işleminin “*Tann Adma*”, yani bir pişmanlık ve *teşuva* sonucu, Tanrı korkusu nedeniyle yapıldığına işaret eder (İbn Ezra).

Tanrı’ya; Koen’e – Yani “Tanrı’ya; ve O’nun bir hediyesi olarak da *Koen’e* ait olur”. Başka bir deyişle bu “ortaklaşa olarak hem Tanrı’ya hem *Koen’e*” anlamında değildir – ki o zaman söz konusu parayla bir hayvan alıp bir bölümünü Tanrı adına *Mizbeah’ta* *korban* edip, bazı bölümlerini de *Koenler’e* vermek gerektiği gibi bir anlam doğardı. Pasuk, ödemenin Tanrı’ya yapılması gerektiğini öğretmektedir [zira bir köleye ödeme yapılması gerekiyorsa ödeme onun efendisine yapılır (*Talmud* – *Baba Batra* 51b). Bu kuralla uyumlu olarak burada da, alacaklı varis bırakmadan öldüğüne göre, ödeme, onun Efendisi’ne yapılmaktadır (*Sforno*)]. Tanrı da bu ödemeyi bir hediye olarak *Koenler’e* verdiğini

söylemektedir.

Tora “[bir *Koen’in*] onun için onarım sağlamakta kullanacağı onarım-koçuna ek olarak” demektedir. Dolayısıyla, ödenen miktar istenen herhangi bir *Koen’e* değil, suçlunun *teşuva* amacıyla getirdiği *Aşam-korbanının* gerçekleştirildiği sırada *Bet-Amikdaş’ta* görevli olan *Koen* grubuna bölüştürülür [*Bet-Amikdaş’taki* görevleri yapmakla görevli olan *Koenler*, “*Mişmarot* – *Nöbetler*” adı verilen 24 gruba ayrılmıştı (bkz. Vayikra 7:9 açık.)] (*Sifre* 4; *Talmud* – *Baba Kama* 109b; Raşi).

Eğer ödenen para görevli *Koen* grubuna bölüştürüldüğünde her *Koen’e* en az bir *peruta* [=en küçük para birimi] düşmediği takdirde, yükümlülük yerine getirilmiş olmaz. Çünkü bundan küçük miktar, “para” sınıfında değildir; oysa Tora “paranın *Koenler’e* verilmesini” söylemiştir ve *Koenler* “para” almış değildir. Böyle durumlarda borçlu kişi, ödemesini her *Koen’in* en az bir *peruta* alacağı miktara tamamlar (a.y.; *Yad* – *Gezela Veaveda* 8:7).

9. Kutsallarına – Ürünlerinin “kutsal” niteliği

⁸ “Eğer o kişi [ölmüşse ve] suç konusu [borcun] ödenebileceği bir varisi yoksa [borçlu kişi, bir *Koen*’in] onun için onarım sağlamakta kullanacağı onarım-koçuna ek olarak, ödenmesi gereken suç konusu [borcu] Tanrı’ya; *Koen*’e ait olur.

tanımlar. Bu da, söz konusu *Ger* yetişkin biriye, bir varisi olup olmadığının iyice araştırılması gerektiğini öğretir. Ancak eğer bu *Ger* bir çocuksa, varisi olup olmadığı konusunda araştırma yapmaya gerek yoktur; çünkü hala çocuk yaşta olduğu için, Yahudi olduktan sonra varisi niteliğinde bir çocuğunun doğmuş olması olası değildir (*Talmud* – *Baba Kama* 110b; *Yad* – *Gezela Veaveda* 8:7).

[Ölmüşse] – Bir kişi yaşadığı sürece borç ödemesi kendisine yapılabilir. Pasuk ödemeyi yapmak için “bir yakın” aradığına göre, bu kişinin öldüğü durumdan bahsedilmektedir.

Suç konusu [borcun] – İbranice *Aşam*. Bu bir *korban* türüdür ve gerçekten de burada bahsi geçen günahın onarımı için bir *Aşam-korbanı* getirilir. Ancak bu bölümde, söz konusu korbandan “onarım-koçu” olarak bahsedilmektedir. *Aşam* sözcüğü ise, hırsızlığın ya da dolandırıcılığın konusu olan mal ya da parayı [=başmal] belirtir (*Talmud* – *Baba Kama* 110a). Yine de söz konusu *korban* türünü tanımlayan bir sözcükle anıldığı için, bu borçla o *korbanın* bazı kanunları arasında paralellik vardır. Örneğin bir *korban* kısmen yapılamaz. Benzer şekilde borcunu sadece kısmen ödeyen bir kişi yükümlülüğünü yerine getirmiş olmaz. Ayrıca *korban* gündüz vakti gerçekleştirilir. Benzer şekilde bir *Ger*’e [ya da varis bırakmadan ölmüşse *Koenler*’e] ödemesi gereken bu para da gündüz vakti verilmelidir; gece verilirse yükümlülük yerine gelmiş sayılmaz (a.y.; *Yad* – *Gezela Veaveda* 8:6).

Varisi yoksa – İbranice *Goel*. Tam çeviriyle “kurtarıcı”. Buradaki anlamı “varis” şeklindedir. Akrabalar “kurtarıcı” olarak adlandırılırlar; çünkü bir Yahudi, Yahudi olmayan birine köle olarak satılmışsa onu kurtarma görevi öncelikle yakınlarına aittir (Vayikra 25:47 v.d.). Benzer şekilde bir Yahudi, maddi sıkıntı nedeniyle Erets-Yisrael’deki atasal mülkünü satmak durumunda kalırsa, onu geri alma konusundaki öncelik, onun yakınlarına aittir (Vayikra 25:25 v.d.).

Bu ifade, pasukta özellikle *Gerler*’den

bahsedildiğini kanıtlamaktadır. Doğuştan Yahudi olan bir kişinin mutlaka bir varisi; çok yakın akrabaları olmasa bile, kuzenleri, akrabaları vardır. Kısacası, iyi bir araştırma yapıldığı takdirde her Yahudi için, gerekirse baba tarafından (bkz. 27:11 ačk.) Yaakov Avinu’ya kadar geri gidilip, onun varisi konumundaki bir kişi bulunur (*Sifre* 4; *Talmud* – *Baba Kama* 109a). Ama bir *Ger* söz konusu ise, bu kişi, Yahudilik’i kabul ettiği andan itibaren yeni doğmuş bir çocuk sınıfındadır ve kanuni olarak eski ailesiyle tüm bağlantısı kesilmiş sayılır. Bu nedenle bir *Ger*, Yahudi olduktan sonra çocuğu olmadıysa, veya bir *Giyoret*, Yahudi olduktan sonra evlenmemişse ya da çocuk doğurmamışsa, varisi yok demektir (krş. *Yad* – *Gezela Veaveda* 8:6).

Normal şartlarda böyle bir *Ger* öldükten sonra, ona ait mallar sahipsiz kalır ve herhangi biri tarafından alınabilir. Ancak burada bahsedilen hırsızlık durumu söz konusu olduğunda, kurban durumundaki *Ger* ya da *Giyoret*, ardında varis bırakmadan öldüğü takdirde, hırsız yaptığından pişmanlık duyunca – zira haksızlık ettiği kişinin öldüğü bir durumdan bahsedildiği için dava edilmiş olamaz (*Devek Tov*; *Sifte Hahamim*) – *Mizbeah*’ta işlem görece bir *Aşam-korbanı* getirir, başmal ile ek ödemeyi ise o sırada *Bet-Amikdaş*’ta görevli olan *Koen* grubuna öder (Raşi).

Öte yandan eğer haksızlığa uğramış kişi [*Ger* olsun olmasın] ölmemişse ve o ya da yakınları, hırsızlığı yapıp yalan yere yemin etmiş kişiden ödeme almayı reddederlerse, suçlu taraf *Koenler*’e ödeme yapmaz ve her türlü ödmeden muafır (*Maskil Ledavid*).

[Bir *Koen*’in] Onun için onarım sağlamakta kullanacağı – *Daat Mikra*. Tam çeviriyle “onunla ona onarım sağlayacağı”. Buradaki fiil gelecek zaman çekimlidir. Bu da, geri ödemesini *Aşam-korbanı*ndan önce yapan birinin de, yükümlülüğünü yerine getirdiğini gösterir. Ödeme için *korbanın* tamamlanmasını beklemeye gerek yoktur (*Talmud* – *Baba Kama* 111a).

Ancak bu ifade aynı zamanda, her ne kadar bura-

ט וְכַל־תְּרוּמָה לְכָל־קֹדֶשׁ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־יִקְרְבוּ לָכֶן	9
לֹן יִהְיֶה: י וְאִישׁ אֶת־קֹדֶשׁוֹ לֹן יִהְיֶה אִישׁ אֲשֶׁר־יִתֵּן לָכֶן לֹן	10
יִהְיֶה: פ רְבִיעִי יֵא וַיִּדְבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:	11

diği andan itibaren, üzerlerindeki tüm iyelik hakkı Koen'e aittir ve payı veren kişi "nasılsa ben verdim; istediğim gibi geri alabilirim" gibi bir tavırdan olamaz. Koen'e ait hale gelmiş olan bu payları almak, hırsızlık sınıfında olacak ve bunu yapan, herhangi bir hırsızlık durumunda girdiği yükümlülüğe aynen girecektir.

Söz konusu kuralın bu noktada verilmesinin farklı bir nedeni de olabilir. Tora *teruma* konusunda şu ana kadar bazı imalarda bulunmuştur. Örneğin "Turfanda ve tarımsal bağışlarının sırasını bozma" (Şemot 22:28, bkz. o.a.) veya "[Bir Koen'in] Evinde doğan köleler, onun bu [özel] yiyeceğinden yiyebilir" (Vayikra 22:11, bkz. o.a.) gibi, *terumadan* bahseden üstü kapalı ifadelerle yer vermiştir. Ancak şu ana kadar *teruma* olarak ayrılan payların Koenler'e verilmesi gerektiği konusunda açık bir şey söylemiş değildir. İşte burada Tora, *teruma* ve diğer bazı "kutsal" nitelikli payların Koenler'e ait olacağını söylemektedir. Ve bunu söylemek için, önceki pasukta geçen, varisi olmadan ölen bir Ger'e ödenmesi gereken hırsızlık borcunun Tanrı tarafından Koenler'e verildiğine dair kural bir vesile olmuştur. *Teruma* ve diğer bazı kutsalların Koenler'e verileceğine dair açık kurallar toplu halde *Perek 18*'de verilecektir (Ramban).

10. [Bazı] Kutsalları kendisine ait kalır – Tora bazı şeylere "kutsal" niteliği vermiş olmasına karşın, bunların içinde Koenler'e verilmesini emretmediği kutsallar, sahibine ait kalır. Bu bağlamda, söz konusu şeylerin "kutsal" olmasının anlamı, onların kullanımı ile ilgili olarak Tora'nın tanımladığı kurallara uygun davranılması gerektiğidir. Örnek olarak *Maaser Şeni* ve *Neta Revai* sınıfındaki tarım ürünleri verilebilir. Bu ürünler "kutsal" nitelikli olduğu için, *tuma* kapmaması için korunmalı ve Yeruşalayim içinde tüketilmelidir; ama yine de sahibine aittir (bkz. Vayikra 19:24 ve 27:30 açık.). Hayvanlardan ayrılan *maaser* de benzer konumdadır (bkz. Vayikra 27:32-33 açık.) (Ramban).

Raşi'ye göre pasuğun anlamı "Kişinin kutsalları

[karşılığında elde edeceği dostluk ve vereceği mutluluk] kendisine aittir" şeklindedir. Bu doğrultuda bir Yahudi, ürünleri içinde *teruma* veya *bikurim* olarak ayırmış olduğu kısmı Koenler'e armağan olarak verme yükümlülüğünde olmasına karşın, bir Koen gelip ondan bunları zorla alamaz. Bu Yahudi, söz konusu kısımları hangi Koen'e vereceği konusunda kararını istediği şekilde alma ayrıcalığına sahiptir. Bu şekilde bu payları vermekle Koen'in gözünde kazanacağı itibar ve ona verdiği mutluluk kendisine aittir (Sifre 6). Benzer bir alternatif: "Kişinin kutsalları [ile ilgili inisiyatifi] kendisine aittir" (İbn Ezra).

Midraş, Tora'nın buradaki sözcük kullanımından eğitsel bir ders çıkarır: "Kişinin kutsalları kendisine ait kalacaktır". Eğer bir kişi, "kutsal" niteliğine sahip olup Koenler'e vermesi gereken payları vermekten kaçınıp onları kendisine saklarsa, Tanrı onu servetinden mahrum etme suretiyle cezalandıracak; kendisine sadece bu küçük miktardaki paylar kalacaktır: "Kutsallarını [esirgeyen bir] kişi [olursa, sonunda sadece bu pay] kendisine ait kalacaktır" (Beer Basade). Böylece Tanrı önemli bir uyarıda bulunmaktadır: "Eğer bu küçük paylara Benim emrime uyararak vermekten kaçınacak kadar değer veriyorsan; o zaman al bu paylar senin olsun. Ama kalan tüm servetini unutabilirsin" (*Talmud – Berahot 63a*; Raşi; Raşbam).

Talmud buradaki ifadeden başka bir kural daha öğrenir: Eğer bir Koen'in herhangi bir kişisel *korban* getirmesi gerekiyorsa, bunun tüm işlemlerini kendisi yapabilir ve başka bir Koen'e yaptırmaması gerekmez. Bunun karşılığında da yaptığı *korbanda*, normalde *korban* sahibine ait olan kısımlar kendisine ait olur. Ayrıca işlemi gerçekleştiren Koen olarak *korbanın* derisi de kendisine aittir. Bu kurallar şimdiki ifadeden öğrenilmektedir: "Kişinin [yani, *korban* getirmesi gereken bir Koen'in bizzat gerçekleştirdiği korbana bağlı olan] kutsalları kendisine aittir" (*Talmud – Baba Kama 109b*). Tora'nın birçok pasuğunda olduğu gibi, bu pasuktan, başka birçok kural daha türer.

Koen'e verdiğinde... ona ait olur – Basit

⁹ “Bene-Yisrael’in her türlü kutsallarına ait olup, *Koen*’e getirdikleri her türlü bağış, ona ait olacaktır.

¹⁰ “Kişinin [bazı] kutsalları kendisine ait kalır. Kişi [diğer kutsallarını bir] *Koen*’e verdiği [ise, bu verdiği,] ona ait olur.”

[36. Sota]

¹¹ Tanrı, Moşe’ye konuşarak şöyle dedi:

taşıyan kısımlarına.

Koen’e getirdikleri her türlü bağış – – “Bağış” olarak çevirdiğimiz sözcük **Teruma**’dır. Bu sözcük genellikle, tarım ürünlerinden ayrılarak *Koenler*’e verilen payı ifade eder (bkz. 15:20; 18:11-12; bkz. Vayikra 22:7 açık.).

Ancak burada *terumadan* bahsedilmediği görüşünde olanlar vardır. Örneğin Rabi Yişmael, “*Koen’e getirdikleri her türlü bağış*” diyen pasuğu sorgular: “Halk *terumayı Koenler*’in ayağına kadar mı getirir ki? Hepimiz bunu alabilmek için harman yerlerini *Koen*’in bizzat dolaştığını biliyoruz! Öyleyse Tora neden ‘*Koenler’e getirdikleri*’ diyor?” Ve cevabı şöyle verir: “Buradaki *teruma* sözcüğü, genel anlamıyla ‘yüksek bir amaç için ayrılan bağış’ anlamındadır (bkz. Şemot 25:2 açık.) ve aslında *bikurim* [=yılın ilk ürünleri] kastedilmektedir [zira Tora *bikurim* için de bu sıfatı kullanmıştır (bkz. Devarim 12:6 açık.)]. Tora bunların Tanrı’nın Evi’ne [dolayısıyla işlemi yapacak olan *Koen*’e] getirilmesini söylemiş (Şemot 23:19), ama bunlarla ne yapılacağını şimdiye kadar açıklamamıştır. İşte Tora bu noktada ‘*Koen’e ait olacaktır*’ demekle ve *bikurim* olarak getirilen ürünlerin, *Koenler*’e ait olacağını öğretmektedir” (Sifre 5; Raşi). Bu da önceki pasukta verilen kuralla paraleldir. Burada “*getirdikleri*” olarak çevirdiğimiz sözcük, **Yakrivu**’dur – ki bu sözcük, kurbanlar için kullanılır. Yani Bet-Amikdaş’ta işlem yapılmak üzere getirilen türdeki bağışlardan bahsedilmektedir. *Bikurim* de Bet-Amikdaş’a getirildiğinde *Tenufa* (bkz. p. 25) işlemi yapılır. Dolayısıyla *bikurim*, önceki pasukta olduğu gibi, Tanrı’nın bir hediyesi olarak *Koenler*’e gitmektedir (Ramban; Sforno).

Ramban ise Sifre’deki bir görüşe dayanarak, bu pasukta da *terumadan* bahsediliyor olabileceğini belirtir. Buna göre pasuk, “*Koen’e getirdikleri her türlü teruma ona ait olacaktır*” demekle, *Koen*’in hakkı olmasına karşın, *terumanın* sadece “çiftçi

ona verdikten sonra” *Koen*’e ait hale geleceğini, başka bir deyişle bir *Koen*’in bir çiftçiye gidip bu payı zorla almaya hakkı olmadığını öğretmektedir. Yani “*getirdikleri*” sözcüğünden “verdikleri” anlamı kastedilmektedir. Alternatif olarak, her ne kadar Hahamlarımız %2’lik bir oran belirlemişlerse de, Tora *teruma* için tam bir oran vermiş değildir (bkz. Vayikra 22:7 açık.). Bir kişi ürünlerinden istediği kadar miktarı *teruma* olarak ayırabilir. Bu nedenle *Koen* ürünün herhangi bir kısmında hak talep edemez. Zira ne kadarını ayıracağına, ürünün sahibi karar verecektir. Dolayısıyla *Koen*, kendisine “getirilenle” – yani “verilenle” – yetinmelidir (Ramban).

Raşbam da burada “*her türlü bağış*” denmesinin birden çok *terumaya* işaret ettiğini söyler. Nitekim her Yahudi ürünlerinden bir miktarı (~%2) *teruma* olarak *Koen*’e verir. Bu ilk *teruma* türüdür. Herkes ayrıca ürünlerinden bir miktarı (~%9,8) *maaser rişon* adı altında Leviler’e verir ve her Levi, almış olduğu bu payın onda birini ayırıp [ki bu, toplam ürünün yaklaşık %0,98’idir], *terumat maaser* (*maaserden ayrılan teruma*) adı altında *Koenler*’e verir. Bu da ikinci *teruma* türüdür (bkz. 18:26 açık.).

Rabi Akiva, bir kişinin, isterse, az bir miktarı kendisine bırakmak şartıyla, ürününün tümünü bile *teruma* olarak ayırabileceğini belirtir. Ne de olsa Tora “*her türlü bağış (teruma)*” demiştir (Sifre). Ama bir miktarı kendisine ayırmalıdır; yoksa *Koen*’e verdiği, “pay” sınıfından çıkar ve bu haliyle *teruma* değil, *Koen*’e tümüyle verilmiş bir hediye konumu alır. Bu durumda hala *teruma* ayrılmamış olduğu için bu ürünün tümü *tevel* sınıfındadır ve *Koen* dâhil herkes için yasaktır (bkz. Vayikra 22:15 açık.).

Ona ait olacaktır – Ramban’a göre, bu pasukta verilen kuralın önceki pasukların hemen ardından verilmesinin bir nedeni bu sözcüklerdir. Söz konusu “kutsal” nitelikli paylar bir *Koen*’e veril-

çıkımsız olan kocanın elinde, zina suçunun işlendiğine dair derin bir şüpheden başka hiçbir şey yoktur. Kadını ne temize çıkaracak ne de mahkûm edecek deliller mevcuttur. Ayrıca ortada önemli bir sorun vardır: Bir kadın kocası dışında biriyle zina ettiyse, artık kocası ile birlikte yaşamayı yasaktır; kocası onu boşamalıdır (bkz. Vayikra 20:18 açık.). Bu örnekte durum kesinlik kazanmadığından, olayı açıklığa kavuşturmak için bir prosedür izlenir. Bu prosedür sonucunda ya kadının zina suçunu işlemediği ortaya çıkacak ve kocasıyla yaşamaya devam edebilecektir; ya da Tanrı kadına, suçunun cezasını en ağır biçimde verecektir [ama kadının bu prosedürden geçmeme hakkı da vardır]. Kadın suçluysa bile onu insanlardan oluşan bir *Bet-Din* tarafından cezalandırmak mümkün değildir; zira olayın yakın şahidi yoktur. Bu nedenle kadının cezasını Tanrı verir.

Burada açıklanacak olan prosedür, bir kadın için oldukça aşağılayıcı öğeler içerir. Ancak kadın kendisini bu duruma bizzat sokmuştur ve yapılan her şeyde sorumluluk öncelikle kendisine aittir. Kocasının dışındaki bir erkekle masumane düzeyde bile yaklaşması yasak olmasına karşın, o, “kocasını açıkça uyardıktan sonra” evlilik bağı olmayan bir erkekle kimsenin görmeyeceği bir şekilde baş başa kalmayı göze almakla, burada açıklanan tüm uygulamaya yol açmış olur.

Bu prosedür, Tora’daki, toplumsal sorunların çözümünde doğaüstü yolların kullanıldığı tek örnektir. Prosedürün kendisi doğaüstü olduğu için, hangi durumlarda işe yarayacağı, hangi durumlarda yaramayacağı da, insanlar ve yaptıkları hakkında sadece Tanrı’nın bilebildiği özel detaylar doğrultusunda belirlidir. Örneğin şüphe altındaki kadına içirilen su, eğer kadını bu teste getiren kocası cinsel ahlak kurallarına aykırı herhangi bir şey yapmışsa, sonuç vermez. Başka bir örnek: Eğer kadın suçlu çıkar ve prosedür sonunda ölürsa, işlediği zina günahındaki partneri de, o sırada her nerede olursa olsun, kadınla aynı akıbeti paylaşır.

Her durumda tüm bu testin amacı, kadının uyandırdığı şüphe sonucunda, kocası ile arasındaki, gevşemiş olan evlilik bağını tekrar sağlamaktır. Koca şüphede olduğu sürece, kanunlar gereği karısıyla evlilik hayatı sürebilir süremeye-

ceği konusunda da şüphelidir ve bu durum, ancak test sonucunda kadın temiz çıktığı zaman normale dönebilecektir. Bu nedenle Tanrı’nın Huzuru’nda temiz ve saf kalmak isteyen bir koca, söz konusu şartlar yerine geldiği takdirde, elindeki tek çare olarak bu yönteme başvurmak durumundaydı.

Şüphe altındaki kadın günahı işlememişse evlilikteki güven ve sevgi yenilenir. Ama gerçekten sadakatsizlik etmişse, çok yakındaki bir ölüm olasılığı onu suçunu itiraf etmeye yönlendirebilir. İtirafı bulunduğu takdirde tüm bu prosedürden geçmek zorunda değildir. Bu durumda, onu cezalandırmak için elde delil – geçerli şahitler – olmadığından, kadına herhangi bir ceza verilmez. Ama kocasından boşanmak zorundadır ve kocasına ihanet ettiği için, *Ketuba*’da belirlenen boşanma tazminatını alamaz.

Bu bölümün ilerleyişi boyunca, Tora, evlilik ilişkisinin kutsiyeti ve saflığını vurgulamak için iki ifade kullanır: Sadakatsizlik, “*Meila – İhanet*” (p. 12) sözcüğü ile adlandırılır. Bu sözcük aynı zamanda, Tanrı Adına kutsal nitelik kazanmış nesnelerin, amacının dışında kişisel yarar için kullanılmasıyla işlenen günahı da tanımlar (bkz. Vayikra 5:15 açık.). Ayrıca zina işleyerek suçlu duruma düşen kadın için “*Nitmea – Murdar Olmuş*” (p. 13) ifadesi kullanılmaktadır. Kullanılan sözcük *tame* ile aynıdır. *Tame*, kutsiyet için gerekli olan saflık durumunun zıddını tanımlar. Bu iki sözcük, evlilik kurumu hakkında çok temel bir mesaj vermektedir: Evlilik, bedensel tutkuları ve maddi ihtiyaçları tatmin etmek için uygun bir yol değildir. Evlilik, eşler arasında sadakat ve saflığın vazgeçilmez bir gereklilik olduğu, kutsal bir birlikteliktir.

Sota konusu ile ilgili birçok alt detay vardır. Burada tüm bunlara değinmek mümkün olmayacağından, metnin basit anlamını *Alaha*’yla da uygunluk gösterecek şekilde açıklamaya çalışacağız.

12-14. Tora öncelikle, burada sözü edilen

anlamıyla, pasuk, *Koen*'e verilmesi emredilen tüm armağanların (bkz. *Perek* 18), *Koen*'in kişisel malı haline geleceğini öğretmektedir (Raşbam). Ve bu, p. 8'deki kuraldan farklı olarak *Koenler* arasında bölüştürülmez; bağışı yapan kişi hangi *Koen*'e verirse sadece ona ait olur ve başka *Koenler* bunda hak iddia edemez. Bağışı yapan kişinin o pay üzerindeki hakkı da tamamen sona ermiştir (*Sforno*). Bu *Koen* bunları kendi istediği şekilde kullanabilecektir.

Ramban'ın görüşü ise, önceki açıklamadaki Raşi'nin görüşü ile benzerdir: Bir kişi, Tora'nın *Koenler*'e verilmesini emrettiği kısımları istediği *Koen*'e verebilir ve bir *Koen* gelip ondan zorla alamaz. Böylece verdiği "kutsal" nitelikli pay, kime vereceğini belirleme yetkisi açısından "*ona [yani veren kişiye] aittir*".

Talmud önceki ifade ile ilgili *Midraş*'ın bir devamı olarak, bu noktayı genişletir: Bir kişi, *Koenler*'e vermesi gereken payı cimrice kendisine saklamaz, Tanrı'nın emri üzerine gereken hedefine ulaştırırsa, bundan herhangi bir kaybı olmayacaktır. Aksine, Tanrı'nın emrini yerine getirdiği için, "*onun [şimdikiğe göre daha büyük bir serveti] olacaktır*"; zira Tanrı, cömertliğinden dolayı onu ödüllendirecektir (*Talmud* – *Berahot* 63a; Raşi).

❧ Tora, "çalıntı" konusuna tam bir tanım vermektedir.

Rabi Moşe Feinstein, p. 5-10 arasındaki kural-ların gelişimi hakkında şu açıklamada bulunur: [a] Bazı durumlarda, insan yaptığı hırsızlığı "O kadar zengin birinden alıyorum ki, o bunun eksikliğini hissetmeyecektir bile. Bu nedenle ona herhangi bir sıkıntı vermiyorum" şeklinde mantıklı gösterme teşebbüsünde bulunabilir. Ancak bu teşebbüs boş ve geçersizdir; çünkü başkasını, hakkı olan şeylerden mahrum etmek durum ne olursa olsun yasaktır. [b] Kişi kurnazca (!) düşüncelerini daha da ileri götürebilir ve kendisine kurban olarak zengin, ama varisi olmayan bir *Ger* seçerek "Nasılsa adamın elinde tüm hayatı boyunca harcayabileceğinden fazlası var. Üstelik öldüğü zaman mirasını bırakabileceği kimse yok" düşüncesiyle kurbanını dolandırabilir ya da başka bir şekilde parasını alabilir. Ancak Tora buna da meydan vermemektedir. Tanrı o kişinin parasının Kendisi'ne ait olduğunu ve bunu *Koenler*'e

verdiğini açıklamıştır. [c] Üçüncü bir durum da şöyle gelişebilir. Kişi, *Koen* veya Leviler'e vermesi gereken payı ayırmıştır; ama henüz bunları hedefine ulaştırmamıştır. Herhangi bir *Koen* ya da Levi de gelip "bu paylar nasılsa benim kabileme ait; o yüzden benim onu istediğim gibi almaya hakkım var. Ayrılan pay nasılsa artık bu kişiye ait değil; kime gideceğinin onun için bir önemi olmamalı. Üstelik oldukça cüzi bir miktar söz konusu" düşüncesiyle bu payları gasp etme hakkını kendinde görebilir. Tora böyle bir olasılığı da bertaraf etmektedir: "*ona ait olacaktır*". Kişi, ayırdığı payların hedefini kendisi seçme hakkına sahiptir.

Tora bu üç kategoriyi de aynı bölüm içinde ardı ardına vererek hırsızlığın gerçek tanımını yapmaktadır: Tanrı'nın bize vermiş olmadığı hiçbir şeyi dolaylı ya da dolaysız olarak alamayız, kazara elimize geçtiyse onu elimizde tutamayız; gerçek sahibine geri vermeliyiz. Bu konuda yapılan hırsızlığın bizim mantığımızla "büyük" ya da "küçük", "ağır" ya da "hafif" olmasının, ya da buna mantıklı görünen bahaneler üretebiliyor olmanın hiçbir önemi yoktur. Hırsızlık söz konusu olduğunda, miktar veya şartlar hiçbir şeyi değiştirmez.

11-31. Sota. Tora'nın "Kıskançlıklar Yasası" (p. 29) olarak tanımladığı bu bölüm, dikbaşı ve gizli hareketleriyle zina ettiği şüphesini uyandıran bir kadını ele alır. Tora'nın dilinde zina, evli bir kadının, kocasından başka biriyle ilişkiye girmesini tanımlar. Bu çok ağır bir yasaktır (bkz. Vayikra 18:20 ve 20:10 açık.). Kocasına ihanet ettiği konusunda hakkında güçlü bir şüphe olan bir kadın, "**Sota** – *Yoldan Çıkılmış*" olarak adlandırılır. Burada bu konunun açıklığa kavuşturulmasına yarayan bir prosedürden bahsedilmektedir.

Bu bölümde anlatılan örnekte bir kadın, kocası dışındaki biriyle fazlasıyla haşır neşir olup, kocasının kıskançlığını uyandırmış, kocası onu iki geçerli şahidin önünde, o adamla yalnız kalmaması hakkında kesin bir dille uyarılmış olmasına rağmen, o bu uyarıyı hiçe sayıp söz konusu adamla yine de baş başa kalmıştır. Şahitler kadını bu adamla baş başa kalacağı bir yere girerken görmüşlerdir; ama içeride ne olduğuna dair tanıklık edebilecek kimse mevcut değildir. Bu nedenle, kıskançlığı doruk noktasına

יב דבר

אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֵלֶיךָ אִישׁ אִישׁ כִּי-תִשָּׁטֵה אִשְׁתּוֹ
וּמַעַלָּה בּוֹ מַעַל:

olduğunu, asil ve onurlu davranması gerektiğini söyler. Özellikle evli bir kadının kocası dışındaki erkeklerle içli dışlı olması uygun değildir; evlilik kurumunu dinamitleyecek en büyük şüpheler bu gibi durumlardan kaynaklanır. Elbette aynı şey, erkek tarafı için de geçerlidir. Bir erkek de evli olmadığı bir kadınla yakınlaşmaktan, ateşten kaçır gibi kaçmakla yükümlüdür. İnsanın en kuvvetli dürtülerinden biri olan cinsellik söz konusu olduğunda, kimse kendisine tam olarak güvenemez. Dolayısıyla, erkek ya da kadın olsun, bir kişi, eşinin başka biriyle gereğinden fazla samimi bir davranış içinde bulunduğunu gördüğünde, bundan kıskançlık duyması ve evlilik ilişkisinin zedelenmesi kaçınılmazdır.

Evlilik çok fedakârlık gerektiren, insanın son derece duyarlı olmasının şart olduğu bir kurumdur. Gelecek nesillerin sağlıklı bir şekilde yetişmesi, öncelikle ailenin direkleri olan eşlerin birbirlerine güven duymasıyla mümkündür. Bu güveni sarsacak en ufak bir davranış felaketi getirebilir. Akıllı bir insan böyle bir durumun oluşmasına meydan vermemek için her türlü önlemi düşünür. Burada geçen “*Sata – Sapmak*” fiili, “*Şote – Aptal*” köküyle aynı harfleri içerir [Normalde “sapmak” anlamındaki fiil *Nata*’dır. Ancak Tora, burada ender bir kullanımla *Sata* kökünü tercih ederek, ahlaksızlık ile aptallık arasında bağ kurmayı amaçlamıştır (*Talmud – Sota* 3a, Maarşa o.a.)]. Hahamlarımız buradan yola çıkarak “zina günahına bulaşan – ve genel olarak herhangi bir günahı işleyen – kişinin içine mutlaka bir akılsızlık, bir aptallık ruhu girmiştir” derler (*Midraş – Tanhuma* 5; *Talmud – Sota* 3a; Raşi). Zira akıllı bir insan, kurduğu mutlu yuvayı sarsacak bir davranışta bulunmaz. Bu evliliğin her iki tarafı için aynı şekilde geçerlidir.

Verilen örnekteki kadın ise başka erkeklerle yakın davranmakla, kocasının kıskançlığını uyandırmış, onu, kendisini şahitlerin önünde açık bir dille uyarmak zorunda bırakmıştır.

Tutturduğu bu yol son derece yanlıştır.

İhanet etti[ğine dair şüphe söz konusu] ise – Eğer koca, karısının kendisine ihanet ettiğini kesin olarak biliyorsa, onunla artık evli kalamaz; ondan boşanmalıdır. İhaneti kanıtlayacak şahitleri yoksa bile bunu yapmalıdır – kaldı ki şahit varsa kadın zina suçlamasıyla mahkemeye çıkarılır. Ayrıca kesin ihanet durumunda, burada açıklanan teste gerek olmadığı gibi, bu test yapılsa bile sonuç vermez. Üstelik Tanrı’nın İsmi’nin silinmesini gerektiren bir prosedür söz konusudur. Dolayısıyla burada, kadının kesin olarak ihanet ettiği bir durumdan söz ediliyor olamaz. Sadece kadın, hareketleriyle bu yönde kuvvetli bir şüphe doğmasına neden olmuştur (Raşi; *Sefer Zikaron*).

Kullanılan fiil *Maal*’dır. Bu sözcük, kutsal bir şeyi hor ve gerçek amacı dışında kullanmak, ihanet, emanete hıyanet, kullanımı anormal yönde değiştirmek, bir şeyi uygunsuz bir şeyle değiştirmek ya da güveni suistimal anlamları taşır. Benzer şekilde bu fiil [*“Meil – Ceket; Palto”* sözcüğünde olduğu gibi] örtünme ifade edebilir (İbn Ezra). Bu da, bir şeyin, gerçek niteliği sahte bir kisveyle örtülerek kullanılması ya da istismar edilmesi anlamına gelir (bkz. Vayikra 5:15 açık.). Kadın, kutsal olması gereken bir şeyi – evlilik ilişkisini – gerektiği gibi korumamış, en azından başka bir erkeğe yakınlık göstererek [ve şüphe doğruysa, zina ederek] evlilik kurumunun kutsiyetini ihlal etmiştir (Sforno). Ayrıca başka birini kocasının yerine koymuştur.

Kocanın şüphelendiği ihanet, p. 13-14’te detaylandırılmakta, burada bahsedilen tüm prosedür için ön şartlar tanımlanmaktadır.

13. [Şüpheye göre] – Bu pasukta anlatılanlar

¹² “Bene-Yisrael’e konuş ve onlara söyle:

“Herhangi bir adamın karısı yanlış bir yol tutturmuşsa ve ona ihanet etti[ğine dair şüphe söz konusu] ise [kanun aşağıdaki gibidir]:

prosedürün uygulanması için gerekli ön şartlardan bahsetmektedir. Bu ön şartlar giriş bölümünde toplu halde açıklanmıştır. Bu detayların bazılarının pasuklardan nasıl öğrenildiğini ise yeri geldiğinde açıklayacağız.

12. Herhangi bir adamın karısı – Yani “karısı olmaya uygun olan karısı”. Örneğin eğer adam bir *Koen*’se karısı da onun evlenmesi için uygun olmayan bir kadınsa (bkz. Vayikra 21:7), buradaki kanunlar geçersizdir (*Sifre*).

Burada zina ettiğinden şüphelenilen bir kadından bahsedilmesine karşın, pasuk doğrudan “bir kadın yanlış bir yol tutturmuşsa” diye başlamak varken, vurguyu “adam” üzerine koymaktadır. Bu da, söz konusu duruma büyük olasılıkla “adamın” tavrının yol açtığını ima eder. Bkz. p. 31 açk., *Son* söz k.b.

İbranice **İş** **İş**. Burada “**İş** – Kişi” sözcüğü iki kez kullanılmaktadır. Genel olarak bu kullanım, bahsedilen kurala, açıkça dile getirilmeyen başka bir kesimin de dâhil olduğuna işaret eder (ör. bkz. Vayikra 18:6, 20:2 ve 24:15 açk.). Burada ise bir kadın ve kocasından bahsedilmektedir ve burada açıklanan kuralları açısından, üçüncü bir kişiye yönelik imada bulunulmuş olamaz. Bu nedenle ikinci **İş**, açıklanmayı gerektirmektedir (*Maskil Ledavid*). Bir açıklamaya göre buradaki iki **İş** sözcüğü, kadının bu hareketinin, iki tane **İş**’e yönelik hakaret içerdiğine işaret eder: Kocasına ve Tanrı’ya [ve Tanrı’nın **İş** olarak tanımlandığı bir örnek vardır (Şemot 15:3)] (*Midraş – Tanhuma* 5; Raşi; *İmre Şefer*).

Kanuni bağlamda buradaki ek kullanım, farklı konumlardaki kocaları da kanuna katmaktadır. Buna göre bir erkek sağırsa [ki eski dönemlerde sağırlık, tüm zihinsel gelişimi etkilerdi], zeka özürlüyse, uzun bir yolculuktaysa, esirse ya da hapisteyse ve karısı buradaki şüphe uyandıran davranışlarda bulunmuşsa, onun yerine kadını uyarmak *Bet-Din*’in sorumluluğundadır. Ama *Bet-Din* kadını bu prosedürden geçirmez. Bu durumda kadın kocasına ömür boyu yasak olur; *Ketubası* yırtılır ve kocası geri geldiğinde ona

boşanma belgesi verir (*Talmud – Sota* 27a; *Yad – Sota* 1:11).

Yanlış bir yol tutturmuşsa – İbranice **Tiste**. Tam çeviriyle “[*yoldan*] sapmışsa” (İbn Ezra; Raşbam; Radak, *Şeraşim*; krş. Mişle 4:15 ve 7:25). “Ağırbaşlılık yolundan sapmışsa” (*Sforno*).

Bu sözcük, konuya ve buradaki kadına verilen **Sota** isminin kökenidir. Burada sözü edilen yoldan sapmışlık, bahis konusu kadının, evlilik bağının gerektirdiği saygı ve ağırbaşlılık sınırlarının ötesine geçip, kocası dışındaki erkeklerle haşır neşir olmasıdır. Yahudi kadınları gösteriş meraklısı olmamalı, sürekli etrafın ilgisini çekecek tavır ve davranışlarda bulunmamalı, yalın ve sade giysiler giymelidirler. Zira “**Kol Kevuda Bat Meleh, Penima** – Kral kızının tüm onuru; içe dönük olmasındadır” (*Teilim* 45:14). Bundan kasıt “içe kapanık” olmak değildir. Sadece bir kadın, çekici bir varlık olarak yaratılmış olduğunu bilip kabul etmelidir. Bir kadında, erkeğin dikkat ettiği ilk şey dış görünüşüdür. Bu kulağa biraz asap bozucu gelse de, bir gerçektir. Modern dünyanın, ürünleri pazarlamak için reklâmlarda sürekli olarak kadının çekiciliğini kullanması, daha doğrusu onu istismar etmesi, bu gerçeğin bir sonucudur. Ancak bir kadın, her şeyden önce fikirleri, düşünceleri ve kişiliği olan bir “insandır”. Yine de erkekler bu gerçeğe ilk bakışta yoğunlaşamayacak düzeyde fizikselliği ön planda tutan bir doğaya sahiptirler. Bu bakımdan bir kadın, dış görünüşü değil, bir insan olarak iç dünyasının zenginliği nedeniyle değere sahip olduğunu ön planda tutabilmek için, fiziksel özelliklerini geri planda tutmalıdır. Tanrı [hem erkeğe hem de kadına] fiziksel güzelliği, eşler arasındaki sevgi ve çekimi üst düzeyde tutmak için vermiştir; suistimal için değil. Öte yandan sadece fizikselliğe dayanan bir ilişki de yozlaşmaya mahkûmdur. Bu nedenle Tanrı, evlilik yaşamını da sürekli taze tutacak bir düzenek sağlamıştır. Bu konu Vayikra 15:19-28 açıklamalarında “**Taarat Amişpaha – Aile Safılığı**” terimi ile genişletilmiştir.

Buradaki konuyla ilgili kısma geri dönersek; Yahudilik, bir kadının “Kral kızı” konumunda

יִשְׁכַּב אִישׁ אֶת־הַשְּׂכֵבֶת־זָרָע וְנָעַל מְעִינֵי

13

אִשָּׁה וְנִסְתַּרְהָ וְהָיָא נִטְמָאָה וְעַל אֵין בָּהּ וְהוּא לֹא נִתְפַּשָּׁה:

יָד וְעֶבֶר עָלָיו רֹחַ-קִנְיָא וְקִנְיָ אֶת-אִשְׁתּוֹ וְהוּא נִטְמָאָה אוֹ-עֶבֶר

14

עָלָיו רֹחַ-קִנְיָא וְקִנְיָ אֶת-אִשְׁתּוֹ וְהָיָא לֹא נִטְמָאָה:

Tora'nın şahitten bahsettiği her yerde en az iki şahit kastedilir. Burada “*šahit yoktur*” derken, “kadını *zina halinde* gören iki şahit yoktur” anlamı kastedilmektedir. Bu, zina halinde gören tek geçerli şahidin olması durumunda bile, kadının artık buradaki prosedürden geçmesine gerek kalmadığını öğretir. Bu durumda kadın kocası için ömür boyu yasaktır ve kocası onu boşamalıdır; kadın boşanma tazminatı da almaz. Öte yandan tek şahit, kadını idam istemiyle yargılamak için yine de yeterli değildir.

Genellikle, herhangi bir suçlamada, tek tanığın geçerli bir hükmü yoktur. Burada tek şahidin bile boşanmayı şart kılmasının nedeni, kadının bunu rızası dâhilinde (s.a.) yapmış olduğunun görülmesidir (*Talmud – Sota 31a-b*; Raşi). Ancak kadın tecavüze uğramaktaysa, onu iki ya da daha fazla şahit görse bile, kadın suçsuzdur [şahitler onu kurtarmalıdır!]; evliliğini bozmaya ya da onu herhangi bir prosedürden geçirmeye yer yoktur.

Zorlanmamıştır – Raşi. Tam çeviriyle “[elle] tutulmamıştır / yakalanmamıştır”. Kadın, diğer adamlarla yalnız kalmaya veya zina işlemeye zorlanmamıştır; zira böyle bir şey zorla yaptırılmış olsa masum olurdu (Raşbam). Dolayısıyla şahitler kadını yabancı erkeklerle bir yere isteği doğrultusunda kapandığını görmüşlerdir.

Benzer şekilde “*tecavüze uğramamıştır*” (*The Living Torah*; *Daat Mikra*; bkz. Devarim 22:28). Alternatif olarak “[suçüstü] yakalanmamıştır” (İbn Ezra).

14. [Olay öncesinde] – Raşi. Ama önce burada bahsedilen olay olmuş, adam karısını bundan sonra uyarmışsa, bu kısımdaki kanunlar geçerli değildir.

Kıskançlık rüzgârı – Ya da “*kıskançlık ruhu*”. “Aklına kötü düşünceler gelmiş ve huzursuz olmuştur” (İbn Ezra). Hahamlarımız kadının

gerçekten zina işlediği durumda, bu kıskançlığın kutsiyet kaynaklı bir his olduğunu öğretirler. Bu hissi ona Tanrı vermiştir. Böylece kadının, kimse görünmediğini sandığı şekilde ahlaksızlık etmesi yanına kâr kalmayacaktır. Çünkü kimse görmüyorsa bile, Tanrı görmektedir.

Bir koca, eşini iki şekilde kıskanabilir: ya önce söylendiği gibi kutsiyete bağlı bir kıskançlıkla, ya da hiçbir gerçek sebep olmadan ortaya çıkan aptalca bir kıskançlıkla. Bölüm bu iki kıskançlık doğrultusunda ele alınabilir: Adam karısını ya kutsiyet kaynaklı bir kıskançlık sonucunda uyarmıştır – zira kadın gerçekten murdar olmuştur ve Tanrı bunun ortaya çıkmasını istemektedir; ya da aptalca bir kıskançlık nedeniyle uyarmış; oysa kadın murdar olmamıştır – ama yine de şüpheli bir şekilde bir yabancıyla baş başa kalırken görülmüştür. Her iki durumda da koca, durumu ortaya çıkarmak üzere burada tanımlanan işlemleri uygulamak durumundadır. Tora, karısı uygunsuzca davranan bir adamdan hiçbir şey olmamış gibi davranmasını beklememekte, içinde uyanan kıskançlığın yok sayılamayacağını söylemektedir. Kıskançlığı aptalca olsa bile, bu küçük görülemez ve Tanrı'nın İsmi'nin silinmesini gerektiren bu prosedür uygulanır. Söz konusu prosedür, bahsedilen iki tür kıskançlık nedeniyle “*Kıskançlıklar Yasası*” olarak tanımlanmaktadır (p. 29) (Sforno; bu açıklamanın devamı için bkz. p. 30 açık., Eğer k.b.).

Karısını uyarmıştır – Tam çeviriyle “*üzerinden bir kıskançlık ruhu geçmiş ve karısını kıskanmıştır*”. Ancak bu gereksiz bir tekrardır. Hahamlarımız, buradaki “*kıskanmıştır*” fiilinin, “*kıskançlığını açık bir şekilde dile getirerek onu uyarmıştır*” anlamında olduğunu öğretirler (*Talmud – Sota 3a*). Kullanılan **Kana** fiili, genel olarak kıskançlık ifade eder (Bereşit 30:1 ve 37:11). Bazı yerlerde de intikam belirtir (25:11). Ancak burada bu anlamda kullanılıyor olamaz; zira bu, bir erkeğin

¹³ “([Şüpheye göre, başka] Bir adam [onun karısıyla] cinsel ilişkiye girmiş, ama [olay] kocasının gözünden gizli kalmış, [karısı o adamla] bir yere kapanıp murdar olmuştur. Ancak [şüpheye karşın, karısına] karşı şahit yoktur. [Kadın bu duruma] Zorlanmamıştır da.

¹⁴ [Olay öncesinde adamın] Üstünden bir kıskançlık rüzgârı geçmiş ve karısını uyarmıştır. [Kadın] Murdar olmuş [olabileceği gibi, kocasının] üstünden bir kıskançlık rüzgârı geçip karısını uyardı[ktan sonra] murdar olmamış [da olabilir].)

henüz kesinleşmemiş teori sınıfındadır.

Bir adam – Dolayısıyla bir yetişkinden bahsedilmektedir. Bu, şüpheye neden açan kişinin [dokuz yaşından küçük] bir çocuk olması durumunda, buradaki prosedürün uygulanmadığını öğretir [zira burada şüpheye yer yoktur] (*Talmud* – *Sota* 26b). Benzer şekilde “bir adam” – ve bir hayvan değil. Yani bir kadının bir hayvanla ilişkiye girdiğinden şüpheleniliyorsa bile buradaki işlem uygulanmaz (*Sifre* 7; *Talmud* – *Sota* 24a; Raşi). Zira tüm işlem, kadının kocasıyla evlilik hayatı sürmeye devam edip edemeyeceğini belirleme amaçlıdır. Bunu engelleyecek durum, kadının başka bir erkekle zina etmesidir. Ama bir hayvanla birlikte olmuşsa bile – her ne kadar bu kadın adına iğrenç ve ağır bir günah ise de (Vayikra 20:16) – evliliği bitirme şartı yoktur.

Cinsel ilişkiye girmiş – Tam çeviriyle “*onunla soy üretme amacıyla yapılan şekilde yatmış*”. Temel işlevi soy üretmek olan türdeki ilişkiden, yani cinsel ilişkiden bahsedilmektedir. Kısacası buradaki şüphe, en ciddi günahlardan olan zina ile ilgilidir (bkz. Vayikra 18:20 ve 20:10 açık.).

Bunun olup olmadığı kesin değildir. Tora burada, ihanetten şüphelenen kocanın şüphesinin detaylarını vermektedir (*Sifre* 7; Raşi). Başka bir deyişle “*ihanet etti*” ve “*bir adam onunla yattı*” ifadeleri farklı ihlaller değildir. İkincisi, ilkinin açıklamasıdır (*Mizrahi*; *Sifte Hahamim*). Şüphe konusu, gerçek olabilir ya da olmayabilir.

Kocasının gözünden gizli kalmış – Sadece “*kocasından gizli kalmış*” denmesi yeterli olurdu (*Gur Arye*). Tora “*gözünden*” demekle bir kurala işaret eder: Bu bölümdeki kanunlar sadece gözleri gören bir koca için geçerlidir (Raşi).

Ayrıca burada kocanın gerçekten haberdar olmadığı bir durum söz konusudur. Ama eğer koca karısını zina halinde görmüş, ama bu bilgisi-

ni, karısının yapılacak test sonucunda öleceği ümidiyle bastırmaktaysa, su ile yapılacak test hiçbir sonuç vermeyecektir. Zira durum kocasından “*gizli kalmış*” değildir (*Sifre* 7; *Talmud* – *Sota* 27a; Raşi).

Bir yere kapanıp murdar olmuştur – Tam çeviriyle “*gizlendi*”.

Buradaki “*murdar olmuştur*” şeklindeki sözcük, **Nitmaa**, *tame* sözcüğünden gelir. Ancak burada *tumanın* gerçek anlamı değil, günahın ağırlığını vurgulayan mecazi anlamı kullanılmaktadır ve sözcük “*zina etmişse*” anlamındadır (*Daat Mikra*; krş. Yehezkel 22:11). Eğer kadın zina etmişse, bundan böyle kocası için *temeadir* ve evlilik hayatı süremezler (bkz. Vayikra 19:20 açık.). Alternatif olarak bu, baş başa kalışın bile son derece ağır olduğunu vurgulamaktadır: “bir yere kapanmakla murdar olmuştur” (*Talmud Yerusalmi* – *Sota* 1:2).

Yine de burası hala “şüpheyi” açıklamaktadır. Kadının zina ettiği kesin olarak biliniyor değildir. Tora burada, şüpheyi haklı kılacak bir etkeni ön plana çıkarmaktadır: Kadın bir yabancıyla bir yere, “murdar olmaya yetecek kadar süre” kapanmışsa, şüpheye yer vardır. Yoksa buradaki kanunlar geçerli değildir (*Sifre* 7; *Talmud* – *Sota* 4a; Raşi).

[Karısına] Karşı şahit yoktur – Eğer hiçbir konuda şahit yoksa, sadece “*şahit yoktur*” demek yeterli olurdu. Gereksiz görünen “[*karısına*] karşı” sözleri, “kadını mahkûm edebilecek nitelikteki” şahitleri tanımlamaktadır (*Mizrahi*; *Gur Arye*). Yani özellikle “*zinaya dair*” şahit yoktur. Ama yabancı erkekle baş başa kaldığına dair en az iki geçerli şahit vardır (*Sifre* 7; Raşi). Bu iki şahidin varlığı, söz konusu prosedürün uygulanmasını mümkün kılar.

Talmud buradan başka bir kuralı daha öğrenir:

וְהִבִּיא

הָאִישׁ אֶת-אִשְׁתּוֹ אֶל-הַכֹּהֵן וְהִבִּיא אֶת-קֶרְבָּנָה עָלֶיהָ עֲשִׂירֶת
הָאִיפָה קֶמַח שְׁעָרִים לֹא-יֵצֵק עָלָיו שֶׁמֶן וְלֹא-יִתֵּן עָלָיו לֶבֶנָה
כִּי-מִנְחַת קִנְאָת הוּא מִנְחַת זִכְרוֹן מִזִּכְרָת עוֹן: שֶׁוְהִקְרִיב אֹתָהּ
הַכֹּהֵן וְהִעֲמִדָהּ לִפְנֵי יְהוָה:

da öfkesini çekmiştir (*Sifre* 8; *Tosefta* – *Sota* 2:4; Raşi; *Beer Yitshak*; krş. p. 12 açk.). Bunun başka bir nedeni de önceki pasuktaki açıklamalarda verilmişti.

Olası mağdur koca, karısının adına bir *Minha-korbanı* getirir. Merhamet ve af sağlama etkisine sahip normal *korban*ların aksine, bu *korban*, kadının, işlemiş olmakla suçlandığı gühahın [ve şüphe uyandırdıktan ve uyarıldıktan sonra başka bir erkekle bir yere kapanarak yaptığı yüz kızartıcı davranışın] hatırlatıcısıdır. Bu nedenle, bu *korbanı* kocası getirir; zira Tanrı'nın ona öfkesini uyandırabilecek bir *korbanı* kadının getirmesi uygun olmayacaktır (Ramban).

Korbanın bileşimi, amacı ve simgeselliği hakkında bilgi vericidir: [1] Sunu, kaliteli olmayan arpa unuyla getirilir. Bu, kadının kabaca davranışına işaret eder. Normal şartlarda *Minha-korbanı* Tanrı'nın Huzuru'nda iyi hatırlanmak için en kaliteli buğday unuyla getirilir. Ama burada, günahı hatırlatan bir *Minha* getirilmektedir. Bu nedenle genelde hayvan yemi olarak kullanılan arpa getirilmektedir; çünkü kadın, kendisine yapılan uyarıyı hiçe sayarak anlayıştan yoksun bir hayvan gibi davranmıştır (*Sifre* 8; *Talmud* – *Sota* 14a ve 15b; Raşi; İbn Ezra). [2] Genelde *Minha-korban*larının üzerine zeytinyağı dökülür ve tüt-süde kullanılan bir madde olan günlük yerleştirilir (bkz. *Vayikra Perek* 2). Ancak, zarif bir *korban* olmaması için, bu *korbanda* ne yağ ne de günlük vardır. Çünkü güzel kokulu bir madde olan günlük, Anneler'in – Sara, Rivka, Rahel ve Lea'nın – zarafetini ve güzel davranışlarını, zeytinyağı da, ışığı sembolize eder [yağ anlamındaki bir başka sözcük olan *Yitsar* (18:12), aydınlık ve parlaklık anlamına gelen *Tsoar* (Bereşit 6:16) sözcüğüyle bağlantılıdır (*Midraş* – *Tanhuma* 3; *Midraş* – *Bereşit Raba* 9:13). Ayrıca *Menora* da zeytinyağıyla yakılır]. Oysa bu kadın, kutsal ve tertemiz Anneler'i kendisine örnek almamış, ayrıca günahını saklamak için gizlilik içinde, “ışksız”

hareket etmiştir (*Midraş* – *Tanhuma* 2-3; Raşi).

Arpa ile getirilen bu *Minha*, günahkâr birinin getirdiği *Minha*'dan bile daha düşük düzeydedir. O *Minha* da üzerine yağ ve günlük konmadan getirilmesine karşın (*Vayikra* 5:11), yine de orada buğday unu kullanılır. Öte yandan arpa ile getirilen tek *Minha* bu değildir. Nitekim, *Omer-korbanı* da arpa ile getirilir (bkz. *Vayikra* 23:10 açk.); ancak bunun tek sebebi, arpanın buğdaya göre daha erken olgunlaşmasıdır (bkz. *Şemot* 9:31).

Bu *Minha*'ya yağ katılmaması ve günlük konmaması, Tora'nın 613 emrinden ikisidir. *Mitsvat Lo Taase* No. 221 ve *Mitsvat Lo Taase* No. 222 (*Sefer Ahinuh*)

16. Tanrı'nın Huzuru'na çıkarır – Tam çeviriyle “*Tanrı'nın Huzuru'nda ayakta tutar*”.

Burası, *Bet-Amikdaş*'ın iç avlusunun (*Azara*) doğudaki kapısıdır. Yani batıda yer alan *Kodeş Akodaşim*'in tam karşısındaki kapı olan *Nikanor Kapısı* (*Talmud* – *Sota* 8a; Raşi. Bkz. *Vayikra Kitabı*, Ekler: II. *Bet-Amikdaş*'ın Planı, Madde 18). Burası iç avlunun ana giriş kapısıdır; dolayısıyla olasılıkla insanların en yoğun olduğu yerdir. Burada tutulması, kadının küçük düşürülmesinin (s.a.) en üst düzeyde olmasını sağlamaktır.

Kadın beyazlar giyiyorsa siyahlar giydirilir. Siyah giysiler giyiyorsa bunlar kötü görünen başka siyahlarla değiştirilir. O sırada *Bet-Amikdaş*'ta bulunan tüm kadınlar olayı seyretmek üzere buraya gelmeye mecbur edilirler. Amaç bellidir: kadının düştüğü bu duruma düşmemek için tüm kadınların ders çıkarmaları. Bu ortamda kadına, neden bu duruma düştüğü de açık bir şekilde hatırlatılır. O sırada yanında tek bir hizmetkârının bile bulunmasına izin verilmez; zira bu ona, itiraf etmeme konusunda güç verecektir (*Yad* – *Sota*, *Perek* 1; *Meam Loetz*).

¹⁵ “[Bu gibi bir belirsizlik durumunda kanun şöyledir:] Bu adam karısını *Koen*’e getirir. Onun için *korbanı* da getirir: 1/10 *efa* arpa unu. Üzerine yağ dökmeyecek ve üstüne günlük yerleştirmeyecektir, çünkü bu [un], bir kıskançlık *Minhası*dır; günahı anımsatan bir hatırlatma *Minhası*dır.

¹⁶ “*Koen* [kadını] yaklaştıırp Tanrı’nın Huzuru’na çıkarır.

karısını her kıskanışında burada tanımlanan prosedüre başvurabileceği gibi mantığa aykırı bir durumu ifade eder (*Mesiah İlemim*). Dolayısıyla anlam, uyarı şeklindedir. Buna göre, buradaki kanunların geçerli olması için, adam olay öncesinde karısını iki geçerli şahidin önünde “filanca kişiyle baş başa kalma” şeklinde uyarılmış olmalıdır (*Talmud – Sota* 5b; Raşi). Yine de düzgün bir ailede bu uyarıların şahitlerin önünde yapılacağı aşamaya gelene kadar, karı-koca arasında makul sohbetler olmalıdır (*Meam Loetz*).

Murdar olmuş [olabileceği gibi] ... olmamış da olabilir – Kadın günah işlemişse, kocası onu boşamalıdır. Ama kadın suçsuz da olabilir. Dolayısıyla tüm prosedür bu durumu açıklığa kavuşturma amaçlıdır (Raşi).

❧ Acı sularla yapılan hayati test.

Bu bölüm yukarıda açıklanan durumdaki kadının masumiyetini ya da suçluluğunu kanıtlayacak olan mucizevi, bir o kadar da hayati denemeyi tanımlamaktadır. Kadın eğer masumsa ve hatalı bir suçlamanın hedefiye, bu denemeden zarar görmeden çıkacaktır. Ama eğer suçluysa, bu suçluluğu, içeceği suyun neden olacağı sıra dışı bir ölüme yol açacaktır (*Talmud – Sota* 20a). Önce de belirtildiği üzere, bu, Tora’da doğaüstü bir müdahaleye bağlı olan tek *Alaha* prosedürüdür.

Bu denemenin iki amacı vardır: [a] Zinayı cezalandırıp, ahlaksızlığı kökünden söküp atmak; ve [b] Karı-koca arasındaki güveni tekrar sağlayıp güçlendirmek. Bir erkeğin, eşinden bir kez şüphelendi mi, mahkeme onun yanlış düşündüğünü kanıtlasa bile, eşine bir daha güvenmeyeceği psikolojik bir gerçektir. Yasal kararlar, duyguları çok ender değiştirebilir. Sadece Bizzat Tanrı’nın tanıklığı yeterince ikna edici olabilir. Tanrı’nın, şüphe içindeki bir kocanın aklını rahata erdirmek için, Kendi Kutsal İsmi’nin silinmesine bile izin vermesinin (p. 28), ayrıca mucize gerçekleştirmesinin (p. 28) nedeni budur (Rabi Yaakov Kamenetsky, *Iyünim BaMikra*).

15. Karısını *Koen*’e getirir – Karısı istemese bile onu zorlar (İbn Ezra); zira evlilik yaşıntısının

devamı buradaki teste bağlıdır.

Kadın tüm bu prosedürden geçmek üzere *Koen*’e teslim edilmeden önce, başka aşamalar da vardır. Adam önce şikâyetini yerel *Bet-Din*’e bildirir. Tüm şahitler dinlendikten ve olayın niteliklerinin gerekli şartları sağladığı tespit edildikten sonra, çift, yanlarına iki görevli verilerek Yeruslayim’e gönderilir. Kadın Yeruslayim’de oturan yetmiş bir kişilik *Sanedrin*’in önüne çıkarılır. *Sanedrin* onu, idam davalarında ifade veren şahitlere yapıldığı gibi, çok sert dille uyarıp tehditte bulunur ve eğer suçluysa teste girmek yerine suçunu itiraf etmesi yönünde baskı yapar. Ayrıca itiraftan korkmamasını da telkin eder. Yargıçlar ona, “Kızım; bu günaha çok şarap neden olur, ciddiyetsizlik neden olur, çocukluk neden olur, kötü komşular neden olur. Eğer suçluysan, bu hataya düşmüş tek kişi sen olmayacaksın. Çok büyük kişiler bile böyle ciddi bir hataya düşmüştür. Elbette sen de bu hatalardan birine düşmüşsündür. Bu nedenle – kutsiyet içinde yazılması gereken Büyük İsim Adına – lütfen itirafta bulun da, “İsim” suda silinmek zorunda kalmasın” derler ve *Tanah*’tan, hataya düşmüş olup *Teşuva* yapan büyük şahsiyetleri ona örnek verirler. Asıl amaç kadını ölümden kurtarmaktır. Eğer kadın “murdar oldum” derse, test yapılmaz, kadın boşanır ve ceza görmez. Eğer “temizim” derse, *Koen*’e teslim edilir ve işlemlere başlanır (*Mişna – Sota* 1:4-5; *Yad – Sota*, *Perek* 1; *Meam Loetz*).

Şüphe altındaki bir kadının teste getirilmesi, Tora’nın 613 emrinden biridir. *Mitsvat Ase* No. 145 (*Sefer Ahinuh*).

Onun için – Ya da “*onunla birlikte*” (İbn Ezra). Tam çeviriyle “*üzerinde*”. Ama buradaki anlam “*üzerinde*” şeklinde olamaz.

1/10 *efa* – Farklı görüşlere göre 2,2-3,96lt.

Kıskançlık *Minhası*dır – İbranice *Minhat Kenaot*. Tam çeviriyle “*kıskançlıklar *Minhası*”.*

Pasuk, bu *korbanı*, çoğul olarak “*Kıskançlıklar *Minhası*” şeklinde adlandırır, çünkü kadın, davranışlarıyla sadece kocasının değil, Tanrı’nın*

יִוְלָקַח הַכֶּהֵן מִיָּם קִדְשִׁים בְּכָל־יְחֹרֶשׁ

17

וּמִן־הָעֶפֶר אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּקֶרֶעַ הַמִּשְׁכָּן יִקַּח הַכֶּהֵן וְנָתַן אֶל־הַמַּיִם:

יָח וְהָעֶמִיד הַכֶּהֵן אֶת־הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְהוָה וּפָרַע אֶת־רֹאשׁ הָאִשָּׁה

18

וְנָתַן עַל־כַּפֵּיהָ אֶת מִנְחַת הַזֶּכֶרֶן מִנְחַת קִנְאָת הָאֵל וּבִיד הַכֶּהֵן

יִהְיוּ מִן הַמַּיִם הַמֵּאֲרָרִים:

ması (bkz. Vayikra 13:44 ve 13:45 açık.). Koen kadının saçını uzatamayacağına göre, örtüsünü açacaktır. Alternatif olarak iki anlam birlikte değerlendirilebilir: “Kadının uzun, ama örtü altında toplu olan saçlarını açacaktır” (İbn Ezra). Kadının saç örülüyse, bu örgü de açılır ve saç dağıtılır (*Talmud – Sota* 8a; Raşi; *Yad – Sota* 3:11).

Buradan, kadının başının normalde kapalı olduğu görülmektedir. Bu da, evli bir Yahudi kadının, başını örtmesi gerektiğini öğretir. Kadının başının herkesin önünde açık olması küçük düşürücü olduğundan, amaç bu etkiyi yaratmaktır (*Sifre* 11; *Talmud – Ketubot* 72a; Raşi).

Sadece “başını açar” demek yeterliyken, “kadın” sözcüğüne ikinci kez yer verilmektedir. Bu da, sadece başın değil, kadının gövdesinin üst kısmının da kalbe kadar yırtıldığını öğretir. Giysisi düşmemesi için kalbinin üstünden Mısır samanından bir halatla [ya da bulunamıyorsa normal bir halatla] bağlanır (*Yad – Sota* 3:11). Bu halatın bağlanmasındaki amaç da, eski Mısırlılar’a özgü bir ahlaksızlıkla davrandığını kadının yüzüne vurmaktır (bkz. Vayikra 18:2) (*Meam Loez*). Süreç boyunca bunun gibi başka birçok sembolik hareketle sürekli olarak zina günahının ne kadar kabul edilmez olduğu vurgulanır.

Hatırlatma Minhasını onun avuçlarının üstüne koyar – Kadın bu şekilde bekletilir. Ona yapılan aşağılamada olduğu gibi, burada da amaç onu daha da yorup bıktırmak ve eğer suçluysa tüm bunlardan kurtulmak için suçunu itiraf etmesini sağlamaktır (*Sifre* 11; *Talmud – Sota* 14a).

Lanet getiren – Ya da “lanete neden olan”; “lanetli sonuçları olan” (*Targum Onkelos*). Alternatif

olarak “acı veren”; “[suçluysa,] kadını dünyadan çıkaran” (Raşi). Suyun kendisi lanetli değil, aksine “kutsal”dır (ö.p.). Ama etkisi öldürücüdür. İbranice *Mearerim*. Bu, Vayikra 13:51’deki *Mameret* sözcüğüyle aynı köke sahiptir (bkz. o.a., *Kötücül* k.b.).

Sözcük pasukta belirtme önekiyle *A-Mearerim* şeklinde geçmektedir. Bu haliyle sözcüğünün sayısal değeri 496’dır – ki bu, 248’in iki katıdır. *Talmud*’a göre insan vücudunda 248 temel organ vardır. Eğer kadın suçluysa, buradaki lanet getiren su, sadece kadının değil, onun sevgilisinin de ölümüne yol açacaktır. Dolayısıyla 248 organ içeren iki beden, bu su nedeniyle ölecektir (krş. *Talmud Yeruşalmi – Sota* 5:1).

Acı su – Su gerçek anlamda acı değildir. Acı olan, suyun suçlu kadının üzerindeki etkisidir; çünkü bu su, onun aşağıda detaylı bir şekilde açıklanan şekilde ölmesine neden olacaktır. Dolayısıyla bu su, daha sonraki etkisi nedeniyle şimdiden “acı” olarak nitelendirilmektedir (*Sifre* 11; Raşi; İbn Ezra). *Sifre*’deki başka bir görüşe göre Koen, suyun içine acı tada sahip bazı bitkiler de koyardı. Yani su gerçekten de acıydı (*Talmud – Sota* 20a; *Yad – Sota* 3:10; İbn Ezra). Bu, suyun bu pasukta Koen’in elinde iken bile “acı” olarak nitelendirilmesiyle desteklenmektedir. *Sifre*’deki başka bir görüşe göre ise suyu acı yapan, parşömene yazılan yeminin silinmesi sırasında suya karışan mürekkeptir (p. 23).

¹⁷ Koen kil bir kabın içine, kutsal [nitelik kazanmış] su alır. Koen, Mişkan'ın zemininde bulunan topraktan da [biraz] alıp, [bunu] suyun içine koyar.

¹⁸ [Sonra] Koen kadını Tanrı'nın Huzuru'na çıkarır, kadının başını açar, hatırlatma Minhasını onun avuçlarının üstüne koyar – bu, kıskançlık Minhasıdır. Koen'in elinde de lanet getiren acı su olacaktır.

17. Kil bir kabın içine – Bu, yeni ve kullanılmamış bir kil kap olmalıdır (*Talmud – Sota* 15b; *Yad – Sota* 3:9). Bu da günahı ön plana çıkarmak için yapılır; zira normal şartlarda *Bet-Amikdaş*'ta altın ya da gümüş kaplar kullanılır (*Daat Mikra*). Bu kil kap, olaydan geriye hatıra kalmaması için işlemler sonrasında kırılıp yok edilir.

Burada açıklanan detaylar Tora'nın "*Mida Keneged Mida – Kısasa Kısas*" karşılık verme tarzıyla paralellik içindedir. Kadın sevgilisine değerli kadehler içinde şarap sunmuştur; şimdi belki ölümüne neden olacak suyu, en değersiz madde olan kilden bir kaptan içecektir (*Talmud – Sota* 9a; Raşi). İnsan topraktan (kil) yoğrulmuştur; kadın suçlu ise bu test sonucunda ölecek ve toprağa geri dönecektir (Ramban). Bu kaba yarım *log* [yaklaşık 210-225ml.] su alınır (*Talmud Yeruşalmi – Sota* 2:2).

Kutsal [nitelik kazanmış] suyun – Bahsedilen su, Koenler'in *Bet-Amikdaş*'taki görevleri öncesinde el ve ayaklarını yıkamakta kullandıkları *Kiyor*'dan alınır (bkz. *Şemot* 30:17-21). Buraya konan su, kutsal nitelik kazanmıştır (*Targum Onkelos*; *Sifre* 10; Raşi; Raşbam).

Suyun özellikle *Kiyor*'dan alınması, bu tören için önemli bir sembolizm içerir. *Kiyor*, Yahudi Ulusu'nun devamlılığını sağlayabilmek için, Mısır esaretinin en karanlık günlerinde saflıklarını, eşlerine bağlılıklarını, güçlü ruhlarını ve iradelerini ortaya koymuş olan kadınların bağışladıkları bakır aynalardan yapılmıştır (bkz. *Şemot* 38:8 açık.). Böylece zedelenmiş aile içi bağları sağlamak için, ailenin bütünlüğünü sembolize eden *Kiyor*'dan su alınması, kuvvetli bir simgedir. Öte yandan, eğer suçluysa, kadının cezasının buradan alınan suyla gerçekleşmesi de uygundur. Zira bu kadın, skandal niteliğindeki davranışıyla, önceki nesillerdeki kutsal kadınlar için bir yüz karasıdır (*Midraş – Bamidbar Raba* 9:14-15; Raşi).

Mişkan'ın zemininde bulunan topraktan – Ya da "tozdan". Çölde, *Mişkan*'ın zemini, aslında çölün kumuydu. *Bet-Amikdaş*'ın zemini tamamen düz taşlarla döşeliydi. Buradaki detayın yerine gelebilmesi için, *Bet-Amikdaş*'taki *Kodeş* kısmının kuzeydoğu köşesinde üzerinde tutamak halkası olan kare bir mermer kapak vardı. Bu kapak kaldırıldığında alttaki toprak açığa çıkıyordu ve gereken toprak buradan alınıyordu (*Talmud – Sota* 15b; bkz. *Vayikra Kitabı*, Ekler: II. *Bet-Amikdaş*'ın Planı, Madde 83).

Hahamlarımız bir sonuç çıkarırlar: Eğer kadın suçsuzsa, toz/toprak ve külden ibaret olduğunu söyleyen (*Bereşit* 18:27) Avraam Avinu gibi kutsal çocukları olacaktır (p. 28). Aksi takdirde ölecek, toprağa geri dönecektir (*Talmud – Sota* 17a; Rabenu Behaye).

Suyun içine toz atma ve bunu test amacıyla birine içirme şeklindeki bu işlem, Moşe Rabenu'nun, Altın Buzağı günahı sonrasında Bene-Yisrael'e yaptığını hatırlatmaktadır (bkz. *Şemot* 32:20 açık.).

18. Tanrı'nın Huzuru'na çıkarır – Aynı şey p. 16'da da söylenmiştir. Bu da kadının sürekli olarak oradan oraya dolaştırıldığına işaret eder. Amaç kadını yormak ve kafasını karıştırmak, onu itirafa sevkettir. Böylece kadın eğer suçluysa, itiraf etmesi daha arzu edilir bir durumdur. Bu hem onun hayatını kurtaracak hem de Tanrı'nın İsmi'nin silinmesini gerektiren (p. 23) bu prosedüre gerek kalmayacaktır.

Alternatif olarak p. 16'daki ifadeler, getirilen *Minha-korbanının* Tanrı Huzuru'nda *Mizbeah*'ın önüne getirildiğini belirtmekte de olabilir (İbn Ezra).

Kadının başını açar – *Targum Onkelos*; *Sifre*. İbranice *Ufara Et Roş Aışa*. Buradaki başla ilgili olarak kullanılan *Para* kökü, iki olası anlam taşır: saçın kontrolsüz bir şekilde uzatılması ya da açıl-

19 יְהוָה שְׂבִיעַ אֶתְּהָהּ הַכֹּהֵן וְאָמַר
 אֶל־הָאִשָּׁה אִם־לֹא שָׁכַב אִישׁ אִתְּךָ וְאִם־לֹא שָׁטִית טְמֵאָה תִּתְּחַת
 20 אִישׁךָ הַנָּקִי מִמִּי הַמָּרִים הַמְּאָרְרִים הָאֵלֶּה: כֹּה וְאֵת כִּי שָׁטִית
 תִּתְּחַת אִישׁךָ וְכִי נִטְמָאת וַיִּתֵּן אִישׁ בְּךָ אֶת־שִׁכְבְּתוֹ מִבְּלִעְדִּי
 21 אִישׁךָ: כֹּה וְהִשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת־הָאִשָּׁה בְּשִׁבְעַת הָאֵלֶּה וְאָמַר הַכֹּהֵן
 לְאִשָּׁה יִתֵּן יְהוָה אוֹתָךְ לְאֵלֶּה וְלִשְׁבַּעַת בְּתוֹךְ עִמָּךְ בֵּית יְהוָה
 אֶת־יְרִיכָךְ נִפְלֹת וְאֶת־בֶּטְנְךָ צָבָה:

açıkça belirtilmez (ör. Bereşit 4:15). Burada da böyle bir örnek vardır: “Eğer yoldan sapmışsan...! [gerisini var sen düşün!]” (Raşi).

Alternatif olarak burada yeminin zararsız kısmı söylendikten sonra, beddualı kısma geçerken etkiyi arttırmak için ara verilmektedir. Çevirimiz bu alternatifte göre yapılmıştır (*The Living Torah*; krş. Ramban).

Başka bir olasılığa göre ise, kadından, birazdan söylenecek olan bedduanın özellikle ve sadece yoldan sapıp murdar olması durumunda tutacağı kabul etmesi istenmektedir. Yani eğer beddua gerçekleşirse, bunun sebebi burada suçlandığı günah olarak değerlendirilecek ve başka bir günah ya da hatasına bağlanmayacaktır (Sforno).

21. Yeminin beddua [içeren kısmını] – The Living Torah. İbranice **Şevuat Aala**. Buradaki **Ala** sözcüğü normal şartlarda lanet içeren bir yemini ifade eder. Ancak burada “*yemin*” (**Şevua**) sözcüğü zaten kullanıldığına göre, anlamı sadece “lanet; beddua” şeklindedir (bkz. Bereşit 24:41 ačk.).

Tam çeviriyle “*Koen kadına bir beddualı yemin [ya da: bir beddua yemini] ettirir*”. Daha önce de *Koen*’in kadına yemin ettirdiği söylenmektedir (p. 19). Yemin iki kısımlıdır: suçsuzsa ceza görmeyecek, suçluysa ölecektir. İkinci kısım beddua içermektedir (bkz. ö.a.) ve önceki pasukta yarım kalan cümlemin devamıdır. Ancak sözler uzadığı için Tora bunun hala aynı yeminin bir devamı olduğunu vurgulamaktadır (Ramban).

Mişna’da Rabi Yeuda’nın görüşü ise asıl yeminin

burada başlıyor olduğu şeklindedir. Buna göre p. 19’da yemin ettireceğinden bahsedip bu yemin için ön şartları sıraladıktan sonra, Tora yemini burada vermektedir. Ancak sözler uzadığı için, Tora “*yemin ettirir*” sözlerini tekrarlamıştır (*Mişna – Sota* 2:3; bkz. p. 23 ačk.).

Beddua ve yemin için [bir örnek] – Eğer kadın suçluysa, başına, insanların, başkasına beddua etmek istediklerinde “filanca kadının başına gelen onun da başına gelsin!”, yemin ederken de “söylediğim doğru değilse filanca kadının başına gelenler benim de başıma gelsin!” diyebilecekleri şekilde korkunç bir ölüm gelecektir (*Sifre* 18; Raşi; krş. Raşbam).

Uyluğunun çökmesini – Tam çeviriyle “*düşmesini*”. Alternatif olarak “*çürümesini*” (*Targum Yonatan; Septuaginta*). Ya da “*uyluğunun yerinden çıkmasını*” (Josephus Flavius).

Tora’nın dilinde “uyluk” genel olarak erkek cinsel organını ifade eder (bkz. Bereşit 24:2 ve 32:26 ačk.). Burada bir kadından bahsedildiğine göre onun cinsel organları kastedilmektedir (*The Living Torah*). Bu doğrultuda, suçluluk halinde kadının rahmi çatlayıp harap olacaktır (*Hizkuni*). Kadın rahim kaynaklı bir kanama da geçirecektir (*Talmud – Nida* 20b).

Başka bir görüşe göre ise gerçekten uyluktan (*Talmud – Sota* 8b, Raşi o.a., **Yereh** k.b.), özellikle sağ uyluktan (Josephus Flavius, *Eski Dönemler* 3:11:6) bahsedilmektedir.

Bedduanın verildiği bu pasukta önce “uyluk”, sonra “karın” denmektedir. Bunun nedeni, günah

¹⁹ “Koen kadına [şöyle] diyerek ona yemin ettirir: ‘Eğer bir adam seninle yatmamışsa; [yani] kocanın dışında [biriyle zina ederek] murdarlıkla yoldan sapmamışsan, bu lanet getiren sudan [kaynaklanan cezadan] muaf olacaksın.

²⁰ Ama sen! – Eğer kocanın dışında [biriyle] yoldan sapmış, murdar olmuşsan ve kocanın dışında bir adam seninle cinsel ilişkiye girmişse...’

²¹ “[Bu noktada] Koen kadına ettirdiği yeminin beddua [içeren kısmını söyler] ve Koen kadına [şöyle] der: ‘...Tanrı, uyluğunun çökmesini ve karnının [aşırı derecede] şişmesini sağladığında, Tanrı seni halkının arasında beddua ve yemin için [bir örnek] haline getirecek.

19. Kadına [şöyle] diyerek – Dolayısıyla kadının, söylenenleri anlaması şarttır. Yani İbranice bilmiyorsa, bildiği lisanda söylenir (*Talmud – Sota* 32b).

Yemin ettirir – Koen, kadına, itham edildiği günahın korkunç sonuçlarını kabul ettiğini beyan eden bir ant içtirir. Bu yeminin geçerli olması için, her iki olası sonucu da içermesi gerekir.

Metne göre yemin sadece p. 21’de başlıyor görünmesine karşın, aslında başlangıç noktası, Koen’in buradaki sözleridir. Yani söylenen “yoldan sapmamışsan ceza görmeyeceksin” sözleri de yeminin bir parçasıdır. Yemin metni masumiyet olasılığı ile başlar. Buna benzer şekilde, idam istemli davalarda da bir mahkeme heyeti söze daima suçsuzluk olasılığını dile getirerek başlar (*Sifre* 12; *Talmud – Sanedrin* 32b-33a; Raşi).

Koen’in söylediği metni dinleyen kadın, “Amen, Amen” diyecek, kadın böylece yemini üstlenmiş olacaktır. Buradaki “yemin ettirir” ifadesinden kasıt budur (İbn Ezra).

Bir adam – Elbette, “kocanın dışındaki bir adam” (İbn Ezra). Dolayısıyla pasukta “eğer bir adam seninle yatmamışsa” ve “kocanın dışında [biriyle zina ederek] murdarlıkla yoldan sapmamışsan” şeklinde iki farklı şart yoktur; ikisi tek bir şarttır: “Eğer bir adam seninle yatmamışsa; [yani] kocanın dışında [biriyle zina ederek] murdarlıkla yoldan sapmamışsan”. Ne de olsa kocası da “bir adam”dır ve “bir adam seninle yatmadıysa” ifadesi kocasını da kapsamaktadır. Bu nedenle devamında ne tipte bir adamdan bahsedildiği söylenmektedir: “Kocanın dışında [biri]” (Ramban).

Alternatif olarak pasuk iki farklı şart içerecek şekilde değerlendirilebilir: “Eğer [şimdi hakkında

uyarıldığın] adam seninle yatmamışsa ve [başka bir zaman] kocanın dışında [başka biriyle de zina etmemişsen...]” (krş. p. 22 açık, Amen; Amen k.b.) (Ramban; krş. Sforno). Ya da “eğer bir adam seninle yatmamışsa veya [yatmışsa ama sen] murdar olmamışsan [yani bunu rıza göstererek değil, tecavüze uğradığın için yapmışsan]” (Daat Mikra).

Sudan [kaynaklanan cezadan] muaf olacaksın – İbranice **İnaki**. Tam çeviriyle “temizleneceksin”. Alternatif olarak “su[yun vereceği sonuçla] suçsuz olduğun ortaya çıkacak”. Burada olasılıkla, kadına yönelik bir cesaretlendirme vardır: “Eğer suçsuzsan suyu içmekten çekinme; çünkü bu durumda zarar görmeyeceksin ve tüm kuşkular dan kurtulacaksın” (Daat Mikra). Alternatif olarak “muaf ol!”. Yani “bu su sana zarar vermesin” (a.k.).

Kadın su testinden zarar görmeden çıktığı takdirde iki yönlü ithamdan kurtulmuş olur. Kocasının şüphelendiği suçlamadan ve yemin etmiş olmaktan. Zira yemin etmek, söylenenin doğru ve yeminin gerekli olduğu durumlarda bile kaçınılması gereken bir şeydir. Nitekim Tora, Tanrı’nın İsmi’ni boş yere kullanan kişinin “temizlenmeyeceğini” söylemiştir (bkz. Şemot 20:7 açık.). Kadın da kocasının kuşkularını uyandıracak davranışlarda bulunarak, hiç gerek yokken kendisini yemin etmesini gerektiren bir teste sokmuştur. Yine de Tora, kadının, test sonucunda temiz çıktığı takdirde, kadının bu gereksiz yeminle ilgili yükümlülüğünden de kurtulacağını belirtmektedir (Sforno).

20. Ama sen! – Burada suçluluk ve dolayısıyla ölüm tehlikesi ile ilgili olasılık dile getirileceği için, Koen, kadının dikkatini çekecek bir vurgu yapmaktadır (Daat Mikra). Tora’nın farklı yerlerinde, kötü sonuçlara sahip olacak olasılıklar yeminle dile getirildiği zaman, bu kötü sonuçlar

כב וְבָאוּ הַמַּאֲרָרִים

הָאֵלֶּה בְּמַעֲיָד לְצַבֹּת בָּטָן וּלְנַפֵּל יָרֵךְ וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן |

אָמֵן: כג וְכָתַב אֶת־הָאֵלֶּת הָאֵלֶּה הַכֶּהֶן בְּסֵפֶר וּמָחָה אֶל־מִי 23

הַמָּרִים: כד וְהִשְׁקָה אֶת־הָאִשָּׁה אֶת־מִי הַמָּרִים הַמַּאֲרָרִים וּבָאוּ בָּה 24
הַמַּיִם הַמַּאֲרָרִים לְמָרִים:

kabullendiğini, ikincisiyle de, zina etmediğine dair yemin ettiğini beyan eder. [3] İlk *Amen*, olay sırasında birlikte görüldüğü adamla zina ettiyse, ikinci *Amen* ise başka bir adamla zina ettiyse, bedduanın başına gelmesini kabullendiğini beyan eder (*Talmud* – *Sota* 18a-b; Raşi). [4] İki *Amen*, kadının suçsuzsa zarar görmeyeceği, suçluyorsa bedduanın gerçekleşeceği olasılıklarını dinleyip kabul ettiğini beyan eder (Sforno).

23. Parşömene yazar – *Talmud* – *Sota* 17a; *Yad* – *Sota* 3:8. İbranice *Sefer*. Tam çeviriyle “*kitap*”. Ancak Tora da bir kitaptır ve deriden mamul parşömen bir rulo halindedir. Tora’nın dilinde *Sefer* sözcüğü böyle kitapları ifade eder.

Koen, p. 19-22’de açıklanan yeminleri bir parşömene yazar. Sadece yemin metni yazılır; buradaki, *Koen*’in yemin ettirdiğini ve kadının onay cevabı verdiğini belirten sözler yazılmaz. *Alaha* böyledir. Ancak bu konuda iki görüş daha vardır: Rabi Yose’ye göre, *Koen*’in yapacaklarını tanımlayanlar, kadının onay cevabını verdiğini belirtenler de dâhil olmak üzere, p. 19’dan p.22’nin sonuna kadar tüm sözcükler yazılır. Kısacası Tora’nın üç pasuğu, olduğu gibi parşömene kopyalanır. Rabi Yeuda’ya göre, yemin p. 21’den başlar (bkz. p. 21 açk.). Dolayısıyla oradaki beddua içeren sözlerden başlanır ve bedduanın tüm sözleri yazılır; ama kadının onayı dışarıda bırakılır (*Mişna* – *Sota* 2:3).

Suyun içinde siler – Normal şartlarda Tanrı’nın İsmi’ni silmek kesin bir yasaktır (*Yad* – *Yesode Atora* 6:21; bkz. *Devarim* 12:4). Bu nedenle üzerinde Tanrı’nın İsmi yazılı olan ve kullanılmayacak hale gelmiş herhangi bir şey, çöpe atılmaz, gömülmelidir. Bu gömüye *Geniza* adı verilir.

Parşömene yazılan yeminin metni Tanrı’nın İsmi’ni de içermektedir. İsim’in silinmesine dair yasağa rağmen, Tanrı, bir karı-koca arasındaki barışın tesisi için, İsmi’nin silinmesini emretmiştir (*Talmud Yeruşalmi* – *Sota* 1:4). Bu güçlü bir sembolizm içerir.

24. [Daha sonra] – *Mişna*’da (*Sota* 3:2) Rabi Şimon ile diğer Hahamlar arasında, suyun tam olarak ne zaman içildiği konusunda görüş ayrılığı vardır. Tora suyun içilmesinden üç yerde bahsetmektedir; burada [“acı suyu içirecek”], p. 26’da [“sonra kadına suyu içirir”] ve p. 27’de [“Suyu içirir”]. Diğer Hahamlar’a göre kadın suyu bu noktada – yani *Minha-korban*’ının işlemleri yapılmadan önce içer. p. 26’daki “sonra kadına suyu içirir” ifadesi, parşömendeki yazıların suda tamamen silinmiş olması gerektiğini öğretir. Yani yazının su içinde çalkalanması yeterli değildir; parşömenin üzerinde yazı anlaşıldığı sürece henüz içemez; sadece yazı tamamen silindikten “sonra kadına suyu içirir”. Rabi Şimon’a göre ise kadının suyu içtiği yer, p. 26’dır; yani *Minha-korban*’ının yapılmasından sonra. Şimdiki pasukta ise, [basit anlamla] suyun “içirilmek üzere hazırlandı” söylenmektedir (*Daat Mikra*). Kanuni bakımdan ise, o pasuk *Minha-korban* ile ilgili işlemlerden önce geçtiği için, “su her ne kadar *Minha-korban*’ından sonra içirilmesi gerekiyorsa da, eğer önce içirirlerse bunun yine de geçerli olacağı” öğretilmektedir. Hem Rabi Şimon hem de diğer Hahamlar, üçüncü pasuğu aynı şekilde açıklarlar (bkz. p. 27 açk.).

Çevirimiz, Rabi Şimon’un görüşünü takip eden Raşi’yi temel almaktadır. Buna göre suyun içirilmesinden p. 25’te bahsedilmektedir. Burada ise sadece suyun ve etkisinin bir tanımı yapılmaktadır. Rambam ise *Alaha*’yı diğer Hahamlar’a göre sabitlemiştir.

[Bedeninin] İçine girince – Bu ifade, söz konusu suyun tüm bedeni etkileyeceğini belirtmektedir. Oysa pasuklar özellikle uyluk ve karnı ön plana çıkarmaktadır; zira günah bu bölgelerden başladığı için, ceza da bu bölgelerden başlayacak, sonra tüm bedene yayılacaktır (*Sifre* 17; Raşi).

Acılığa neden olacaktır – Kadın için kötü ve acı sonuçlara neden olacaktır (Raşi).

²² [Bil ki] Bu lanet getiren su, iç organlarına ulaşarak karnının [aşırı derecede] şişmesini ve uyluğunun çökmesini sağlayacaktır.’

“Kadın [bu sözlerle] ‘Amen; Amen’ diye cevap verir.

²³ “Koen bu bedduaları parşömene yazar ve [yazıları] acı suyun içinde siler.

²⁴ [Daha sonra] Kadına bu lanet getiren acı suyu içirecek ve [kadın suçluysa] lanet getiren su onun [bedeninin] içine girince acılığa neden olacaktır.

işlenmişse, günahın başlangıç yerinin “uyluk” tabir edilen kısım olması, dolayısıyla günahın kaynaklanan zevkin öncelikle burada duyulmasıdır (*Talmud – Sota* 8b; Raşi). Lanetin yerine gelişinin tanımlandığı p. 27’de ise, önce karından, sonra uyluktan bahsedilmektedir. Zira kadın suyu içtikten sonra, suyun ulaşacağı ilk yer karındır. Öte yandan, kadının, lanetin uyluk-karın sıralamasıyla verildiği şimdiki pasuğa bakarak, tüm bu etkinin suyla ilgisi olmadığı, zira yukarıdan aşağı inen suyun önce karnı, sonra uyluğu etkilemesi gerektiği gibi bir sonuç çıkarıp, suyun bir işe yaramadığına dair ileri-geri konuşmaması için, Koen, beddua kısmının devamı olarak sıradaki pasukta da karın-uyluk sıralamasını vermiştir (*Talmud – Sota* 9b).

Karnının [aşırı derecede] şişmesini – Krş. *Targum Onkelos*; *Septuaginta*; Radak, *Şeraşim*. Ya da “patlamasını” (*The Living Torah*). Kadının bedeninde dayanılmaz bir iç basınç meydana gelecek ve bu onu öldürecektir (*Talmud – Sota* 20a; *Yad – Sota* 3:16).

22. İç organlarına ulaşarak – Bu ifade suyun acılığının özellikle iç organlara ulaştığında hissedileceğine işaret eder. İfade, *Sifre*’deki, suyun kendisinin değil, etkisinin acı olduğuna dair görüşle paraleldir (krş. p. 18 açk.).

Uyluğunun çökmesini sağlayacaktır – Bu bilgi henüz önceki pasukta zaten verilmiştir. Gereksiz görünen bu tekrar, söz konusu cezanın sadece kadının değil, aynı zamanda, birlikte zina ettiği ortağının da başına geleceğini belirtmektedir. Adam o sırada her nerede olursa olsun, bedeninin alt bölgesi harap olacak ve ölecektir. Bu da söz konusu testin mucizevi yönünü daha da genişletmektedir (*Sifre* 15; *Talmud – Sota* 28a; Raşi). Bu tekrarın bir başka amacı da önceki pasuktaki açıklamalarda verilmiştir.

Kadın ... cevap verir – Tam çeviriyle “der”. Bu ve benzeri nüanslardan bazı ayrıntılar öğrenilir: Eğer kadın dilsizse, buradaki prosedür uygulanamaz (*Talmud – Sota* 27b). Açıklamalarımızda hepsine tek tek değinmemiş olsak da, bunun

dışında başka nüanslardan başka şartlar öğrenilir.

Amen; Amen – Bir kişi, başkasının okuduğu bir yemin metnini dinleyip “Amen”, cevabını verdiği takdirde o yemini bizzat etmiş sayılır ve yeminin gerektirdiği her şeyi üstlenmiş olur (*Talmud – Şevuot* 29b; bkz. *Vayikra* 5:1 açk.). Burada sözcük iki kez tekrarlanarak, yeminin kesin bir şekilde kabullenildiği ifade edilmektedir (İbn Ezra).

☞ Amen.

“Amen” bir kabul ve onay sözcüğüdür – söylenen bir şeyin onaylandığını Tanrı’nın Huzuru’nda beyan etmektir (*Talmud – Şevuot* 36a; Raşi). Yaygın olarak zannedildiği gibi “inşallah olur” anlamı taşımaz. Bu sözcüğün anlamı “kesinlikle” ya da “evet; öyledir” şeklindedir. Bu nedenle herhangi bir beraha söylendiğinde, örneğin bir ağaç meyvesi yemeden önce söylenen, ağaç meyvelerini yaratan Tanrı’nın Mübarek olduğunu dile getiren *Bore Peri Aets* berahasının ardından, dinleyen kişiler “Amen” cevabını verirler. Benzer şekilde, duaların önemli bir parçası olan ve Tanrı’ya övgüler içeren *Kadiş* duasında da söylenen her “Amen”, onay belirtir. Sözcüğün “inşallah olur” anlamında olduğu konusundaki kanı da, istek belirtilen dualar sonrasında bu sözcüğün kullanılmasıdır. Ancak orada da “Amen” sözcüğü, söz konusu isteği yerine getirip getirmeme konusundaki kararın tamamen Tanrı’ya ait olduğuna dair onayı belirtir. Bu sözcük Alef-Mem-Nun harfleriyle yazılır. Bunlar, “**E-l, Meleh Neeman – Tanrı; Güvenilir Kral**” sözcüklerinin baş harfleridir. Böylece “Amen” sözcüğü, her konuda, bu isteğin yerinde olup olmadığı konusunda Tanrı’ya tam güvenin onaylanması anlamındadır. Sözcüğün kendisi de “kesin olarak güvenmek; inanmak” anlamına gelen, “**Emuna – İman**” sözcüğüyle aynı kökten gelir (bkz. Bereşit 42:20).

Bu pasuğun bağlamında, iki tane Amen sözcüğünün kullanılması farklı anlamlar içerir: [1] İlk Amen beddua için, ikincisi ise yemin içindir. [2] İlk Amen’le, buradaki yeminin yalan olması durumunda hak edeceği cezayı

25 כֹּה וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה
 אֶת מִנְחַת הַקִּנְאָת וְהֵנִיף אֶת-הַמִּנְחָה לִפְנֵי יְהוָה וְהִקְרִיב אֹתָהּ
 26 אֶל-הַמִּזְבֵּחַ: כֹּו וְקָמַץ הַכֹּהֵן מִן-הַמִּנְחָה אֶת-אֲזִכְרְתָהּ וְהִקְטִיר
 27 הַמִּזְבֵּחַ וְאַחֵר יִשָּׁקָה אֶת-הָאִשָּׁה אֶת-הַמַּיִם: כֹּו וְהִשָּׁקָה אֶת-הַמַּיִם
 וְהִיתָה אִם-נִטְמָאָה וְתִמְעַל מַעַל בְּאִשָּׁהּ וּבָאוּ בָּהּ הַמַּיִם
 הַמְאָרְרִים לְמָרִים וְצִבְתָּה בִטְנָהּ וְנִפְלָה יִרְכָּה וְהִיתָה הָאִשָּׁה
 28 לְאֵלָה בְּקֶרֶב עַמָּה: כֹּה וְאִם-לֹא נִטְמָאָה הָאִשָּׁה וּטְהִרָה הוּא
 29 וְנִקְתָּה וְנִזְרָעָה זָרַע: כֹּו זֹאת תֹּורַת הַקִּנְאָת אֲשֶׁר תִּשְׁטָה אִשָּׁה
 30 תַּחַת אִשָּׁה וְנִטְמָאָה: וְאִן אִישׁ אֲשֶׁר תַּעֲבֹךְ עָלָיו רוּחַ קִנְאָה
 וְקִנְאָה אֶת-אִשְׁתּוֹ וְהִעֲמִיד אֶת-הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְהוָה וְעָשָׂה לָּהּ הַכֹּהֵן
 אֶת כָּל-הַתֹּורָה הַזֹּאת:

görülmesi yeteri kadar ağırken, iyi tanındığı bir çevrede aşağılanması, onun için büyük bir utanç kaynağıdır (Sifre 14; Raşi).

28. Murdar olmamışsa ve safsa – Kadın murdar olmadıysa, saf olduğu zaten açıktır. Ancak bu tekrar iki yönlü günahsızlığa işaret eder: “Kadın, kocasının şüphelendiği ve hakkında uyarı yaptığı o belirli erkekle zina edip murdar olmamışsa ve o adam dışında başka biriyle de zina etmediği için safsa...”. Başka bir deyişle buradaki test, kadının sadece bu belirli olayda değil, tüm hayatı boyunca zina edip etmediğini bile ortaya çıkaracaktır (Raşi; Beer Yitshak).

[Ölümcül etkiden] Muaf olacak – Tam çeviriyle “temizlenecek ve soy üretecektir”. Ancak buradaki “temizlenecek” sözcüğü, “o ana kadar doğum yapmasını engelleyen etken ortadan kalkacak” anlamında değildir. Burada, kadının içtiği suyun sahip olduğu ölümcül etki konusunda “temiz” olacağı, yani bundan etkilenmeyeceği söylenmektedir (Raşi; Mizrahi; Sifte Hamamim). Alternatif olarak Tora, Tanrı’nın İsmi’ni boş yere kullanan kişinin “temizlenmeyeceğini” söylemiş olmasına karşın, kadın İsim’le ettiği yemin hakkında “temizlenecektir” (Sforno; bkz. p. 19 açık.). Benzer şekilde, “etmiş olduğu yemin ve beddualardan muaf olacak” (Sifre).

[Kolaylıkla] Soy üretecektir – Her ne kadar kadın tüm bunlara kendisi yol açmışsa da, bu

aşağılayıcı süreçten geçerken çektiklerini telafi etmek için Tanrı ona kalıcı soy bahşedecektir (İbn Ezra). Doğum yapamıyor idiyse, artık yapabilecek (Rabi Akiva; *Targum Yonatan*; Raşbam; İbn Ezra; Josephus); önceki doğumları zorluyorsa, bundan böyle rahat olacak (Rabi Yişmael), önceki çocuklarına göre daha güzel çocuklar doğuracaktır (Sifre 19; *Talmud – Sota* 26a; Raşi). Farklı bir bakışla “artık kocası için yasak olmayacaktır” (*Hizkuni*).

29. [Tümüyle] – Bkz. Vayikra 13:59 açık.

30. Eğer – Raşi. İbranice **O**. Tam çeviriyle “veya”. Sözcük, Şemot 21:36’da da aynı anlamı taşır.

Alternatif olarak sözcük burada da gerçek anlamıyla değerlendirilebilir. Bu da yukarıdaki açıklamalarda bahsi geçen iki farklı kıskançlığa gönderme yapar (bkz. p. 14 açık., *Kıskançlık rüzgârı* k.b.): [Önceki pasuktan itibaren alternatif çeviri:] “*Kıskançlıklar Yasası [tümüyle] budur. [Buna göre, iki olasılık durumunda; ya] Bir kadın, [gerçekten de] kocasının dışında [biriyle] yoldan sapıp murdar olduğunda ya da bir adamın üzerinden [yersiz bir] kıskançlık rüzgârı geçtiğinde – [eğer koca] kansını uyarmışsa [ama o bu uyarıya aldırmaz etmemişse] – kadını Tanrı’nın Huzuru’na çıkarır ve Koen ona tüm bu prosedürü uygular*” (Sforno).

Prosedürü – İbranice **Tora**. Tam çeviriyle “yasayı”.

²⁵ “Koen kıskançlık *Minhasını* kadının elinden alır ve bu *Minhayı* Tanrı’nın Huzuru’nda, [*Tenufa* işlemine özgü hareketlerle] sallayıp, onu *Mizbeah*’a yaklaştırır.

²⁶ Koen, *kemitsa* hareketiyle, *Minhadan* hatıra porsiyonunu alır ve *Mizbeah*’ta tüttürür. Sonra kadına suyu içirir.

²⁷ “Suyu içirir; ve eğer [kadın] murdar olmuş ve kocasına ihanet etmişse, bu lanet getiren su [bedeninin] içine girdiğinde acılığa neden olacak, karnı [aşırı derecede] şişecek ve uyluğu çökecektir. [Böylece] Kadın, halkının içinde beddua için [bir örnek] haline gelecektir.” ²⁸ “Ancak eğer kadın murdar olmamışsa ve safsa, [bu ölümcül etkiden] muaf olacak, [üstelik kolaylıkla] soy üretecektir.

²⁹ “Bir kadın [şüpheye göre] kocasının dışında [biriyle] yoldan sapıp murdar olduğunda [uygulanacak] Kıskançlıklar Yasası [tümüyle] budur.

³⁰ Eğer [olay öncesinde] adamın üzerinden bir kıskançlık rüzgârı geçmiş, karısını uyarmışsa, kadını Tanrı’nın Huzuru’na çıkaracak, Koen ona tüm bu prosedürü uygulayacaktır.

25. Kadının elinden alır – Sadece “kadından alır” denmesi yeterli olurdu. Burada kadının ellerinden bahsedilmesi, pasukta açıklanan *Tenufa* işlemi sırasında *Minhanın* kadının elinde olduğunu göstermektedir (*Maskil Ledavid*). Buna göre kadın getirdiği *Minha-korbanını* tutacak, Koen kendi ellerini onun ellerinin altına koyacak ve *Tenufa* hareketi bu şekilde gerçekleştirilecektir (*Talmud – Sota* 19a; Raşi; bkz. Vayikra 7:30 açk.).

[*Tenufa* işlemine özgü hareketlerle] – Bu işlem, kutsal amaçlarla getirilmiş bir şeyin dört yöne doğru ileri geri sallanması ve yukarı kaldırılıp aşağı indirmesiyle yapılır. Bkz. Şemot 29:24 açk.

Tanrı’nın Huzuru’nda – Bu ifade genelde “batıya doğru” anlamındadır; çünkü *Kodeş* ve *Kodeş Akodaşim*, *Bet-Amikdaş*’ın batı yakasında yer alır. Ancak getirilen *Minha-korbanı*, *Mizbeah*’ta işlem gören tüm *Minha-korbanları* gibi, güneybatı köşesine değdirilecektir (bkz. Vayikra 6:7 açk.). (*Sifre* 17; *Talmud – Sota* 19a). Buna “*Agasa – Sunuş*” adı verilir. Kullanılan sözcük, *Veikriv*, normalde “*korban* olarak gereken işlemlerini yapar ve onu *Mizbeah*’ta yakar” anlamı taşımasına rağmen, buradaki anlamı bu olamaz; zira *Mizbeah*’ta yakma işlemi sıradaki pasukta verilmektedir (*Devek Tov*).

26. Kemitsa hareketiyle – Yani sağ elinin ortadaki üç parmağını büküp, içini *Minha*’dan bir kısımla doldurarak. Bu harekete *kemitsa*, alınan miktara da *komets* adı verilir. Pasuktaki “*hatıra porsiyonu*”ndan kasıt bu kısımdır. Zira *Mizbeah*’ta bu kısım yakılır ve Tanrı’nın Huzuru’nda, “hatıra getirme; anımsatma” etkisine sahip olan kısım budur (bkz. Vayikra 2:2 açk.). (*Torat Koanim*; *Sifre*). Bu etkinin olumlu ya da olumsuz olması, kadının masum ya da suçlu olmasına bağlıdır

(İbn Ezra). *Minha-korbanının* kalan kısmı, Koenler tarafından yenir.

27. Suyu içirir – Bunu yapacağı önceki pasuğun en sonunda zaten söylendiğine göre neden tekrarlanmaktadır? Basit anlamda amaç, suyun içildikten sonraki etkilerini açıklamaktır: “*suyu içirir* ve bedduada açıklananlar meydana gelir” (*Daat Mikra*).

Bu tekrar bir kuralı da öğretmektedir: Kadın, Tanrı’nın İsmi silindikten sonra “içmek istemiyorum” derse, artık çok geçtir; su ona zorla içirilir. İsim silindikten sonra sadece “murdar oldum” itirafında bulunursa ölümünden kurtulur (*Talmud – Sota* 19b-20a; Raşi). p. 24’te değinilen görüş ayrılığında hem Rabi Şimon hem de diğer Hahamlar buradaki kullanımı bu şekilde açıklamaktadırlar.

Kısacası Tanrı’nın İsmi silinmeden önce, suçunu itiraf etmese bile, kadının suyu içmeme hakkı vardır. Bu durumda kadın nafaka almadan boşanır. Ancak İsim silindikten sonra suyu içmemek için yapabileceği tek şey suçunu itiraf etmektir (*Sifte Hahamim*).

Karnı ... uyluğu – Uyarı sırasında sıralama tam tersiydi (p. 21). Burada, suyun etkisinin, içildiğinde takip ettiği yola göre görüleceği söylenmektedir. Su karna daha erken geldiği için ilk zararı gören yer burası olacaktır (*Talmud – Sota* 9b; Raşi).

Halkının içinde – İbranice *Bekerev Ama*. Benzer bir ifade p. 21’de *Betoh Ameh* olarak geçmiştir. *Bekerev* sözcüğü *Betoh*’a göre yakınlığı belirtir. Başka bir deyişle, kadının düştüğü alçak durumu sadece halkın geneli değil, kendi yakın çevresi bile bir ibret olarak görecektir (*Gur Arye*). Ve bir insanın az tanındığı bir çevrede hor

31 לא ונקח האיש מעון והאשה ההוא תשא את-עונה: פ

ahlaksızlık artık “normal” karşılanmaya başladığı zaman, Tanrı’nın o toplumun genel ahlakı uğruna açık mucizeler gerçekleştirmesi için herhangi bir neden yoktur.

Kadın da günahını taşıyacaktır – Eğer suçluysa, ölecektir (İbn Ezra). Ama acı su testi onun masum olduğunu kanıtlasa bile, kadın, kocasının ikazlarına meydan okurcasına bir başkasıyla başa kalarak şüphe uyandırdığı için, başından geçen bu aşağılayıcı tecrübe de sadece onun suçudur; bu konuda başkasını sorumlu addedemez (Sforno).

☞ **Notlar.** Bazı yakın dönem araştırmacıları, burada uygulanan prosedürü, antik çağlardaki ve ilkel kabilelerdeki “ilahi adalet” uygulamalarıyla paralel görme gayretindedir. Bu açıdan bazı noktaları açıklığa kavuşturmak, söz konusu “ilahi adalet” uygulamalarına bir göz atmakta fayda vardır. Hammurabi kanunlarına göre (madde 132) şüphe altındaki kadına, nehre atılması emredilirdi. Boğulduğu takdirde, bu onun suçlu olduğunun kanıtı kabul edilirdi. Afrika’daki bazı kabilelerde günahın sorumlu olduğundan şüphelenilen birine zehir içirilir “eğer suçsuzsa zehirden etkilenmez” gibi bir mantık yürütülürdü. Bunun gibi birçok örnek sayılabilir.

Bunlarla, *sota* konusunun paralel olmadığı açıktır. Her şeyden önce, Tora’ya göre şüphe altındaki kadının buradaki prosedürden geçirilmesi her durumda şart değildi. Açıklamalarda değinildiği üzere, öncelikle böyle bir duruma gelmek için bazı şartların gerçekleşmiş olması gerekirdi. Eğer koca ikaz etmemişse, şahitlerin başkasıyla bir yere kapanırken gördüğü bir kadın bile bu teste tabi tutulamazdı. Bunun yanında açıklamalarda hepsine değinmemiş olsak da, kadın ya da kocasından biri kör, sağır vs. olduğu takdirde bu işlemler yapılamazdı. Kadının “*Tanrı’nın Huzuru’nda ayakta durması*” (p. 16) gerekliliği, topal bir kadının bu kanuna dâhil olmadığını gösterir. Bunun gibi, birçok alt detay söz konusuydu. Bunun yanında, tüm şartlar yerine gelse bile, kadının “içmek istemiyorum; tazminat almadan boşanacağım” deme hakkı daima vardı. Aynı şekilde koca da onu içmeye zorlamayıp boşayabilirdi. Bazı durumlarda kadın suçlu olmasına karşın, bu test sonucunda hemen ölmeyebilir, Tanrı katındaki bazı olumlu yanları nedeniyle ölümü 2-3 yıl sonra

bile gerçekleşebilirdi (*Mişna – Sota* 3:4). Bu ve daha birçok detay, söz konusu araştırmacıların tezinin doğru olmadığını ortaya koymaktadır (*Daat Mikra*).

☞ Son Söz.

Tora bu bölüme “*herhangi bir adamın karısı yanlış bir yol tutturmuşsa*” (p. 12) sözleriyle başlamaktadır. Bu sözler, kadından çok adamı vurgulamaktadır (bkz. p. 12 açık.). *Midraş* bu konuya yoğunlaşır: “Herhangi bir adam” olarak çevrilen ifade, **İş İş**’tir. *Midraş*, bu sözcüklerden, kişinin evinde yumuşak başlı (*‘Vatran – Boşvermeyi Bilen’*) olması gerektiğini öğrendiğimiz açıklamasında bulunur.

Pasuğun, insanın “sen gönlünce yaşa ve bırak başkaları da gönlünce yaşasın” tutumuna sahip olmasını öğütlediğini düşünmek biraz tuhaftır. Kuşkusuz, *Midraş*’ın önerdiği, eşi kendisine sadık olmayan bir erkeğin bu konuda umursamaz ve boşverci davranması, konuyu görmezden gelmesi değildir. Ne de olsa bir erkek, karısının kendisine sadık olmadığını keşfederse, Tora onun evliliğe devam etmesini yasaklamıştır.

Akla gelebilecek bir soruyu bertaraf etmek açısından şunu söylemek gerekir: Konu içinde defalarca değinildiği üzere, söz konusu kadın, test sonucunda zina suçu işlemediği anlaşılırsa bile tamamen kabahatsiz değildir. O halde sorunun kadından kaynaklandığı bu bölümde, *Midraş* davranış şekli konusundaki dersi neden kocaya yöneltmektedir?

Midraş’ı buna iten, pasuktaki ilginç kullanımdır. Tora buradaki kocayı tarif etmek için basitçe “**İş – Kişi / Erkek**” demek varken, bir ikileme yaparak “**İş, İş – Erkek Kişi**” sözlerine yer vermiştir. Sözcüğün iki kere kullanılması, kocanın gereğinden fazla “erkek” olduğunu ima etmektedir. Başka bir deyişle, söz konusu erkek belki de çok otoriter, çok titiz, çok maçodur. Evini bir diktatör gibi yönetmektedir. Baskıcıdır. Ve belki de karısının yoldan çıkmasına neden olan şey, kocanın bu gereğinden fazla erkekliğidir.

Kadın gerçekten de günah işlemiş ve cezayı hak ediyor olabilir. Ancak *Midraş*, böyle durumların hiç sebepsiz ortaya çıkmadığına işaret etmektedir. Tabii ki bir konu açıktır: Bir kocanın baskıcı

³¹ [Böylece] Adam gûnahtan temizlenecek; kadın da günahını taşıyacaktır.”

Koen ona tüm bu prosedürü uygulayacaktır – Dolayısıyla Koen, bu işlemler sırasında Tanrı'nın İsmi'nin silinmesi gerektiğinden endişe etmemelidir. Bu konuda tereddüte yer yoktur; zira bunu yapması bizzat Tanrı'nın emridir (Sforno).

31. Adam gûnahtan temizlenecek – Bu bölüm kocaya herhangi bir günah atfetmiş değildir. Öyleyse hangi gûnahtan bahsedilmektedir? Bunun cevabı iki yönlüdür. Eğer kadın, suçlu olduğu için ölürse, kocası buna sebep olduğu için sorumlu tutulacağından endişe etmemelidir. Cezadan muaftır (*Sifre* 21). Ayrıca kadın şüphe altında olduğu sürece adamın karısıyla evlilik hayatı sürmesi yasak olduğu için, günah işleme olasılığı sürekli olarak gündemdedir. Bu nedenle kadın suçsuz çıktığında, bu test öncesindeki belirsizlik durumu ortadan tamamen kalkacak, adam eşiyile evlilik hayatı sürebilecektir (Raşi; İbn Ezra). Alternatif olarak, kadın suçsuz çıktığı zaman, adam da ondan suçsuz yere şüphelendiği için Tanrı'nın kendisini cezalandıracağından endişe etmemelidir. Zira kadın, olaydaki davranışıyla bu şüpheye temel vermiştir (Sforno).

Hahamlarımız bu ifadenin başka bir duruma gönderme yaptığını öğretirler: “Tüm bu prosedürün işe yaraması için, öncelikle adam gûnahtan temiz olmalıdır”. Başka bir deyişle, karısını bu aşağılayıcı teste sokan koca, kendisi bizzat hiçbir cinsel suçtan sorumlu olmamalıdır. Fakat eğer kendisi de zina ya da başka bir cinsel suçtan sorumluysa, hatta kendisi değil de oğullarından ya da kızlarından biri böyle bir suç işlemesine rağmen o bunu engellemiyorsa, buradaki test hiçbir sonuç vermeyecektir (*Talmud* – *Sota* 47b). Bu bakışla ifade “adam gûnahtan muaf ise, kadın ceza görecektir [aksi takdirde bir şey olmayacaktır]” şeklinde anlaşılabilir. Bir görüşe göre, buradaki suçsuzluktan kasıt, kadının şüphe altına girmesinden Koen'e getirilmesine kadar olan sürede kocasının onunla birlikte olmamasıdır. Yani “adam [karısıyla birlikte olma konusunda] suçsuzsa...” (Ramban; Rabenu Behaye).

Her durumda eğer kocanın temiz olmadığı biliniyorsa, bu test hiç yapılmaz. Zira bu, Tanrı'nın İsmi'nin boş yere silinmesine neden olacaktır. Ve eğer bilinmiyorsa, karısı gerçekten zina etmişse bile, test sonuç vermez ve adam karısının tertemiz olduğu düşüncesiyle evine döner. Böylece evlilik, tencere kapağını bulmuş

bir şekilde devam eder. Böyle mucizevî bir testten sonuç almaya, sadece evlilik bağına ve ahlaka gerektiği gibi değer vermiş bir erkeğin hakkı vardır (Ramban). Kocanın temiz olmadığı biliniyorsa testin yapılmamasının bir nedeni de, tüm bu testin disiplin sağlayıcı etkisinin kaybolmasını engellemektir. Test bu durumda işe yaramayacağı için, kadın etrafındakilere zina etmesine karşın testte kendisine bir şey olmadığını allandıra balandıra anlatacak, insanlar giderek bu testten çekinmemeye başlayacak ve ahlaksızlık artacaktır (*Meam Loetz*).

Bu nedenle burada açıklanan prosedür, sadece Yahudiler'in üst kutsiyet düzeyinde yaşadıkları ve Şehina'nın aralarında barınmasını hak ettikleri dönemlerde işe yarardı [Tora buna, kadının “halkının içinde beddua için [bir örnek] haline gelecektir” sözleriyle gönderme yapmaktadır. Eğer halkın geneli ahlaklı bir yaşam sürüyorsa, sular kadını test edecektir. Yoksa bu test işe yaramayacaktır (*Talmud Yeruşalmi* – *Sota* 9:9)]. Ancak II. Bet-Amikdaş döneminde, halk içinde zina artış gösterdikten sonra, bu test etkisini kaybetmiş ve Sanedrin artık bunun yapılmamasına karar vermiştir (*Talmud* – *Sota* 47a; 3:18-19). O dönemden itibaren böyle bir durumun ortaya çıkması halinde, kadın kocası için artık yasak hale gelir ve *Ketuba*'da belirtilen boşanma tazminatını almadan boşanır (*Yad* – *Sota* 1:2). Bu duruma düşmemek için günümüzde bir koca, karısını şahitlerin önünde uyarmaktan kaçınmalıdır. Zira uyarı sonrasında tekrar şüpheli kişiyle baş başa kaldığı görüldüğü takdirde tek çare boşanmak olacaktır (*Meam Loetz*).

Elbette Sanedrin'in kararı, artık zinanın meşru olduğu anlamına gelmediği gibi, o dönemde bile “herkesin” zinadan sorumlu olduğu anlamına gelmez. Bahsedilen dönem, halk içinde göze çarpan ve önemli nüfusa sahip bir kesimin Tora'dan uzaklaşarak, tam bir sahipsizlik ve “değer”sizlik kültürü içine girdiği dönemdir. Böyle kurlsız yaşayan bir kesim daima çekici olduğu için güç ve destek de kazanır; kendini toplumun geneline kabul ettirir; kendileri gibi olmayanları da “geri kafalı” diye yaftalayarak sindirmeye çalışır. Ancak Tanrı'ya sıkı sıkıya bağlı kalmış önemli bir kesim, tarihin hiçbir döneminde eksik olmamıştır. Yahudilik'in devamı da bu kesim sayesinde mümkün olmuştur. Yine de buradaki mesaj açıktır: Bir toplumda cinsel

1-2 א וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ב דִּבֶּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ: אֲלֵהֶם אִישׁ אֶת־אִשְׁתּוֹ כִּי יִפְלֹא לְנָדָר נָדָר נָזִיר לְהַזִּיר לַיהוָה:

(Midraš – Bamidbar Raba 10:2-4). Bu tuzaktan kaçabilmek için, Tora, kişinin, insanın aklını bulandıran şaraptan uzak durması ve *sota*nın simgelediği davranış biçimine izin veren düşük hayat tarzından kaçınmak için manevi yönünü harekete geçirmesi gerektiğini öğretmektedir. Bir *nazir*in şaraptan uzak durması, ona, maneviyat merkezli bir yaşam sürmenin, *Yetser Ara*'nın *sotayı* bu duruma getiren cazibesine giden yolu kapatabileceğini gösterecektir. Yukarıdaki öğreti aynı zamanda, *nazir*liğin en ön plandaki gerekliliğinin şaraptan kaçınmak olduğunu da ortaya koymaktadır (*Daat Mikra*; bkz. p. 20).

İbn Ezra ise bu yerleşimi farklı bir şekilde değerlendiren bir görüşü aktarır: *Sota* geçirildiği testten alınının aklıyla çıktığı takdirde, Tora onun kalıcı bir soy sahibi olacağını garantilemiştir (5:28). Kadının doğacak çocukları alelade kişiler de olmayacak, *nazir* düzeyinde kutsal kişiler olacaklardır. İbn Ezra bunun ardından kendi görüşünü sunar: *Nazirlik* konusunda bir erkek kadar bir kadın da vaatte bulunabilir (p. 2). Bir kadın *nazirlik* vaadinde bulunduğu takdirde, *sota* durumuna düşmüş bir kadına göre tam bir tezat sergilemiş olur. *Sota* kutsiyetten ne kadar uzaksa, *nazir* kadın da bir o kadar kutsal konumdadır. *Nazir* kadın (*nezira*), şaraptan uzak durmak ve bir kadının güzelliğinde önemli yeri olan saçlarını düzeltmekten uzak durmakla, kendisini *sota*nın düştüğü durumun tam tersine yönlendirmiş olur. Dolayısıyla bu yerleşimin amacı, söz konusu tezatı ortaya koymaktır.

2. Tanrı Adına – “Tanrı uğruna” (*Sifre* 22; Raşi); “Tanrı’ya ibadet amacıyla” (İbn Ezra); ya da “Her şeyiyle Tanrı’ya ait olacak, Torası ile meşgul olup, O’nun izinde giderek O’na kenetlenecek şekilde” (*Sforno*). Başka bir deyişle, gerçek *nazirlik* “bi-linçli ve gönüllü olarak” daha üst düzeyde bir maneviyata erişmeyi amaçlar. Kişisel bir krizden, ruh çöküntüsünden ya da başka bir nedenden kaynaklanan bir tür çilecilikten bahsedilmekte değildir. Amaç günahı terk edip Tanrı’ya yaklaşmaktır; kişisel dertlerden uzaklaşmak değil (*Meam Loetz*).

Çevirimize göre bu ifade “perhiz yapmayı” nitelemektedir: “*Tanrı Adına perhiz yapmak üzere*” (krş.

The Artscroll Chumash – Stone Edition). Ancak alternatif olarak çeviri “[*kendisini*] *Tanrı Adına ayırırsa*” şeklinde de yapılabilir (*Daat Mikra*).

Keneset Agedola’nın en son üyesi Şimon AtsadiK bir *Koen Gadol*’du. *Talmud*, onun şu sözlerini kaydeder: “[Bir *nazir*, ölü nedeniyle *tame* durumuna düştüğü zaman önce arınmalı, sonra bir *Aşam-korbanı* getirmelidir (p. 12). Bunun ardından, o ana kadar saydığı günler iptal olur ve saymaya baştan başlar. Böyle durumlarda, baştan başlama gerekliliği bazı kişilerin *nazirlik* konusunda üstlerine aldıkları yükümlülükten pişmanlık duymalarına yol açabilir. Ve bu durumda getirdikleri *Aşam-korbanı* tam bir sadakatla getirmemiş olmaları olasıdır – ki öyle ise, bu *korban* kutsal niteliğini kaybeder ve *Bet-Amikdaş*’a geçersiz bir *korban* getirilmiş gibidir. Bu nedenle] Hayatım boyunca hiç *nazir*lerin getirdiği türden bir *Aşam-korbanının* etini yememişim. Güneyden güzel gözlü, iyi görünümlü, saç tutamları kıvrır kıvrır düzenlenmiş bir adamınki hariç. Ona ‘Oğlum’ dedim. ‘Bu hoş saçı yok etmene ne gerek vardı? [*nazirlik* süren bittiğinde saçını kesmek zorunda kalacaksın; neden *nazir* oldun?]

Bana şöyle cevap verdi: ‘Kasabamızda babamın sürüsüne çobanlık ediyordum. Pımandan su çekmeye gittim ve sudaki yansımanı gördüm. O anda kötü dürtüm harekete geçti ve beni dünyadan yok etmek istedi [*yansımanı görünce güzel görünümüne dikkatle baktım ve içimden bir ses, ne kadar güzel olduğumu, bu güzellikle kadınları kolayca kendime çekebileceğimi* söyledi. Böylece günahkâr duruma düşecek, Gelecek Dünya’daki payım tehlikeye girecekti]. Ama [*kendimi çabuk topladım ve*] ona [=kendi yansımamı] “boş kafalı” dedim. “Sana ait olmayan bir dünyada neye dayanarak böbürleniyorsun? Üstelik sonun da [*mezarda*] böceklerle yem olmak iken! Gör ki seni Tanrı’nın Onuru’na tıraş edeceğim!”

[Adam bana bunları anlattıktan sonra] Onu alnından öptüm ve ona ‘Yisrael içinde senin gibi *nazir*ler artsın!’ dedim [*yani ‘bir kişi nazir olacaksa, senin gibi, sırf Tanrı Adına, Tanrı’ya ibadet amacıyla tertemiz niyetlerle olsun*]. Tora “*Bir adam ya da kadın Tanrı Adına perhiz yapmak üzere nazirlik vaadinde bulunup [*kendisini*] ayırırsa*” derken, özellikle senin gibileri kast etti!” (*Talmud – Nazir* 4b).

[37. Nazir]

6

¹ Tanrı, Moşe'ye konuşarak şöyle dedi: ² “Bene-Yisrael'e konuş ve onlara söyle: “Bir adam ya da kadın Tanrı Adına perhiz yapmak üzere *nazirlik* vaadinde bulunup [kendisini] ayırırsa [kanun şöyledir:]

olması, eşinin ona ihanet etmesini hiçbir şekilde haklı çıkarmaz. Okuyucu kesinlikle aksi sonucu çıkarmamalıdır. Ne de olsa, insanlar hiç kuşkusuz kendi hareketlerinden sonuna kadar sorumludurlar. Ancak *Midraş*, evli çiftlere, özellikle erkek tarafına bir öğütte bulunmaktadır: Aileyi yıkabilecek sonuçlar, kolay kolay ortaya çıkmaz. Dolayısıyla bir koca, evlilik yaşantısında daha yumuşak başlı olmalı, eşine karşı saygılı ve şefkatli olmayı bilmelidir. Elbette bu örnekte sebep-sonuç ilişkisi, koca-karı doğrultusunda ilerlediği gibi, bu genelleme ters yön için de geçerlidir.

Bir evlilik ilişkisinin barış ve huzuruna, eşlerden birinin zina işlemesi kadar zarar veren başka bir unsur yoktur. Ancak *Midraş* bize zinanın yalnızca sonuç olduğunu hatırlatmaktadır. Sorun küçük şeylerle başlamıştır. Bir evde huzuru bozabilecek çok sayıda engel vardır. Tora bize kişinin kendine bakması ve herhangi bir tatsızlık durumunda “Acaba bunda benim payım oldu mu?” “Tek suçlu olan eşim mi?” sorularını kendine mutlaka sorması gerektiğini söylemektedir. Böylece sorunlar ciddi hal almadan önce çözülecektir (Rabi Yisahar Frand).

6.

1-21. Nazir. Tora, bir adam ya da kadının, gönüllü bir şekilde *nazir* olmasına izin verir. *Nazir* olmanın üç şartı vardır: [a] Üzüm ve üzümünden yapılan ürünleri yiyip içmek yasaktır; [b] Saç kesilemez; ve [c] Bir ölü nedeniyle *tame* olmak yasaktır.

Öte yandan *nazirliğin*, sanki “*Ben nazir olmayı üstleniyorum*” şeklindeki *nazirlik* vaadi şaraptan, saç kesiminden ve ceset kaynaklı *tumadan* kaçınma gerekliliklerine kabul edildiğine dair bir beyanın özetimiş gibi, bir kısıtlamalar katalogundan ibaret olduğu düşünülmemelidir. Daha ziyade *nazirlik*, bir kutsiyet durumudur. *Nazir* olan kişi, kendisini tüm kişiliğiyle Tanrı ibadetine adamayı üstlenmiş demektir. Bahsedilen üç kısıtlama ise, bu kutsal konumla bağdaşmayan ve bu kutsiyete giden yolu zorlaştıran engellerin ortadan kaldırılmasından ibarettir (*Şe'lot Utşuvot Maarit* 1:543).

Nazirlik, *Koen* veya *Levi* olmayan bir Yahudi'nin erişebileceği en üst kutsiyet düzeyidir. Belki de hem Yaakov'un hem de Moşe Rabenu'nun, Yosef'i “*Nezir Ehav – Kardeşleri İçinde Seçkin*” olarak tanımlamalarının altındaki mana budur (bkz. Bereşit 49:26 ve Devarim 33:16). Her ne kadar bir tür inziva gibi görünse de, *nazirlik*, diğer bazı uluslardaki benzerlerinden farklı olarak, kişinin insanlardan uzak durup inzivaya çekilmesini ya da kendisine çileler uygulamasını gerektirmez. Bazı felsefelerdeki “dünyevi yaşam insanı günaha sürükler” ya da “hayatın getirdiği yükümlülükler insanı Tanrı'ya yakınlıktan alıko-yar” tezi, inziva ve çileyi üst düzey bir amaç haline getirmiştir. Oysa Yahudilik, “hayatın ta kendisinin kutsal olduğunu” ortaya koyar. *Nazirlik* de bu kutsiyet düzeyini daha yükseklerle taşımayı amaçlar ve bunu yaparken normal ve doğal süreçleri yok saymaz.

Nazirlik, bir vaatte bulunmayı gerektirdiği için bu bölümün vaat konusunun ele alındığı *Perek* 30'da verilmesini beklerdik (*Minhat Yeuda; Sifte Hahamim*). Oysa Tora, *nazirlik* kurallarını, *sotayı* konu eden önceki bölümün hemen ardından vermiştir. Bu gariptir; zira yüksek kutsiyet konumunu simgeleyen *nazir*, zina işlediği konusunda şüphe altında olan *sotaya* göre tam bir tezat sergilemektedir (*Gur Arye*). Hahamlarımız bu yerleşime dayanarak şu öğretiyi aktarırlar: “*sotayı* alçaltılmış hali içinde gören kişi, *nazirlik* vaadinde bulunarak şarabı kendisine yasak etmelidir” (*Talmud – Sota* 2a). Bu öğreti, *nazirlik* statüsünün amacına ve kişinin bu yolu neden seçmesi gerektiğine ışık tutar. Bir *sota*, tensel tutkularını takip etmeyi seçmiş ve kalbinin aklına hükmetmesine, zevk arayışının Tanrı'ya ve kocasına yönelik sorumlulukları karşısında ağır basmasına izin vermiştir. Bu kadının başına gelenler, insanın kolayca dürtülerinin esiri olabileceğini ortaya koyar. *Yetser Ara* (Kötü Dürtü), insanın içine işlediği zaman, zina bile kabul edilir bir seçenek olarak görülmeye başlanabilir. Dahası, kadının aşağılanmış durumuna – hatta acı suyu içtikten sonraki korkunç ölümüne – şahit olan biri bile, insanı ayartan fanteziler tarafından kolayca mağlup edilebilir; çünkü insanın hayalgücü kolayca harekete geçebilir

3 ג מִיֵּין וְשָׂכַר יֵזִיר חֲמֵץ יֵין וְחֲמֵץ שָׂכַר לֹא יִשְׁתָּהּ וְכָל־מִשְׁרֵת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתָּהּ וְעֲנָבִים לְחִים וְיֵבֶשִׁים לֹא יֹאכֵל:

Hahamlarımız'ın öğrettikleri üzere oruçlar ve fiziksel eziyetler insanı Tanrı'ya yaklaştırmaz; aksine ibadetin gücünü zayıflatır. Öte yandan şarap insanın duasını ve öğrenimini sekteye uğratır. Oysa *nazir* özellikle bu konularda ilerlemeyi amaçlamalıdır. Bu nedenle Tora sadece şarabı yasaklamıştır; zira normal yiyecek-içecek ihtiyacından farklı olarak, şarap eksik olursa, beden herhangi bir kayba uğramaz (Sforno).

Buradaki ifade (**Yayin veŞehar**), Koenler'in ibadete gelmeden önce sarhoş olmalarını yasaklayan pasukta da geçmiştir (Vayikra 10:9). Ancak orada **Şehar** sözcüğü her türlü sarhoş edici içeceği kapsar. Buradaki, *naziri* ilgilendiren yasak ise sadece şarap [ve üzüm bazlı yiyecek-içecekler] konusundadır. Üzüm bazlı olmayan diğer sarhoş edici içkiler ise bir *nazir* için yasak değildir. Bu da [her ne kadar basit anlamda *nazire* şarabın yasak olmasının nedeni, onun kafa bulandırıcı özelliğinden kaçınmak suretiyle, Tanrı'ya yakınlaşmayı kolaylaştırmak olarak açıklansa da (İbn Ezra)] üzüm bazlı içkilerin, tüm içkiler arasında özel bir konumda olduğuna işaret eder.

Alternatif olarak **Yayin** sek, **Şehar** da içine su katılmış şarabı ifade ediyor olabilir (*Sifre*).

Kaçınmalı ... içmemeli – Bir *nazirin* şarap ya da üzümünden mamul bir içki içmesi konusundaki yasak Tora'nın 613 emrinden biridir. *Mitsvat Lo Taase* No. 223. Sirke konusundaki yasak ek bir yasak değildir; bu yasağa dâhildir (*Sefer Ahinuh*).

... sirkeyi – Tam çeviriyle “yeni şaraptan [mamul] sirke veya yıllanmış şaraptan [mamul] sirkeyi bile içmemelidir”.

Şarap içme yasağının temelinde sarhoşluktan uzak durmak olduğu düşünülürse, böyle bir etkisi olmayan sirkenin de yasaklanması, ancak bunun ek bir önlem olmasıyla açıklanabilir. Başka bir deyişle Tora, *nazire* sirkeyi de yasaklamıştır; çünkü *nazirin* “sirke nasılsa şaraptan üretiliyor, o zaman şarap içmekte de sakınca olmamalı” gibi bir mantık yürütmesini engellemeyi amaçlamıştır.

Benzer bir açıklama, doğrudan üzümün yasaklanması için de yapılabilir (İbn Ezra).

Buna benzer şekilde, Tora'nın [doğrudan yasaklamadığı, ama] yasakladığı davranışlara yol açabilecek nitelikteki başka davranışları yasaklamak, otorite konumundaki Hahamlar'ın yetkisi altındadır. *Mesilat Yeşarim* de (11. bölüm), sirke ile ilgili bu yasağı, Tora'nın Hahamlar'a verdiği bu “çit koyma” yetkisinin (bkz. *Mişna – Pirke Avot* 1:1) bir prototipi olarak görür.

Alternatif olarak şarabın ekşimesiyle elde edilen sirke şarapken yasak olduğu için, ekşimenin bu yasağı ortadan kaldırmadığı da söylenebilir (Rabenu Behaye).

Üzümle demlenmiş hiçbir [içkiyi] – “İçinde üzüm bekletilmiş su ya da herhangi başka bir sıvıyı” (*Talmud – Nazir* 37a; Raşi; Radak, *Şeraşim*). Alternatif olarak “üzümle pişirilmiş herhangi bir içkiyi” (İbn Ezra). Ya da “üzümünden yapılmış herhangi bir içkiyi” (*Septuaginta*; Menahem ben Saruk).

İçinde üzüm bekletilmesi bile bir sıvıyı *nazir* için yasak hale getirmektedir. Dolayısıyla Tora yasak bir şeyin sadece tadının bile yasak olduğunu öğretmektedir. Bu, tüm yasak yiyecek veya içecek karışımları için de geçerli olan genel bir kuraldır (*Talmud – Nazir* 37a).

Yaş ya da kuru üzüm yememelidir – Bunlar da, *naziri* şaraptan uzak tutacak ek yasaklardır. Bu açıdan *nazir*, ibadete gelen bir *Koen*'e göre daha sert kurallarla kısıtlıdır. *Nazir* şaraptan başka, tüm üzüm ürünlerinden de uzak durmakla yükümlüdür. İbadete gelen bir *Koen*'in ise sadece bir *reviit* kadar şarap içmesi yasaktır; üzüm ve ürünlerini yiyebilir (bkz. Vayikra 10:8) (*Daat Mikra*).

Yaş ve kuru üzüm yeme yasağı, Tora'nın iki ayrı mitsvasıdır. *Mitsvat Lo Taase* No. 224 ve *Mitsvat Lo Taase* No. 225 (*Sefer Ahinuh*).

³ Yeni veya yıllanmış şaraptan kaçınmalı, yeni veya yıllanmış şaraptan [mamul] sirkeyi [bile] içmemelidir. Ayrıca üzümle demlenmiş hiçbir [içkiyi] içmemeli, yaş ya da kuru üzüm yememelidir.

Perhiz – Ya da “*imtina*”; “*uzak duruş*”; “*kaçınma*”. İbranice **Nazar** kökü. **Nazir** sözcüğünün kökü budur (ayrıca bkz. p. 7 açık.). “*Nazir*”, “özel olarak ayrılmış ve kutsanmış; seçkin” anlamına gelir (Raşi; bkz. Bereşit 49:26 açık.; Vayikra 25:5 açık.). Bu konunun bağlamında, bu kök, belirli bazı şeylerden uzak durmak, dünyevi zevklerden ayrı durmak anlamındadır. Nitekim bir *nazir* de kendisini şaraptan ve üzüm bazlı her türlü yiyecek ve içecekten uzak tutmalıdır (Sifre 23; Raşi).

Talmudsal geleneğe göre, *nazirliğin* temel amacı, gururdan kaçınmak (Talmud – Sota 4b) ve [girişte belirtildiği gibi] cinsel tutkulara karşı öz disiplini sağlamaktır (a.k. 2a; Raşi). Ancak bunun ötesinde *nazirlik* aynı zamanda manevi bazı avantajlar elde etmeyi sağlar (krş. Şofetim 13:3; Şemuel I 1:11). Bazı durumlarda bu, peygamberlik gücü düzeyinde bir avantaj bile olabilir (krş. Amos 2:11). *Nazirlik* vaadinde bulunan kişi, bir dereceye kadar *Koen* gibi olur (Philo 1, *Legum Allegoriae* 249) (*The Living Torah*). Hatta bir açıdan *Koen*’den bile üstündür; zira *Koen* bu konumunu kişisel olarak elde etmiş değildir; sadece öyle doğmuştur. Öte yandan bir *nazir*, tamamen saf ve temiz niyetlerle Tanrı’ya yakınlaşmak üzere, kendisini kısıtlamalar gerektiren bir konuma bilinçli bir seçim sonucunda sokmaktadır (Meam Loetz).

Nazirlik vaadinde bulunup – Yani *nazirlik* zorlamayla yapılan değil, isteğe bağlı gönüllü bir vaattir (Sifre).

“*Vaat*” anlamındaki sözcük **Neder**’dir. Tora “*nazirlik vaadi*” demekle *nazirlik* ve *Neder* konusu arasında bağlantı kurmuştur. Bu açıdan iki konu arasında birçok kanun ortaktır. Örneğin evli bir kadın herhangi bir konuda vaatte bulunursa [=Neder yaparsa] kocası bu vaadi bozabilir (bkz. 30:9). Aynı kural *nazirlik* için de geçerlidir. Yani evli bir kadın *nazirlik* yemini ederse, kocası bunu bozabilir. Ya da: bir *Neder*’de bulunulduğu takdirde bu, söylenenlere uygun şekilde (30:3) ve bir an önce yerine getirilmelidir (Devarim 23:22). Aynı şey *nazirlik* için de geçerlidir. Bunlar

gibi birçok kural açısından iki konu paraleldir (Talmud – Nedarim 3a).

[Kendisini] Ayırırsa – İbranice **Yafli**. Yani **Pala** kökü. Çeviri Raşi’nin [ve İbn Ezra’nın] görüşü doğrultusundadır ve *nazirlik* vaadinde bulunmanın, bir kişiyi, çevresindeki çekici bazı dünyevi zevklerden ayırmayı hedeflediği fikrini ifade eder (bkz. Vayikra 22:21 açık.).

Targum Onkelos bu sözcüğü “[söz konusu vaadi] açık bir dille telaffuz ederse” şeklinde açıklar. Bu da *nazirlik* yemininin açık bir şekilde ağızdan çıkarılması gerektiğini belirtir (bkz. a.y. ve Vayikra 27:2 açık.).

İbn Ezra farklı bir bakış daha sunar: Fiil “**Pele** – *Hayret Verici*” sözcüğüyle yakındır. *Nazirlik* vaadinde bulunan kişi, herkesin çekici bulduğu ve kolay kolay vazgeçmeyeceği dünyevi zevklerden kendisini alıkoymaya hazır olduğunu beyan etmekle gerçekten de hayret verici bir tavır içindedir. Bu bakışla ifade “*nazirlik vaadinde bulunup hayret verici bir şey yaparsa*” şeklinde de değerlendirilebilir.

Bu farklı çeviriler, hem *nazirlik* konusuna hem de onunla ilgili bazı kurallara ışık tutmaktadır.

3. Yeni veya yıllanmış şaraptan – *Targum Onkelos*; Raşi. İbranice **Yayin veŞehar**. Bunlardan **Şehar** sözcüğü “*sarhoş edici*” anlamındadır. Öte yandan Rabenu Behaye bunu tam ters yönde “*yıllanmış veya yeni şarap*” olarak açıklar. İlk görüş yıllanmış, ikincisi ise yeni şarabın daha sert olduğu görüşü doğrultusundadır. Her ikisi de doğru kabul edilebilir; zira bazı şaraplar yıllandıktan sonra, alkol dengesi en iyi haline gelir. Bazı şaraplar ise yıllanmaya müsait değildir; kullanım tarihi geçtikten sonra ekşimeye başlar.

Tora *nazirin* şarap dışında yemek ve içmesini yasaklamamıştır. Benzer şekilde, münzevi yaşayan bazı kişilerin yaptıkları gibi kendisine fiziksel sıkıntılar vermesini veya bedeninde yaralar açmasını emretmemiştir. Zira

ד כֹּל יְמֵי

נָזְרוּ מִכָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִגֶּפֶן הַיֵּין מִחֶרְצָנִים וְעַד-גָּז לֹא יֹאכְלוּ:

ה כָּל-יְמֵי נֶזֶר נָזְרוּ תָעַר לֹא-יַעֲבֹךְ עַל-רֹאשׁוֹ עַד-מְלֵאת הַיָּמִם

אֲשֶׁר-יִזְרֹ לִיהֲוֶה קֹדֶשׁ יְהִי גִדּוֹל פָּרַע שְׁעָר רֹאשׁוֹ:

dair yasaklar, Tora'nın iki ayrı mitsvasıdır. *Mitsvat Lo Taase* No. 226 ve *Mitsvat Lo Taase* No. 227 (*Sefer Ahinuh*).

Üzümden – Tam çeviriyle “şarap üzümünden”. Ya da “şaraplık asmadan”.

Tora, bir *nazire* üzümlle ilgili beş yasağı vermiştir: Şarap, yaş üzüm, kuru üzüm, çekirdek ve kabuk. Bunların beşini de [en az *kazayit* kadar] yiyen/içen bir *nazir* beş yasağı birden ihlal etmiş olur [*kazayit* kadar yemediği sürece, yasağı ihlal etmez. Ancak bu farklı şeylerin her birinden *kazayitten* az yemiştir ama toplam miktar *kazayite* ulaşıyorsa bir yasağı ihlal etmiş olur. Tüm bunlar, *Talmud*'da çoğu Haham'ın görüşüdür. Rabi Şimon'a göre ise bunların herhangi birinden *kazayitten* az yerse bile her biri için ihlalde bulunmuş olur] (*Talmud – Nazir* 38b). Bu konuda, olmamış üzümler normal üzümlle (*Talmud Yeruſalmi – Nazir* 6:2), sirke de şarapla aynı sınıftadır (Rabenu Behaye).

5. Kesici bir alet geçmemelidir – Saadya Gaon; *Talmud – Sota* 16a; *The Living Torah*. İbranice **Taar**. Tam çeviriyle “ustura”. *Targum Onkelos*'un çevirisi “makas” şeklindedir. Nitekim Hahamlarımız, *nazirin* saçlarının hiçbir aletle kesilmemesi gerektiğini öğretirler [tüy dökücü bir madde kullandığı {ve telleri eliyle koparmadığı} takdirde, buradaki saçı uzatma üzerine olan “yap” şeklindeki emri ihmal etmiş olmasına karşın, kesme yasağını ihlal etmiş olmaz (*Rambam – Nezirut* 5:12)]. Zira pasuk “[saçı] kutsal olacak, başındaki saç birikimi uzayacaktır” demektedir. Ancak Tora özellikle usturadan bahsetmiştir; zira *nazirlik* süresi dolduğunda saçlarını usturaya vurması gerekecektir (*Talmud – Nazir* 39b). Bu yüzden, vakti gelmeden önce bunu yapmaması söylenmektedir.

Bir *nazir*, *nazirlik* süresi dolmadan önce saçının

büyük kısmını, saç telleri kendi diplerine erişecek şekilde bükülemeyecek kısıklıkta kestigi takdirde, o ana kadar yaptığı sayım durur. Saçları tekrar uzadıktan [yani otuz gün geçtikten (bkz. *Başındaki saç birikimi* k.b.)] sonra, sayıma devam eder (*Yad – Nezirut* 6:1). *Nazirin* saçının bizzat kendisi ya da başkası tarafından zorla bile olsa kesilmesi aynı şekilde sayımı bozar. Önce de belirtildiği gibi, bir kişi ömür boyu *nazir* olmayı vadettiği takdirde, on iki ayda bir saçını hafifletebilir (*Mişna – Nazir* 1:2).

Mitsvat Lo Taase No. 228 (*Sefer Ahinuh*). Saçları kısaltma yasağı, kişinin fiziksel güzelliği ön plana çıkarma hakkındaki düşüncelerden arınmasına yardımcı olur (*Sforno*). Ayrıca saç ve kıllar bedenin dış dünyaya karşı yalıtımını sembolize eder; çünkü deriyi bazı yabancı maddelerden korur. Dolayısıyla saçları uzatarak, *nazir*, dış dünyaya karşı sembolik bir kalkan oluşturur. Böylece *nazir* kendisini Tanrı'ya her yönüyle adayabilecektir (*Hirsch*).

Tanrı Adına perhiz süresi – Tam çeviriyle “Tanrı Adına perhiz yapacağı günler”.

Dolana kadar – Süre dolduğunda da hemen tıraş olamaz; öncelikle aşağıda (p. 13-18) tanımlanan üç *korbanı* getirmelidir.

[Saçı] Kutsal olacak – Raşi. *Nazirin* kutsal olacağı ise p. 8'de söylenmektedir (*Mesiah İlemim*). Saçın kutsiyeti, serbestçe uzamaya bırakılmasıyla ifade bulacaktır (*Sifre* 25; Raşi). Alternatif olarak burada da *nazirin* kutsal olmasından, yani bazı fiziksel zevklerden uzak durmasından bahsediliyor olabilir (*Sforno; Daat Mikra*).

Buradaki “**Yiye – Olacaktır**” sözcüğünün sayısal değeri otuzdur. Bu da “en az otuz gün boyunca kutsal olacaktır” şeklinde değerlendirilebilir (*Talmud – Nazir* 5a).

⁴ Perhiz süresi boyunca, çekirdekten kabuğa kadar [hangi kısmından olursa olsun], üzümünden yapılan hiçbir şeyi yememelidir.

⁵ “Nazırlık vaadi süresi boyunca başın[daki saçın]dan kesici bir alet geçmemelidir. Tanrı Adına perhiz süresi dolana kadar, [saçı] kutsal olacak, başındaki saç birikimi uzayacaktır.

4. Perhiz süresi boyunca – Tam çeviriyle “*tüm perhiz günlerinde*”. Ya da “*taç günleri boyunca*” (Daat Mikra; bkz. p. 7 açk.).

Varsayılan ve asgari nazırlık süresi otuz gündür. Bir kişi süre belirtmeden nazır olma vaadinde bulunursa [genel bir ifadeyle “çok uzun bir süre nazır olacağım” dese bile], otuz gün boyunca nazır olur. Benzer şekilde bir kişi otuz günden az bir süre zikrederse, yine otuz gün nazırdır. Otuz günün ötesinde nazırlık süresi de gün bazındadır [çünkü pasuk “*tüm perhiz günlerinde*” demektedir]. Yani bir kişi “ben otuz gün ve bir saat nazır olacağım” diye vaatte bulunursa, nazırlık süresi otuz bir gündür. Öte yandan bir nazır, süre belirterek otuz günden daha uzun bir süre için nazır olabilir. Hatta eğer isterse, yaşamı boyunca nazır kalabilir (Talmud – Nazır 5a; Yad – Nezirut Perek 3).

Burada belirli bir süreden bahsedildiğine göre Tora’nın bu bölümü, doğuştan olmayan ve hayat boyu da sürmeyen türdeki, yani kısıtlı bir süreyi kapsayan ve kişinin gönüllü olarak üstlendiği bir nazırlıktan bahsetmektedir. Bu tipteki nazırlık, “**Nezirut Tora** – Tora Nazırlığı” – yani Tora’nın tanımladığı nazırlık – olarak adlandırılır (Talmud Yerusalmi – Nazır 1:2). Bu nazırlığın dışında “**Nezirut Şimşon** – Şimşon’un Nazırlığı” olarak adlandırılan özel bir nazırlık türü vardır. Şimşon, Yeşua’nın ölümünden krallar dönemine kadar olan sürede Bene-Yisrael’i yöneten hakimlerden biriydi ve ana karnından, ölene kadar nazır konumundaydı (Şofetim Perek 13-16). Böyle olması gerektiği, annesine bir melek tarafından söylenmiş, hamilelik sırasında annesi ve babası da üzüm ve ürünlerinden uzak durması konusunda tembihlenmişti. Yani onun nazırlığı, bir süre için ebeveyni için de geçerli olmuştu. Buna benzer başka bir nazırlık de, Peygamber Şemuel için geçerliydi. Ancak orada bunun nedeni bir meleğin bildirmesi değil, kısır olan annesi Hana’nın, bir oğul sahibi olduğu takdirde onu tamamen Tanrı’ya adama vaadinde bulunmasıydı

(Şemuel I 1:11). Şemuel’in nazırlığı “**Nezirut Olam** – Ebedi [=Yaşam Boyu] Nazırlık” olarak adlandırılır (Yad – Nezirut 3:16). Her durumda, Şimşon ve Şemuel’in nazırlıkları, ana karnından, ölümüne kadar sürmüştür (Mişna – Nazır 1:2).

Peygamber Şemuel’inkinden farklı olan bir “**Nezirut Olam** – Yaşam Boyu Nazırlık” türü daha vardır – ki, bunun bir örneği, Kral David’in asi oğlu Avşalom’dur (Şemuel II Perek 14-18). Avşalom doğuştan nazır değildi; ama ömür boyu nazır olma vaadinde bulunmuştu (Talmud – Nazır 4b).

Tora Nazırlığı, buradaki üç yasağı – üzüm ve ürünlerinden, saç tıraşından ve ölü nedeniyle tame olmaktan kaçınmayı gerektirir. Yaşam Boyu Nazır olan bir kişi, on iki ayda bir saçını hafifletebilir (krş. Şemuel II 14:26) ve normal şartlarda nazırlığın bitiminde saçın kesildiği gün getirmesi gereken üç kurbanı getirir (bkz. p. 14); sonra da nazırlığına devam eder. Ayrıca ölü nedeniyle tame olduğu takdirde, bir Tora Naziri’nin yapması gerekenlerin aynısını yapar (bkz. p. 9-12). Öte yandan Şimşon Nazırlığı – ki bilindiği kadarıyla bu sadece, nazır olması gerektiği bir melek tarafından bildirilmiş olan Şimşon için geçerli olmuştur – diğerlerinden farklıdır. Yaşam Boyu Nazır’dan farklı olarak, saçlarını on iki ayda bir de olsa kesemez; Tora Naziri’nden farklı olarak, ölü nedeniyle tame olması yasak değildir (Mişna – Nazır 1:2).

Çekirdekten kabuğa – Tam çeviriyle “*çekirdeklerden...*”. İbranice, sırasıyla, **Hartsanim** ve **Zag**. Bunlardan ikincisi, “**Zog** – Çan” sözcüğüyle benzer. Çekirdekler bir çanın içindeki tokmak, dışını kaplayan kabuk da çanın kendisi gibidir (Sifre 24; Talmud – Nazır 34b; Raşi). Bu, Rabi Yosi’nin görüşüdür. Rabi Yeuda’ya göre ise tam tersi doğrudur: **Zag** = Çekirdek; **Hartsanim** = Kabuklar (Mişna – Nazır 6:2).

Bir nazirin üzüm çekirdeği veya kabuğu yemesine

ו כִּלְיָיִם

6

7 הִזִּירָו לַיהוָה עַל־נַפְשָׁם מֵת לֹא יָבֹא: ז לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לְאֶחָיו

8 וּלְאֶחָתוֹ לֹא־יִטְמָא לָהֶם בְּמָתָם כִּי נִזְר אֱלֹהֵיו עַל־רֹאשׁוֹ: ח כָּל

יְמֵי נִזְרוֹ קֹדֶשׁ הוּא לַיהוָה:

Bu kurallar açısından bir *nazir*, *Koen Gadol* ile tamamen aynıdır (bkz. Vayikra 21:11 açık.). Bir *Koen Gadol* bulunduğu yüksek konum nedeniyle, kişisel duygularının üstüne çıkabilme yeteneğine de sahip olmalıdır. Benzer şekilde bir *nazir* de, özellikle de bu statüyü gönüllü olarak seçtiği için, üzerine aldığı Tanrı'ya adanmışlık konumunu hiçbir şeyin bozmasına izin vermemelidir (Sforno).

Bir *nazir*in ölüden kaynaklanan *tuma* konusundaki kısıtlaması, normal bir *Koen*'inkine göre daha ağırdır. Bunun temelinde bir *Koen*'in, bu konumunu doğuştan, yani özgür seçimi dışında almış olması vardır. Burada tanımlanan “Tora *Naziri*” ise konumunu tamamen kendi seçimi ve isteği ile almıştır; bu nedenle en üst düzeyde dikkatli olmakla yükümlüdür [doğuştan *nazir* olan Şimşon için ise, tıpkı bir *Koen* gibi, bu kısıtlama geçerli olmamıştır (bkz. p. 4 açık.)] (*Sefer Ahimuh*).

Tanrısı'na ait taç – Bu bölüm boyunca “taç”tan kasıt, *nazir*in, kendisini Tanrı'ya adamasının simgesi olan uzun saçlarını tanımlar (*Targum Onkelos*; İbn Ezra; Ramban).

İbranice *Nezer*. “*Nazir*” sözcüğünün olası bir kökü de budur. *Nazir*, herkesin zevk peşinde koştuğu bir dünyada kendisini bu zevklerden uzak tutmakla, tüm dürtülerinin kesin hâkimi olduğunu göstermiştir. Dürtülerinden bağımsız, onları istediği gibi yöneten bir kral gibidir; bu nedenle taç ona uygundur (İbn Ezra; Ramban; Rabenu Behaye).

Başındadır – Tora “saçındadır” dememiştir. Dolayısıyla buradaki kurallar saçsız biri için de geçerlidir (*Sifre*).

8. [Bu kişi] Tanrısı Adına kutsaldır – Söz konusu kutsiyet, ölü nedeniyle *tame* olmaktan

kaçınmakla ifade bulacaktır (*Sifre* 27; Raşi). Zira bu kutsiyet, ölüleri onurlandırma mitsvasından daha üstündür (*Daat Mikra*). Alternatif olarak bu ifade sadece *tuma* yasağı için değil, önceki pasuklarda listelenen ve *nazir*in uyması gereken kuralların hepsini kastediyor da olabilir (*a.k.*).

Öte yandan bu kutsiyet, ona bazı manevi avantajlar sağlayacaktır. Maneviyat konusunda yükselecek, Tanrı ona Tora'nın ışığını bahşedecek ve o, her nesildeki kutsal kişilere uygun bir şekilde, halka yol gösterebilir bir konuma gelecektir. Peygamber Şemuel'in annesi Hana, çocuksuz olduğu için Tanrı'ya yalvarmış ve çocuğu olursa onu hayat boyu *nazir* olacak şekilde yetiştireceğine dair söz vermişti. O sırada *Koen Gadol* olan Eli de, onun bu isteğinin yerine geleceğini söylemişti. Şemuel doğduktan sonra, babası Elkana'nın “Tanrı, Sözü'nü yerine getirsin” (Şemuel I 1:23) dediğini görüyoruz. Çocuk zaten doğduğuna göre, Elkana'nın kastettiği anlam, “Oğlun, Tanrı'nın Tora'da [yani bu pasukta] söylediği şekilde, Tanrı Adına kutsal olsun. Bir *nazir* olarak halka Tanrı'nın isteğini bildiren, Tora'nın ışığını yayan bir lider olsun” şeklindedir (Sforno; Radak).

⁶ “Tanrı Adına perhiz yaptığı süre boyunca hiçbir insan cesedinin yakınına gelmemelidir.

⁷ Babası, annesi, erkek ya da kızkardeşi için [bile olsa] – öldüklerinde onlar için kendisini *tame* yapamaz; zira Tanrısı’na ait taç, başındadır.

⁸ *Nazirlik* süresi boyunca [bu kişi] Tanrısı Adına kutsaldır.

Başındaki saç birikimi – Krş. Raşi. Tam çeviriyle “başındaki saç gelişimi/uzayışı”. Kullanılan sözcük **Pera**’dır. Bu sözcük saçın uzamasını ya da başın açılmasını ifade eder (krş. 5:18 açk.). Konunun bağlamından da anlaşıldığı üzere, burada uzamış saçtan bahsedilmektedir. Buna göre bir *nazir*, saçlarının uzamış haline dokunmayacak, daha da uzamaya bırakacaktır. Bir saçın “uzun” tabir edilmesi için en az otuz günlük olması gerekir (*Sifre* 25; Raşi; krş. Vayikra 21:10 açk.).

Bir *nazir*, *nazirlik* dönemi sona erdiğinde saçını usturaya vurmalıdır. Bu özel tıraşı olmadığı sürece, *nazir* olarak uyması gereken üç yasak – [1] şarap, üzüm vs. yiyip içmek, [2] saç kesmek, [3] ölü nedeniyle *tame* olmak – geçerliliğini sürdürür (*Yad* – *Nezirut* 4:12).

Uzayacaktır – Bir *nazirin* saçlarını uzatması Tora’nın 613 emrinden biridir. *Mitsvat Ase* No. 146 (*Sefer Ahinuh*).

6. İnsan cesedinin – *Talmud* – *Nazir* 48a. Tam çeviriyle “ölü canının”. Bir *nazir*, bir ceset nedeniyle *tame* olduğu takdirde o ana kadar saymış olduğu tüm günler düşer; arınma sürecini tamamladıktan sonra *nazirlik* dönemine baştan başlar (p. 9-12).

Bir insanı “**Tame Met** – **Ölü Nedeniyle Tame**” haline getirebilecek tek şey tam bir insan cesedi değildir. Kopmuş bir organ, bir kemik, bir mezarlık ya da *Mişna*’da listelenen daha birçok şey ve durum da bu *tumaya* neden olabilir. *Nazirin* sayımını bunların bir kısmı iptal eder, bir kısmı ise iptal etmez. Ancak iptal etmeyenler nedeniyle *tame* olmuşsa, *nazirlik* dönemine, yedi günlük arınma süreci (bkz. *Perek* 19) tamamlanana kadar ara verir; bu bitince sayıma kaldığı yerden devam eder (*Mişna* – *Nazir* 7:2-3; *Daat Mikra*). Öte yandan tüm bunlar sadece ölü nedeniyle *tuma* için geçerlidir. Yedi günlük arınmayı gerektiren başka *tuma* türlerinde ise – örneğin *tsaraat*, *zav*, *zava* (Vayikra *Perek* 13-15) – arınma süreci *nazirlik* döneminde bir araya neden

olmaz; sayım aynı şekilde devam eder (*Mişna* – *Nazir* 7:3).

Yakınına – İbranice **Al**. Tam anlamıyla “üzerine”. Ancak burada sözcüğün anlamı “yanında” şeklindedir. Yine de Tora normalde “üzerinde” anlamına gelen bir sözcük kullanarak, *tumanın* “üstte olan bir şey yoluyla” – yani hem ölüyü hem de *naziri* üstten örten bir çadır, tente ya da çatı nedeniyle yayıldığına işaret eder. Zira bir ölü, altında bulunduğu çatının altında bulunan her şeye *tuma* buluşturır (krş. Vayikra 21:11 açk.).

Gelmemelidir – Bir *nazirin*, bir ölüyle aynı çatı altına girmesi konusundaki yasak, Tora’nın 613 mitsvasından biridir. *Mitsvat Lo Taase* No. 229 (*Sefer Ahinuh*).

7. Babası, annesi, erkek ya da kızkardeşi – Bu pasukta verilenlerin her biri kuralın belirli bir yanı için gerekli olduğundan listelenmiştir (ör. bkz. Vayikra 21:11 açk.). Ama elbette, bir *nazir*, eşi, oğlu, kızı ya da başka biri için de aynı şekilde kendisini *tame* yapamaz (İbn Ezra). Öte yandan bir *Met Mitsva* söz konusu ise, bir *nazir* de kendini *tame* yapmalıdır (*Talmud* – *Nazir* 48b; bkz. Vayikra 21:1-9 açk.).

Bir *nazirin* ölen yakınları ile ilgili kısıtlaması sadece *tame* olma konusundadır. Ancak ağıt, yas gibi kurallardan o da sorumludur (*Sifre*).

Öldüklerinde – Bu sözcük, *nazirin* sadece bir ölü için *tame* olamayacağını öğretir. Ama eğer annesi ya da babası başka bir nedenle *tame* ise, onlarla temastan kaçınma yükümlülüğü yoktur (*Talmud* – *Nazir* 48a). Bu, *Koen Gadol* için de aynı kuralın kaynağıdır (geniş açıklama için bkz. Vayikra 21:11 açk., *Babası ve annesi için* k.b.).

Onlar için kendisini tame yapamaz – Yani “annesi, babası vs. olsa bile, ölüler için kendisini *tame* yapamaz”. *Mitsvat Lo Taase* No. 230 (*Sefer Ahinuh*).

וּכְיִימוֹת מֵת עָלָיו בְּפֶתַע פְּתָאם

וְטָמֵא רֹאשׁ נִזְרוֹ וְגִלַּח רֹאשׁוֹ בַּיּוֹם טְהֻרָתוֹ בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי יִגְלַחְנוּ:

י וּבַיּוֹם הַשְּׂמִינִי יֵבֵא שְׁתֵּי תָרִים אֶן שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה אֶל־הַכֹּהֵן 10

אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: יֵא וְעִשָּׂה הַכֹּהֵן אֶחָד לַחֻטָּאת וְאֶחָד לְעֹלָה 11

וְכִפֹּר עָלָיו מֵאֲשֶׁר חָטָא עַל־הַנֶּפֶשׁ וְקָדַשׁ אֶת־רֹאשׁוֹ בַּיּוֹם הַהוּא:

Kuşlar, manevi mükemmelliğe doğru hızla yükselmeyi temsil eder. *Nazir*in onları *korban* olarak kullanması, önceki *nazirlik* döneminden çıkmasına neden olan *tumadan* kurtulup tekrar yükselmek üzere yeni bir döneme başlamasını simgeler (Hirsch).

11. *Hatat-korbanı* – Bkz. Vayikra 5:7-10.

Ola-korbanı – Bkz. Vayikra 1:14-17. *Ömür Boyu Nazir* olan biri bu *korbanları* getirmez. Benzer şekilde özel konumdaki Şimşon da bu *korbanlar*la yükümlü değildi.

Canla ilgili hatası için – Raşi, burada ne tip bir hatadan bahsedildiği konusunda Hahamlarımız'ın iki görüşüne yer verir: *Nazir*, ya [a] ölüden kaynaklanan [*“canla ilgili”*] *tumadan* korunmak için yeterli önlemi almadığı (*Sifre*), ya da [b] kendini şarap içme zevkinden boş yere mahrum bıraktığı [yani kendi *canına* boş yere eziyet ederek *hata ettiği*] için (*Talmud* – *Nazir* 19a) kabahatlidir. İbn Ezra ilk olasılığı tercih etmektedir; zira eğer şarap içmekten uzak durmak kötü bir şey olsaydı, Tanrı *nazire* bu “kötü şeyi” tekrar yaptırmazdı [nitekim *nazir* arındıktan sonra *nazirliğine* en baştan başlayacak, şaraptan yine uzak kalmak durumunda olacaktır].

Aslında tüm *nazirler* şarap içmekten uzak durmakla yükümlüdür. Ancak burada bahsedilen günah, sadece ölü nedeniyle *tame* olan bir *nazirle* ilgilidir; çünkü bu şekilde *tame* olduğu anda, o ana kadar *nazir* olarak geçirdiği günler, *nazirlik* vaadine katılmayacaktır. *Nazir* olarak şaraptan kaçındığı günler için geçerli bir nedeni vardır: *nazirdir*! Ama *nazir* olarak sayılmayacağı günlerde şaraptan uzak kalması, onun adına kendisine karşı işlediği bir tür kabahattir (*Mesiah İlemim; Levuş Aora*).

Elbette buradan, her gün şarap içilmesi gerektiği gibi ters bir sonuç çıkarılmamalıdır. Sadece bir

kişinin kendisini sebepsiz yere bu “imkândan” mahrum bırakması yerinde değildir. Zira Tanrısal yargıda kişiye sorulacak sorular arasında, bu dünyanın nimetlerinden [kurallar çerçevesinde] yararlanıp yararlanmadığı da vardır. Hahamlarımız buradan bir sonuç çıkarırlar: “Bir kişi kendisini sadece şaraptan mahrum bıraktığı için ‘günahkâr’ olarak adlandırıldığına göre, kendisini normal yiyecek içecekten mahrum bırakan kişi de elbette günahkârdır. Buradan öğrenilir ki, bir kişi gereksiz yere gönüllü olarak oruç tutarsa, ‘günahkâr’ olarak adlandırılır” (*Talmud* – *Nedarim* 10a).

Öte yandan bunun aksi yönünde bir öğreti daha vardır: “Bir *nazir*, sırf kendisini şaraptan mahrum bıraktığı için ‘kutsal’ olarak adlandırıldığına göre, kendisini normal yiyecek içecekten mahrum bırakan kişi de elbette kutsaldır. Buradan öğrenilir ki, bir kişi yükümlü olmamasına rağmen gönüllü olarak oruç tutarsa ‘kutsal’ olarak adlandırılır” (*Talmud* – *Taanit* 11a).

Bu çelişki nasıl giderilebilir? Açık bir şekilde *Talmud* iki farklı tipte insandan bahsetmektedir. Eğer bir kişi Tanrı'ya üst düzeyde bağlıysa, Tora öğrenimi ve uygulamasında mükemmelleşmişse, maneviyatı zaten güçlüyse, Tanrı'ya daha da yaklaşmak ya da diğer insanlara göre hata bile sayılmayacak bir yanlışını onarmak için kendisine oruç yoluyla ya da başka yollarla eziyet etme yolunu seçebilir. Güçlü maneviyatı olan kişiler için bu kabul edilebilir bir yoldur. Bunu yaparlarsa “kutsal”dırlar. Öte yandan insanların büyük bir çoğunluğu bu düzeyden çok uzaktır. Onlar için kendilerini sıkıntıya sokmak, zaten yüksek düzeye erişmemiş manevi güçlerini daha da zayıflatmaktan başka bir işe yaramaz. Ve bunu yaparlarsa, bu zayıflığa neden olup, asıl yapmaları gereken şeyleri ihmal etmek için bahane yaratıcıları için “günahkâr”dırlar. Böyle kişiler, Tora öğrenimi ve mitsva uygulaması konusunda gayret

⁹ “Beklenmedik bir anda yakınında bir kişi ölür ve taçlı başını *tame* yaparsa, arınmasını tamamlayacağı gün başını tıraş etmelidir; [yani] onu yedinci günde tıraş edecektir.

¹⁰ Sekizinci günde de Buluşma Çadırı’nın girişi civarına, Koen’e iki kumru ya da iki güvercin yavrusu getirir.

¹¹ Koen [bu kuşlardan] birini *Hatat-korbanı*, birini de *Ola-korbanı* yapacak, [böylece *nazir*] adına, canla ilgili hatası için onarım sağlayacaktır. [*Nazir*] O gün başını [tekrar] kutsal kılar,

9. Beklenmedik bir anda – İbranice *Befeta Pitom*. Buradaki *Peta* ve *Pitom* sözcüklerinin ikisi de anılık ve sürpriz anlamı taşır. *Nazir’in tame* olmasına neden olan kişi, beklenmedik bir anda ölmüştür. *Pitom* sözcüğü, “*Peti – Alıklık, Düşüncesizlik*” köküyle bağlantılıdır. Dolayısıyla “kasıtsız olarak, düşüncesizlik ve ihmal sonucu” anlamına sahiptir.

Kanuni anlamda bu iki sözcük farklı durumları tanımlar: “*Beklenmedik [bir şekilde]*” – yani tamamen kazayla; elde olmadan. Bu nedenle *nazir’in* böyle bir durum için herhangi bir sorumluluğu yoktur. “*Bir anda*” – yani kasıtsız olarak. Yani *nazir* bile bile *tame* olmamış, sadece biraz ihmalkâr davranmıştır (*Sifre* 28; Raşi). Her iki durumda da *nazir* durumundan sorumlu değildir. Yine de burada bahsedilen ritüel, bu iki durumda olduğu gibi, kirlenmenin kasti olduğu durumda da aynı şekilde yerine getirilir (*Talmud – Keritot* 9a) [ama o durumda *nazir*, ayrıca yasak ihlalinin de sorumludur]. Elbette bu bakışla “kazayla veya kasıtsız olarak” ifadesi, yanındaki ölen kişinin ölüm şeklini değil, *nazir’in tame* oluşunu tanımlamaktadır (*Maskil Ledavid*). Dolayısıyla alternatif çeviri şöyledir: “*Yakınında bir kişi ölür, beklenmedik bir anda taçlı başı tame olursa...*”.

Bir kişi ölür – Tam çeviriyle “bir ölü ölür”. Normal şartlarda bir kişi ölmeden önce “ölü” olarak adlandırılmaz. Ancak basit anlamda Tora’nın stili böyledir: Bu kişi, sonuçta öldüğü için şimdiden “ölü” olarak adlandırılmaktadır (krş. Devarim 22:8 ačk.).

Taçlı başını *tame* yaparsa – Yani ölen kişi yaparsa (İbn Ezra). Alternatif olarak “*başının tacını tame yaparsa*”. Bir kişinin *nazir* olduğunun fiziksel ifadesi, uzun saçlardır. Bu açıdan, ifade “*tuma* nedeniyle *nazir’in ‘nazir’* konumunu bozarsa” şeklinde figüratif bir kullanımdır. Yani *tame* olan sadece baş ya da saç değil, *nazir’in* kendisidir ve *tame* olmanın ötesinde, *nazirlik* dönemi de bu olayla sekteye uğramıştır.

Arınmasını tamamlayacağı gün... yedinci günde – Burada bir ölünün sebep olduğu *tumadan* bahsedilmektedir. Yani *nazir*, *tame met* (bkz. Perek 19 ačk.) konumundadır. Dolayısıyla burada, bu konumda olan herhangi birinin geçmesi gereken yedi günlük sürecin son gününden bahsedilmektedir (Raşi; İbn Ezra). Bu arınma süreci ileride *Perek* 19’da geniş bir şekilde açıklanmaktadır.

İfade “artık arınmış olduğu günü” – yani yedi günlük arınma sürecini takip eden sekizinci günü kastediyor olamaz; zira pasuk açık bir şekilde “*yedinci günde*” demektedir – yani güneş batmadan önce tıraş olabilir. Öte yandan sadece “*yedinci günde*” demek yeterliyken, “*arınmasını tamamlayacağı gün*” ifadesi gereksiz gibi durmaktadır. Ancak değildir. Bu ifade, yedinci günde yapacağı tıraşı, o gün ancak üzerine arınma amaçlı su serpilmek suretiyle (bkz. 19:12-13) arınması tamamlandıktan sonra gerçekleştirebileceğini öğretir (*Sifre* 28; Raşi).

Başını tıraş etmelidir – Tümüyle usturaya vurmalıdır. İki saç teli bile kalırsa, hiçbir şey yapmamış gibidir (*Talmud Yerusalmi – Nazir* 6:3). Bu saçtan hiçbir şekilde yararlanılmaz; kesilen saç gömülür (*Meam Loex*).

Hahamlarımız bu tıraşı “*Tiglahat Tuma – Tuma Tıraşı*” olarak adlandırırlar (*Mişna – Nazir* 6:6). Anlaşıldığı üzere, favorileri kesme yasağı bu durumda geçerli değildir (bkz. Vayikra 19:27; krş. Vayikra 14:9 ačk.).

10. Sekizinci günde – Tora bir hayvanın *korban* edilebilmesinin, ancak sekizinci günden itibaren mümkün olduğunu belirtmiş, ama orada da buradaki gibi “*sekizinci günde*” ifadesini kullanmıştır (krş. Şemot 22:29 ve Vayikra 22:27). Dolayısıyla bir *nazir* de buna benzer bir şekilde *korbanı* mutlaka sekizinci günde değil, o günden “itibaren” getirebilir (*Sifre*; Raşi).

İki kumru ya da iki güvercin yavrusu – Bkz. Vayikra 1:14 ačk.

- 12 יב וְהִזִּיר לַיהוָה אֶת־יָמָיו נִזְרוּ וְהָבִיא כֶּבֶשׂ בֶּן־שְׁנָתוֹ לְאַשָׁם
 13 וְהִימָּם הָרִאשִׁימִים יִפְּלוּ כִּי טָמֵא נִזְרוּ: יג וְזֹאת תֹּרַת הַנִּזְיָר בְּיוֹם
 14 מְלֹאת יָמָיו נִזְרוּ יָבִיא אֹתוֹ אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: יד וְהִקְרִיב
 אֶת־קֶרְבָּנוֹ לַיהוָה כֶּבֶשׂ בֶּן־שְׁנָתוֹ תָּמִים אֶחָד לְעֹלָה וְכִבְשֵׁה אֶחָד
 בֶּת־שְׁנָתָה תָּמִימָה לְחֻטָּאת וְאֵיל־אֶחָד תָּמִים לְשִׁלָּמִים:

getirir". Ancak burası, Rabi Yişmael'in, "onu" sözcüğünün "kendisi" şeklinde değerlendirilmesi gerektiğini söylediği üç yerden biridir (krş. Vayikra 22:16 ve Devarim 34:6) (Sifre 32; Raşi).

Sforno, Tora'nın *nazir* için neden "gelir" demek varken "[kendisini] getirir" ifadesini tercih ettiğini şöyle açıklar: Benzer örneklerde *tumadan* arınmak ya da başka işlemleri yapmak üzere *Koen*'e gelmesi gereken kişilerin başkaları tarafından getirildiği görülmektedir. Örneğin *tsaraattan* kaynaklanan *tumadan* arınacak bir *metsora*, *Koen*'e bir başkası tarafından getirilmelidir (Vayikra 14:2). Anlaşılabileceği üzere, *metsorayı* *Koen*'e getirecek kişi, elbette ondan daha az sorunlu ya da tamamen sorunsuz konumdaki biridir [ne de olsa işlemi görmesi gereken kişi, getirilendir]. Benzer bir durum, önceki bölümde konu edilen *sota* için de geçerlidir (5:15). Bu örneklerle bakılırsa, *nazirin* de, gerekli izlek için *Koen*'e bir başkası tarafından getirilmesi gerekirdi. Oysa kim, gönüllü bir öz-kutsallaştırma sürecini başarıyla tamamlamış bir Yahudi'ye eşlik edecek kadar değerli olabilir ki? Hiç kimse... İşte Tora, *nazirin* "kendisini bizzat kendisinin getirmesi" gerektiğini söyleyerek buna işaret etmektedir.

Alternatif olarak "[getirmesi gereken korbanları] getirir" (Raşbam). Ya da "[Koen] onu [=naziri] getirir" (İbn Ezra).

14. Ola-korbanı ... erkek kuzu – Tüm *Ola-korban*larında olduğu gibi erkek bir hayvan (İbn Ezra; bkz. Vayikra 1:10-13).

Hatat-korbanı olarak – Bu *korban* genel olarak günah onarımı için getirildiğine göre, *nazirin* üstlendiği konumun gereklerini tamamladığı günde getirilmesinin ne anlamı vardır? Ramban şu açıklamayı yapar: *Nazirlik* üst düzeyde kutsal

ve Tanrı'ya tüm benlikle bağlı olmayı gerektiren bir konumdur. Bu konumda olmak herkes için bir şart değildir; ne de olsa *nazirlik*, gönüllü bir vaattir. Öte yandan bir kişi bu vaatte bulunup bir süre *nazir* olarak yaşadıktan sonra, tekrar dünyevi zevklere geri dönmeye karar verdiği anda bu [bir günah olmasa da] manevi konumda bir düşüşü ifade eder. *Hatat-korbanı* bu düşüşün kefareтини sağlar.

Rabenu Behaye açıklamanın bu haliyle yeterli olmadığı görüşündedir; çünkü onarım amaçlı bir *korban* hep geçmişte yapılmış bir hata için getirilir. Burada ise gelecekte yapılacak bir şey [yani *nazirlik*ten normal hayata dönüş yapılacağı] için getirilmektedir. Bu açıdan, Rabenu Behaye bu açıklamayı bazı mistik bilgilerle destekler.

Dişi kuzu – Tüm *Hatat-korban*larında olduğu gibi (İbn Ezra; bkz. Vayikra 4:32-35).

Şelamim-korbanı olarak – Bkz. Vayikra 6:14. Bu *korban* mutluluk ve neşeyi, Tanrı'ya şükranı sembolize eder. *Nazir* de bunu, vaadini gerektiği şekilde tamamlayabilmiş olmanın sevincini ifade etmek için getirir (İbn Ezra).

¹² Tanrı Adına, perhiz günlerini yeniler ve *Aşam-korbanı* olarak bir yaşında bir kuzu getirir. Ancak önceki günler geçerliliğini kaybedecektir; çünkü tacı *tame* olmuştur.

¹³ “*Nazirle* ilgili [normal] yasa şudur: Perhiz süresinin dolduğu günde, [kendisini] Buluşma Çadırı’nın girişi civarına getirir.

¹⁴ “Tanrı Adına *korbanı* sunar: *Ola-korbanı* olarak ilk yılında kusursuz bir erkek kuzu, *Hatat-korbanı* olarak ilk yılında kusursuz bir dişi kuzu ve *Şelamim-korbanı* olarak kusursuz bir koç.

göstermenin kendilerini Tanrı’ya yaklaştırmak için gerekli ve yeterli olduğunu bilmelidirler (krş. *Mesilat Yeşarim*, Rabi Yaakov İlel o.a.; krş. *Yalkut Yosef*, *Kitsur Şulhan Aruh* 606:11).

Başını [tekrar] kutsal kılar – “*Nazirlik* döneme tekrar başlar” (Raşi). Bu yine, saçlarına kutsiyet atfederek onları kesmemesiyle ifade bulacaktır.

12. Perhiz günlerini yeniler – Önceki ifade *nazirlik* döneminin tekrar başlayacağını belirtirken, bunun hangi aşamadan başlayacağını söylememiştir. Bu durumda, *nazirliğe* kalınan günden devam edilmesi şeklindeki bir olasılığa meydan vermemek için Tora açıklamaktadır: “*Perhiz günlerini yenilemelidir*”. Yani vadettiği *nazirlik* günlerinin sayımına en baştan başlayacaktır (Raşi; İbn Ezra). Ancak bu, yeni bir *nazirlik* yemini edeceği anlamına gelmez.

Aşam-korbanı – Bkz. Vayikra 7:1-5. Bu *korban*, **Aşam Nazir** olarak adlandırılır. Bu, “**Aşam Vaday** – *Kesin Suç Korbanı*” olarak adlandırılan beş *Aşam-korbanı*ndan biridir (bkz. Vayikra 5:20-26 açık.).

Önceki günler geçerliliğini kaybedecektir – Tam çeviriyle “*düşecektir*”. Yani o günler hiç sayılmamış kabul edilecektir. Araya giren *tuma* durumu, *nazirlik* dönemini kestiği için, o ana kadar geçen zamanı tamamen geçersiz kılar. Çünkü *nazirlik* yemininde zikredilen süre, [bazi istisnalar hariç (bkz. p. 6 açık.)] kesintisiz bir şekilde tamamlanmalıdır (İbn Ezra).

Bir *nazir* süre belirtmeden *nazirlik* vaadinde bulunmuşsa – ki bu, otuz gün *nazir* olacağı anlamına gelir – otuzuncu gün bir ölü nedeniyle *tame* olduğu takdirde Hahamlarımız arasında görüş ayrılığı vardır. Rabi Eliezer, bu durumda sayıma sadece yedi gün ara verildiği

görüşündedir. Diğer Hahamlar ise tüm *nazirliğe* baştan başlanması gerektiğini belirtirler. Öte yandan bir kişi açık bir şekilde “otuz gün *nazir* olma” vaadinde bulunmuşsa, otuzuncu günde ölü nedeniyle *tame* olması durumunda *nazirliğe* baştan başlaması gerektiği konusunda herkes hemfikir (Mişna – *Nazir* 3:3).

Nazirin uyması gereken kısıtlamalar içinde sadece ölü nedeniyle *tuma*, sayımı tamamen bozar. Ama eğer üzüm yer ya da şarap içerse sayım bozulmaz. Saç kesilirse sayıma, saçın tekrar uzayacağı otuz gün boyunca ara verilir [ama *nazirlik* kuralları bu otuz günde de geçerlidir]. Kısacası, önceki sayımın silinmesi açısından ölü nedeniyle *tuma* en ağır, üzüm bazlı yiyecek-icecekler ise en hafif ihlaldir.

Buna karşılık, üzüm bazlı yiyecek ve içecekler, başka bir açıdan diğer iki yasaktan daha ağırdır. Çünkü eğer kişi *nazirlik* dönemi içinde *tsaraat* rahatsızlığına yakalanır ve iyileşirse, buradaki yasağa rağmen, arınma sürecinin bir parçası olarak bedeninin tüm kılları ve elbette saçları tümüyle tıraş edilir (bkz. Vayikra 14:9 açık). Ya da bir *Met Mitsva* durumu söz konusuysa, buradaki yasağa rağmen, kimsenin ilgilenmediği bir ölünün ihtiyaçları için kendisini *tame* yapmalıdır. Ancak üzüm bazlı yiyecek ve içecekleri tüketebileceği hiçbir özel bir durum yoktur (Mişna – *Nazir* 6:5).

13-21. *Nazirlik* Vaadinin Tamamlanışı.

13. [Normal] Yasa – Önceki kısımda, sadece belirli bir durumda – ölü nedeniyle *tame* olma halinde – yapılması gerekenlerden bahsedilmişti. Burada ise, burada tanımlanan türdeki her *nazirin*, *nazirlik* süresi tamamlandıktan sonraki normal prosedüründen bahsedilecektir.

[Kendisini] ... getirir – Tam çeviriyle “onu ...

וּסְלָ

מִצֹּת סֵלַת חֶלֶת בְּלוּלַת בֶּשֶׂמֶן וּרְקִיקֵי מִצֹּת מִשְׁתִּים בֶּשֶׂמֶן
 וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵיהֶם: מִזֶּה הַקֶּרֶב הַכֶּהֱן לִפְנֵי יְהוָה וַעֲשֶׂה אֶת־חֻטָּאתוֹ 16
 וְאֶת־עֲלָתוֹ: יִזְ וְאֶת־הָאֵיל יַעֲשֶׂה זֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה עַל סֵל 17
 הַמִּצֹּת וַעֲשֶׂה הַכֶּהֱן אֶת־מִנְחָתוֹ וְאֶת־נִסְכּוֹ: יִהּ וּגְלַח הַנְּזִיר פֶּתַח 18
 אֶהֱל מוֹעֵד אֶת־רֹאשׁ נְזִרוֹ וְלָקַח אֶת־שַׁעַר רֹאשׁ נְזִרוֹ וְנָתַן
 עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר־תַּחַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים:

olarak getirilen koça eşlik etmektedir. Bu da getirilen sepetteki *matsa* nitelikli unlu mamullerin, koç kesildiği anda kutsal nitelik kazanacağı anlamına gelir; çünkü *korban* yapılırken ilk işlem kesimdir (*Beer Basade*). Bu açıdan, koç kesilirken, sepetteki *matsaların* da kutsal nitelik kazanmasına niyet edilmelidir (*Talmud – Menahot* 46b; Raşi; bkz. Vayikra 7:13 açk.).

[Koçun] *Minhasını ve Nesehini* – *Sifre* 34; Raşi. Yani “[*nazirin*] *Minhasını ve Nesehini*” değil. Zira *nazirlik* bu *Minha* ve *Nesehle* doğrudan bağlantılı değildir. Söz konusu *Minha* ve *Neseh*, *Şelamim-korbanının* standart bir gerekliliği olarak getirilmektedir (*Gur Arye*).

18. *Buluşma Çadırı’nın girişinde* – Pasuğun tam çevirisi “*Nazir başının tacını Buluşma Çadırı’nın girişinde tıraş eder...*” şeklindedir. Ancak pasuğu bu şekilde anlamak mümkün değildir; zira bu kutsal mekânda saç tıraşı olunması gibi, buraya gösterilmesi gereken saygıyla bağdaşmayan bir davranış söz konusu olamaz. Dolayısıyla pasuk çevirdiğimiz şekilde anlaşılmalıdır. Başka bir deyişle “*Buluşma Çadırı’nın girişinde*” ifadesi, tıraşın nerede değil, “ne zaman” yapıldığını belirtme amaçlıdır: *Şelamim-korbanı* Buluşma Çadırı’nın girişine bakan *Mizbeah*’ta gerçekleştirildikten sonra (Raşi). Bu işlem den p. 16’da bahsedilmişti. *Nazirin* tıraşı ise *Bet-Amikdaş*’taki kadınlar avlusunda, bu işlem için özel olarak ayrılmış bir kısımda gerçekleştirilirdi. Bkz. *Vayikra kitabı*, Ekler: II. *Bet-Amikdaş*’ın Planı, Madde 11: *Lişkat Anezirim*.

İfadenin tam çeviride belirtildiği şekilde yazılmasının amaçlarından biri, başka bir kanuna gönderme yapmaktır: *Nazirin* tıraşı sadece iç avlunun Buluşma Çadırı’nın girişine bakan kapısı [yani Nikanor kapısı] açık olduğu zaman yapıla-

bilir. Kapalı ise yapılamaz (*Talmud – Nazir* 45a; *Yad – Nezirut* 8:3).

Başının tacını tıraş eder – Bu tıraş, “*Tiglahat Taara – Saflık Tıraşı*” olarak adlandırılır (krş. p. 9).

Bir *nazirin*, gerek ölü nedeniyle *tame* olduğu zaman (p. 9-12), gerekse de *nazirlik* dönemi sona erdiğinde gerekli *korbanları* getirmesi ve başını tıraş etmesi Tora’nın 613 emrinden biridir. *Mitsvat Ase* No. 147 (*Sefer Ahimuh*).

Şelamim-kesiminin... altındaki ateşin üstüne – *Şelamim-korbanı* düşük kutsiyet düzeyinde bir *korban* olduğu için, normal şartlarda etinin yenebileceği yer *Bet-Amikdaş* bölgesiyle sınırlı değildir; Yeruşalayim içinde olmak suretiyle her yerde pişirilip yenebilir. Bu açıdan, pişirilmesinde kullanılan ateşin özel bir önemi ya da kutsiyeti yoktur. Buradaki *Şelamim-korbanı* ise bir istisnadır ve pişirme işlemi özellikle *Bet-Amikdaş*’ın avlusunda yapılmalıdır; çünkü *Koen*, *korbanın* kolunu “piştikten sonra” (s.p.) alıp *Tenufa* işleminde kullanacaktır ve bu işlem sadece “*Tanrı’nın Huzuru’nda*” (p. 20) yani *Bet-Amikdaş*’ta yapılabilir (*Talmud – Nazir* 45a). Dolayısıyla üzerinde *korban* etinin pişirildiği ateş de, *Bet-Amikdaş* bölgesinde bulunduğu için önem kazanmaktadır. Tora da bu nedenle saçların özellikle bu ateşte yakılmasını emretmiştir (Raşi; *Sefer Zikaron*; *Mizrahi*; *Gur Arye*). İşlemden, pişmekte olan etin suyundan bir miktar alınıp saçların üzerine konur ve sonra saçlar ateşe yerleştirilir (*Talmud – Nazir* 45b; *Yad – Nezirut* 8:2).

Uzatmış olduğu saçlar, *nazirin* toplumdan ayrılıp dünyevi hayattan ve dürtülerinden uzaklaşmasını temsil eder. Bir *Şelamim-korbanı* ise, aksine, refahı ve toplum hayatına katılımı singeler. Şimdi, *nazir*, kendini toplumun genelinin üzerinde bir manevi konuma yükseltmiş olmasına karşın,

¹⁵ Ayrıca en kaliteli undan yağla yoğrulmuş *matsa* somunları ve üzerine yağ sürülmüş *matsa* gevrekleri [içeren] bir sepet ile [hayvan *korbanlarına* eşlik eden] *Minhalar* ve *Neseher*.

¹⁶ “*Koen* [*naziri* ve getirdiklerini] Tanrı’nın Huzuru’na yaklaştırır ve [*nazirin*] *Hatat* ve *Ola-korbanlarını* gerçekleştirir.

¹⁷ Koçu, [aklında] *matsa* sepeti ile, Tanrı Adına bir *Şelamim*-kesimi olarak gerçekleştirir. *Koen* [koşun] *Minhasını* ve *Nesehini* de yapar.

¹⁸ “*Nazir*, [*Şelamim-korbanı*] Buluşma Çadırı’nın girişinde [gerçekleştirildikten sonra,] başının tacını tıraş eder, başının tacına ait saçı alıp *Şelamim*-kesiminin [etinin piştiği kazanın] altındaki ateşin üstüne yerleştirir.

15. Yağla yoğrulmuş *matsa* somunları – Bkz. Vayikra 2:4 açık.

Üzerine yağ sürülmüş *matsa* gevrekleri – Tam çeviriyle “yağla meshedilmiş...”. Ya da “yağla doyurulmuş” (*The Living Torah*). Bkz. Vayikra 2:4 açık.

Bu unlu mamuller 2/3 efa buğday unuyla gerçekleştirilir (*Talmud – Menahot* 78a; *Yad – Nezirut* 8:1). Ayrıca 1/4 log zetinyagı kullanılır (*a.k.*).

[İçeren] Bir sepet – Pasuğun tam çevirisi “*Ve bir matsa sepeti; en kaliteli undan yağla yoğrulmuş somunlar ve yağla meshedilmiş matsa gevrekleri...*” şeklindedir. Tam çeviriden, sepette sadece *matsa* somunları olduğu sonucuna varılabilir. Ancak *matsa* gevrekleri de aynı sepete dâhildir.

Burada bahsi geçen *matsa* türleri *Toda-korbanına* eşlik eden unlu mamullerin bir kısmıyla aynıdır (bkz. Vayikra 7:12). Hahamlarımız, tıpkı *Toda-korbanında* olduğu gibi, burada da her *matsa* cinsinden onar adet getirilmesi gerektiğini öğretirler (*Talmud – Menahot* 77a ve 78a) (*Mizrahi; Sifte Hahamim*).

Toda-korbanı, Tanrı’ya özellikle tehlike zamanlarında yardım ettiği için şükran ve övgü ifadesi olarak getirilir (bkz. Vayikra 7:12-15 açık.). Burada da *nazir*, daha yüksek bir kutsiyet düzeyine erişmesinde yardımcı olduğu için Tanrı’ya teşekkür etmektedir (*Aamek Davar*).

[Hayvan *korbanlarına* eşlik eden] – *Ola* ve *Şelamim-korbanlarına* ait *Minha* ve *Neseher* (bkz. 15:1-11; krş. p. 17) (*Talmud – Menahot* 91b).

Minha ve *Neseh*, tüm *Ola* ve *Şelamim-korbanları*na eşlik eder [ama {bir *metSORANIN* getirdiği hariç (Vayikra 14:10 açık.)} *Hatat-korbanlarına* etmez]. Dolayısıyla buradaki *Minha* ve *Neseh* sözcükleri gereksiz gibidir. Ancak Tora buradaki *Ola* ve *Şelamim-korbanları* için, normalde bu *korbanların* yanında gelmeyen özel bir sepet dolusu *matsa*

somon ve gevrekleri getirilmesini emrettiği için, bu iki *korbanın* normalden farklı özelliklere sahip olduğu sonucuna varılabilir, “nasılsa bir sepet dolusu unlu mamul getiriliyor; *Minha* ve *Neseh*’e lüzum olmasa gerek” gibi bir düşünce söz konusu olabilirdi. Tora bu sonuca varılmaması için, bu iki *korban*a yapılan özel eklere karşın, normalde *Ola* ve *Şelamim-korbanlarına* eşlik eden *Minha* ve *Neseh*’in, buradaki *Ola* ve *Şelamim-korbanlarına* da aynı şekilde eşlik edeceğini vurgulamaktadır (*Sifre* 34; *Raşi*).

Bu, Tora’nın açıklanmasında kullanılan on üç yöntemin on birincisine örnektir. Bu yöntemeye göre, Tora genel bir kategoriye dâhil görünen bir durum hakkında, o genel kategoriye uyumsuz yeni bir kanun verdiğinde, söz konusu durumun hala genel kategoriye dâhil olduğunu açık bir şekilde belirtmedikçe, o durum genel kategorinin dışında sayılır. Burada da, eğer *Minha* ve *Neseh* özel olarak vurgulanmış olmasaydı, *nazirin* getirdiği *Ola* ve *Şelamim-korbanlarının*, normal *Ola* ve *Şelamim-korbanlarından* farklı olarak bir sepet *matsa* nitelikli unlu mamulle gelişini nedeniyle artık *Ola* ve *Şelamim-korbanlarının* genel kategorisinin standart kuralları ile bağlı olmadıkları sonucuna varılırdı (*Mizrahi*). Bu nedenle iki sözcük vurgulanmıştır.

16. [Naziri ve getirdiklerini] – Ya da sadece “[*korbanlarını*]”.

Hatat* ve *Ola-korbanlarını – Önce *Hatat-korbanı*, sonra *Ola-korbanı* (*Yad – Nezirut* 8:2).

17. [Aklında] *Matsa* sepeti ile – Tam çeviriyle “*matsa sepeti üzerine*”. Ancak bu, kesimin sepetin üzerinde yapılması anlamına gelemmez; çünkü her *korbanda* olduğu gibi burada da kan bir kaba alınıp *Mizbeah*’ta işlem görecektir. Buradaki “*Al – Üzerine*” sözcüğü, doğrudan “ile; birlikte” şeklindeki diğer anlamı ile değerlendirilmelidir (krş. Şemot 35:22 açık.). Bu sepet, *Şelamim-korbanı*

יִשׁ וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־הַזֶּרֶעַ

19

בְּשֵׁלֶה מִן־הָאֵיל וְחִלַּת מִצָּה אַחַת מִן־הַסֵּל וּרְקִיק מִצָּה אֶחָד וְנָתַן

עַל־כַּפֵּי הַנָּזִיר אַחֵר הַתִּגְלָחוֹת אֶת־נִזְרוֹ: כ וְהֵנִיף אוֹתָם הַכֹּהֵן |

תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה קֹדֶשׁ הוּא לִכְהֵן עַל חֲנֹה הַתְּנוּפָה וְעַל שׁוֹק

הַתְּרוּמָה וְאַחֵר יִשְׁתֶּה הַנָּזִיר יַיִן: כֵּא זֹאת תּוֹרַת הַנָּזִיר אֲשֶׁר יֵדֹךְ

קִרְבָּנוֹ לַיהוָה עַל־נִזְרוֹ מִלֶּבֶד אֲשֶׁר־תִּשְׁגִּי יָדוֹ כַּפֵּי נִדְרוֹ אֲשֶׁר

יֵדֹךְ כֵּן יַעֲשֶׂה עַל תּוֹרַת נִזְרוֹ: פ

Dolayısıyla bu bölüm boyunca sözü edilen üç *korban*, *Ola*, *Hatat* ve *Şelamim-korbanları* (p. 13-20), bir *nazirin*, vaad ettiği *nazirlik* süresini tamamladığı gün getirmesi gereken standart *korban*lardır (bkz. [Ek *korbanların*] *Haricindedir* k.b.). Buradaki tekil “*korbanı*” sözcüğü “*korban yükümlülüğü*” anlamındadır (Ramban).

[Tümüyle] – Bkz. Vayikra 13:59 açık.

[Ek *korbanların*] *Haricindedir* – Bir kişi, *nazirlik* yemini ettiğinde, maddi olanaklarına ya da *nazirlik* süresinin uzunluğuna göre, standart gerekliliğin ötesinde daha çok *korban* getirmeyi vadedebilir (Raşi) – ve tercihen bunu yapmalıdır (İbn Ezra). Ancak bu, sadece, normalde de gönüllü olarak getirilebilen *Ola* ve *Şelamim-korbanları* için geçerlidir. Öte yandan, temel işlevleri günah onarımı olan *Hatat* ve *Aşam-korbanları* gönüllü olarak getirilmediği için, bir *nazir* de bunları ek *korban* olarak getiremez.

Ek *korban* getirebilme imkânının anlamı şudur: Bir kişi örneğin “*Nazirlik* sürem sonunda 100 tane *Ola-korbanı* getirmeyi üstlenerek *nazir* oluyorum” şeklinde bir vaatte bulunursa, bu 100 tane *korbanı* bu bölümde yazılı olan *korbanlara* “ek olarak” getirmekle yükümlü hale gelir. Yani standart *korbanlara* dâhil olan *Ola-korbanı* (p. 14) bunlardan biri değildir ve toplamda 101 tane *Ola-korbanı* getirmelidir. Zira elbette bu ekleme, standartta bir azalma yapılmaması gerektiğini de ima eder. Çünkü toplamda 100 tane getirmiş olsa, ya bunların biri standarda sayılacak ve o [ek olarak sadece 99 tane *Ola-korbanı* getirdiği için] vaadini tümüyle yerine getirmiş olmayacaktır, ya da [eğer 100 *Ola-korbanı* kendi gönüllü vaadi olarak kabul edilirse] standarttan eksilme olacaktır – ki bu yasaktır. Tüm *korban* yükümlülüğünü tamamlamadan şarap içemez (Ramban).

Öte yandan bir kişi “*Nazirlik* döneminin sonunda sadece [standart *korbanlar* olan] bu üç *korbanı* [yani bir *Ola*, bir *Hatat* ve bir *Şelamim-korbanı*] getirmeyi üstlenerek, üzerime beş tane *nazirlik* yükümlülüğü alıyorum” derse, bu *korbanlar* onun yükümlülüğünü yerine getirmesine yetmeyecektir (*Sifre* 38; Raşi). Bir kişi beş tane *nazirlik* yükümlülüğü üstlendiği takdirde, bu vaadini yerine getirmek üzere gerçekten beş adet *nazirlik* dönemi geçirmeli ve bunların bitiminde de, [gönüllü ekleme yapmayacaksa bile, en azından] bu üç *korbandan* oluşan beşer takım *korban* getirmelidir.

Perhizine dair yasanın ... ek olarak – İbranice *Al Torat Nizro*. Bu ifade “[onun] *perhiz* yasasına göre” şeklinde de anlaşılabilir. Bu da bir kanunu öğretir: Pasuk “*Bulunacağı vaade göre*” deyince, kişinin *nazirlik* konusunda istediği gibi bir vaatte bulunabileceği sonucu çıkarılabilir. Örneğin bir kişi, “*ben şarap içebilecek ve ölü nedeniyle tame olabilecek şekilde nazir olmayı üstleniyorum*” derse, hem *nazir* olup hem de ona ait yasaklarla bağlı olmayacak gibi bir durum olabilirdi. Buna meydan vermemek için Tora, *nazirin* vaadinin de “*perhiz yasasına göre*” yani *nazirlik* yasasının çerçevesi içinde olması gerektiğini, kısıtlamalardan kaçamayacağını ve standart *korbanlarda* eksiklik yapamayacağını öğretmektedir (*Sifre*).

☞ **Son Söz.** *Nazirlik* vaadinde bulunan birinin saçını uzatması ile ilgili mitsva her dönemde her yerde hem erkekler hem de kadınlar için geçerlidir. Her ne kadar Hahamlarımız, *nazirliğin* özellikle Erets-Yisrael’de geçerli olduğunu, yani vadedilen günlerin özellikle Erets-Yisrael’de geçirilmesi gerektiğini ve başka bir yerde geçen zamanın bu sayıya katılmayacağını öğretseler de, Erets-Yisrael dışındaki biri de *nazirliğin* tüm

¹⁹ “[*Nazir*] Tacını tıraş ettikten sonra, *Koen*, koçtan kolu pişmiş halde alır, sepetten de bir *matsa* somunu ve bir *matsa* gevreği [alarak, bunları] *nazirin* avuçları üzerine yerleştirir.

²⁰ *Koen* bunları Tanrı’nın Huzuru’nda *Tenufa* [işlemine özgü hareketlerle] sallar. Bu [paylar,] *Tenufa* göğsü ve *Teruma* buduna ek olarak *Koen*’e ait [olmak üzere] kutsaldır.

“[Tüm bunlardan] Sonra, *nazir* şarap içebilir.

²¹ “*Nazirin* [perhiz konusunda] vaatte bulunduğunda [uygulanması gereken] yasası [tümüyle] budur. Perhizine dair [bu] *korbanı*, maddi gücünün yeteceği [ek *korbanların*] haricindedir. Bulunacağı [ek] vaade göre – perhizine dair yasanın [gerektirdiği asgari yükümlülüğüne] ek olarak, [bu ek vaadine] uygun davranmalıdır.”

tekrar toplumla iç içe yaşamayı başaracağı bir noktadadır. Kestiği saçlarını, *korban* etini pişirmekte kullanılan ateşin altına koyar. Bu da, artık inzivadaki hayatını, ulusun bütünsel yaşamına katkıda bulunma görevi için terk ettiği ni simgeler (Hirsch).

[**Etinin piştiği kazanın**] – *Targum Onkelos*; Raşi. Çünkü *Şelamim-korbanların* eti doğrudan ateşte değil, bir kazanın içinde pişirilir (*Sifte Hahamim*).

19. Kolu pişmiş halde alır – Yani koçun sağ ön bacağı, [bir görüşe göre bedenle birlikte pişirildikten sonra ayrılıp, bir görüşe göre de önce ayrılıp sonra bedenle birlikte pişirilerek] *Koenler*’e ait olacaktır (*Talmud – Hulin* 98b). Bu kısmın alınıp, yemeleri için *Koenler*’e verildiği tek *korban* budur. *Koenler* ayrıca, *Şelamim-korbanlarından* kendilerine standart olarak ayrılmış olan but ve göğsü de alacaklardır (bkz. s.p.).

Bir *matsa* somunu ve bir *matsa* gevreği – Her ikisi de bütün olmalıdır (*Sifre*).

20. *Koen* ... sallar – Her *Tenufa* işleminde olduğu gibi, ellerini, sallanacak kısımları tutmakta olan *nazirin* elleri altına yerleştirir ve ikisi birlikte bunları dört yöne ve aşağı-yukarı doğru sallarlar (bkz. Şemot 29:24). Pasuğun devamında sözü geçen but ve göğsü de bu *Tenufa* işleminde diğerleriyle birlikte sallanır (*Daat Mikra*).

Bu [paylar] – Tora sadece tekil olarak “*bu*” demektedir. Ama kastedilen, *matsa* nitelikli somun ve gevrekler ile koldur (Raşi). Alternatif olarak sadece kol kastediliyor da olabilir. Ama sözcük sadece bunu kastediyor olsa da, kolun yanında *matsa* somun ve gevrekleri de *Koen*’e verilir. Sadece koldan bahsedilmesinin nedeni, verilenler içinde en önemli kısmın bu kol olmasıdır (İbn Ezra).

***Tenufa* göğsü ve *Teruma* buduna ek olarak** – Bkz. Şemot 29:27 ve Vayikra 7:34 açk. Bu iki

parça, *Şelamim-korbanlarından* standart olarak ayrılıp *Koen*’e verilir (bkz. Vayikra 7:31-32). Bu zaten bilindiğine göre, Tora’nın normal şartlarda bu ikisinden özel olarak bahsetmesi gereksizdir. Burada bahsi geçen koç bir *Şelamim-korbanı* olduğuna göre, elbette onun da sağ budu ile göğsü *Koen*’e verilecektir (*Mizrahi*; *Sifte Hahamim*). Ancak Tora yine de bunu özel olarak vurgulama gereği görmüştür; zira buradaki koç her ne kadar bir *Şelamim-korbanı* ise de, diğer *Şelamim-korbanlarından* farklı bazı uygulamalar içermektedir [örneğin hayvanın kolu da *Koenler*’e aittir]. Bu farklılık nedeniyle, bu *korban* nev-i şahsına münhasır olarak değerlendirilip, “nasılsa kol veriliyor; o zaman göğüs ve buda gerek yok” şeklinde yanlış bir sonuca varılmaması için, Tora bu ikisini tekrar açık olarak belirtmekte ve bu açıdan bu *korbanın* da diğer *Şelamim-korbanları* ile aynı olduğunu açıklamaktadır (*Sifre* 37; Raşi).

***Koen*’e [ait olmak üzere] kutsaldır** – Bunlar kutsal niteliklidir ve özel bir pay olarak *Koenler*’e ait olacaktır. Tam çeviriyle “*Koen için kutsaldır*”.

Sonra, *nazir* şarap içebilir – *Yad – Nezir* 8:4. Tam çeviriyle “*icecektir*”. Ancak bu emir değildir. Sadece kısıtlamanın ortadan kalktığı anlamına gelir (*Daat Mikra*).

Nazirin kısıtlamaları içinde önce şarap konusuyla başlanmış olan konu, yine şarap konusuyla son bulmaktadır (a.k.).

Vaadini yerine getirip *nazirlik* dönemini tamamlamış olmasına karşın, Tora ondan hala “*nazir*” diye bahsetmektedir. Neden? *Nazirlik* vaaadinin amacı, yüksek bir manevi konum elde etmek ve belki de daha önemlisi, onu *korumaktır*. Eskisine göre daha üst düzeyde bir insan olmayı sürdürdüğü takdirde, bu kişi Tora tarafından hala *nazir* ünvanı ile onurlandırılacaktır (*Avne Nezer*).

21. Yasası ... budur. Perhizine dair [bu] *korbanı* –

בב וידבר יהוה אל-משה

22

לאמר: נג דבר אל-אֶהֱרֹן וְאֶל-בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת-בְּנֵי

23

יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם: ׀

bu sözcük “şöyle” şeklinde çevrilmiştir. Bunun nedeni, metnin akışı içinde basit anlamın bu olmasıdır. Öte yandan Hahamlarımız, kanuni gerektirmeleri olan diğer anlamı da ön plana çıkarırlar. Buna göre, **Lemor** sözcüğü, geçtiği her yerde, söylenen sözlerin “söylemek için” olduğuna, yani başkalarına da aktarılması gerektiğine işaret eder (krş. Vayikra 11:1 açık.). Bu bakışla, önceki pasukta da geçen **Lemor** sözcüğü, Moşe’nin aldığı bu emri **Koenler**’e aktarması gerektiğini belirtir. Bu pasuktaki **Lemor** sözcüğü ise, **Koenler**’in aldıkları bu emri her nesilde kendi çocuklarına aktarma konusundaki yükümlülüklerine işaret eder. Bu sayede **Birkat Koanim**, nesilden nesile **Koenler**’in yükümlülüğü olacaktır (*Or Ahayim*).

Bene-Yisrael’i – Bu, on yetişkin erkekten oluşan bir topluluğu (**Minyan**) ifade eder. Başka bir deyişle **Birkat Koanim**, sadece **Minyan** varsa söylenir (*Mişna – Megila 3:1*, Rabenu Nisim o.a.; bkz. Vayikra 22:32 açık., *Bene-Yisrael’in arasında* k.b.).

Şu şekilde – “Ne kendinizden bir şey ekleyerek, ne de Benim söylediğim sözcüklerden birini eksilterek” (*Meam Loetz*). “Onları doğrudan kendi sözlerinizle mübarek kılmayın. Daha ziyade, onları mübarek kılmam için Bana dua edin; Ben de sizi dinleyeceğim” (*Raşbam*).

Hahamlarımız öğretirler: “**Şu şekilde**” – ellerinizi kaldırarak [Aaron’un yaptığı gibi (Vayikra 9:22)]; “**şu şekilde**” – Kutsal Lisan’da (İbranice) [Devarim 27:13’teki gibi]; “**şu şekilde**” – ayakta durarak [Devarim 27:13’ten bir berahanın ayakta verildiğinin söylenmesi gibi]; “**şu şekilde**” – yüksek sesle [bir kişinin bir başkasıyla konuştuğu şekilde (bkz. *Onlara [şöyle] diyerek* k.b.)]; “**şu şekilde**” – yüz yüze [bir kişinin bir başkasıyla konuştuğu şekilde]; “**şu şekilde**” – Özel İsim’i kullanarak (bkz. p. 27 açık.) (*Talmud – Sota 38a*).

İbranice **Ko**. Tanrı, Bene-Yisrael’i mübarek kılma yetkisini **Koenler**’e bir hediye olarak vermiştir. Tora, **Koenler**’e yirmi dört tür bağış vermeyi emretmiştir. Bununla birlikte toplam yirmi beş hediye etmektedir. Ve buradaki **Ko** sözcüğünün sayısal değeri 25’tir (Rabenu Behaye).

Mübarek kılacaksınız – Hitap Aaron ve oğullarıdır. Dolayısıyla **Koen** olmayan birinin buradaki berahaları bir “**Koenmiş** gibi” vermesi

yasaktır (*Talmud – Ketubot 24b*; Raşi o.a.). Ancak bir baba, çocuklarını buradaki sözlerle mübarek kılabilir.

Koenler’in halkı her gün mübarek kılmaları Tora’nın 613 emrinden biridir. *Mitsvat Ase* No. 148 (*Sefer Ahimuh*).

Onlara [şöyle] diyerek – “Onlara” – yani [pasuk her ne kadar sadece {genelde erkekleri belirten} “*Bene-Yisrael*” demişse de, sadece doğuştan Yahudi olan erkekler değil, aynı zamanda kadınlar, Gerler ve azat olmuş köleler de dâhil olmak üzere] hepsine (*Talmud – Sota 38a*).

Pasuk “*Bene-Yisrael’i şu şekilde mübarek kılacaksınız*” dediğine göre, **Koenler**’in bu berahanın sözlerini halka söyleyecekleri zaten açık değil midir? “Onlara [şöyle] diyerek” sözlerine ne gerek vardır? Bu ifade, **Koenler**’in berahayı kendi içlerinden değil, halkın duyabileceği [yani bunları onlara söyledikleri herkesçe anlaşılacak] şekilde söylemeleri gerektiğini öğretir (*Sifre 39*; Raşi; *Maskil Ledavid*).

İbranice **Amor**. Bu sözcük süreklilik belirten bir yapıdadır [**Zahor** (bkz. Şemot 20:8 açık.) ve **Şamor** (Devarim 27:1) gibi]. Sözcük *Alef-Mem-Vav-Reş* harfleriyle yazılır. Ancak sadece *Alef-Mem-Reş* harfleri de yeterli olurdu [**Şamor** sözcüğünde olduğu gibi]. İbranice dilbilgisi terimi açısından şart olmadığı halde *Vav* harfi kullanılarak yazılan sözcükler “**Male – Dolu**” [ya da “bütün; eksiksiz”] olarak tanımlanır. Tora bu sözcüğü de “dolu ve bütün” halde yazarak bir mesaj vermektedir: **Koenler** halkı mübarek kılma görevlerini acelecilik ve telaş içinde ya da bir angarya olarak değil, eksiksiz bir konsantrasyon ve kalp bütünlüğüyle gerçekleştirmelidirler (*Midraş – Tanhuma 10*; Raşi).

Sözcüğün sayısal değeri 247’dir. Sözcüğün kendisi de sayıya katılırsa 248 sayısı elde edilir – ki bu, insan vücudundaki temel organ sayısıdır. Bu da **Koenler**’in aracılık ettiği berahanın, beden 248 organı tarafından özümsemişliğine işaret eder. Sayının bir eksik oluşu, organlardan birinin – kalbin – önemini belirtir; çünkü tüm organlar kalbin işleyişine bağlıdır ve **Koen** berahayı kalp bütünlüğüyle vermediği takdirde beraha etkisiz kalır. Bu eksik sayı aynı zamanda “Bir” olan

[38. Koenler'in Berahaları]

²² Tanrı, Moşe'ye konuşarak şöyle dedi: ²³ "Aaron'a ve oğullarına şöyle konuş: "Bene-Yisrael'i şu şekilde mübarek kılacaksınız – onlara [şöyle] diyerek:

şartlarına uymakla yükümlüdür; sadece sayımda farklılık vardır. Bu mitsva her dönemde geçerli olduğu için, günümüzde *nazirlik* yemini eden bir kişi, ömür boyu *nazir* olmakla yükümlü hale gelir. Zira ne yazık ki, *nazirlik* süresinin bitiminde *korbanların* getirilebileceği bir *Bet-Amikdaş* günümüzde mevcut değildir. Bir kişi *nazirlik* yemini ettiği takdirde, Erets-Yisrael'e gitmeye ve ömrünü tamamlayana ya da *Bet-Amikdaş* kurulup *korbanlarını* getirene kadar orada yaşamaya zorlanır [eğer yerel *Bet-Din*'de böyle bir otorite varsa] (*Sefer Ahinuh*). Bu nedenle günümüzde *nazirlik* yemini etmek tavsiye edilmez.

22-17. "Birkat Koanim" – Koenler'in Berahası. Bu noktada Koenler'in, Bene-Yisrael'i hem *Bet-Amikdaş*'ta hem de her türlü zamanda sinagoda mübarek kılma ayrıcalık ve görevine sahip olacakları söylenmektedir. Elbette bu gerçekte Bene-Yisrael'i "Koenler'in" mübarek kılacakları anlamına gelmez. Zira Koenler'in, berahaların sağlayacağı avantajları ellerinde bulundurabilecekleri bağımsız bir güçleri yoktur. Ne de olsa insanlara başarı, bolluk ve mutluluk güvencesini sadece Tanrı verebilir. Koenler'in yapacağı şey, Tanrı'nın berahalarının halka yönelmesi için birer aracı olmaktır. Bu onların *Bet-Amikdaş*'taki görevlerinden biri olduğu gibi, her dönemde Koenler halkın mübarek kılınmasının araçları olacaklardır. Buna bağlı olarak, *Birkat Koanim*, günlük *Amida* dualarında *Bet-Amikdaş*'taki ibadetin tekrar geri gelmesi için söylenen duayı içeren *Retse* berahası içine eklenmiştir.

Sifre ve otoritelerin birçoğu tarafından açıklandığı gibi, ilk kısım, maddi refah, ikincisi de Tora bilgisi ve ilhamı ile ilgili maneviyat konulu berahaları içerir. Son beraha ise Tanrı'nın, günahların affedilmesi ve barışın tesisi ile ifade edilen ve kişinin hak ettiğinin çok ötesindeki Şefkati hakkındadır.

Perek 5'in başında, oradan bu yana olan farklı altı konunun başlıklarını vermiş, bunların bir şekilde *Mişkan*'la bağlantılı olduklarını vurgulamıştık. Bu konular içinde *Mişkan*'la bağlantısı en güçlü olanı, şimdi okuyacağımız *Birkat Koanim*'dir. Zira bu berahalar ilk olarak *Mişkan*'ın hizmete açıldığı gün Aaron tarafından halka verilmişti (Vayikra 9:22). İlk berahanın *Mişkan*'da verilmesinin nedeni, burasının [ve *Bet-Amikdaş*'ın] tüm dünyanın bereket kaynağı olmasıdır [Nitekim *Talmud*, buradaki berahanın, *Bet-Amikdaş*'ta

verildiği zaman, arada "Amen" sözcüğüyle kesilmemesi için, üçe bölünmeden, tek bir beraha halinde söylendiğini kaydeder. *Bet-Amikdaş* dışında ise beraha üç kısımda verilir ve her kısmın bitiminde "Amen" sözcüğü söylenir (*Talmud – Sota 37b*). Tora şimdi, halkı mübarek kılma konusunda Koenler'e ait olan yükümlülüğün, *Mişkan*'da verilen ilk berahayla sınırlı olmayıp, tüm nesiller boyunca geçerli olacağını belirtmektedir (Ramban). Başka bir görüşe göre ise Tora'nın bu kısmı *Mişkan* açıldığı gün verilmiştir (bkz. 5:1-4 açk.). Nitekim Aaron bu berahayı verdiğine göre, emir bundan sonra verilmiş olmaz. Buna rağmen *nazir* konusunun ardından verilmesinin amacı, yüksek kutsiyet düzeyine sahip *nazir*le, yüksek kutsiyet düzeyine sahip Koenler arasındaki bağlantıyı vurgulamaktır (İbn Ezra).

Başka bir açıklamaya göre, *Birkat Koanim*'in *nazir* konusunun hemen ardından gelmesindeki mesajlardan biri, tıpkı *nazir* gibi, halkı mübarek kılacak olan bir *Koen*'in de şaraptan uzak durması gerektiğidir. Tora Koenler'i sarhoşluk konusunda daha önce uyarmıştır (Vayikra 10:9); ancak bu özellikle *Bet-Amikdaş*'taki görevleriyle ilgilidir. Buradaki mesaj, Koenler'in, başka yerlerde de halkı mübarek kılacakları zaman sarhoş olmaları gerektiğini göstermektedir. Bu nedenledir ki, *Birkat Koanim* sadece sabah okunan *Şahrit* ve *Musaf* dualarında yapılır. Ancak öğleden sonra yapılan *Minha* duasında *Birkat Koanim* yoktur; zira bu öğle yemeğinden sonradır ve Koenler'in içki içmiş olmaları ihtimali vardır. Bu genel kural nedeniyle, içki içme olasılığının olmadığı oruç günlerinde bile *Minha*'da *Birkat Koanim* yapılmaz [bazı cemaatler ise içki içilmediği için oruç günlerinde *Minha* duasında da *Birkat Koanim* yaparlar]. Bu konuda, *Yom Kipur*'da gün batımına çok yakın yapılan *Neila* duası özel bir konumdadır – ki bu duada *Birkat Koanim* vardır.

Yeruşalayim çevresinde yapılan arkeolojik kazılarda, üzerinde *Birkat Koanim*'e ait pasukların okunabildiği, rulo haline getirilmiş gümüş levhacıklar bulunmuştur. Anlaşıldığı kadarıyla eski dönemlerde insanlar bu berahaları koruyucu olarak kullanırlardı (Yisrael Müzesi, Yeruşalayim).

23. Şöyle – İbranice Lemor. Tam çeviriyle "söyleyerek" ya da "söylemek için". Çeviri boyunca sözcüğün "söyleyerek" şeklindeki anlamı doğrultusunda

Aruh'un belirttiği şekildir. Öte yandan Zoar'a göre ellerin pozisyonu farklıdır].

* Hazan, Koenler'e berahayı ezberden değil, bir kitaba bakarak söyletmelidir.

* Koenler Tanrı'nın İsmi'ni söylediklerinde, halk "**Baruh U, Uvaruh Şemo** – O Mübarektir; İsmi Mübarektir" der. Ayrıca üç kısımdan oluşan *Birkat Koanim*'in her kısmının sonunda Koenler'in ardından "Amen" cevabını verir.

* Beraha sırasında Koenler gözlerini yere dikmelidirler. Halk da yüzünü doğrudan Koenler'e dönmeli, ama onlara bakmamalıdır. Kesinlikle Koenler'e sırt çevrilmemelidir.

* *Birkat Koanim* sırasında halk başka pasuklar okumamalı, sadece dikkatle Koenler'i dinlemelidir. Bunun tek istisnası, kötü bir rüya görmüş birinin özel bir dua etmesidir.

* Berahanın bitiminde Koenler tekrar halka sırtlarını dönerler ve kısa bir dua okurlar. Bu duayı, Hazan, *Sim Şalom* paragrafını tamamlayana kadar sürecek şekilde uzatılır.

* Sırtlarını tam olarak dönene kadar ellerini indirmemelidirler. Tüm dönüşleri sağ taraftan yaparlar.

* Yerlerine dönecekleri zaman hemen dönmemeli, *Sefer-Tora*'nın bulunduğu dolaba (*Ehal Akodes*) hemen sırt vermemek için geriye doğru birkaç adım atmalıdırlar (*Meam Loez*).

❧ **Sayılar.** *Birkat Koanim*'in ilk kısmında üç, ikincisinde beş, üçüncüsünde ise yedi sözcük vardır.

İlk kısımdaki üç sözcük Üç Ata'ya – Avraam, Yitshak ve Yaakov'a – denk gelir. Bu beraha, Tanrı'nın, Atalar'la yapmış olduğu ebedi antlaşmayı, Bene-Yisrael adına hatırına getirmesi içindir. Beş sözcükten oluşan ikinci kısım Tora'nın beş kitabına paraleldir. Üçüncü kısmın yedi sözcüğü, manevi dünyadaki yedi kat göğe denktir (Rabenu Behaye).

Ayrıca *Şabat* öğleden sonra *Minha* duasında, Pazartesi ve Perşembe günleri *Şahrit* dualarında Tora okunduğu zaman, üç kişi çağrılır. Bir bayram günü, beş, *Şabat* sabahlarında ise yedi kişi Tora okunuşuna kalker.

Tora okunuşunda normal şartlarda ilk iki kişi sırasıyla *Koen* ve Levi olduğu için, Yisrael olanlar [=Koen veya Levi olmayanlar] içinden, *Şabat* sabahı beş, *Şabat* öğleden sonra, Pazartesi ve Perşembe sabahlarında da birer kişi çağrılır. Yani normal bir hafta boyunca *Sefer-Tora*'ya çağrılan Yisrael sayısı sekizdir. Koenler de Levi kabilesine mensup olduklarından, hafta boyunca çağrılan

toplam Levi sayısı da sekizdir. Bu dağılım, Hahamlarımız'ca öngörülmüş, böylece Bene-Yisrael içinde Levi olanlar ve olmayanlar arasında denge sağlanmış – ki bu, *Birkat Koanim*'in son cümlecigi ile uyum içindedir: "Senin için barış tesis etsin" (p. 26) (*Meam Loez*).

Birkat Koanim'in farklı kısımlarındaki harf sayıları da, Tanrı'nın İsimleri'ne denk gelir. Şir Aşirim kitabında, şöyle yazılıdır: "İşte, Şelomo'nun yatağı; çevresinde Yisrael'in kahramanlarından altmış kahraman var" (Şir Aşirim 3:7). Kral Şelomo hiç kimseden korkması gerekmeyen kuvvetli bir kraldı. Bu nedenle uyurken kendisini bu kadar yakından koruyacak altmış kahramana ihtiyacı yoktu. Burada bahsedilen "altmış kahraman", *Birkat Koanim*'de yer alan ve Tanrı'nın farklı İsimleri'ne denk gelen altmış harftir. Koenler bu sözleri telaffuz ettikleri zaman, bu altmış harf göklere yükselir her biriyle bağlı olan altmış melek bunları alarak onaylar, sonra Tanrı'nın Onur Tahtı'na götürür ve Tanrı da berahaları tasdik eder. Tanrı'nın "[Böylece Koenler] İsmim'i Bene-Yisrael ile bağdaştıracaklar ve Ben onları mübarek kılacağım" (bkz. p. 27 açık.) demesinin ardındaki gizli anlamlardan biri de budur (Zoar; *Sifte Koen*; *Meam Loez*).

24. İlk Beraha.

Seni mübarek kılın – Ya da "berekatli kılın". İbranice *Yevareheha*. Beraha sözcüğü, "berekat" ile aynıdır. Dolayısıyla maddi bir bolluğu ifade eder. Ancak bu sözcük, hiç yoktan oluşan bir bolluğu değil, mevcut olan maddi bir şeyin, kat kat artması şeklindeki bir bolluğu belirtir (ör. bkz. Melahim II 4:1-7). Berahadan kasıt budur. Bu nedenle, yemekten sonra "**Birkat Amazon** – *Besin Berahası*" okunduğu zaman, masada bir parça ekmek bulundurmak gerekir. Bu sayede söylenen berahanın bolluk getirmesi için gereken temel maddi şey [yani temel besin olan ekmek] dua sırasında göz önünde mevcut olacaktır.

"Tanrı, sana, Tora'nın çeşitli yerlerinde, örneğin Devarim 28:1-14'te bahsedilen, zafer, üstünlük, ürün ve kazanç bolluğu, çocukların ve sürülerin bol ve sağlıklı olmaları gibi birçok berahayı bahşetsin (*Sifre*). Sahip oldukların (*Sifre* 40; Raşi), hayatının günleri ve servetin (İbn Ezra) artsın".

Tanrisal plan ve Bene-Yisrael'in gerçek hedefleri söz konusu olduğunda maddi avantajların, manevi başarılarla göre ikinci planda oldukları bir gerçektir. Yine de, "**İm En Kemah En Tora** – *Un yoksa Tora da olmaz*" (*Mişna* – *Pirke Avot* 3:15).

[39. Maddi Bereket ve Koruma]

24 “Tanrı seni mübarek kılsın ve korusun.

Tanrı'nın Kutsal Mevcudiyetini simgeler. Beraha sırasında *Şehina*, bir *Koen*'in elleri arasına yerleşir. *Şehina* tüm dünyanın kalbidir ve hem dünyevi hem de semavi varlıklar O'nun sayesinde mübarek kılırlar.

Pasuk özellikle “onlara” sözcüğünü kullanmaktadır. Bu açıdan *Koenler* halkın hizmetindedirler ve dua sırasında beraha vermek üzere davet edildiklerinde halkı mübarek kılmakla yükümlüdürler. Bir *Koen* sinagogdaysa ve davet edilmişse halkı mübarek kılmaktan kaçınmaz; bunu yaparsa üç tane emri ihmal etmiş olur (*Talmud – Sota* 38b). Ama geçerli bir nedeni varsa, çağrılmadan önce sinagogdan dışarı çıkabilir (Rabenu Behaye).

“Onlara [şöyle] diyerek” ifadesi aynı zamanda “*Koenler*’e şöyle diyerek” şeklinde de anlaşılabilir. Bu da, uygulamada *Koenler*’in halkı mübarek kılması sırasında, *Birkat Koanim*’in sözlerini doğru söylemeyip, duayı yöneten *Hazan*’ın ardından tekrarlamaları gerektiğini öğretir. Başka bir deyişle her sözcüğü önce *Hazan* söyler, *Koenler* onun ardından sözcüğü halka iletir (*Sifre*).

* O sıradaki tüm *Koenler* beraha verdiğiğine göre, *Koenler*’e bu berahayı söyleten *Hazan*, *Koen* olmamalıdır. Buna bağlı olarak, eğer dua sırasında *Hazan* bir *Koen* ise, sıra *Birkat Koanim*’e geldiğinde susar ve onun yerine *Koenler*’e bu sözleri *Koen* olmayan bir başkası tek tek söylettirir (*Talmud Yerusalmi – Gitin* 5:9).

* Genel uygulama böyledir; ama eğer *Koen* olan *Hazan*, kafası karışmayacağından eminse, *Birkat Koanim*’i başkası söylettirirken, o da diğer *Koenler*’e katılarak halkı onlarla birlikte mübarek kılar. * *Birkat Koanim*’i söylettiren *Hazan*, *Koenler*’in *Birkat Koanim*’e başlamalarından önce “*Koanim*!” çağrısında bulunur. Çağrının ardından *Koenler*, *Birkat Koanim* öncesindeki berahayı söylerler ve hemen ilk sözcük olan **Yevareheha**’ya geçerler. Bundan sonraki sözcükleri ise *Hazan* tek tek söyler (*Yad – Nesiat Kapayim* 14:8. İstanbul geleneği de böyledir. Başka cemaatlerde küçük farklılıklar vardır).

* Öte yandan buradaki “onlara” – yani “*Koenler*’e” sözcüğü çoğuldur. Bu da, söz konusu çağrının sadece iki ya da daha fazla *Koen* olduğu zaman yapıldığını öğretir (*Talmud – Sota* 38a). Tek bir *Koen* varsa, o *Koen*, *Birkat Koanim* öncesi berahayı çağrı yapılmadan söyler. Berahasını bitirdikten sonra susar ve *Hazan*, ilk sözcük **Yevareheha** da dâhil olmak üzere *Birkat Koanim*’in tüm sözcüklerini tek tek söyler (*Yad – Nesiat Kapayim* 14:8).

❧ **Bazı kurallar.** Yeri geldiği için *Birkat Koanim* ile ilgili bazı temel kuralları vermekte fayda görüyoruz. Elbette tüm kurallar bunlar değildir ve her *Koen* bu kurallarla yetinmeyip, *Koenler*’i ilgilendiren en ön plandaki mitsvalardan olan *Birkat Koanim* ile ilgili tüm detayları uygun kaynaklardan ya da Hahamlar’dan öğrenmelidir.

* *Amida*’nın tekrarı sırasında *Ata Kadoş* paragrafı tamamlandıktan sonra *Koenler* dışarı çıkıp ellerini yıkamalıdır. Bu yıkamada bir *Levi* kendilerine yardımcı olur; yani *Koenler*’in ellerine suyu bu *Levi* döker.

* *Amida*’da *Retse* paragrafı başladığı zaman, *Koenler* *Birkat Koanim* için, dua edilen mekânın ön tarafına gelmeye başlamalıdır. Berahayı verdikleri sırada halk, onların hizasından geride durmalıdır.

* Bir *Koen*, *Modim* paragrafı başlamadan önce yerinden kımıldamamışsa, *Birkat Koanim*’e çıkamaz.

* Benzer şekilde, *Hazan*, *Modim* paragrafına geçtikten sonra sinagoga giren bir *Koen*, gerekli hazırlığı yapmadığı için *Birkat Koanim*’e katılamaz. Bir *Koen*, herhangi bir geçerli sebepten dolayı *Birkat Koanim*’e katılmayacaksa, *Amida*’nın tekrarı sırasında *Retse* paragrafı başlamadan önce sinagogdan dışarı çıkmalı, *Birkat Koanim* tamamlanana kadar içeri girmemelidir; zira bu durumda yükümlülüğünü ihmal etmekten sorumlu hale gelebilir.

* *Koenler* berahaları verirken ayakkabılarını çıkarmış olmalıdırlar.

* *Birkat Koanim* başlamadan önce *Koenler*, bu konuda bir beraha söylerler: “Bizleri Aaron’un kutsiyeti ile kutsayan ve bize Halkı Yisrael’i [sevgiyle] mübarek kılmayı emreden Tanrımız; Mübareksin”. Görüldüğü gibi sevgi, hem *Koenler*’in halka, hem de halkın *Koenler*’e sevgi duyması bu berahalar için önemli bir şarttır.

* Bu berahayı sırtları halka dönük, parmakları avuçları içine kıvrık halde söylerler, berahanın son sözlerinde halka dönerek parmaklarını *Koenler*’e özgü bir şekilde açarlar.

* Berahayı verirken elleri açık, ileri doğru durur. Avuç içi aşağıya, elin sırtı yukarıya bakar. Sağ el diğerine göre biraz yukarıdadır; ama iki elin başparmakları birbirine bitişirler. Her iki elinde serçe ve yüzük parmaklarını, orta ve işaret parmaklarını ikiye bölerek birleştirirler. Başparmak açıkta kalır. Böylece iki el yan yana durduğunda, her iki elde başparmak ve işaret parmağı arasında birer, yüzük ve orta parmak arasında birer boşluk vardır; iki başparmak arasındaki boşlukla toplam beş boşluk oluşur [burada açıklana, *Şulhan*

Tam çeviriyle “Tanrı Yüzü’nü sana doğru ısıtsın”. “Sana ısıtılı ve güler yüz gösterson” (*Midraş – Bamidbar Raba* 11:6; Raşi). Yani “bir arzun olduğu zaman, her ne ise, bekletmeden yerine getirsin, sana rıza gösterson” (İbn Ezra)

Şüphesiz buradaki Yüz sözcüğü, Tanrı hakkında fiziksel tanımlamaların yapıldığı her yerde olduğu gibi, mecazi yönden değerlendirilmelidir; zira Tanrı için gerçek anlamıyla fiziksel bir tanımlama yapmak söz konusu değildir. Bir insanın tavrı, onun yüzünden belli olur. Aynı şekilde bu bağlamda, Tanrı hakkında yapılan bu insani tasvir, O’nun evreni yönetme konusundaki açık tavrını temsil eder (Hirsch; *Aamek Davar*).

Burada bahsedilen ışık ve aydınlık, “**Meor Tora** – Tora Işığı”dır: “Zira kandildir mitsva; ve Tora ışıktır” (Mişle 6:23). Ya da “**Meor Şehina** – Şehina’nın Işığı” (*Sifre*).

“Tanrı seni aydınlatsın ki, sen de Tora’nın hayret verici bilgeliğini ve Tanrı’nın karmaşık yaratısını anlayabilesin”. İlk berahada bolluk ve bereket üzerine mübarek kılındıktan sonra artık temel hayatta kalma gereksinimlerinin ötesine geçilebilir ve rahat bir kafayla maneviyata yoğunlaşılabilir (Sforno).

Alternatif olarak: “Tanrı, sana, Tora uzmanları olacak çocuklar bahşetsin” (*Midraş – Tanhuma*). Tanrı, Tora’nın ve peygamberlerin öğretileri aracılığıyla, evrendeki faaliyetlerine ışık tutar. Bu öğretiler sayesinde, yaradılışın bir amacı olduğunu kavrayabiliriz ve bu da, Tanrı’nın Büyüklüğü ve İsteği’ni daha iyi anlamamıza yardımcı olur (Hirsch). Bu gerçekleştiğinde, herkes, ilk berahadaki maddi bolluğun, şans eseri ya da doğal etkenlerle değil de, doğrudan Bizzat ve sadece Tanrı’dan geldiğini anlayacaktır (*Aamek Davar*).

Sana letafet bahşetsin – Raşi. İbranice **Vihuneka**. Sözcük “**Hen** – Görkem, Beğeni” kelimesiyle bağlantılıdır: “Tanrı senin [gittiğin her yerde, yaptığın her şeyde başkalarının gözünde] beğeni/lütuf bulmanı sağlasın [=sana karizma versin]” (*Sifre*; krş. Bereşit 39:21).

Akla bir soru gelebilir: Tanrı Torası ve Kutsal Mevcudiyeti’nden kaynaklanan aydınlığı bahşettikten sonra, bunun ötesinde başka ne gibi bir beğeniye ihtiyaç olabilir ki? Bir insanın üstün kişisel vasıfları olabilir; ama başkaları onu takdir etmez ve anlamazlarsa, onlarla olan ilişkisi de olumlu olmaz. Bir insanın sahip olduğu zerafet ve letafet, başkaları tarafından sevilme özelliğidir. Koenler bu beraha ile, Tanrı Bene-Yisrael’e maddi ve manevi nimetler verdiği zaman, onları diğer ulusların da uygun ve düzgün bir şekilde değerlendirmelerini sağlaması için dua ederler (*Degel Mahane Efrayim*’e göre *Or Ahayim*). Ramban’a göre ise burada bahsedilen beğeni, başkalarının değil, doğrudan Tanrı’nın Gözü’ndeki beğenidir.

Alternatif olarak “Tanrı, sana Tora bilgisi, ayrıca bunu uygun ve tam bir şekilde kullanmak için gerekli erdem ve anlayışı bahşetmek suretiyle lütufta bulunsun” (*Sifre*). Buna paralel olarak, ifade, ilk berahayı bir bakıma tamamlamaktadır: “Tanrı seni, Tora bilgisini ve amacını kavramak için gerekli anlayışı bahşederek mübarek kılsın” (Hirsch).

Ya da “sana canayakın davransın; sana karşı lütufkâr olsun” (*Targum Onkelos*). Veya Tanrı’nın, “kime acımak istersem ona acırım (**Vehanoti**)” (Şemot 33:19) sözleriyle bağlantılı olarak, “sana acıyıp dileklerini yerine getirsin” (*Sifre*). Benzer şekilde, “isteklerini bahşetsin” (İbn Ezra; krş. Bereşit 33:5). Ya da “**Haniya** – Konaklama” sözcüğüyle bağlantılı olarak, “Mevcudiyeti’ni senin üzerinde barındırsın” (*Meam Loetz*).

[40. Manevi Bereket]

25 “ ‘Tanrı, Kutsal Varlığı ile seni aydınlatır ve sana letafet bahşetsin.

Tanrı, Bene-Yisrael’e maddi bolluk bahşediyorsa, bunun amacı da kendilerini Tora öğrenimi ve uygulamasına başka endişeler olmadan rahatça adayabilmeleridir (Sforno).

Rabi Samson Raphael Hirsch, *Sifre*’nin bu berahayı neden özellikle maddi berekete yorduşunu şu şekilde açıklar: Bu pasuktaki berahanın mübarek kılmanın ötesinde bir de Tanrısal koruma vaadi içermesi (bkz. s.a.), açık bir şekilde, özellikle biz insanların elinde olmayan türdeki korumayı gerektiren bir bereketten bahsedildiğini ortaya koymaktadır. Manevi bereketin korunması Tanrı’ya değil, bereketi mübarek kılınan kişinin bu berekete layık olmasına bağlıdır. Oysa maddi bereket kişiye bağlı değildir. İnsanın elinde olmayan birçok etken, bu bereketi bir anda yok edebilir. Bu açıdan Tanrı’nın koruması gereklidir (bkz. s.a.).

Aamek Davar, burada kastedilen “bereketin” tam olarak ne konuda artışı belirttiğinin belirtilmediği genel bir bolluğu tanımladığı görüşündedir. Bereketin tam niteliği, her bireyin kişisel gereksinimlerine bağlıdır. Bir öğrenci, öğreniminde; bir iş adamı ise yatırımlarında mübarek kılınmaya gereksinim duyar. Benzer şekilde, kişinin, Tanrı’nın bahşettiği bereket karşısındaki minnettarlığı da, elde ettiği refahın derecesine ve şekline göre ifade edilmelidir (bkz. Devarim 16:17).

Korusun – Tam çeviriyle “*seni korusun*”. “Ataların ile yapmış olduğu antlaşmayı, senin adına korusun” (*Sifre*). “Tüm mitsvaları rahatça yerine getirebilmen için gerekli korumayı sağlasın” (*Midraş – Yalkut Şimoni*; Abravanel; *Meam Loez*).

“Tanrı, sana [berahanın ilk sözüyle] bahşetmiş olduğu bolluğu korusun ki bunları başkası senden gasp edemesin.” Yani bu sözcük, önceki bolluk berahasını tamamlamaktadır. Bu, sadece Tanrı’nın vadedeabileceği bir korumadır. Zira bir insan kendi hizmetkârına bir hediye verse bile, bunu kaybetmemesi için her an onu koruyamaz. Haydutlar gelip bu hizmetkârı kıtırsa, efendisinin yapabileceği pek bir şey yoktur. Ve böyle

olursa, o hizmetkâr o hediyeden ne yarar görmüştür ki? Elinde kalacağı garanti olmadığı sürece bir hediye ne anlamı vardır? Ama Tanrı için bu söylenemez; O bir insanı her şart altında koruma kudretine de sahiptir. O verir ve O korur (*Midraş – Tanhuma* 10; *Midraş – Bamidbar Raba* 11:6; Raşi; krs. İbn Ezra). Bu nedenle beraha, Tanrı’nın bolluğu sadece bahşetmekle kalmayıp, bu konuda koruma da sağlayacağı şekilde düzenlenmiştir.

Doğaları gereği, maddi nimetler narindir. Çünkü ne sağlık, ne iş koşulları, ne de maddi varlık değişmez ve kalıcıdır. Benzer şekilde insanın karakteri ve hırsları da, aynı şekilde değişkendir. Dolayısıyla, Tanrı’nın koruma berahası da çok önemlidir. Bu şekilde, bize verdiği nimetleri kaybolmayacaktır (Malbim).

Alternatif bir bakışla: “Tanrı seni zenginlikle mübarek kılın ve seni korusun; böylece paranı mitsvaları yerine getirmek için kullanabilirsin” (*Midraş – Bamidbar Raba*). Hahamlarımız’ın birçok vesileyle öğrettikleri gibi, bir insanın servetini korumasının en iyi yolu, onu hayır işleri ve mitsvalar için kullanmasıdır. Bu, Tanrı’nın berahasının devamlılığını temin eder (*Yalkut Yeuda*).

Veya “Seni maddi bollukla mübarek kılın ve yaşamını korusun”; ya da “Bu beraha sayesinde, varlığını sağlam bir şekilde elinde tutmanı sağlasın; senden güçlü olan kişilerin malına göz dikmesine meydan vermesin”; ya da “Sana bolluk bahşetsin; ama bu bolluğu getirdiği rahavet ve ayartmaya kapılıp günah işlememen için seni korusun”; ya da “seni yok edici kuvvetlerden esirgesin”; ya da “liyakatleri dünyayı ayakta tutacak kadar yüksek olan Atalar’la olan antlaşmasını senin için korusun (bkz. Devarim 7:12); ya da “bedeninden ayrılma vakti geldiğinde, ruhunu korusun ve Gelecek Dünya’da sana kol kanat gersin” (*Meam Loez*).

25. İkinci Beraha.

Tanrı, Kutsal Varlığı ile seni aydınlatır – Targum Onkelos; Meam Loez.

כּוֹ יֵשָׁא יְהוָה | פְּנִי

26

אֱלִיךְ וַיִּשֶׁם לָךְ שָׁלוֹם: ׀ כּוֹ וְשָׁמוֹ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

27

וְאֲנִי אֲבָרְכֶם: ׀

Midraş şöyle der: “İçeri geldiğinde barış olsun, dışarı çıktığında barış olsun ve herkesle barış ilişkileri içinde ol”. Bu, üç aşamadaki barışı sembolize eder: Aile içinde, yaşanan ülke içinde ve tüm dünyada (*Ketav Sofer*).

Barış, sadece savaşın olmaması anlamına gelmez. Barış, karşıt kuvvetler arasındaki uyumdur. Barış, insanın içinde, bedensel gereksinimleriyle, yüksek amaçlar güden ruhu arasındaki uygun dengedir. Barış, evrende, hem sonsuz sayıdaki elemanlar arasındaki, hem de kutsal olanla dünyevi olan arasındaki armonidir. Bene-Yisrael, günah işledikleri zaman, bu dengeyi bozarlar, çünkü Tanrı’nın dünyaya verdiği insani ve fiziksel kaynakları uygun bir şekilde kullanmamış olurlar. Bu da, Tanrı ile Halkı arasında bir engel yaratır. Ve Tanrı, *teşuva* yapıp barış içindeki uyumlu, mübarek kılınmış durumlarında geri dönebilmeleri için bu engeli şefkatle kaldırır (*Or Ahayim*; krş. Malbim).

Alternatif olarak “Sana [ölümünden sonra] huzurlu ve ebedi olan, cezadan arınmış bir dinlence versin” (*Sforno*).

Birkat Koanim’le ilgili olarak bir konu dikkat çekicidir. *Koenler* bu berahayı tüm halka söyleyeceklerine göre, çoğul ifade kullanılması daha mantıklı olurdu. Oysa beraha tümüyle tekil şahsa yönelik söylenmektedir. Bu da önemli bir ders verir. Söz konusu berahaların etkili olması, Yahudiler’in kendi içlerinde birlik ve barış içinde olmalarına bağlıdır. *Birkat Koanim*’in sözcükleri her bir Yahudi’ye bu mesajı vermektedir. Berahanın barış konusuyla son bulması da buna paraleldir (*Meam Loetz*).

27. İsmim’i Bene-Yisrael’in üzerine yerleştirecekler – Yani “onları Benim Özel İsmim’le mübarek kılacaklar” (*Sifre* 39, 43; *Raşi*). Bu, Tanrı’nın Dört Harfli Özel İsmi’ne işaret eder. İsim, üç aşamalı berahanın her aşamasında geçmektedir. *Bet-Amikdaş*’ta *Koenler* halkı mübarek kıldıklarında bu İsmi, yazıldığı şekliyle telaffuz ederlerdi. Ancak *Bet-Amikdaş*’ın dışında beraha verirlerken, günümüzde de kullanılan standart telaffuzu (*A-do-nay*) kullanırlardı; çünkü Tanrı’nın İsmi’nin yazıldığı şekilde anılabileceği tek yer *Bet-Amikdaş*’tır (bkz. *Şemot*

20:21 açık., *Kutsal Varlığım*’ı... k.b.; *Talmud* – *Sota* 38a ve *Raşi* o.a.).

Alternatif olarak, pasuk “İsmim’i Bene-Yisrael için zikrettikleri zaman, onları mübarek kılacağım” şeklinde de anlaşılabilir (İbn Ezra). Ya da “[Böylece *Koenler*] İsmim’i Bene-Yisrael ile bağdaştıracaklar” (*The Living Torah*; *Meam Loetz*).

Ve Ben onları mübarek kılacağım – Berahaların sadece Tanrı’dan geldiğini vurgulamak için, bu bölüm, Tanrı’nın Bene-Yisrael’e berahaları Bizzat vereceğine dair güvenceyle son bulmaktadır (*Hirsch*). Yani ne Bene-Yisrael beraha konusunda *Koenler*’e bağımlı olduklarını, ne de *Koenler*, berahaların kaynağı olduklarını düşünmemelidirler (*Sifre*). *Koenler* Bene-Yisrael’i mübarek kılacaklar; Tanrı da bu berahayı onaylayacaktır (*Talmud* – *Hulin* 49a).

Buradaki “onları” sözcüğü farklı şekillerde anlaşılabilir. Bir bakışla Bene-Yisrael kastediliyor olabilir. Aynı şekilde *Koenler*’i de belirtiyor olabilir (*Sifre* 39, 43; *Raşi*; İbn Ezra). *Koenler* Bene-Yisrael’i mübarek kılacaklar, Tanrı da *Koenler*’i mübarek kılacaktır (*Talmud* – *Hulin* 49a). Başka bir olasılığa göre de her ikisini birden belirtmektedir (İbn Ezra). Burada Leviler de Bene-Yisrael’e dâhildir (*Sifre* 39, 43).

Tanrı’nın aslında aracı olarak *Koenler*’e ihtiyacı yoktur. Sadece herkesin kazançlı çıkacağı bir sistem kurmuştur. Bene-Yisrael kazançlıdır; çünkü beraha doğrudan Tanrı’dan gelmekte ve O’nun en yakın hizmetkârları olan *Koenler*’in ağzından dile getirilmektedir. *Koenler* de kazançlıdır; zira bu onlara verilmiş yirmi beşinci hediye olmanın yanında (p. 23 açık.), onları Tanrı’nın özel berahasına hak kazanmalarını da sağlamaktadır. Zira Bene-Yisrael’i mübarek kılan, Tanrı tarafından mübarek kılınır (bkz. *Bereşit* 12:3; *Meam Loetz*).

Alternatif [ve p. 23 açık., *Şu şekilde* k.b.’da *Raşbam*’ın açıklamasının bir devamı] olarak: “Eğer Bene-Yisrael’in üzerine İsmim’i yerleştirirseniz – yani onları kendi adınıza değil, Benim Adıma mübarek kılar, onları mübarek kılmam için Bana dua ederseniz, *Ben onları mübarek kılacağım*” (*Raşbam*).

[41. Merhamet ve Barış]

²⁶ “Tanrı, Yüzü’nü sana doğru kaldırsın ve senin için barış tesis etsin.”

[42. Tasdik]

²⁷ “[Böylece] İsmim’i Bene-Yisrael’in üzerine yerleştirecekler ve Ben onları mübarek kılacağım.”

26. Üçüncü Beraha.

Tanrı, Yüzü’nü sana doğru kaldırsın – “Dualarını daima dinlesin” (*Daat Mikra*). “Tanrı Katında hakkında kötü bir karar çıktığı zaman bile, eğer *teşuva* yaparsan, Tanrı senin dualarını hesaba katsın ve hakkındaki ağır kararı iptal etsin” (*Meam Loetz*).

“Yüzü kaldırmak”, “Yüzü gizlemek” deyiminin tersidir (bkz. Devarim 31:17 vs.). Bu beraha hem maddi hem de manevi konuları kapsar (*Daat Mikra*).

Bir kişi bir başkasına hiddetli bir tavırla kaş çatmış zaman genellikle başını hafifçe aşağı doğru, kızdığı kişiden öte yana eğer. Dolayısıyla buradaki “Yüzü’nü kaldırsın” ifadesi, kaş çatma arzusunun bastırılmayı belirten deyimsel bir kullanımdır (*Sefer Zikaron*). Yani “öfkesini bastırsın” (*Sifre* 42; *Midraş – Bamidbar Raba* 11:7; Raşi).

Tanrı’nın Yüzü’nü insanlara yönelmesi, maddiyat ve nüfus konusunda onlara bereket sağlaması anlamına da gelebilir (bkz. Vayikra 26:9 açık; Raşbam). Alternatif olarak “nereye gidersen git, Yüzü sana çevrili olsun (İbn Ezra). Sana huzur versin ve seni her türlü beklenmedik şeyden ve zarardan korusun”. Bu, “*Aşgaha Peratit – Özel Nezaret*” olarak adlandırılır ve Tanrı’nın, yaratmış olduğu her şeyle yakından ilgilenişini belirtir (Rabenu Behaye).

Kişinin yüzü, başkasına karşı takındığı tavrın göstergesidir. İnsan birine sinirlenmişse, ona bakmayı reddeder; ya da insan komşusuna karşı bir hata işlemişse veya borçlu kalmışsa, onun yüzüne bakmaya utanır. Dolayısıyla Tanrı’nın Yüzü’nü Bene-Yisrael’e doğru kaldırması/çevirmesi, onlara karşı öfkeli olmayışının bir ifadesidir. Bunun sonucunda, onlar da, yeterli liyakatleri olmamasına karşın başlarını O’na doğru kaldırabileceklerdir (Maarzu). Bu açıdan, buradaki deyim, ayrıcalık göstermek anlamına gelir (krş. Bereşit 19:21).

Hahamlarımız farklı yerlerde farklı sözcüklerle ifade ettikleri şu soruyu sorarlar: Tanrı’nın Bene-Yisrael’e karşı, onların hak etmediği özel bir anlayış gösterdiği, bir anlamda iltimas geçtiği

nasıl söylenebilir? Tora açık bir şekilde Tanrı’nın kimseye ayrıcalık göstermediğini ve rüşvet kabul etmediğini söylemekte değil midir? (Devarim 10:17).

Bir *Giyoret* olan Bloria, bu soruyu Raban Gamliel’e yöneltmiş ve kendisine Rabi Yose A-Koen şöyle bir cevap vermiştir: Başka insanlara yönelik günahlar söz konusu olduğunda, evet; Tanrı herhangi bir ayrıcalık göstermez. Ancak Kendisi’ne karşı işlenen günahlarda merhametini öne koyabilir (*Talmud – Roş Ašana* 17b). Aynı soruya Rabi Yeşua ben Hananya şöyle bir cevap verir: “Tanrı bir kişiyi cezalandırma konusundaki kararı verdikten sonra gerçekten ayrıcalıkta bulunmaz ve kararda bir değişiklik yapmaz. Ancak henüz karar çıkmamışsa merhametli davranabilir” (*Talmud – Nida* 70b).

Midraş (Bamidbar Raba 11:7), aynı çelişkiye dikkati çekerek ve Bene-Yisrael’in, Tanrı’nın kendilerine özel yakınlığını kazandığını belirterek cevap verir. Tanrı şöyle der: “Onlar Bana meyilli olduğu için Ben de onlara meyilliyim. Nasıl mı? Toram’da yiyip doydukları zaman Beni mübarek kalmalarını emrettim (Devarim 8:10); oysa onlar, doymaya yeterli yiyecekleri olmadığı zamanlarda bile, sadece Kazayit (27gr.) kadar eklemek yemelerine rağmen yine de Bana şükrederler! Bu yüzden Ben de Yüzüm’ü onlara doğru kaldıracağım” (ayrıca *Talmud – Berahot* 20b).

Senin için barış tesis etsin – Tam çeviriyle “sana barış yerleştirsın”. Ya da “sana huzur bahşetsin; böylece ne düşmandan, ne zararlı hayvanlardan ne de başka bir şeyden sana zarar gelmesin” (İbn Ezra). Kişinin serveti, sağlığı, yiyecek ve içeceği olabilir. Ama barış ve huzur yoksa bunların hepsi değersizdir (*Torat Koanim*; krş. Vayikra 26:6 açık.). Bu nedenle beraha, barış konusu ile mühürlenmektedir.

Mişna’nın en son sözleri şunlardır: Rabi Şimon ben Halafta şöyle dedi: Kutsal-Ve-Mübarek [Tanrı], Yisrael için berahayı tutmak için barıştan daha iyi bir kap bulamamıştır. Pasukta söylendiği üzere: “Tanrı, Halkı’na güç versin; Tanrı, Halkı’nu barışla mübarek kalsın” (*Teilim* 29:11) (*Mişna – Okatsin* 3:12).

א ויהי ביום כלות משה להקים את-המִשְׁכָּן וַיִּמַּשֶׁח אֹתוֹ וַיִּקְדַּשׁ אֹתוֹ וְאֶת-כָּל-כֵּלָיו וְאֶת-הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת-כָּל-כֵּלָיו וַיִּמַּשֶׁח וַיִּקְדַּשׁ אֹתָם:

yandan bu, kuruluşun birkaç güne yayıldığı anlamına geliyor olamaz; zira Tora *Mişkan*'ın tek bir günde kurulduğunu belirtmektedir (bkz. Şemot 40:2 ve 40:17). Dolayısıyla sadece "Moşe'nin *Mişkan*'ı kurduğu günde" demek yeterli olurdu. Buna rağmen Tora "*kırmayı bitirdiği günde*" demekle, *Mişkan*'ın birkaç kez kurulduğuna işaret etmektedir (*Maskil Ledavid*). Geleneksel bilgilere göre *Mişkan*, 23 Adar tarihinden itibaren ardışık yedi gün boyunca her gün sabah kurulmuş, açılış törenlerinin gerektirdiği işlemler yerine getirildikten sonra akşam üstü sökülüştür (bkz. Şemot *Perek* 29 ačk.; bkz. Şemot 29:37). *Mişkan*'ın kurulmasının tamamlandığı sekizinci gün, 1 Nisan 2449 tarihidir (bkz. Şemot 40:2; Vayikra 8:33 ve 9:1 ačk.), ki o günden sonra *Mişkan* yola çıkılana kadar sökülmemiştir (*Talmud Yeruşalmi* – *Yoma* 1:1; Raşi). [Tarihler konusunda otoriteler arasında kabul görmüş görüş böyledir; günümüzde de buna bağlı uygulamalar da bu görüş doğrultusundadır (bkz. p. 7-8 ačk.). Öte yandan *Talmud*'da Rabi Akiva tarihler konusunda farklı bir görüş bildirmektedir. Ona göre *Mişkan*'ın yedi günlük hazırlık dönemi 1 Nisan'da, *Mizbeah*'ın açılış kutlamaları ve başkanların *korban*ları ise 8 Nisan'da başlamıştır (*Talmud* – *Suka* 25b). İbn Ezra ve Ramban her iki görüşü vermelerine karşın, anlaşılan bu ikincisini tercih etmekte idirler (üçüncü bir görüş için bkz. p. 7-8 ačk.)]

"Bitirdiği; tamamladığı" anlamındaki sözcük *Kalot*'tur. Bu sözcük *Kalat* sözcüğünü çağırıştır. Böyle değerlendirildiğinde "*Kalat Moşe* – *Moşe'nin Gelişi*" anlamı söz konusudur – ki bu anlam, Hahamlarımız'ın "*Mişkan* açıldığı gün, Bene-Yisrael evlenmek üzere olan bir gelin gibiydi" şeklindeki öğretilerini desteklemektedir (*Midraş* – *Tanhuma* 26; Raşi). Başka bir deyişle *Mişkan*, Bene-Yisrael'in, altında Tanrı ile ebedi bir bağla birleştikleri bir *Hupa* (düğün tentesi) gibiydi (*Gur Arye*).

***Mizbeah*'ı** – Yani avludaki büyük bakır *Mizbeah*'ı. Aslında *Mizbeah* daha önce meshedilmiştir (Şemot 40:10). Ama *Mişkan*'ın merkezi işlevi *korban*lar olduğu ve sıradaki pasuklarda da

Mizbeah üzerinde getirilecek *korban*lar ele alındığı için, buna giriş olarak *Mizbeah* tekrar vurgulanmaktadır (İbn Ezra; *Piruş Al İbn Ezra*).

Onları meshederek takdis etti – Yani "meshetme suretiyle takdis etti" (Ramban; *Hizkuni*). *Mizbeah*'ın ve araçlarının takdisi ise, ayrıca *korban* kanının sürülmesiyle gerçekleşmiştir (İbn Ezra; bkz. Vayikra 8:15).

Çevirimiz *The Living Torah*'taki çeviriyi takip etmektedir. Ancak anlaşıldığı kadarıyla pasuktaki "kurma" fiili sadece *Mişkan* değil, *Mizbeah* ve araçlarını da kapsamaktadır (İbn Ezra; Sforno). Bu açıdan pasuk farklı şekillerde de değerlendirilebilir. Örneğin: "*Moşe'nin Mişkan'ı – onu meshetti, onu ve tüm eşyalarını takdis etti – Mizbeah'ı ve tüm araçlarını kırmayı bitirdiği günde, [Moşe] onları meshederek takdis etti*". Ya da "*Moşe'nin Mişkan'ı kırmayı; onu, tüm eşyalarını, [ayrıca] Mizbeah'ı ve tüm takımlarını [kırmayı,] meshetmeyi ve takdis etmeyi bitirdiği günde, [Moşe] onları meshederek takdis etti*" (Ramban).

Meshetme işlemi, pasuğun ilk kısmında söylenmiş olmasına karşın, sonra tekrarlanmaktadır. Bu tekrarın amacı, *Mişkan*'daki tüm elemanların meshedilerek takdis edilmesi bitmeden, *Mişkan*'ın bir bütün olarak takdisinin de tamamlanmadığını belirtmektir (*Sifre*; Sforno). Böylece *Mişkan*, tek, birleşik bir bütünü oluşturur. Her elemanın kutsal bir anlamı vardır ve hepsi birbirini tamamlar. Bu nedenle, meshedilmiş bir bölüm, diğer yerler henüz meshedilmeden kutsal nitelik kazanmış olmaz. Sadece hepsi birlikte "meshedilmişse", o zaman *Mişkan* bir bütün olarak "takdis edilmiş" olur (Hirsch).

Mişkan'a ait eşyaların takdis edilme amacıyla meshedilmesi sadece bu ilk eşyalar için geçerli olmuştur. Pasuk "*onları meshederek takdis etti*" derken "onları" sözcüğüne vurgu yapmaktadır. Yani meshedilmek suretiyle takdis edilenler özellikle burada bahsedilenlerdi. Ama diğer nesillerde *Mişkan* ya da *Bet-Amikdaş* için yapılacak eşyaların sadece bu amaçla kullanılması, takdis için yeterli olacaktır (*Talmud* – *Sanedrin* 16b).

7

[43. Başkanların Korbanları]

¹ Moşe'nin *Mişkan*'ı kurmayı bitirdiği günde [Moşe] onu meshetti; onu ve tüm eşyalarını [bu şekilde] takdis etti. *Mizbeah*'ı ve tüm araçlarını – onları da [kurdu ve] meshetme suretiyle takdis etti.

❧ **Sonuç.** *Bet-Amikdaş* zamanında Koenler halkı her sabah gerçekleştirilen *Tamid*-korbanının ardından mübarek kılarlardı. Hep birlikte *Ehal*'in basamakları üzerinde toplanırlar, ellerini başlarının hizası üstüne kaldırarak *Birkat Koanım*'i söylerlerdi. *Koen Gadol*'un alnında, üzerinde Tanrı'nın İsmi yazılı olan *Tsits* olduğu için (bkz. Şemot 28:36 açık.), o ellerini baş hizasının üstüne kaldırmazdı. Önce de belirtildiği gibi *Bet-Amikdaş*'ta [ve sadece orada] *Birkat Koanım* sırasında Tanrı'nın İsmi olduğu gibi telaffuz edilirdi. Koenler *Birkat Koanım*'i tamamladıktan sonra tüm halk **“Baruh Aşem, E-loe Yisrael Min Aolam Vead Aolam – Yisrael'in Tanrısı Aşem, Ezelden Ebediyete Kadar Mübarektir”** diye haykırırlardı (Meam Loetz).

5 ve 6. *Perekler*'de açıklanan kanunlarla birlikte, Bene-Yisrael'in *Mişkan* çevresindeki kamp ve yolculuk sırasında uymaları gereken düzen için her şey tamamlanmış olmaktadır. Bu mitsvalar *Mişkan* çevresindeki kampta barınanların fiziksel ve manevi saflıklarını sağlayan öğeler içermektedir. Bu kısmın en sonunda da, onların mübarek kılınması için gerekli çerçeve oluşturulmuştur. Bu şekilde kampta barınan *Şehina*, onları her türlü zarara karşı koruyacaktır. Bu düzen sağlandığına göre artık *Mizbeah*'ı hizmete açmak için engel kalmamıştır. Sıradaki *Perek*'te *Mişkan*'ın açılışı açıklanacaktır (*Daat Mikra*).

7.

❧ **Kabile başkanlarının hediyeleri**

Mişkan'ın takdis edildiği ve Aaron'un halkı ilk olarak *Birkat Koanım* ile mübarek kıldığı gün olan 1 Nisan 2449 tarihinde, on iki kabilenin başkanları bu önemli olayı kutlamak için kendi kişisel *korban*larını getirmişlerdir [Tora bu bölümü bu nedenle *Birkat Koanım*'in hemen arkasından vermektedir (İbn Ezra)]. Kabile başkanları bunun yanında, yolculuklar sırasında Leviler'in *Mişkan*'ı ve parçalarını taşımalarına yardım etmek için yük arabaları ve sığırlar bağışlamışlar, Moşe de bunları uygun bir şekilde Levi ailelerine bölüştürmüştür.

Ramban'a göre bundan yedi gün önce, *Mişkan*'ın

yedi günlük hizmete açılış törenlerinin başında Tanrı, Moşe'yi Buluşma Çadırı'ndan çağırıp, ona Vayikra kitabının başından Şemini peraşasına kadar olan *korban* kurallarını vermiştir. *Mişkan*'ın aktif olarak hizmete açılış günü olan 1 Nisan'da ise Şemini peraşasında anlatılan olaylar gerçekleşmiş, ayrıca Tanrı, o peraşadaki *Kaşerut* kurallarından bu noktaya kadarki kısımda yer alan, konusal ya da temasal bağlantılarla birbirine ve bir şekilde *Mişkan*'a ya da *korban*lara bağlı olan konuları Moşe'ye öğretmiştir. Şimdi de, kabile başkanlarının *Mizbeah*'ın ibadete açılış vesilesiyle o gün başlayıp 12 Nisan'a kadar getirdikleri *korban*larının anlatımına geçmektedir.

1. Moşe'nin – *Mişkan*'ı inşa eden kişiler Betsalel, Aoliav ve diğer ustalar olmalarına rağmen (bkz. Şemot 36:1), Tora, *Mişkan*'ın kuruluşunu özellikle Moşe ile bağdaştırmaktadır. Çünkü Moşe, yapılan işe kendisini büyük bir titizlikle adanmış, üretilen her parçanın boyutlarını Tanrı bunları kendisine Sinay dağında gösterdiği zaman (bkz. Şemot 25:9 25:40) kesin olarak öğrenmiş ve işçilerin görevlerini tam olarak anlayıp yerine getirdiklerinden emin olup, ürünleri de tek tek incelemiştir (Raşi).

Öte yandan *Mişkan*'ın kurulması da sadece Moşe'nin bir günde kolayca yapabileceği bir işlem değildir [ve belki de bunu başkalarının yardımıyla yapmıştır (*Daat Mikra*)]. Gerçekte [*Midraş*'a göre] *Mişkan* mucizevi bir şekilde kurulmuştur (Rabenu Behaye). Moşe'nin sadece elini değdirmesi yeterli olmuştur (bkz. Şemot 39:33 açık.). Yine de Moşe elini sürmeseydi bu mucize gerçekleşmeyecekti. Bu da bir ders öğretir: Kişi imkânsız görünen ama yapılması şart olan bir işi yapması gerektiğinde ümitsizliğe düşmemelidir. O elinden gelen çabayı samimi bir şekilde göstermelidir. Ondandır Tanrı, o iş gerçekten olması gerekiyorsa bir şekilde yardım edecektir. Tek şart, kişinin Tanrı'ya güven duygusu içinde elinden geleni yapmasıdır.

***Mişkan*'ı kurmayı bitirdiği günde – 1 Nisan 2449** (bkz. Şemot 40:17).

Bu sözler, *Mişkan*'ın tamamen hizmete girmeden önce bir süre boyunca kurulduğunu belirtir. Öte

ב ויקריבו נשיאי ישראל ראשי בית אבתם הם 2
 נשיאי המטות הם העמדים עליהפקדים: ג ויביאו את־קרבתם 3
 לפני יהוה שש־עגלת צב ושני־עשר בקר עגלה על־שני 4
 הנשאים ושור לאחד ויקריבו אותם לפני המשכן: ד ויאמר יהוה 5
 אל־משה לאמר: ה קח מאתם והיו לעבד את־עבדת אהל מועד 6
 ונתתה אותם אל־הלויים איש כפי עבדתו: ו ויקח משה
 את־העגלת ואת־הבקר ויתן אותם אל־הלויים:

Ancak farklı bir bakışla “Egel – Buzağı” kelime-siyle de bağlantılı olabilir. Bu nedenle bazı otoriteler buradaki ifadeyi “yük arabasına koşulan türdeki sığırlar” olarak çevirirler (İbn Ezra; Rabenu Behaye). Alternatif olarak “*Tsav – Aşırı Şişkin*” (bkz. 5:21) sözcüğüyle bağlantılı olarak “*fazlasıyla yüklü arabalar*” ya da “*dolu arabalar*” anlamı da mümkündür (a.k.; krş. Ramban).

Alternatif olarak “*Tsava – Ordu*” sözcüğüyle bağlantılı olarak “*uzak bir seferde ihtiyaç duyulacak türde arabalar*” (Raşbam) ya da “*tam teçhizatlı arabalar*” (Sifre; krş. *Targum Yonatan*). Veya “*iki buzağının çektiği arabalar*” (Radak, Şeraşim); “*sığır koşulu arabalar*” (İbn Canah); “*servis arabaları*” (Hizkuni) veya “*kağnılar*”.

Yaklaştırdılar – İbranice *Vayakrivu*. Pasuğun başındaki “*korbanlarını getirdiler*” şeklinde çevrilen sözcük de aynı şekilde *Vayakrivu*’dur. Bu sözcük “*Karov – Yakın*” sözcüğü ile bağlantılıdır. “*Yaklaştırmak*”, “*yakma getirmek*” ya da [“*korban*” sözcüğüyle bağlantılı olarak] “*korban gerçekleştirmek*” anlamına gelebilir. Burada henüz herhangi bir *korban* gerçekleştirilmediği için, yaklaştırma anlamı söz konusudur. Dikkat çekici nokta, fiilin pasukta iki kez geçmesidir. Raşi bunun nedenini şöyle açıklar: Başkanlar hediyelerini getirmiş, ancak Moşe, bunları kabul edip etmeme konusunda tereddüt etmiştir. Nitekim emir almadıkları halde tütsü getiren Nadav ve Aviu’nun ölmeleri, travma niteliğinde bir deneyim olmuştur (Vayikra 10:1-2). Ama Tanrı, Moşe’ye, başkanların niyetlerinin saf, *korban*larının da kabul edilmeye layık olduğunu söyleyince, Moşe bunları kabul etmiştir. Bu gerçekleşene kadar, başkanlar, hediyelerini “*Mişkan*’ın önüne yaklaştırdı” orada beklemişlerdir. Ancak yine de *korban*larını doğrudan gerçekleştirmeden

önce, Moşe tekrar Tanrı’ya danışma ihtiyacı duymuştur (bkz. p. 10 açk.). (*Sifre* 45; *Midraş – Bamidbar Raba* 12:18; Raşi).

5. Onlardan al – Bu sözler, başkanların tüm bunları tamamen kendi gönülden istekleriyle getirdiklerine işaret eder (*Daat Mikra*).

Moşe, Leviler’in, *Mişkan*’ın, çok ağır kalaslar da dâhil olmak üzere, bütün parçalarını [tıpkı Keatiler’in yapmaları gerektiği gibi (p. 9)] omuzlarında taşıyacaklarını düşünmüşken, başkanlar, bu amaç için yük arabalarının kullanılması gerektiğini hissetmişlerdir (Ramban) [Bu fikri veren, Yisahar kabilesinin başkanı Netanel ben Tsuar’dır (*Meam Loez*; bkz. p. 18-19 açk.)]. Burada Tanrı, başkanlarla hemfikir ve Moşe’ye yük arabalarını ve sığırları kabul etmesini emretmektedir (*Or Ahayim*).

Ramban kendi görüşüne göre olayların gelişimini şöyle tanımlar: Başkanlar *korban*larını ikişerden on iki sığırın çektiği altı büyük araba ile *Mişkan*’ın önüne getirmişler; Moşe, Tanrı’ya danıştıktan sonra Tanrı ona “*al onlardan*” demiştir – yani “hepsini al; sığırlar *korban* olarak getirilmemesine karşın, hem arabaları, hem içindekileri hem de onları çeken sığırları al. Korbanlar gerektiği gibi gerçekleştirilecek, sığırlar ve arabalar ise *Buluşma Çadırı*’nın hizmetinin görülmesi için kullanılacaktır”. Bunun ardından başkanlar arabalardan *korban*larını almışlar ve *Mişkan*’ın önüne yerleştirmişlerdir; zira onay aldıkları için hepsinin aynı gün yapılacağını düşünmüşlerdir. Ancak Tanrı “*her gün bir başkan korban getirecek*” (p. 11) diyerek düzeni belirlemiştir. Bu nedenle sığır ve arabalar için söylenen “*onlardan al*” ifadesinin, bu noktada *korban*lar için söylenmesine gerek olmamıştır.

[Her Levi ailesinin] – *The Living Torah*.

² [O gün] Yisrael'in başkanları *korban*lar getirdiler. Kendi atasal evlerinin başları [olan bu kişiler] kabilelerin başkanlarıydılar; sayımlar sırasında hazır bulunanlar onlardı.

³ *Korban*larını Tanrı'nın Huzuru'na getirdiler: İki başkan başına bir araba, kişi başı da birer sığır [olmak üzere], altı [adet] üstü kapalı yük arabası ve on iki sığır. [Başkanlar] Bunları *Mişkan*'ın önüne yaklaştırdılar.

⁴ Tanrı Moşe'ye konuşarak şöyle dedi: ⁵ “[Getirilenleri] Onlardan al. [Bunlar,] Buluşma Çadırı'nın hizmetinin görülmesi için kullanılacaktır. Onları, her [Levi ailesinin] işine uygun olarak Leviler'e ver”. ⁶ Moşe arabaları ve sığırları alarak onları Leviler'e verdi.

2. [O gün] – Krş. Ramban.

Kabilelerin başkanlarıydılar – Bu kişiler, Mısır'dayken Bene-Yisrael'in ustabaşlarıydı ve kardeşlerini ağır işlerde ezmek yerine Mısırlı angaryacıların dayaklarına maruz kalmayı tercih ediyorlardı (bkz. Şemot 5:14). Bu fedakârlıklarıyla kendi kabileleri içinde liderlik konumunu önceden beri kazanmışlardı. Başka bir deyişle Mısır'dayken bile kabilelerin, bireyler tarafından kabul edilmiş başkanları konumundaydılar (*Sifre* 45; Raşi). Dolayısıyla alternatif olarak “*kabilelerin seçmiş oldukları başkanlardı*” (*Daat Mikra*).

Sayımlar sırasında hazır bulunanlar – “Sayım için isimleri zikredilenler” (Raşbam). Moşe ve Aaron'un yaptıkları nüfus sayımı sırasında, onlara bu başkanlar eşlik etmişlerdir (bkz. 1:4) (Raşi). Bu başkanlardan bahis 1 İyar tarihinde, yani burada açıklanan olayın bir ay sonrasında yapılan sayımla ilgili olarak geçmesine karşın (bkz. 1:1-19 açık.) Tora bu eklemeyi yaparak, bu kişilerin sadece o sayımda değil, ondan önce yapılan sayımlarda da Moşe ve Aaron'a eşlik ettiklerini öğretmektedir (*Beer Basade*).

Bu başkanlar sayımda aktif olarak yer aldıkları için, kabilelerinin her ferdini yakından inceleme fırsatı bulmuşlar, bu şekilde bazı mensupların bazı günahlardan sorumlu olabileceklerini görmüşlerdir. Bu nedenle kabile başkanları olarak sorumluluk almışlar ve bu günahların telafisi amacıyla *korban*lar getirmişlerdir. Yani buradaki *korban*ların bir işlevi de budur (*Sforno*).

3. *Korban*larını – Pasukta sadece yük taşıma amaçlı hediyelerden, araba ve hayvanlardan bahsedilmektedir. Dolayısıyla Tanrı Adına yapılan her bağışın, “*korban*” olarak değerlendirildiği görülmektedir. Benzer bir kullanım 31:50'de de vardır.

Alternatif olarak, getirilen arabaların, bu bölüm boyunca listelenen, başkanların *Mizbeah*'ın hizmete açılışı vesilesiyle getirdikleri hediye ve *korban*ları taşıdığından, “*korban*” olarak adlandırıldığı da söylenebilir (Ramban). Öte yan-

dan Raşi (p. 10 o.a.) *Mişkan*'ın taşınması için araba ve hayvanları getirdikten sonra, kalplerinin onları ayrıca *Mizbeah*'ın hizmete açılışı için *korban*lar bağışlamaya sevkettiğini belirtmektedir. Bu sözlerden anlaşıldığı kadarıyla, Raşi'ye göre buradaki arabalar ve hayvanlar, daha sonra listelenen *korban*larla birlikte getirilmemiştir.

Tanrı'nın Huzuru'na getirdiler – Başkanlar, yüksek konumlarına rağmen, normalde hizmetkârların yaptığı bu işi bizzat yapmışlar, *Mişkan*'ın onuruna, yük arabalarını ve sığırları kendileri getirmişlerdir (*Aamek Davar*).

Kabile başkanları, *Mişkan*'ın inşası için gerekli malzemeleri bağışlama konusunda biraz ihmalkâr davrandıkları için (bkz. Şemot 35:27-28 açık.), *Mişkan*'ın açılış törenleri sırasında, kendi hediyelerini en başta getirme gereği görmüşlerdir (*Sifre* 45; Raşi).

İki başkan başına bir araba – Bu ortaklık, başkanlar arasındaki kardeşçe dostluğun göstergesidir. *Şehina*'nın, halkın içinde barınmasına da bu yakınlık sayesinde hak kazanmışlardır (*Sforno*).

Sığır – Anlaşıldığı kadarıyla bu hayvanlar en baştan itibaren “*Keduşat Aguf – Bedensel Kutsiyet*” değil, “*Keduşat Damim – Parasal Kutsiyet*” sahibi olacak şekilde adanmışlardır. Yani *korban* olarak değil, mal olarak *Mişkan*'ın hizmetine bağışlanmışlardır (*Daat Mikra*).

Altı [adet] ... On iki – Altı araba, *Mişna*'nın altı ana faslına ya da Bene-Yisrael'in altı annesi Sara, Rivka, Lea, Rahel, Bila ve Zilpa'ya denk gelir. On iki hayvan ise gökyüzündeki on iki yıldız takımına (burçlar) veya Bene-Yisrael'in on iki kabile-sine denk gelir (*Meam Loez*).

Üstü kapalı yük arabası – İbranice *Eglot Tsav*. Buradaki *Tsav* sözcüğü “*üstü kapalı*” anlamındadır (*Sifre* 45; *Targum Onkelos*; Raşi). Modern İbranice'de kaplumbağa da bu isimle anılır.

Eglot sözcüğü, “*Agala – Araba*”nın çoğul halidir.

זאת | שתי

הַעֲגֵלוֹת וְאֵת אַרְבַּעַת הַבָּקָר נָתַן לְבָנֵי גִרְשׁוֹן כָּפִי עֲבֹדָתָם:

ח וְאֵת | אַרְבַּע הַעֲגֵלוֹת וְאֵת שְׁמֹנֶת הַבָּקָר נָתַן לְבָנֵי מְרָרִי כָּפִי 8

עֲבֹדָתָם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן־אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן: ט וּלְבָנֵי קֹהֵת לֹא נָתַן 9

כִּי־עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ עֲלֵהֶם בַּכֶּתֶף יִשָּׂאוּ: י וַיִּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים אֶת 10

חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בַּיּוֹם הַמָּשָׁח אֹתוֹ וַיִּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים אֶת־קֶרְבָּנָם

לְפָנֵי הַמִּזְבֵּחַ:

düzeyindeki kişiler tarafından omuzlarda taşınmalıdır (Sefer Ahinuh).

İbranice *Bakatef Yisau*. İkinci sözcük “*Nasa – Taşımak*” kökünden türemiştir. Ancak bu fiil aynı zamanda “*Seu Zimra – Şarkı söyleyin*” (Teilim 81:3) örneğinde olduğu gibi, şarkı söylemek anlamına da gelebilir. Burada da pasuk “*omuzda*” dediğine göre, bu eşyaları taşıyacakları zaten açıktır [çünkü omuza alınmış bir şey zaten taşınmaktadır]. Bu nedenle Hahamlarımız fiilin “şarkı söylemek” şeklindeki anlamını da değerlendirirler. Benzer şekilde, pasuktaki “*kutsal iş*” şeklinde çevirdiğimiz *Avodat Akodesh* ifadesi aynı zamanda “*kutsiyet ibadeti*” anlamına gelir. Bu iki farklı bakışla, bu pasuk, kutsal ibadet sırasında Leviler’in şarkı söylemesi gerektiğine dair bir ipucu içerir (*Talmud – Arahin* 11a).

10. Başkanlar ... getirdiler ... yaklaştırdılar – Farklı şekilde çevirmiş olsak da, her iki fiil *Vayakrivu*’dur. Burada da Moşe [p. 3 açk.’da olduğu gibi] *korban*ları kabul etmekte tereddüt etmiş; ancak Tanrı onay verince kabul etmiştir (Raşi). Alternatif olarak ilk *Vayakrivu*, hayvanları *korban* olarak adamalarını, ikincisi de onları *Mizbeah*’ın önüne getirmelerini belirtmektedir (Sforno).

Başkanların bu büyük olayı kutlama amacıyla gönülden *korban*lar getirmeleri daha ileride her iki *Bet-Amikdaş*’ın açılışı için de örnek teşkil etmiştir. I. *Bet-Amikdaş* kurulduğunda Kral Şelomo (Melahim I 8:63; Divre Ayamim II 7:5), II. *Bet-Amikdaş*’ta ise Anşe Keneset Agedola (Ezra 6:16-17) çeşitli *korban*lar getirmişlerdir. Benzer şekilde III. *Bet-Amikdaş* da, özel bir seremoniyle açılacaktır (Yehezkel 43:26-27).

***Mizbeah*’ın hizmete açılış *korban*larını** – İbranice *Hanukat Amizbeah*. Burada doğrudan “*korban*” sözcüğü geçmemesine karşın, sıradaki pasuklardan, getirdiklerinin *korban* olduğu anlaşılmaktadır. Tam çeviri “*Mizbeah*’ın hizmete açılışı” şeklindedir; ancak bu “getirilebilecek” bir şey olmadığından, bu vesileyle getirilen *korban*ların kastedildiği açıktır.

Gerçekte *Mizbeah*’ın hizmete açılışı, yedi günlük hazırlık döneminde gerçekleştirilen mesh ve kan işlemleri ile tamamlanmıştır. Buradaki hizmete açılış, “bireyler tarafından getirilen gönüllü *korban*lar” konusundadır. Başkanların getirdikleri, bu tür *korban*lardır (*Daat Mikra*).

II. *Bet-Amikdaş* döneminde imparator Antiyohus Epifanes’in liderliğindeki Suriye-Yunan Helen ordularının ele geçirdiği *Bet-Amikdaş*, uzun süren mücadelelerden sonra Makabiler tarafından tekrar geri alınmış ve hizmete açılmıştı. Düşmanlar buradaki tüm yağların saflığını bozdukları için, *Menora*’yı yakmak için gerekli saf yağ bulunamamıştı. Aramalar sonunda, açılmadığına işaret eden *Koen Gadol* mührüne sahip tek bir yağ kabı bulunmuş, aslında sadece bir gün yanmaya yetecek miktardaki bu yağ, yeni yağın üretilmesi için gereken sekiz gün boyunca mucizevi bir şekilde yanmıştır. *Hanuka* bayramının kutlanma vesilesi olan bu olaylar sırasında, düşman elinde olduğu sürece işlem görmeyen *Mizbeah* da tekrar hizmete açılmıştır. Bu nedenle, Tora’nın şu anda bulunduğumuz kısmı, sekiz paraçaya bölünerek, *Hanuka* bayramının sekiz gününde okunur.

⁷ Arabaların ikisini ve sığırların dördünü, işlerine uygun olarak Gereşon-oğullarına verdi.

⁸ Arabaların dördünü ve sığırların sekizini de işlerine uygun olarak Merari-oğullarına verdi. [Her iki aile] Koen Aaron'un oğlu İtamar'ın idaresi altında [olacaktı].

⁹ Keat-oğullarına ise [araba veya sığır] vermedi, çünkü kutsal [eşyalar ile ilgili] iş onların üzerindeydi; [bunları] omuzda taşımaları gerekiyordu.

¹⁰ Başkanlar, meshedildiği günde, Mizbeah'ın hizmete açılış korbanlarını getirdiler. Başkanlar bu korbanlarını Mizbeah'ın önüne yaklaştırdılar.

7-8. Merari-oğulları *Mişkan*'ın ağır parçalarını taşıyacakları için Moşe onlara, Gereşon-oğullarına verdiğinin iki katını vermiştir (bkz. 4:31-32) (*Midraş – Bamidbar Raba* 12:19; Raşi). Her ne kadar Levi aileleri arasındaki iş bölümü bunun bir ay sonrasında yapılmışsa da, anlaşıldığı kadarıyla Moşe bu iş bölümünden daha önceden de haberdardır (*Daat Mikra*).

Yukarıda (p. 1 açık.) bu olayların gerçekleştiği tarihler konusundaki iki farklı görüşten bahsetmiştik. Her iki görüş de “**En Mukdam Umeuhar Batora** – Tora'da Kronolojik Sıra Yoktur” prensibine ihtiyaç duymaktadır; zira *Bamidbar* kitabının başındaki kısımlarda olan olaylar burada anlatılanlardan bir ay sonra, 1 İyar tarihinde gerçekleşmiştir. Abravanel ise herhangi bir *Midraş*'ta yer almayan orijinal bir görüş öne sürer. Ona göre *Mişkan*'ın yedi günlük hazırlık dönemi 1-7 Nisan tarihleri arasında olmuş, ancak “Mizbeah'ın açılış törenleri Nisan ayında değil, İyar ayında gerçekleşmiş olabilir”. Bu görüş doğrultusunda kronolojide bir sorun yoktur. Moşe nüfus sayımı ve Leviler'in görevlendirilmesini tamamlamış, “sayımlar sırasında hazır bulunun” (p. 2) başkanların korbanlarını getirdikleri Mizbeah'ın açılış törenleri de bundan sonra başlamıştır. Abravanel'in bu görüşü, diğer görüşlere göre daha basit görünmekte, kronoloji konusundaki prensibe ihtiyac duymamakta ve kitapta ardı ardına verilen olayların sırası bozulmamaktadır. Yine de günümüzde bu olaylara bağlı uygulamalar [örneğin Nisan ayının başındaki 13 günün bu korbanların anısına mutlu günler olarak kutlanması] *Midraş* ve *Talmud*'da sağlam kaynaklara dayanan ilk görüşe göre dir.

8. [Her iki aile] – *The Living Torah*; bkz. 4:28 ve 4:33.

9. Kutsal [eşyalar ile ilgili] iş – *The Living Torah*. Tam çeviriyle “*kutsiyet işi*” ya da “*kutsiyet hizmeti*”.

Ya da “*Kutsal Mekan'a dair iş/hizmet*”. Gereşon ve Merari ailelerinden farklı olarak Keatiler “Buluşma Çadırı'nın hizmetini” değil (p. 5), “Kutsal Mekan'a dair hizmeti” görmekten sorumludurlar. Onlar *Mişkan*'ın yapısıyla değil, daha ileride “*Mikdaş – Kutsal Mekan*” (10:21) olarak tanımlanan içindekilerle ilgileneceklerdir (Sforno).

Omuzda taşımaları gerekiyordu – Tam çeviriyle “*omuzda taşıyacaklardır/taşımalıdır*”. Bu Tora'nın emirlerinden biridir. *Mitsvat Ase* No. 149. Rambam'a göre, bu ilk nesilde Koenler sayıca az oldukları için bu emir Leviler'i bağlamıştır. Ancak sonraki nesillerde Aron Aberit'i omuzlarda taşıma görevi Koenler'e ait olmuştur (bkz. Yeşua 3:6; Şemuel II 15:29). Ramban ise mitsvanın niteliğinde bir değişiklik olamayacağı prensibinden yola çıkarak bunu kabul etmez. Nitekim daha ileride de Aron'u Leviler'in taşıdıklarını görüyoruz (Divre Ayamim I 15:26-27). Aslında bu bir sorun değildir; hem [Keat ailesine mensup] Leviler hem de Koenler bu mitsvaya dâhildirler. Nitekim tüm Koenler'in babası olan Aaron da Keat ailesine mensup bir Levi'dir (bkz. Şemot 6:18 ve 6:20; *Sefer Ahinuh*).

Keat-oğulları, başta Aron Aberit olmak üzere en kutsal eşyaları taşıyacaklardır (3:31) ve bunları araba ve sığırlar yardımıyla taşımak uygun olmayacağı için omuzlarında taşımaları gerekmektedir. Bu da önemli bir ders içerir: Kutsiyet konuları söz konusu olduğunda kişi hiçbir şekilde üşengeçliğe kapılmamalı, kısa yollar aramamalıdır. Tüm çabasını ve varlığını kutsal konuya yoğunlaştırmalı, onu “omuzları üstünde taşımalıdır”. Mitsvanın temelinde de Tora'nın önemi vardır. Tora, Bene-Yisrael'i diğer uluslardan farklı kılan yegâne değerdir. Yahudiler başkalarından ne zekâca, ne fiziksel güç olarak ne de başka bir yondan üstün ya da düşüktürler. Onları özel yapan bir şey varsa, o da Bizzat Tanrı'dan Tora'yı almış olmalarıdır. Bu nedenle Tora, halkın en üst

- יא וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה נָשִׂיא אֶחָד לַיּוֹם נִשְׂיָא 11
 אֶחָד לַיּוֹם יִקְרִיבוּ אֶת־קָרְבָּנָם לַחֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ: ם יב וַיְהִי 12
 הַמִּקְרִיב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֶת־קָרְבָּנָו נְחֹשֶׁן בֶּן־עֲמִינָדָב לְמִטֵּה
 יְחֻדָּה:

gerekir. Kabile başkanları da, *korban*ları ile birlikte, bu tip bir kişisel adanmayı, kabilelerinin eşsiz misyonlarına göre, beraberlerinde getirmişlerdir. Böylelikle, kabile başkanları, *Mişkan*'ın açılışına ait birleşik ulusal amaçlarına, hem içsel arzularını hem de kabilelerinin misyonlarını da katmışlardır. Ve bu şekilde, bütün kabileler, fiziksel ve manevi bir spektrumda birleşmişlerdir. Bu, hem manevi hem de dünyevi potansiyel ve becerinin, ulusal görev için bir araya gelmesidir. Her başkan kendisinin ve kabilesinin manevi gayretini yanında getirmiş ve tüm halkla paylaşmıştır (Rabi Yosef Dov Soloveitchik). Bkz. p. 84 açık.

Sforno'ya göre bu uzun tekrarlar içeren listenin verilmesinin bir nedeni daha vardır. Her kabile başkanı, getirdikleriyle, kendi kabilesinin mensuplarının işlemiş olabilecekleri günahları onarmayı amaçlamıştır (bkz. p. 2 açık.). Her kabilenin tavır ve davranışları farklı olduğundan, *korban*lar da farklı günahların onarımına niyetlenilerek getirilmiş, bu nedenle hepsi tek tek listelenmiştir. Rabenu Behaye ise burada *Kabala* tarafından açıklanan sırlar olduğunu belirtir.

Son olarak Ralbag'ın bu konudan çıkardığı dersi göz ardı edemeyiz: Bir grup insan hep birlikte iyi bir davranışta bulunmayı kararlaştırdıkları takdirde, bu gruptaki hiç kimse, diğerlerinden üstün çıkacak ya da onları küçük düşürecek şekilde, bu kararın dışında bir davranışta bulunmamalıdır. Başkanların tamamen aynı şeyleri getirmeleri, bize bu dersi öğretir. İlk gün Nahşon ne getirmişse, diğer başkanlar da onun getirdiklerinin harfiyen aynısını getirmişlerdir. Hiçbiri “ben biraz daha güzelini getireyim” gibi bir düşünceye kapılmamıştır. Tanrı da hem onların bu yüksek düzeyli tavırlarını ödüllendirmek hem de bu dersi bizlerin de alması için, listeyi olduğu gibi vermiştir (*Daat Mikra*).

12. İlk gün *korban*ını getiren ... Nahşon ... oldu – Tora basitçe “*ilk gün Nahşon ben Aminadav korban getirdi*” demek varken, dolambaçlı bir dil kullanmaktadır. Basit anlamda bu farkın nedeni, bu *korban*ların tüm bu törenlerin açılışını işaretlemesidir ve özel lisan kullanımındaki amaç bunu vurgulamaktır (*Daat Mikra*). Ancak farklı bir açıklama da yapılabilir: [Yaakov'un oğlu] Yeuda, Reuven ve Şimon'dan daha küçük olduğu için, bu kabilenin başındaki Nahşon'un, *korban*ını, normal şartlarda bu iki kabilenin başkanlarının ardından getirmesi gerekirdi. Fakat Yeuda kabilesi kraliyet özelliğiyle donatıldığından her konuda en başta olması gerekir. Tora farklı bir dil kullanarak bu durumun bu konuda da geçerli olduğuna dikkati çekmektedir (*Daat Zekenim*). Nahşon'un en başta *korban* getirmesinin bir başka olası nedeni onun kişisel önemi de olabilir. Nahşon, *Koen Gadol* Aaron'un kayınbiraderidir (*a.k.*; bkz. Şemot 6:23); ayrıca Kızıldeniz'e ilk girmesi cesaretini gösteren kişidir (bkz. Şemot 14:22 açık.; *Meam Loetz*).

İlk gün – 1 Nisan 2449. Bu tarih (1 Nisan) on önemli olaya sahne olmuştur (bkz. Vayikra 9:1 açık.).

¹¹ Tanrı Moşe'ye "Mizbeah'ın hizmete açılışı için *korban*larını, her gün bir başkan getirecek" dedi.

[44. İlk Gün: Yeuda]

¹² İlk gün *korban*ını getiren, Yeuda kabilesinden Nahşon ben Aminadav oldu.

11. Her gün bir başkan getirecek – Tam çeviriyle "[Başkanlar,] Mizbeah'ın hizmete açılışı için *korban*larını, her gün bir başkan [getirecek şekilde] getirecekler".

Her ne kadar Tanrı, Moşe'ye kabile başkanlarının *korban*larını kabul etmesini söylemişse de, bu *korban*ların hepsinin aynı günde yapılmayacağını, her gün sadece bir başkanın kendi *korban*ını getireceğini eklemiştir (Ramban). Bunun bir amacı, kabile başkanlarının her birinin, getirdiği *korban*ların geniş bir kutlama çerçevesinde gerçekleştirilmesi suretiyle onurlandırılmasıdır (Hizkuni).

Moşe, başkanların hangi sırayı takip etmeleri gerektiğini bilmemektedir. Kabile atalarının doğum sırasına göre mi, yoksa çöldeki yolculukta takip edilecek sancak düzenine göre mi? Pasuklardan anlaşıldığı üzere, cevap "sancak düzenine göre" şeklindedir (Raşi; Raşbam).

Her başkanın *korban* getirdiği gün, kendisi için özel bir bayram ve mutluluk günüdür. Günümüzde de bu *korban*ların anısına, 1 Nisan tarihinden itibaren 13 gün boyunca – ki 13. gün Aaron'un *Menora*'nın kandillerini yakması okunur – bu kısımlar, başka duaların da eşliğinde okunur. 15-22 [Diaspora'da 15-23] Nisan tarihleri arasında Pesah bayramı da olduğu için bu ayın büyük kısmı mutlu günlerdir. Bu nedenle tüm ay boyunca dualarda *Tahanunim* adlı özür ve yaranma içeren kısımlar okunmaz (*Şulhan Aruh* – *Orah Hayim* 429:2).

❧ **Başkanların *Korban*ları.** Bu çalışmada da çeşitli örneklerin ortaya koyduğu üzere, Tora bazen bir kuralın önemli bir detayını öğretmek için bile, açık ifadeler kullanmak yerine ince imalarda bulunmayı tercih eder. Başka bir deyişle Tora, sözcük kullanımı açısından oldukça tasarrufludur. Burada ise Tora, kabile başkanlarının tamamen aynı olan *korban*larını, tek tek hiç

eksiltmeden listelemekte, aynı cümleler tam on iki kez, eksiksiz bir şekilde tekrarlanmaktadır!

Ramban, Tanrı'nın burada önemli bir ders verdiğine dikkati çeker. Evet; en başta Nahşon ben Aminadav'ın *korban*ı listelendikten sonra, başkanların isimleri verilerek "onlar da tamamen aynıını getirdi" demek, sözcükten tasarruf açısından en mantıklı yoldur. Ama insan psikolojisi açısından hiç de iyi bir yol sayılmaz. Kabile başkanlarının her biri, tamamen içten ve saf niyetlerle, sırf Tanrı'ya olan yakınlıklarını, *Mişkan*'ın açılmasından dolayı duydukları tertemiz mutluluğu vurgulamak için bu *korban*ları getirmişlerdir. Tanrı, yaptıkları resimleri samimi bir hevesle öğretmenlerine gösteren öğrencilerin karşısındaki öğretmenle benzer bir konumdadır. Sınıfa sadece birini gösterip, tüm ayrıntıları tek tek saydıktan sonra, diğer öğrencilerin yaptıkları için "bunlar da ilkinе benziyor" demekle yetindiği takdirde, diğer öğrencilerin hayal kırıklığını tahmin edebiliriz. Elbette bu, buradaki olayı tamamen karşılamak için bir örnek değildir. Ne de olsa kabile başkanları gibi, üst düzeyde, yaptıklarını takdir görmek için yapmayan kişilerden bahsediyoruz. Ancak bir öğretmen de öğrencisinin alınmayacağından emin olsa bile, sırf "öğrencilere yönelik takdirini belirtmek ve onlara uygun onuru vermek için" hepsine eşit davranmalıdır. İşte Tanrı da, bu nedenle tüm kabile başkanlarının getirdiklerini eksiksiz olarak listelemiş ve her birine eşit değer verdiğini ortaya koymuştur. Üstelik aşağıda da değinileceği üzere, her kabile başkanı, tamamen aynı şeyleri getirmiş olmalarına rağmen, getirdikleri şeylerle farklı konuları sembolize etmeyi, başında oldukları kabilenin özel misyonunu yansıtmayı amaçlamışlardır. Dolayısıyla getirdikleri şeyler her ne kadar "fiziksel açıdan aynı" ise de, "manevi düzlemde" farklıdır – hatta eşsizdir – ve bu nedenle tek tek listelenmiştir.

Korban getiren herkesin, samimi *teşuva* duyguları ve Tanrı'ya yaklaşma arzusu ile dolu olması

- 13 יִגְוֹרְבָנוּ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק
 אַחַד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מִלֵּאִים סֵלֶת
 14 בְּלִילָה בִשְׁמֵן לְמִנְחָה: יָד כֶּף אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב מִלֵּאָה קִטְרֶת:
 15 מִן פֶּרֶךְ אֶחָד בֶּן־בְּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֵלָה:

Ama öncelikle pasukların basit anlamlarına açık-lama getireceğiz:

Tas – İbranice **Keara**. *Targum Onkelos* bunu geniş bir tepsi ya da çanak olarak tanımlar. *Septuaginta* ise bunu *tryblion* – “geniş bir çanak ya da büyük bir tabak” olarak çevirir.

Çanak – İbranice **Mizrak**. *Mizbeah*’taki “**Zerika** – *Fırlatma*” olarak adlandırılan kan işlemleri için gerekli kanın konduğu çanaklar (bkz. Şemot 27:3; Radak, *Şeraşim*). Ancak başka amaçlarla kullanılan çanaklar da bu isimle adlandırılabilir (krş. Amos 6:6). Pasukta sözü geçen gümüş tas ve çanak eşit ebada sahiptir. Tek fark tasın kenar duvarlarının daha kalın olmasıdır (*Sifre*; *Aktav Veakabala*).

Minha-korbanı olarak ... unla doluydu – *Ola* ve *Şelamim*-korbanlarına daima *Minha* ve *Neseh* eşlik eder. Bunlar 15:4-12’de listelenmektedir. Ancak burada sadece *Minha*’dan bahsedilmektedir; *Neseh*’ten hiç söz yoktur. Dahası listede hayvanlarla getirilen *korbanlar* daha ileridedir (*Gur Arye*). Dolayısıyla burada bahsi geçen *Minha-korbanı*, hayvan *korbanlarına* eşlik eden bir *Minha* değil, kabile başkanının, onlara ek olarak şahsen getirdiği ek bir gönüllü *Minha*’dır (*Sifre* 49; Raşi).

Buradaki “*dolu*” sözcüğü, “tepesine kadar dolu” anlamında değildir. Zira Tora, *Minha-korbanları* için sabit miktarlar belirlemiştir. Dolayısıyla kasıt “eksiksiz” şeklindedir. Yani *Minha-korbanı* için gereken sabit miktar tamdır (*Talmud* – *Menahot* 8a; *Talmud* – *Zevahim* 88a; Raşi o.a.). Öte yandan sıradaki açıklamada bahsi geçen tütsü dolu kepeçler, gerçekten de “dolu” anlamındadır; zira burada sıra dışı ve dolayısıyla sabit bir miktarı olmayan tütsüden bahsedilmektedir (*Daat Mikra*).

Yağla – Zeytinyağıyla.

14. Tütsü ile dolu – Tütsü işlemi daima toplum-saldır ve hiçbir zaman, *korbanların* yapıldığı büyük *Mizbeah* üzerinde gerçekleştirilmez. Burada kabile başkanlarının getirdikleri tütsü ise, hem bireyseldir, hem de büyük *Mizbeah*’ta gerçekleştirilmiştir. Bu sadece bu belirli olay sırasında yapılmış istisnai ve bir kerelik bir işlemdir (*Talmud* – *Menahot* 50a-b; Raşi).

10 [gümüş şekel ağırlığında] – Pasuk “10 *şekel* altından bir kepeç” demekte değildir. Sadece kepeçenin altından yapıldığını söylemektedir (*Beer Yitshak*). Ağırlık ise, kutsiyet konularındaki standarda göre kullanılan gümüş *şekellerin* ağırlığı ile aynıdır [yani buradaki “*şekel*”, doğrudan bir ağırlık olarak değil, *Mişkan*’la ilgili her şeyde kullanılan ve “gümüşten” üretilen para birimidir (bkz. Şemot 30:13). Bunun ağırlığı, normal bir “*şekel*”den farklıdır. Eğer buradaki *şekel* bir ağırlık birimi olsaydı, altın ya da gümüş fark etmezdi] (Raşi).

15. Genç bir boğa – İbranice **Par Ehad Ben Bakar**. Yani “*sığır yavrusu bir boğa*”. Genç boğayı belirten bu ifade, normal şartlarda sadece **Par Ben Bakar** şeklinde geçer. Yani “*Ehad – Bir*” sözcüğüne gerek yoktur (*Malbim*). Ya da bir adet olduğu söylenmesi gerekiyorsa, Tora boyunca geçen terim, **Par Ben Bakar Ehad**’dır (ör. 15:24, 29:2, Vayikra 23:18). Buradaki, standart sözcük sıralamasına göre istisnai diziliş, bu hayvanın özel bir hayvan olduğuna işaret eder (*Gur Arye*; *Maskil Ledavid*). Getirilen bu hayvan, sürü içinde en iyi genç boğadır. Aynı şey koç [ve kuzu] için de geçerlidir (*Sifre* 50; Raşi). “En iyi” olduğunu vurgulamak için “*bir tane*” olduğu vurgulanmıştır.

¹³ Ve *korbanı* [şöyleydi]:

Kutsiyet [konularındaki] *şekel* standardına göre, 130 [*şekel*] ağırlığında bir gümüş tas ve 70 *şekel* [ağırlığında] gümüş bir çanak (her ikisi de, *Minha-korbanı* olarak, yağla yoğrulmuş en kaliteli unla doluydu);

¹⁴ tütsü ile dolu, 10 [gümüş *şekel* ağırlığında] altın bir kepçe;

¹⁵ *Ola-korbanı* olarak genç bir boğa, bir koç, ilk yaşımda bir [erkek] kuzu;

13. Ve – Bu bir bağlaçtır ve söylenecek şeyin, öncekilerin bir devamı olduğunu belirtir. İlginç olan nokta diğer hiçbir kabile için bunun kullanılmaması, ama ilk kabile olan Nahşon için kullanılmasıdır. Bu gariptir, çünkü ilk sırada olan bir şey, bir başkasının devamı olamaz. Yine de Tora Nahşon'un ilk sırada olduğuna bakıp gururlanmaması için, o sanki başkalarının devamıymış gibi bir “ve” bağlacı kullanmıştır. Buna karşılık, sonra gelen kabilelerin hiçbirinde, sanki hepsi ilk sıradaymış gibi, bu bağlaç kullanılmamıştır. Diğer tüm kabileler için “*başkan*” sıfatı kullanılmışken Nahşon için kullanılmamasının ardında da aynı mesaj vardır (Rabenu Behaye). Öte yandan başka bir görüşe göre, tam olarak bu durum, Nahşon'un tevazuuna işaret eder. Tora onu “*başkan*” olarak tanımlamayıp, Nahşon'un kendisini kabilesinin hiçbir mensubundan üstün görmediğini vurgulamaktadır (Or *Ahayim*).

Aamek Davar, Nahşon'la ilgili olarak “*başkan*” sözcüğünün kullanılmamasına iki neden gösterir: [1] Eski dönemde büyük Hahamlar, Rav, Rabi gibi ünvanlar taşımazlardı. Örneğin Şimon Atsadiq, Antigenos, Şemaya, Avtalyon, İlel, Şamay – bu kişilerin ünvanları yoktu. Bu ünvanlar sonraki dönemlerde kullanılmaya başlanmıştır. Hahamlarımız bunu, eski dönemlerdeki insanların üst düzeylerine bağlarlar. O kişilerin ünvana “ihtiyaçları yoktu”. Burada da benzer bir açıklama yapılabilir. Nahşon tüm başkanlar arasında en üst konumda olduğu için, “*başkan*” olarak tanımlanmasına gerek olmamıştır. [2] O gün 1 Nisan'dır; yani *Mişkan*'ın açılış günüdür. Aynı gün, Aaron'un iki oğlu Nadav ve Aviu ölmüşlerdir – ki bu ikisi, aynı zamanda Nahşon'un yeğenleridir (bkz. ö.p. açk.). Nadav için kederli bir gün olduğundan, onun için “*başkan*” sıfatı kullanılmamıştır.

Korbanı [şöyleydi] – Nahşon'un ve diğer kabile başkanlarının getirdikleri *korbanlar* tamamen aynıdır. Getirilenler içinde Tora'daki tüm *korban*

türleri yer almaktadır: *Ola*, *Minha*, *Hatat*, *Şelamim-korbanları* ve tütsü (*Ketoret*). Sadece *Aşam-korbanı* yoktur; ancak bu *korban* da *Hatat-korbanı* ile aynı sınıftadır. Böylece *Mizbeah*'ın hizmete açılışı her türlü *korbanı* içerecek şekilde gerçekleşmiştir.

İbranice söz dizilimine göre pasuk “*Korbanı, gümüş bir tas...*” şeklinde ilerlemektedir. Başka bir deyişle “*korban*” sözcüğünden sonra ilk zikredilen şey, tastır. Bu da tas, çanak gibi eşyaların da, *Mizbeah*'ta onlarla ilgili hiçbir işlem yapılmayacak olmasına rağmen, bu *korbanın* birer parçası olduğunu gösterir. Dahası, bu eşyalar da özellikle getirilen *korbanlara* eşlik etmeleri niyetiyle üretilmiştir (*Sifre*).

Buradaki tas (*Keara*), çanak (*Mizrak*), kepçe (*Kaf*) sözcükleri yaklaşık ve tahmini çevirilerle karşılanmaya çalışılmıştır. Başka bir deyişle, örneğin tütsü için kullanılan ve “*kepçe*” olarak çevirdiğimiz *Kaf* sözcüğü kafamızda canlandırdığımız bir kepçeden büyük olasılıkla farklıdır.

Ola-korbanı sadece erkek hayvanlarla getirilir (bkz. Vayikra *Perek* 1). Bu nedenle getirilen kuzunun erkek olduğunu köşeli parantezle vurguladık. *Şelamim-korbanı* ise dişi ya da erkek hayvan şeklinde getirilebilir (Vayikra 3:1). Bu nedenle oraya bir ekleme yapmadık; ancak *Şelamim-korbanı* olarak getirilen diğer hayvanlar (sığır, koç, teke) erkek olduğu için, tahminen buradaki kuzu da erkek olsa gerektir.

☞ **Korbanlardaki simgesellik**

On iki başkan da *korban* olarak aynı şeyleri getirdikleri halde, bu getirdiklerinin içeriğini birbirlerinden bağımsız olarak belirlemişlerdir. Getirilen her şeyde, birbirinden farklı simgelere niyetlenmişlerdir. *Midraş*, bu niyetleri geniş bir şekilde ele alır. Bunları aşağıda kısmen veriyoruz.

מִזְשַׁעֲרֵי-עֲזִים אֶחָד לְחֻטָּאת: יוֹלֵזֶנֶת הַשְּׁלֵמִים בְּקָר שְׁנֵים אֵילִם חֲמִשָּׁה עֲתוּדִים חֲמִשָּׁה כִּבְשִׁים בְּנֵי-שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן נַחֲשׁוֹן בֶּן-עֲמִינדָב: פ

Fransa'da ilergelen bir Yeşiva başkanı olan Rabi Moşe Adarşan'dan alıntı yapar.

• **Kaarat Kesef** (gümüş tas) ifadesinin sayısal değeri 930'dur. Bu, Adam Arışon'un yaşadığı yıl sayısına denk gelir (bkz. Bereşit 5:5).

• Tas 130 *şekel* ağırlığındadır. Bu da Adam'ın, daha sonra insanlığın devamını sağlayan Noah'ın atası olan üçüncü oğlu Şet doğduğu zamanki yaşıdır (Bereşit 5:3).

• **Mizrak Ehad Kesef** (gümüş bir çanak) ifadesinin sayısal değeri 520'dir. Noah 500 yaşındayken çocuk sahibi olmuştur. Büyük Tufan'la ilgili karar, Tufan'ın gerçekleşmesinden 120 yıl önce, dolayısıyla çocuk sahibi olmasından 20 yıl önce verilmiştir (bkz. Bereşit 6:3 ačk.).

• Ağırlığı 70 *şekel*dir. Bu da Noah'tan türeyen yetmiş ana millete denk gelir (bkz. Bereşit *Perek* 10).

• **Kaf** (kepçe) sözcüğü (bkz. 4:7) aynı zamanda "el; avuç" anlamına gelir (bkz. 6:19). Bu, Tanrı'nın Eli'nden alınmış olan Tora'ya işaret eder.

• Ağırlığı 10 *şekel*dir ve On Emir'e denk gelir (*Midraş – Bamidbar Raba* 13:16).

• Bu kepçe **Melea Ketoret** ("tütsü dolu")dur. Tora da 613 emirle doludur. Bu sözcüklerin sayısal değeri [Kof harfinin, Alef-Bet'teki simetriği olan Dalet harfi göz önünde tutulduğunda] 613'e eşittir (a.y.).

• "Genç bir boğa" – Bu ifade, misafirleri için "bir buzağı" hazırlanmış olan Avraam'ı temsil eder (bkz. Bereşit 18:7).

• "Bir koç" – Bu da, babası tarafından *korban* edilmek üzereyken bir koçla değiş tokuş edilen Yitshak'ı simgeler (bkz. Bereşit 22:13).

• "Bir kuzu" – Lavan'ın yanında davar çobanlığı yapmış olan Yaakov'a denk gelir (bkz. Bereşit 30:40).

• "Bir teke" – Bu *Hatat-korbanı*, kardeşleri tarafından satılarak pelerini bir tekenin kanına bulanayan Yosef'in satışıyla işlenen günahı telafi etmeyi amaçlar (bkz. Bereşit 37:31).

• "Şelamim-korbanı olarak iki sığır" – Bu *korban* "Şalom – Barış" teması taşır. Getirilen iki sığır, Bene-Yisrael ile Göklerdeki Babaları arasındaki barışı sağlayan iki kişiye, Moşe ve Aaron'a denk

gelir (*Midraş – Bamidbar Raba* 13:20).

• "Beş koç, beş teke, beş kuzu" – Beşer tane getirilen üç cins hayvan vardır. Bu üç grup, Bene-Yisrael içindeki üç gruba denk gelir – Koenler, Leviler ve Yisraeliler. Bir açıklamaya göre ise Yazılı Geleneğin üç kısmına işaret eder: Tora, *Neviim* ve *Ketuvim*. Üç tane beşli vardır. Bunların biri Tora'nın beş kitabına, diğer ikisi de, her birinde beşer emir bulunan On Emir levhalarına denk gelir (a.k. 14:10).

Rabi Moşe Adarşan'ın iletği *Midraşlar* bu şekildedir. Görüldüğü üzere bu genel olarak dünyanın kuruluşundan itibaren Bene-Yisrael'in bir ulus olup Tora'yı alışıma kadar olan sürede kilit noktalarda yer alan kişi ve olayları işaretlemektedir. Burada ve sıradaki açıklamalarda verilen *Midraş* kaynaklı bilgilerin "Midraş kaynaklı" oldukları göz önünde tutulmalıdır. Bundan kasıt, *Midraş*'ta verilen bilgilerin [burada verilen türdeki] yüzeysel kısımlarının, çok daha derin bilgi ve mesajlar için birer giysiden ibaret olduğudur.

❧ **Nahşon ben Aminadav'ın korbanı (p. 13-17).** Nahşon'un getirdikleri, Yeuda kabilesinin geçmişi ve geleceğindeki öğelere denk gelmektedir.

• Tas, içine konanları çevreleyen bir şeyle sahiptir. Dünyadaki tüm karanlıklar çevreleyen denizi temsil eder. Çanak ise şekil itibarıyla küreye benzediğinden, yerküreyi simgeler. Dolayısıyla bu iki gümüş kap, Nahşon'un soyundan gelip kendi zamanlarında tüm dünya üzerinde hâkimiyet kuracak olan iki kralı temsil eder: Kral Şelomo [ki onun zamanında dünyaya barış hâkimdi ve Şelomo'nun hükümdarlığının etkisi tüm dünyada hissediliyordu] ve *Maşiah* [o geldiğinde tüm dünyanın kralı olacak ve dünya tam barışa kavuşacaktır].

• İbranice "**Yamim – Denizler**" sözcüğünün (Yod-Mem-Yod-Mem) sayısal değeri 100'dür. Kral Şelomo'nun I. Bet-Amikdaş için yaptırdığı ve "**Yam – Deniz**" olarak adlandırdığı büyük su haznesinin çevresi de 30 *amaydı* (bkz. Melahim I 7:23). Dolayısıyla denizleri simgeleyen tasın ağırlığı olan 130 *şekel* "denizlerin" sayısal değerine denk gelir.

¹⁶ *Hatat-korbanı* olarak bir teke;

¹⁷ *Şelamim-korbanı* olarak da iki sığır, beş koç, beş teke, birer yaşında beş kuzu.

Nahşon ben Aminadav'ın *korbanı* budur.

16. *Hatat-korbanı* olarak bir teke – Burada getirilen *korbanların* tümü gönüllü *korbanlardır*. Oysa *Hatat-korbanı* gönüllü getirilebilen türdeki *korbanlar* arasında değildir (*Daat Mikra*). Dolayısıyla burada da bir günah anarımı amaçlanmaktadır: Bu *korban*, işaretlenmemiş bir mezarlığa temasla ya da farkında olunmayan bir nedenle *tame* olmuş ve bu halde *Mişkan* sınırları içine girmiş veya *korban* eti yemiş olma olasılığı nedeniyle getirilmiştir (Raşi; *Piruş Sifre Deve Rav*).

17. Teke – İbranice *Atud*. Önceki pasukta geçen teke ise *Seir-İzim* olarak adlandırılmaktadır. Olasılıkla ikisi arasında fark yoktur (bkz. Bereşit 31:12). *Septuaginta*'ya göre *Seir-İzim* genç erkek bir keçiyi, *Atud* ise yetişkin bir tekeyi belirtir.

Sözcük pasukta çoğul halde *Atudim* (Ayin-Tav-Vav-Dalet-Yod-Mem) olarak geçmektedir. Aynı sözcük diğer başkanların getirdikleri *korbanlar* arasında da geçmesine karşın, sadece Nahşon'un kinde Vav harfi ile yazılmıştır. Bu sayının sayısal değeri 6'dır. *Midraş* bu farklılığın, Nahşon'un soyundan gelen ve her biri altı özel berahayla mübarek kılınan altı kişiye işaret ettiğini belirtir. Bu kişiler, David, *Maşiah*, Daniel, Hananya, Mişael ve Azarya'dır (bkz. Daniel 1:6) (*Midraş – Bamidbar Raba* 13:11).

Nahşon ben Aminadav'ın *korbanı* – Tora p. 12'de "Yeuda kabilesinden Nahşon ben Aminadav" demiştir. Bu, *korbanın* masraflarını tüm kabilenin karşıladığı gibi bir anlam ima edebilir. Tora böyle olmadığını vurgulamak için bu *korbanın*, "Nahşon ben Aminadav'ın *korbanı*" olduğunu, yani kendi kişisel mallarından getirdiğini belirtmektedir. Aynı durum buradaki tüm kabile başkanları için geçerlidir (*Sifre* 48; Raşi). Yine de, hepsi bu *korbanları* tüm kabileleri adına getirmişlerdir (p. 2, Sforo o.a.).

Bu noktada başkanlar, tıpkı halkın geri kalanı gibi, Kızıldeniz'de yaşadıkları olay sonrasında elde ettikleri büyük servet sayesinde son derece zengindiler. Hahamlarımız, her bir Yahudi'nin bu olay sonrasında, birçok eşeğin taşıyacağı miktarda altın ve gümüşe sahip olduklarını öğretirler (*Talmud – Behorot* 5b; bkz. Şemot 14:31 açık., *Ell*

Mucize k.b., Madde 45; bkz. Şemot 15:22 açık.). Bu durumda, kabile başkanlarının bu *korbanları* getirmeleri çok da büyük bir maddi fedakârlık anlamına gelmekte değildir. Birkaç altın birkaç hayvan, onların yüklü servetinin yanında önemsizdir. Ancak Tora yine de, başkanların bu *korbanları* kişisel paralarıyla getirdiğinin altını çizmektedir. Çünkü Tanrı, bir Yahudi'nin sırf Tanrı'yı onurlandırmak adına yaptığı bir şeyi değerli görür – bunun küçük ya da büyük bir fedakârlık olmasının konuyla ilgisi yoktur. Bu da bir mesaj içerir: İnsanlar, Yahudi yaşantısını geliştirmek ve ihtiyaç sahibi insanlara destek olmak için maddi olanaklarını doğru bir şekilde kullandıkları takdirde, Tanrı katında çok büyük bir değere sahip olacaklarından emin olabilirler (Kelm'li Rabi Simha Zissel).

Öte yandan *Midraş* bir soru sorar: Kabile başkanları *korban* olarak neden bu kadar az hayvan getirmişlerdir? Birer boğa, koç, kuzu vs.? Ve cevabı bir misalle verir: Bir kral seyahate çıkar ve konakladığı yerde önüne normalde yaptığı ziyafetlerin yanında zayıf kalacak miktarda yemek servis edilir. "Beni böyle mi onurlandırıyorunuz?" diye sorduğunda hizmetkârları cevap verirler: "Kral efendimiz. Yolda olduğumuz için, bu şartların verdiği imkânlar dâhilinde servis edebiliyoruz. Ama sarayınıza vardığımızda, göreceksiniz size ne büyük ziyafetler çekeceğiz." Bu misale benzer şekilde, başkanlar çöl şartlarında ancak bu kadar *korban* getirebilmişlerdir [servetleri çoktur; ama sürüleri büyük bir kalabalıkla çıktıkları bu uzun yolculuk için kısıtlıdır]. Fakat I. *Bet-Amikdaş* inşa edildiği zaman Kral Şelomo ve Bene-Yisrael 22.000 sığır ve 120.000 davar *korban* etmiştir (Melahim I 8:63). Benzer şekilde II. *Bet-Amikdaş* inşa edildiğinde de 100 sığır, 200 koç ve 400 kuzu ile kabileleri temsilen 12 teke *korban* edilmiştir (Ezra 6:17) (*Daat Zekenim*; Rabenu Behaye). I. *Bet-Amikdaş*'la kıyaslanamasa da, Pers İmparatorluğu'nun etkisi altında kısıtlı imkânlara sahip olmalarına rağmen, bunlar da hatırı sayılır miktarlardır.

☞ **Genel Simgeler.** Raşi, burada getirilenlerin neyi simgelediği hakkında, 11. yüzyılda güney

יח ביום השני הקריב נתנאל בן-צוער נשיא	18
יששכר: יט הקרב את-קרבנו קצרת-כסף אחת שלשים ומאה	19
משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם	
מלאים סלת בלילה בשמן למנחה: ככף אחת עשרה זהב מלאה	20
קטרת: כא פך אחד בן-בקר איל אחד כבש-אחד בן-שנתו	21
לעלה: כב שעיר-עזים אחד לחטאת: כג ולזבח השלמים בקר	22-23
שנים אילים חמשה עתדים חמשה כבשים בני-שנה חמשה זה	
קרבן נתנאל בן-צוער: פ	

lerin yapımında kullanılan kalıpları da tanımlar (bkz. Şemot 25:29). Tora da ekmeğe benzetilmiştir. Pasukta söylendiği gibi: “Gel ekmeğimden ye” (Mişle 9:5) [bu pasukta simgesel olarak konuşan, “Bilgelik” kavramıdır. Bilgelik “Tora’yı öğrenmek isteyen gelsin öğrensın” demektir].

• Mişna’nın altı faslı, Mem [=40] harfiyle başlar ve biter (toplam 80) [Mişna’nın altı faslının ilk harflerinin sayısal değerlerinin toplamı da aynı şekilde 80’dir]. Tüm Tanah’ta toplam 24 kitap vardır. Dünyanın kuruluşundan Tora’nın alınışına kadar 26 nesil geçmiştir. Bu sayılar toplandığına $80+24+26=130$ ’a ulaşılır. Yani Yazılı Tora (Tanah), Sözlü Tora (Mişna) ve Tora’sız geçen nesiller, toplamda, tasın ağırlığını vermektedir: 130 şekel.

• **Mizrak** (“çanak”) sözcüğü, şarap kadehini de ifade eder (bkz. Amos 6:6). Ayrıca yukarıda ekmekten bahseden pasuğun devamı “ve hazırladığım şarabı iç” (Mişle 9:5) şeklindedir. Yani Tora, şaraba da benzetilmiştir. “**Yayin – Şarap**” sözcüğünün sayısal değeri 70’tir. Dolayısıyla 70 şekel ağırlığındaki gümüş çanak, 70 farklı şekilde anlaşılabilen Tora’yı singeler: “**Şivim Panim LaTora – Tora’nın Yetmiş Yüzü Vardır**”.

• İki gümüş kap, Tora’nın, “Yisrael’in Çobanı” tarafından verilmiş olan iki kısmına – Sözlü ve Yazılı Tora’ya denk gelir. Tanrı’nın Sözleri saf gümüşe benzetildiği için (Teilim 12:8), bu ikisi saf gümüşten mamuldür. Her ikisinin de Minha olarak kaliteli unla dolu olması, Sözlü ve Yazılı Tora’nın birbiriyle çalışmadığını ve aynı düzeyde olduğunu singeler. Unun “yağla yoğrulmuş” olması, Tora öğreniminin, doğru ve iyi davranışlar [yani mitsvalar] olmaksızın hiçbir

değeri olmadığı mesajını verir. Kişi öğrendiği Tora’yı sadece teoride bırakmamalı, aktif olarak uygulamalıdır.

• Genel simgelerde olduğu gibi, 10 şekel ağırlığındaki altın kepeç (=Kaf), Tanrı’nın Eli’yle (=Kaf) verilmiş ve levhalara hakkedilmiş olan On Emir’i singeler. “Altından bile daha çok arzu edildiği” (Teilim 19:9-11) söylenen Tora’yı temsilen altından mamuldür. Yine genel simgelerde açıklandığı şekilde, 613 emri simgeleyen tütsü ile doludur.

• “Bir genç boğa” Koenler’i, “bir koç” Leviler’i, “bir kuzu” Yisrael’i – yani Sinay dağında bulunmuş ve Tora’yı doğrudan almış kişileri, “bir teke” de gelecekte Yahudilik’i kabul eden tüm Gerler’i singeler – ki onların ruhları da Sinay’da mevcuttu. “İki sığın” da yine, Sinay’da verilmiş olan Yazılı ve Sözlü Tora’yı temsil eder.

• “İki sığın” (**Bakar**), Şelamim-korbanı olarak getirilmiştir. Bu korban hem yeryüzündeki hem de Tanrı katındaki barışı temsil eder. **Bakar** sözcüğü “**Mevaker – Kontrol Altında Tutan**” ile yakındır. Bu da kişinin, dürtülerini kontrol altında tutup Tanrı’nın emirlerine yoğunlaşmasının, hem yeryüzünde hem de Tanrı katındaki barışa [yani hem bedeninin hem de ruhunun huzuruna] katkıda bulunduğuna işaret eder.

• Teilim’deki ardışık üç pasuk (Teilim 19:8-10) Tora ve Tora öğrenimini övmektedir. Bu üç pasuğun her birinin ilk yarısında beş ve ikinci yarısında beş, toplam onar sözcük yer alır. Şelamim-korbanı olarak getirilen iki sığın, diğer on beş hayvanla birlikte (2x15), bu otuz sözcüğe denk gelir. Beşerden getirilen üç hayvan cinsi bu üç tam pasuğu, beşer sözcükten oluşan altı yarım

[45. İkinci Gün: Yisahar]

¹⁸ İkinci gün, Yisahar [kabilesi] başkanı Netanel ben Tsuar *korban* getirdi.

¹⁹ *Korbanını* [şunlarla] getirdi: Kutsiyet [konularındaki] *şekel* standardına göre, 130 [şekel] ağırlığında bir gümüş tas ve 70 *şekel* [ağırlığında] gümüş bir çanak (her ikisi de, *Minha-korbanı* olarak, yağla yoğrulmuş en kaliteli unla doluydu);

²⁰ tütüsü ile dolu, 10 [gümüş *şekel* ağırlığında] altın bir kepçe;

²¹ *Ola-korbanı* olarak genç bir boğa, bir koç, ilk yaşında bir [erkek] kuzu;

²² *Hatat-korbanı* olarak bir teke;

²³ *Şelamim-korbanı* olarak da iki sığır, beş koç, beş teke, birer yaşında beş kuzu.

Netanel ben Tsuar'ın *korbanı* budur.

- Geçmişte Şelomo, denizlerin karaları sardığı gibi, dünya üzerindeki 70 ulus üzerinde hâkimdi. Aynı şey gelecekte *Maşiah* için geçerli olacaktır. Gümüş çanağın 70 şekilli ağırlığı buna işaret eder.

- Her iki kap saf gümüşlendi; bu da Şelomo ve *Maşiah*'in saflığına denk gelir. Pasukta söylendiği gibi: “*Tsodik'in dili, seçkin gümüş gibidir*” (Mişle 10:20). İki kap da *Minha* [tam anlamıyla “hediye”] amaçlı kaliteli unla doludur. Bu da her iki krala tüm uluslar tarafından getirilen hediyeleri simgeler.

- Kaf** (“kepçe”) sözcüğü aynı zamanda “el” anlamındadır. 10 *şekel* olan ağırlığı, Yeuda'nın oğlu Perets'ten (Bereşit 38:29) Kral David'e kadar olan on nesle denk gelir. Bu on nesil de aynı ele ait parmaklar gibi, köklerine tamamen bağlı, Tanrı'ya sadık kişiler olmuşlardır. Ayrıca güzel koku, iyi davranışları simgeler (krş. Vayikra 23:40 açk.). Dolayısıyla kepçenin içindeki tütüsü de, bu on nesil kişinin hepsinin hoş ve doğru davranışlarıyla olumlu etkilerde bulunduğu işaret eder.

- Genel simgelerde olduğu gibi, boğa Avraam'ı, koç da Yitshak'ı simgeler. Yosef'in satışı sonrasında teke kanına bulanmış pelerini babası Yaakov'a gösteren Yeuda'dır. Yani teke, Yaakov'a denk gelir. Nahşon, *Hatat-korbanı* olarak getirdiği tekeyle, bu satışla işlenen günahın onarımına niyetlenmiştir.

- Şelamim-korbanı* olarak getirilen iki sığır, Kral David ve oğlu Şelomo'yu temsil eder. Zira ikisi de Tanrı'ya olan bağlılıklarında eksiksiz ve bütüncüler (*Şalem*).

- Beş koç, beş teke ve beş kuzu – toplamda 15 hayvan – Şelomo'dan sonraki [yani Rehavam'dan Tsidkiyau'ya kadar olan] on beş Yeuda kralına denktir (*Midraş – Bamidbar Raba; Meam Loez*).

18-19. Netanel ben Tsuar *Korban* getirdi ...

***korbanını* [şunlarla] getirdi** – Diğer hiçbir kabile başkanı için bu vurgular yapılmamıştır. *Midraş* buradaki özel ifadenin nedenini şöyle açıklar: Reuven kabilesi başkanı gelip ‘Benden önce kardeşim Yeuda [kabilesinin başkanının] *korban* yapması yeterli. Ondan sonra sıra bende olması lazım’ der [çünkü Reuven *behordur* ve Yeuda'nın lider kabile olmasını kabullenmiş olmasına karşın, *behor* olduğu için öncelikli *korban* getirme ayrıcalığının kendisine ait olması gerektiğini öne sürer]. Ancak Moşe ona ‘Tanrı bana, *korbanların* yolculukta takip edilecek sıraya göre getirilmesi gerektiğini emretti’ diye cevap verir (bkz. p. 11 açk.). Bu nedenle buradaki “**İkriv** – [*Korban*] *Getirdi*” sözcüğü, bir Yod harfi eksik olarak yazılmıştır ve bu haliyle emir kipinde olan “**Akrev** – [*Korban*] *Getir!*” şeklinde de okunabilir (ör. 3:6 ve 18:2'de olduğu gibi. Fiilin oradaki anlamı ise “*yaklaştır*” şeklindedir; bkz. p. 3 açk.). Yani ikinci günkü *korbanları* özellikle Yisahar kabilesi başkanının getirmesi gerektiğini Tanrı emretmiştir.

Fiilin Yisahar kabilesi için iki kez kullanılması, Yisahar'ın bu şekilde onurlandırılmaya iki nedenle hak kazandığına işaret eder. Öncelikle Yisahar kabilesi üyeleri, Tora bilgisi konusunda üst düzeyde oluşları ile tanınıyorlardı (krş. Divre Ayamim 12:33). İkinci olarak, kabile başkanlarının burada açıklanan *korbanları* getirmeleri fikri, Yisahar kabilesine aitti (Raşi).

Bir görüşe göre, ikinci sırada olmayı beklemediği için Yisahar kabilesi başkanına “yaklaşması” emredilmiştir. Buradaki **Akrev** emrinin anlamı bu da olabilir (*Daat Zekenim*).

❧ **Netanel ben Tsuar'ın *korbanı* (p. 18-23).** Netanel'in getirdiği *korbanlar* kabilesinin uzmanlık dalı olan Tora'yı temsil etmektedir.

- Keara** (“tas”) sözcüğü, *Mişkan* ve *Bet-Amikdaş*'taki *Şulhan*'a yerleştirilen özel ekmek-

- 24 פ כד ביום השלישי נשיא לבני זבולן
- 25 אליאב בן-חלון: כה קרבנו קצרת-כסף אחת שלשים ומאה
- 26 משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם |
- 27 מלאים סלת בלולה בשמן למנחה: כו כף אחת עשרה זהב
- 28-29 מלאה קטרת: לו פר אחד בן-בקר איל אחד כבש-אחד בן-שנתו
- לעלה: כח שעיר-עזים אחד לחטאת: כט ולזבח השלמים בקר
- שנים אילים חמשה עתדים חמשה כבשים בני-שנה חמשה זה
- 30 קרבן אליאב בן-חלון: פ כד ביום הרביעי נשיא לבני ראובן
- 31 אליצור בן-שדיאור: זא קרבנו קצרת-כסף אחת שלשים ומאה
- 32 משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם |
- 33 מלאים סלת בלולה בשמן למנחה: זב כף אחת עשרה זהב
- 34 מלאה קטרת: זג פר אחד בן-בקר איל אחד כבש-אחד בן-שנתו
- לעלה: זד שעיר-עזים אחד לחטאת:

olarak getirilen üç hayvan, bu ifadeye denk gelir. “*Yamim – Denizler*” sözcüğü çoğuldur. Asgari çoğul iki olduğuna göre, *Şelamim-korbanı* olarak getirilen iki sığır, “denizlerin bolluğundan yararlanmalarına” işaret eder. *Şelamim-korbanı* olarak beşer tane getirilen diğer üç tür de, onların barış ve huzuruna (*Şalom*) katkıda bulunan diğer üç şeye, gemi, hazineler ve kuma denktir. Bunların beşer tane getirilmesi, Moşe’nin berahasında Yisahar-Zevulun ortaklığına beş sözcükle değinilmesine denktir (Devarim 33:18) (*Midraş – Bamidbar Raba; Meam Loez*).

❧ Elitsur ben Şedeur’un *korbanı* (p. 30-35). Elitsur’un *korbanı* temel olarak Reuven’in, Yosef’i kurtarmak için, kardeşlerine onu bir kuyuya atmalarını tavsiye edişinin tekrar anlatımıdır. Bu, Tora’nın Reuven’i özel olarak övdüğü bir noktadır (bkz. Bereşit 37:22).

• *Kaarat Kesef Ahat* (“bir gümüş tas”) ifadesindeki *Kaarat* sözcüğünün harfleri (*Kof-Ayin-Reş-Tav*) tekrar düzenlendiğinde “*Akeret – Temel*” sözcüğü elde edilir. Bu da Yosef’in kurtuluşundaki temel faktörün Reuven oluşuna işaret eder. Tas gümüştendir; bu da Reuven’in *Tsadik* kişiliğine gönderme yapar (bkz. Nahşon açk.).

• Reuven olay sırasında “*Lo Nakenu Nafes – Kan Dökmeyin*” [tam çeviriyle “can vurmayaçağız / adam öldürmeyeceğiz”] (Bereşit 37:22) demiştir. Bu sözcüklerin baş harfleri Lamed (30), Nun (50) ve Nun, toplamda 130’a eşittir – yani tasın ağırlığı.

• *Mizrak* (“çanak”) sözcüğü [*korban* kanlarının *Mizbeah*’ın duvarına atılmasına istinaden] “*Zarak – Atmak*” kökünden gelir. Yosef’i kurtarma niyetiyle onun kuyuya atılmasını tavsiye eden Reuven’dir. Ancak Reuven bu niyetini sır [= *Sod* = Sameh (60) + Vav (6) + Dalet (4) = 70] olarak saklamıştır. 70 şekellik ağırlık bunu simgeler.

• İki kap da doludur. Bu, Reuven’in telaş içinde Yosef’i öldürmemelerini iki kez söylemesine denktir: “*Can almak yok!*” (Bereşit 37:21) ve “*Kan dökmeyin*” (Bereşit 37:22).

• Reuven “*Ona el siirmeyin*” (Bereşit 37:22) demiştir. Buradaki *Kaf* (“kepçe”) sözcüğünün diğer anlamı olan “*el*” buna denktir. Elitsur bu *korbanla* aynı zamanda Reuven’in, babasına karşı işlemiş olduğu suçun affına da yoğunlaşmıştır (Bereşit 35:22). Reuven *teşuva* yapmış ve on gün oruç tutup dua etmiştir. Kepçenin 10 *şekel* ağırlığı buna denk gelir.

[46. Üçüncü Gün: Zevulun]

²⁴ Üçüncü gün, Zevulun kabilesi başkanı Eliav ben Helon.

²⁵ *Korbanı* [şunlardan oluşuyordu]: Kutsiyet [konularındaki] *şekel* standardına göre, 130 [*şekel*] ağırlığında bir gümüş tas ve 70 *şekel* [ağırlığında] gümüş bir çanak (her ikisi de, *Minha-korbanı* olarak, yağla yoğrulmuş en kaliteli unla doluydu);

²⁶ tütsü ile dolu, 10 [gümüş *şekel* ağırlığında] altın bir kepeçe;

²⁷ *Ola-korbanı* olarak genç bir boğa, bir koç, ilk yaşında bir [erkek] kuzu;

²⁸ *Hatat-korbanı* olarak bir teke; ²⁹ *Şelamim-korbanı* olarak da iki sığır, beş koç, beş teke, birer yaşında beş kuzu. Eliav ben Helon'un *korbanı* budur.

[47. Dördüncü Gün: Reuven]

³⁰ Dördüncü gün, Reuven kabilesi başkanı Elitsur ben Sedeur.

³¹ *Korbanı* [şunlardan oluşuyordu]: Kutsiyet [konularındaki] *şekel* standardına göre, 130 [*şekel*] ağırlığında bir gümüş tas ve 70 *şekel* [ağırlığında] gümüş bir çanak (her ikisi de, *Minha-korbanı* olarak, yağla yoğrulmuş en kaliteli unla doluydu);

³² tütsü ile dolu, 10 [gümüş *şekel* ağırlığında] altın bir kepeçe;

³³ *Ola-korbanı* olarak genç bir boğa, bir koç, ilk yaşında bir [erkek] kuzu;

³⁴ *Hatat-korbanı* olarak bir teke;

pasuk da, *Mişna*'nın altı faslını simgeler. Bu simgeler [bu konunun tümü içinde verilen simgelerin hepsi gibi] sayısal olmaktan ötedir. Ancak yerimiz dar olduğu için bunları veremiyoruz (buradaki simgelere dair tüm açıklamaların kaynağı *Meam Loez*'dir). Beşer sözcük de Tora'nın beş kitabını işaretler. Bahsi geçen altı yarım pasuğun hepsinde Tanrı'nın İsmi birer kez geçmektedir. Bu da *Mişna*'nın altı faslının da, tıpkı Tora'nın beş kitabı gibi, Moşe'ye Bizzat Tanrı tarafından verildiği mesajını içerir (*Midraş – Bamidbar Raba; Meam Loez*).

24. Üçüncü gün ... Eliav ben Helon – Yani “üçüncü gün, [*korban* getiren], Zevulun kabilesi başkanı Eliav ben Helon'du”. Tora buradan itibaren “*korban getirdi*” ifadesini kullanmamaktadır. Zira Yisahar kabilesi için kullanılan bu fiil, diğer tüm kabile başkanlarını da kapsar (Raşi).

☞ **Eliav ben Helon'un *korbanı* (p. 24-29).** Zevulun ve Yisahar kabileleri arasında bir ortaklık vardı. Yisahar sürekli Tora öğrenimiyle meşgul olacak, Zevulun ise Tora öğrenimini belirli saatlerde sabitleyip, kalan zamanını ticaretle geçirecek ve Yisahar kabilesini maddi olarak destekleyecekti. Bunun karşılığında Yisahar'ın öğrendiği Tora'nın liyakatinde ikisi ortak olacaktı. Bu nedenle Zevulun, diğer kabilelere göre öncelikli olmuştur. Eliav'ın getirdiği *korbanlar*, Zevulun kabilesinin, Yisahar kabilesinin Tora uzmanı olmasında, onları maddi olarak desteklemek suretiyle ortak oluşunu vurgular.

• Nahşon'la ilgili açıklamalarda olduğu gibi, tas, denizleri simgeler. Zevulun deniz ticareti ile uğraştığından bu anlamlıdır. Çanak da yeryüzünü simgeler ve bu Yisahar'a denk gelir. Pasukta Yisahar'la ilgili olarak söylendiği gibi: “*Dinlencenin iyi, ülkenin [ya da yeryüzünün / anakaranın] iyi olduğunu gördü*” (Bereşit 49:15). Tas ve çanak, ekmek ve şarabı da simgeledikleri için, burada Zevulun'un Yisahar'ı beslemesine işaret ederler. İkisi de gümüştedir; çünkü Zevulun parasal destek de vermiştir. İkisinin toplam ağırlığı 130 + 70 = 200'dür. Bu da Yisahar kabilesinden çıkan 200 *Sanedrin* başkanına işaret eder. Ve bu, Zevulun sayesinde mümkün olmuştur. Her iki kap da *Minha* ile doludur. Bu, her iki kabilenin, Tora'da ve kârda ortak olduğuna işaret eder.

• “*Nehirler el (Kaf) çırpımlar*” (Teilim 98:8). Dolayısıyla *Kaf* (“kepeçe”) sözcüğü, sularla bağlantı ifade eder. Bu, deniz kıyısında pay almış olan Zevulun'a denk gelir (bkz. Bereşit 49:13. O pasukta on sözcük vardır – ki altın kepeçenin ağırlığı olan 10 *şekel*, buna denktir).

• Moşe Rabenu, Zevulun kabilesine verdiği berahada, onların “dürüst *korbanlar* keseceklerini, denizlerin (*Yamim*) bolluğundan yararlanacaklarını, ayrıca kum ile kumun kapladığı gemi ve hazinelere sahip olacaklarını” söylemektedir (Devarim 33:19). “Dürüst *korbanlar*” *Ola-korbanlar*dır; çünkü günah affettirmek için getirilmez [yani Tora bunu açık bir şekilde söylememiştir]. Dolayısıyla buradaki *Ola-korbanı*

35 זה ולנבך השלמים בקר
 שנים אילם חמשה עתדים חמשה כבשים בני־שנה חמשה זה
 36 קרבן אליצור בן־שדיאור: פ זו ביום החמישי נשיא לבני
 37 שמעון שלמיאל בן־צורישדי: זו קרבנו קצרת־כסף אחת שלשים
 ומאה משקלה מזקק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש
 38 שניהם | מלאים סלת בלולה בשמן למנחה: זה כף אחת עשרה
 39 זהב מלאה קטרת: זה פך אחד בן־בקר איל אחד כבש־אחד
 40-41 בן־שנתו לעלה: מ שער־עזים אחד לחטאת: מא ולנבך השלמים
 בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה כבשים בני־שנה חמשה
 42 זה קרבן שלמיאל בן־צורישדי: פ ששי מב ביום הששי
 43 נשיא לבני גד אליסף בן־דעואל: מג קרבנו קצרת־כסף אחת
 שלשים ומאה משקלה מזקק אחד כסף שבעים שקל בשקל
 44 הקדש שניהם | מלאים סלת בלולה בשמן למנחה: מד כף אחת
 45 עשרה זהב מלאה קטרת: מה פך אחד בן־בקר איל אחד
 46 כבש־אחד בן־שנתו לעלה: מו שער־עזים אחד לחטאת:
 47 מז ולנבך השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה
 כבשים בני־שנה חמשה זה קרבן אליסף בן־דעואל: פ

Çıkış'ın liderlerinden olmuştur. Bu nedenle Elyasaf, Mısır'daki döneme ve Çıkış'a yoğunlaşmıştır.

• **Keara** sözcüğü "**Kara** (Kof-Reş-Ayin) – Yırtmak; Yarmak" fiili ile aynı harfleri paylaşır. Bu, Kızıldeniz'in yarılışına işaret eder. Tas, gümüşten (**Kesef**) yapılmıştır. Bu da "**Kisuf** – Özlem" sözcüğüyle bağlantılıdır. Bu, Moşe Rabenu doğmadan önce, Paro'nun sert kararları nedeniyle eşi Yoheved'den ayrılan Amram'la Yoheved arasındaki özlüğü (bkz. Şemot 2:1-10 açık.). Ağırlığı 130 şekeldir; çünkü Moşe'yi doğurduğunda Yoheved 130 yaşındaydı (bkz. Bereşit 46:15 açık.).

• "**Zarak** – Fırlattı" kökünden gelen **Mizrak** ("çanak"), bir sepet içinde nehre atılan Moşe'yi temsil eder. Ağırlığı 70 şekel, Moşe tarafından atanan 70 ileriye denir.

• Her ikisinin de unla dolu olması, Moşe ve Yoheved'i temsil içindir; zira her ikisi de Tanrısal

İlham'la doluydu. Tanrısal İlham için vazgeçilmez ön şart, karakterin kusursuz hale getirilmesidir – getirilen kaliteli un buna işaret eder.

• 10 şekel ağırlığındaki kepeç, Mısır'da gerçekleştiren On Bela'ya yönelik bir semboldür. Kepçenin kendisi altındandır; ama ağırlığı gümüş şekillere göre ölçülmüştür. Bu da Mısır'dan elde edilen ganimetlere işaret eder. Kızıldeniz'de elde edilen ganimet, Çıkış sırasında elde edilene göre çok daha yüksektir. Dolayısıyla Çıkış'ta elde edilen ganimet gümüşle karşılaştırılırsa, Kızıldeniz'de ele geçirilen ganimet, altına denktir. Elde edilen ganimetle tüm taşıma araçları dolmuştur; bu ganimetin içinde değerli eşyalar dışında ender baharatlar da vardır. Kepçenin tütsü dolu oluşu bunlara gönderme yapar.

• Üç tip *korban* getirilmiştir: *Ola*, *Şelamim* ve *Hatat*. Bunlar, Bene-Yisrael'in en önemli liderleri

³⁵ *Şelamim-korbanı* olarak da iki sığır, beş koç, beş teke, birer yaşında beş kuzu. Elitsur ben Şedeur'un *korbanı* budur.

[48. Beşinci Gün: Şimon]

³⁶ Beşinci gün, Şimon kabilesi başkanı Şelumiel ben Tsurışaday.

³⁷ *Korbanı* [şunlardan oluşuyordu]: Kutsiyet [konularındaki] *şekel* standardına göre, 130 [*şekel*] ağırlığında bir gümüş tas ve 70 *şekel* [ağırlığında] gümüş bir çanak (her ikisi de, *Minha-korbanı* olarak, yağla yoğrulmuş en kaliteli unla doluydu);

³⁸ tütüsü ile dolu, 10 [gümüş *şekel* ağırlığında] altın bir kepçe; ³⁹ *Ola-korbanı* olarak genç bir boğa, bir koç, ilk yaşında bir [erkek] kuzu;

⁴⁰ *Hatat-korbanı* olarak bir teke; ⁴¹ *Şelamim-korbanı* olarak da iki sığır, beş koç, beş teke, birer yaşında beş kuzu. Şelumiel ben Tsurışaday'ın *korbanı* budur.

[49. Altıncı Gün: Gad]

⁴² Altıncı gün, Gad kabilesi başkanı Elyasaf ben Deuel.

⁴³ *Korbanı* [şunlardan oluşuyordu]: Kutsiyet [konularındaki] *şekel* standardına göre, 130 [*şekel*] ağırlığında bir gümüş tas ve 70 *şekel* [ağırlığında] gümüş bir çanak (her ikisi de, *Minha-korbanı* olarak, yağla yoğrulmuş en kaliteli unla doluydu);

⁴⁴ tütüsü ile dolu, 10 [gümüş *şekel* ağırlığında] altın bir kepçe;

⁴⁵ *Ola-korbanı* olarak genç bir boğa, bir koç, ilk yaşında bir [erkek] kuzu;

⁴⁶ *Hatat-korbanı* olarak bir teke; ⁴⁷ *Şelamim-korbanı* olarak da iki sığır, beş koç, beş teke, birer yaşında beş kuzu. Elyasaf ben Deuel'in *korbanı* budur.

• *Şelamim-korbanı* olarak getirilen iki sığır, Reuven'in yapmış olduğu iki önemli harekete denk gelir: Yosef'i ölümden kurtarmak ve *teşuva*. Diğer üç hayvan türü, Yosef'i kurtarma çabası içindeyken Reuven'in adının üç kez geçmesine paraleldir (Bereşit 37:21, 22, 29). Reuven'in babasına karşı işlediği suçun tamamen affedildiğine işaret eden "**Vayiyu Bene Yaakov Şenem Asar** – Yaakov'un oğulları on iki taneydi" (bkz. Bereşit 35:22 açık.) ifadesindeki beş sözcüğe denk olarak her birinden beşer tane getirilmiştir (Midraş – Bamidbar Raba; Meam Loez).

❧ **Şelumiel ben Tsurışaday'ın korbanı (p. 36-41).** Reuven'in Yosef'i kurtarması gibi, Şimon da [Levi ile birlikte hareket ederek] kızkardeşi Dina'yı Şehem'den kurtarmıştır. Bu nedenle Reuven'in ardından gelmektedir. Şimon ahlaksızlığı hiç hoş görmeyen bir karaktere sahipti; bu nedenle kızkardeşine eziyet eden Şehem halkını tümüyle kılıçtan geçirmişti (Bereşit 34:25). Ahlaksızlık edip etmediğinden şüphelenilen bir kadının (*Sota*) test edildiği yer *Mişkan* olduğu için [zira *Mişkan*'da yer alan *Şehina* da ahlaksızlığı hiçbir şekilde hoş görmez ve göstermez], Şelumiel'in *korbanları* da *Mişkan*'la bağlantılıdır.

• Gümüş tas, *Mişkan*'ın avlusunu çevreleyen asma perdelere işaret eder. Çünkü tıpkı bunların avluyu çevrelemesi gibi, tas da dünyayı çevreleyen denizleri simgeler (bkz. Nahşon açık.). Avlunun uzunluğu 100, *Mişkan*'ın iç uzunluğu 30

amadır (bkz. Şemot 27:18 ve 26:23 açık.). 130 *şekellik* ağırlık, bu iki uzunluğun toplamına denktir. Doğu-batı doğrultusundaki 100 *amalık* uzunluğun, 30 *ama* uzunluğundaki *Mişkan* haricinde kalan kısımları 70 *amadır*. Gümüş çanağın 70 *şekellik* ağırlığı buna işaret eder.

• *Mişkan*'ın içinde, özel ekmeklerin yerleştirildiği *Şulhan* ve kandillerinin yakılmasında yağ kullanılan *Menora* yer alır. Gümüş kapların "*yağla yoğrulmuş en kaliteli unla dolu*" olması, bu iki kutsal eşyaya işaret eder.

• **Kaf** ("kepçe") sözcüğü, Aron Aberit'te yer alan *Sefer-Tora*'ya denktir. Bir elde (**Kaf**) beş parmak olması gibi, Tora'da da beş kitap vardır. 10 *şekellik* ağırlığı ise, Aron Aberit'te yer alan On Emir levhalarına denk gelir.

• "*Genç bir boğa*" – *Mişkan*'ın özel işlenmiş alt örtüsünü, "*bir koç*" – koç derisinden örtüyü, "*bir [erkek] kuzu*" – mavi işlenmiş örtüyü ve "*bir teke*", keçi kılından yapılmış çadır bezini temsil eder.

• *Şelamim-korbanı* olarak getirilen iki sığır, *Mişkan*'ın baş ustaları Betsalel ve Aoliav'a paraleldir. Beşer tane getirilen diğer üç tür ise, *Mişkan*'ın avlusunun güney, batı ve kuzeyini çevreleyen her biri beşer *ama* yükseklikte olan asma perdeler içindir (Midraş – Bamidbar Raba; Meam Loez).

❧ **Elyasaf ben Deuel'in korbanı (p. 42-47).** Yaakov'un Gad'a verdiği beraha, Gad'ın savaşlarda öncülük yapacağını ima ettiğinden, bu kabile Mısır'dan tam teçhizatla çıkmış (Şemot 13:18),

- 48 מח ביום השביעי נשיא לבני אפרים אלישמע בן-עמיהוד:
- 49 מט קרבנו קצרת-כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד
כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם | מלאים סלת בלולה
50 בשמן למנחה: נכף אחת עשרה זהב מלאה קטרת: נא פר אחד
51-52 בן-בקר איל אחד כבש-אחד בן-שנתו לעלה: נב שעיר-עזים
53 אחד לחטאת: נג ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים
חמשה כבשים בני-שנה חמשה זה קרבן אלישמע בן-עמיהוד:
- 54 פ נד ביום השמיני נשיא לבני מנשה גמליאל בן-פדהצור:
- 55 נה קרבנו קצרת-כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד
כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם | מלאים סלת בלולה
56-57 בשמן למנחה: נו כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת: נו פר אחד
58 בן-בקר איל אחד כבש-אחד בן-שנתו לעלה: נה שעיר-עזים
59 אחד לחטאת: נט ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה
עתדים חמשה כבשים בני-שנה חמשה זה קרבן גמליאל
בן-פדהצור: פ

Yaakov'un, Yosef, Efrayim ve Menase'yi mübarek kıldığı kısımdaki (Bereşit 48:14-20) sözcük sayısı 130'dur; 130 şekellik ağırlık buna denk gelir.

• **Mizrak**, Yosef'i simgeler; zira kardeşleri tarafından aile dışına, babasından uzaklara "atılmış", köle olarak Mısır'a satılmıştır. *Midraş*'a göre Yosef Paro'nun karşısına çıkmadan önceki gece melek Gavriel gelip ona 70 dili öğretmiştir. 70 şekellik ağırlık bunu ima eder.

• Tas ve çanak "dolu"dur. Tıpkı her ikisi de kusursuz *Tsadikler* olan ve birbirlerine benzeyen Yaakov ve Yosef gibi.

• **Kaf**, Yaakov'un Efrayim'in başının üzerine yerleştirdiği elini simgeler. Pasuk, [daha uzun olmasına karşın,] bunu yaptığını açıklayan kısımda toplam on sözcük içerir. Kepeçin ağırlığı gibi. Yaakov Efrayim'e öncelik verdiğinde Tanrısal İlham ve peygamberlik gücüyle dolmuştur. Bu nedenle kepeç tütsü doludur.

• Genel simgelerde belirtildiği şekilde, boğa Avraam'ı, koç Yitshak'ı ve kuzu Yaakov'u simgeler.

• Yaakov berahasını verdiğinde iki atasını anmış,

kendisini de berahaya katmıştır. Üç tane *Ola-korbanu* bu berahadaki Üç Ata'ya denktir.

• "Bir teke", hakkında yalan söylenmek üzere bir teke kesilen Yosef'e paraleldir.

• Yaakov'un Yosef'e verdiği iki beraha, buradaki iki sığırla temsil edilmektedir.

• Yosef, Efrayim'in üçüncü neslini görmüştür (Bereşit 50:23). Beşer tane getirilen üç farklı hayvan türü buna denktir. Yaakov'un Efrayim'i Menase'nin önüne geçirdiğini belirten beş sözcüğe karşılık (*Vayasem Et Efrayim Lifne Menase*; Bereşit 48:20) her birinden beşer tane getirilmiştir. Efrayim kabilesinin *korban*larının Menase'ninkilerden önce getirilmesinin nedeni de budur (*Midraş – Bamidbar Raba*; *Meam Loez*).

✽ **Gamliel ben Pedatsur'un korbanı** (p. 54-59). Gamliel'in *korban*ları Yaakov, Yosef'e, Yosef'in soyuna ve hepsini ilgilendiren olaylara yoğunlaşır.

• Öncekinde olduğu gibi, burada da **Keara/Akar** bağlantısı ön plandadır. Reuven'in *behorluk* hakkı ondan "sökülüp/ kopartılıp" Yosef'e verilmiştir.

[50. Yedinci Gün: Efrayim]

⁴⁸ Yedinci gün, Efrayim kabilesi başkanı Elişama ben Amiud.

⁴⁹ *Korbanı* [şunlardan oluşuyordu]: Kutsiyet [konularındaki] *şekel* standardına göre, 130 [*şekel*] ağırlığında bir gümüş tas ve 70 *şekel* [ağırlığında] gümüş bir çanak (her ikisi de, *Minha-korbanı* olarak, yağla yoğrulmuş en kaliteli unla doluydu);

⁵⁰ tütüsü ile dolu, 10 [gümüş *şekel* ağırlığında] altın bir kepçe;

⁵¹ *Ola-korbanı* olarak genç bir boğa, bir koç, ilk yaşında bir [erkek] kuzu;

⁵² *Hatat-korbanı* olarak bir teke; ⁵³ *Şelamim-korbanı* olarak da iki sığır, beş koç, beş teke, birer yaşında beş kuzu. Elişama ben Amiud'un *korbanı* budur.

[51. Sekizinci Gün: Menaşe]

⁵⁴ Sekizinci gün, Menaşe kabilesi başkanı Gamliel ben Pedatsur.

⁵⁵ *Korbanı* [şunlardan oluşuyordu]: Kutsiyet [konularındaki] *şekel* standardına göre, 130 [*şekel*] ağırlığında bir gümüş tas ve 70 *şekel* [ağırlığında] gümüş bir çanak (her ikisi de, *Minha-korbanı* olarak, yağla yoğrulmuş en kaliteli unla doluydu);

⁵⁶ tütüsü ile dolu, 10 [gümüş *şekel* ağırlığında] altın bir kepçe;

⁵⁷ *Ola-korbanı* olarak genç bir boğa, bir koç, ilk yaşında bir [erkek] kuzu;

⁵⁸ *Hatat-korbanı* olarak bir teke; ⁵⁹ *Şelamim-korbanı* olarak da iki sığır, beş koç, beş teke, birer yaşında beş kuzu. Gamliel ben Pedatsur'un *korbanı* budur.

olan üç kardeş, Moşe, Aaron ve Miryam'a denktir. Çöl yolculuğu boyunca halkı besleyen *Man* (bkz. 11:6-9), Moşe'nin uğruna inerti. Kampı çevreleyen Onur Bulutları, Aaron'un liyakati için verilmişti (bkz. 21:1 açık.). Su ihtiyacını karşılayan mucizevi kuyu ise Miryam sayesindeydi (bkz. *Perek* 20:1-2). Bu üç *korban* aynı zamanda, Bene-Yisrael'in kurtulmayı hak etmesini sağlayan üç meziyetine denktir: İsimlerini ve dillerini değiştirmemişler, ahlaki düzeylerini korumuşlardı.

- Mısırlılar küçükbaş hayvanlara taparlardı. Bene-Yisrael *Pesah-korbanı*nı yaparak, kendilerinin de bulaşmış oldukları bu uygulamayı tamamen sonlandırdıklarını ilan etmişlerdi. *Hatat-korbanı* olarak getirilen teke bunu ima eder.

- *Şelamim-korbanı* olarak getirilen iki sığır, Yaakov ve Yosef içindir. Bene-Yisrael Mısır'dan bu ikisinin liyakati uğruna çıkabilmişlerdir. Pasukta söylendiği gibi: "*Halkım'ı, Yaakov ve Yosef'in çocuklarını zor kullanarak çıkardım*" (Te'ilim 77:16). Bu iki sığır aynı zamanda Tanrı'nın Mısır'daki mucizelerinde aracılık yapan Moşe ve Aaron'a da denktir.

- Diğer üç hayvan türü toplamda on beş adettir. Bunlar Üç Ata – Avraam, Yitshak ve Yaakov'a – ve onlarla birlikte Yaakov'un 12 oğluna denk gelir. Aynı zamanda çöldeki üç kampı (5:2 açık.) ve buradaki On İki Kabile'yi de temsil eder (*Midraş – Bamidbar Raba; Meam Loetz*).

48. Yedinci gün – Geleneğe göre, o yıl 1 Nisan

tarihi Pazar günüydü (*Sifre*). Bu durumda yedinci gün, *Şabat*'a rastlamaktadır. Normal şartlar altında *Şabat* günü sadece toplumsal *korbanlar* getirilebilir – zira bunların Tora'da belirtilmiş sabit vakitleri vardır ve sabit vakte sahip mitsvalar *Şabat*'a göre önceliklidir. Ama bu sınıfta olmadıkları için, bireysel *korbanlar* *Şabat* günü getirilemez. Yine de Tanrı, bir kerelik bir istisna olarak kabile başkanlarının getirdikleri *korbanların*, *Şabat* günü de getirilmesini emretmiştir (*Daat Zekenim*). Hahamlarımız geniş açıklamalarla bunun da sadece Yosef'in soyuna ait bir ayrıcalık olduğunu vurgularlar. Zira Yosef, Tora verilmenden önce de en zor şartlarda *Şabat* kurallarına riayet etmiştir; bu nedenle onun oğlu olan Efrayim'in soyundan gelen kabilenin başkanına *Şabat* günü *korban* yapabilme hakkı verilmiştir (*a.k.*).

❧ **Elişama ben Amiud'un *korbanı* (p. 48-53).** Efrayim, Yaakov tarafından, kardeşi Menaşe'ye göre öncelikli kılınmıştı (Bereşit 48:14-20). Bu nedenle Elişama'nın getirdikleri, Yaakov'un [Efrayim, Menaşe ve Yosef'e vermiş olduğu berahalarla ifade bulan] Yosef'e yönelik sevgisine ve Yaakov'a odaklanır.

- **Keara** sözcüğünün kökünün harfleri tekrar düzenlendiğinde "**Akar** – Sökmek; sabit ya da olması gereken yerinden kaldırmak" kökü ile bağlantı görülür. Bu, beraha verirken sağ elini Menaşe'nin başına koyması gerekirken, bunu yapmayıp Efrayim'e öncelik veren Yaakov'a denk gelir. Hammaddesi olan gümüş, *Tsadikler*'i simgeler ve Yosef'in lakabı "*Yosef A-Tsadik*" tir.

- 60 ם ביום התשיעי נשיא לבני בנימן אבידן
- 61 בן-גדעני: םא קרבנו קצרת-כסף אחת שלשים ומאה משקלה
- 62 מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם | מלאים
- 62 סלת בלולה בשמן למנחה: םכ כף אחת עשרה זהב מלאה
- 63 קטרת: םג פר אחד בן-בקר איל אחד כבש-אחד בן-שנתו
- 64-65 לעלה: םד שעיר-עזים אחד לחטאת: םה ולזבח השלמים בקר
- שנים אילים חמשה עתדים חמשה כבשים בני-שנה חמשה זה
- 66 קרבן אבידן בן-גדעני: פ םו ביום העשירי נשיא לבני דן
- 67 אחיעזר בן-עמישדי: םז קרבנו קצרת-כסף אחת שלשים ומאה
- משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם |
- 68 מלאים סלת בלולה בשמן למנחה: םח כף אחת עשרה זהב
- 69 מלאה קטרת: םט פר אחד בן-בקר איל אחד כבש-אחד
- 70 בן-שנתו לעלה: ע שעיר-עזים אחד לחטאת:

dan da Mısır'a gelindiğinde Binyamin'e eşlik eden on oğlunu simgeler (Bereşit 46:21).

• *Ola-korbanı* olarak getirilen üç hayvan, her seferinde Binyamin'in toprakları içinde kurulacak olan üç *Bet-Amikdaş*'ı simgeler.

• II. *Bet-Amikdaş*'ı restore eden ve ihtişamını en üst düzeye çıkaran kral Ordus (Herod), bunu birçok Tora bilgisini katletmiş olmasını telafi için yapmıştı. *Hatat-korbanı* olarak getirilen teke *Bet-Amikdaş*'ın bu en son halini simgeler.

• İki sığır, Binyamin kabilesine mensup iki idareciye paraleldir: Kral Şaul ve oğlu İş-Boşet (Şemuel II 2:10). Ayrıca *Purim* olaylarında Yahudiler'in iki kurtarıcısı olan Binyamin kabilesine mensup Mordehay ve Ester de bunlarla sembolize edilir.

• Beşer adet getirilen üç tür hayvan şunları simgeler: [1] Yosef, Binyamin'e diğer kardeşlerine göre beş kat yiyecek vermiştir (Bereşit 43:34). [2] Yosef Binyamin'e 300 parça gümüş ve beş takım giysi vermiştir (Bereşit 45:22). [3] Mordehay, Ahaşveroş'un veziri olduğu zaman beş tür kumaştan özel giysiler giymiştir (Megilat Ester 8:15) (*Midraş – Bamidbar Raba; Meam Loetz*).

• **Ahiezer ben Amişaday'ın korbanı** (p. 66-71). Yaakov'un Dan'a vermiş olduğu beraha,

özellikle bu kabilenin en ünlü üyesi Şimşon'un üzerinde odaklanmıştı. Buna bağlı olarak, Ahiezer de, *korban*larını getirirken, Şimşon'la özdeşleşmiş olan *nazirlik* konusunu (6:1-21) ön planda tutmuştur.

• Önce de belirtildiği üzere tas, ekmeği simgeler (bkz. p. 18-23). Dolayısıyla burada getirilen gümüş tas, *nazirlik* döneminin bitiminde getirilen unlu mamulleri simgeler (6:16). 130 şekellik ağırlığı normal bir *nazirlik* döneminin bitiminde yapılacakların tanımlandığı 6:13-20'de yer alan 130 sözcüğe denktir.

• 70 *şekel* ağırlığındaki gümüş çanak, *nazirin*, bu 130 sözcüklü bölümün en sonunda belirtildiği üzere tekrar içebileceği şarabı simgeler. **Yayin** (Şarap) = 70.

• *Nazir* iki durumda *korbanlar* getirir; bir ölü nedeniyle *tame* olduğunda ve *nazirlik* döneminin sonunda. Bu *korbanlar* arasında yağla yoğrulmuş unlu mamuller de vardır. Tas ve çanağın her ikisinin de *Minha* için yağla yoğrulmuş kaliteli unla dolu oluşu buna yönelik bir imadır.

• 10 *şekel* ağırlığındaki altın kepeç, bir *nazirin* yemesi yasak olan on şeye işaret eder: [1] eski ve [2] yeni şarap, [3 ve 4] bu ikisinden elde edilmiş sirke, [5] herhangi bir üzüm içkisi, [6] yaş ve [7]

[52. Dokuzuncu Gün: Binyamin]

⁶⁰ Dokuzuncu gün, Binyamin kabilesi başkanı Avidan ben Gidoni.

⁶¹ *Korbanı* [şunlardan oluşuyordu]: Kutsiyet [konularındaki] *şekel* standardına göre, 130 [*şekel*] ağırlığında bir gümüş tas ve 70 *şekel* [ağırlığında] gümüş bir çanak (her ikisi de, *Minha-korbanı* olarak, yağla yoğrulmuş en kaliteli unla doluydu);

⁶² tütsü ile dolu, 10 [gümüş *şekel* ağırlığında] altın bir kepçe;

⁶³ *Ola-korbanı* olarak genç bir boğa, bir koç, ilk yaşında bir [erkek] kuzu;

⁶⁴ *Hatat-korbanı* olarak bir teke; ⁶⁵ *Şelamim-korbanı* olarak da iki sığır, beş koç, beş teke, birer yaşında beş kuzu. Avidan ben Gidoni'nin *korbanı* budur.

[53. Onuncu Gün: Dan]

⁶⁶ Onuncu gün, Dan kabilesi başkanı Ahiezer ben Amişaday.

⁶⁷ *Korbanı* [şunlardan oluşuyordu]: Kutsiyet [konularındaki] *şekel* standardına göre, 130 [*şekel*] ağırlığında bir gümüş tas ve 70 *şekel* [ağırlığında] gümüş bir çanak (her ikisi de, *Minha-korbanı* olarak, yağla yoğrulmuş en kaliteli unla doluydu);

⁶⁸ tütsü ile dolu, 10 [gümüş *şekel* ağırlığında] altın bir kepçe; ⁶⁹ *Ola-korbanı* olarak genç bir boğa, bir koç, ilk yaşında bir [erkek] kuzu; ⁷⁰ *Hatat-korbanı* olarak bir teke;

Tasın 130 *şekellik* ağırlığı, Yaakov'un Mısır'a geldiğindeki yaşı olan 130'a paraleldir.

- *Mizrak* öncesinde olduğu gibi Yosef'i temsil eder. 70 *şekellik* ağırlığı Yaakov'un ailesinin Mısır'a geldiğindeki nüfusuna denktir (Bereşit 46:27).

- Kapların her ikisi de doludur. Bu Yaakov ve Yosef'in birer *Tsadik* oluşuna, ayrıca her ikisinin de kabileler babası olmasına işaret eder [Yosef'in iki oğlu birer kabile haline gelmiştir].

- Altın kepçenin ağırlığı olan 10 *şekel*, Erets-Yisrael'de Menase kabilesinin payına düşen on bölgeye işaret eder (bkz. Yeoşua 17:5).

- Menase'nin oğlu Mahir'in üç oğlu Yosef'in kucığına doğmuştur (Bereşit 50:23). Üç farklı *Ola-korbanı* bunları simgeler. *Hatat-korbanı* olarak getirilen teke ise Menase'nin büyük torunlarından Yair'e (32:41) paraleldir.

- Menase kabilesi ikiye bölünmüş, bir kısmı Yarden'in doğusundaki bölgede, bir kısmı da Erets-Yisrael'in içinde pay almıştır. Ancak yine de ikisi bir bütündür (*Şalem*). *Şelamim-korbanları* bunu ima eder.

- Yaakov berahasını Efrayim'e verdiği zaman Yosef üç şekilde bunu engelleyip Menase'nin hakkını korumaya çalışmıştır. Önce Menase'yi Yaakov'un sağ tarafına yerleştirmiş (Bereşit 48:13); sonra ellerini çapraz koyan Yaakov'un ellerini yerinden oynatmaya çalışmış (Bereşit 48:17), en sonunda da sözel uyarıda bulunmuştur (Bereşit 48:18). Beşer taneden gelen üç farklı hayvan türü, bu gayretlere işaret eder.

- Bu hayvanlardan beşer tane getirilmesi, Menase'nin soyundan gelen ve Erets-Yisrael'de pay sahibi olan Tselofhad'ın beş kızını temsil eder (27:1) (*Midraş – Bamidbar Raba; Meam Loez*).

• **Avidan ben Gidoni'nin *korbanı* (p. 60-65).** Avidan'ın *korbanları* Binyamin kabilesinin geçmiş ve geleceğine ait semboller içerir.

- *Kaarat* sözcüğünün harfleri tekrar düzenlendiğinde "*Akeret – Temel*" sözcüğü oluşur. "*Akeret Abayit – Evin Temeli*" tabiri, bir evin hanımını ifade eder; zira evin temeli odur. Buradaki sembol, Yaakov'un evinin temeli olan, en sevdiği eşi ve Binyamin'in annesi Rahel'e yöneliktir.

- Binyamin doğduğunda Yaakov 100 yaşındaydı. Ona bu ismi vermesinin nedenlerinden biri de budur; zira isim "100 yaşında gelen oğul" anlamına da gelebilir; zira *Yamin* sözcüğünün sayısal değeri 100'dür. Binyamin'in Mısır'a geldiği yaşı olan 30 eklendiğinde, tasın ağırlığı olan 130 *şekel*in simgesi anlaşılır.

- Şarap kadehini de ifade edebilen *Mizrak* (Amos 6:6), Yosef'in, Binyamin'in çuvalında bulunan kadehine işaret eder (Bereşit 44:12). Bu olay sayesinde kardeşlerin tam *teşuva* yaptığı kanıtlanmıştı; zira ne pahasına olursa olsun Binyamin'i bırakmamaya kararlı olduklarını göstermişlerdi. Yosef bu kadehi şarap içmek için kullanmıştı. "*Yayin – Şarap*" sözcüğünün sayısal değeri 70, buradaki çanağın ağırlığıyla temsil edilmektedir.

- Tas ve çanağın "ikisi de doludur". Bu, Yosef ve Binyamin'in eşit düzeyde olmalarına gönderme yapar. *Mışkan*, Erets-Yisrael'e girildikten sonra Yosef'in (Efrayim) topraklarında yer almışken, *Bet-Amikdaş* Binyamin'in payına düşen bölgede kurulmuştur.

- 10 *şekel* ağırlığındaki altın kepçe (*Kaf* = el) bir yandan Rahel'in etkili duası ("el") sonucunda Binyamin'in doğumunu (Bereşit 30:24), bir yan-

עא ולזבַח השלמים

71

בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה כבשים בני-שנה חמשה

זה קרבן אחיצור בן-עמישדי: פ שביעי עב ביום עשתי 72

עשר יום נשיא לבני אשר פגעיאל בן-עכרן: עג קרבנו 73

קצרת-כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם | מלאים סלת בלולה בשמן למנחה:

עד כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת: עה פך אחד בן-בקר איל 74-75

אחד כבש-אחד בן-שנתו לעלה: עו שעיר-עזים אחד לחטאת: 76

עו ולזבַח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה 77

כבשים בני-שנה חמשה זה קרבן פגעיאל בן-עכרן: פ 78

עה ביום שנים עשר יום נשיא לבני נפתלי אחירע בן-ענין: 79

עט קרבנו קצרת-כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד 79

כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם | מלאים סלת בלולה

בשמן למנחה: פ כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת: פא פך אחד 80-81

בן-בקר איל אחד כבש-אחד בן-שנתו לעלה: פב שעיר-עזים 82

אחד לחטאת:

• “Her ikisi de dolu” sözcükleri, Bilam ve Moşe’ye denk gelir. Bilam, yabancı bir ulusa mensup olan ve Hahamlarımız’ın, belirli bir peygamberlik gücü açısından Moşe Rabenu ile eşdeğer gördükleri bir peygamberdi (bkz. 22:2 v.d.). Tanrı her iki yana da belirli açılardan aynı düzeye sahip peygamberler göndermiştir.

• “Bir” altın kepçe, Bene-Yisrael’in özel ve tek oluşuna gönderme yapar. Tanrı’nın Bene-Yisrael’i özel Halkı olarak seçtiğinin tarihi göstergesi, Sinay dağında onlara On Emir’i hiçbir aracı olmadan, Bizzat vermiş olmasıdır. Kepçenin altından ve 10 şekel ağırlığında olması buna denk gelir.

• Kepçe, güzel davranışları simgeleyen tütsü ile doludur. Bu da Bene-Yisrael’in Sinay dağında yaptıkları “**Naase veNişma** – Yapacağız ve Dinleyeceğiz” (Şemot 24:7) ilanına işaret eder.

• Bene-Yisrael’e üç taç verilmiştir: Tora tacı, Koenlik tacı ve kraliyet tacı. Ve “**Şem Tov** – İyi İsim” tacı bunların üçünün üzerine yerleşir [yani

bu üç taç, “iyi isim” sahibi olduğunda güzeldir] (Mişna – Pirke Avot 4:13). *Ola-korbanı* olarak getirilen üç hayvan bu üç taca paraleldir. Getirilen tek teke ise “iyi isim” tacını simgeler.

• “İki sığır”, Bene-Yisrael’i özel kılan Tora’nın Sözlü ve Yazılı kısımlarına denk gelir.

• Beşer tane getirilen üç tür hayvan, hem Bene-Yisrael’in üç kesimi, Koenler, Leviler ve Yisrael’lere denk gelir hem de Tora’nın beş kitabı ile On Emir’in iki levhasındaki beşer emri simgeler (Midraş – Bamidbar Raba; Meam Loez).

☞ **Ahira ben Enan’ın korbanı** (p. 78-83).

Naftali’nin ismi Tora’ya gönderme yapar. Bu isim **Naft-Li** şeklinde ayrılabilir. Bunların ilki, Teilim’deki “[Tora’nın sözleri] Bol altından, som altından daha arzu edilir ve baldan, kaliteli sıvı baldan (**Nofet**) daha tatlıdır” (Teilim 19:11) pasuğundaki **Nofet** ile bağlantılıdır. Bu bakışla Tora, “**Nofet Li** – Benim İçin Baldan Tatlı”dır. Ayrıca **Li** sözcüğünün sayısal değeri 40’tır; bu da

⁷¹ *Şelamim-korbanı* olarak da iki sığır, beş koç, beş teke, birer yaşında beş kuzu. Ahiezer ben Amişaday'ın *korbanı* budur.

[54. On Birinci Gün: Aşer]

⁷² On birinci gün, Aşer kabilesi başkanı Pagiel ben Ohran.

⁷³ *Korbanı* [şunlardan oluşuyordu]: Kutsiyet [konularındaki] *şekel* standardına göre, 130 [*şekel*] ağırlığında bir gümüş tas ve 70 *şekel* [ağırlığında] gümüş bir çanak (her ikisi de, *Minha-korbanı* olarak, yağla yoğrulmuş en kaliteli unla doluydu);

⁷⁴ tütüsü ile dolu, 10 [gümüş *şekel* ağırlığında] altın bir kepçe;

⁷⁵ *Ola-korbanı* olarak genç bir boğa, bir koç, ilk yaşında bir [erkek] kuzu;

⁷⁶ *Hatat-korbanı* olarak bir teke; ⁷⁷ *Şelamim-korbanı* olarak da iki sığır, beş koç, beş teke, birer yaşında beş kuzu. Pagiel ben Ohran'ın *korbanı* budur.

[55. On İkinci Gün: Naftali]

⁷⁸ On ikinci gün, Naftali kabilesi başkanı Ahira ben Enan.

⁷⁹ *Korbanı* [şunlardan oluşuyordu]: Kutsiyet [konularındaki] *şekel* standardına göre, 130 [*şekel*] ağırlığında bir gümüş tas ve 70 *şekel* [ağırlığında] gümüş bir çanak (her ikisi de, *Minha-korbanı* olarak, yağla yoğrulmuş en kaliteli unla doluydu);

⁸⁰ tütüsü ile dolu, 10 [gümüş *şekel* ağırlığında] altın bir kepçe;

⁸¹ *Ola-korbanı* olarak genç bir boğa, bir koç, ilk yaşında bir [erkek] kuzu;

⁸² *Hatat-korbanı* olarak bir teke;

kuru üzüm ile, üzümün [8] kendisinden, [9] çekirdeğinden ya da [10] kabuğundan elde edilmiş diğer her türlü ürün. Şarap, "Parvaim" adlı özel bir kırmızı renkli altınla aynı renktedir. Kepçenin altından yapılmış olması buna paraleldir.

• *Nazirin* uyması gereken üç genel yasak, şarap içmek, üzüm yemek ve bir ölü nedeniyle *tame* olmak, *Ola-korbanı* olarak getirilen üç hayvanla temsil edilir. *Hatat-korbanı* olarak getirilen teke ise, saç kesme yasasına denktir; zira "*Seir – Teke*" sözcüğü ile "*Sear – Saç*", aynı köke sahiptir.

• Dan, Yaakov tarafından yılana (Bereşit 49:17), Moşe tarafından da bir aslana (Devarim 33:22) benzetilmiştir. Bu iki benzetme, *Şelamim-korbanı* olarak getirilen iki sığırla temsil edilmiştir.

• Ölü nedeniyle *tame* olan bir *nazir*, üç tür *korban* getirmelidir (6:10-12). *Nazirlik* döneminin sonunda ise beş şey getirmekle yükümlüdür: *Ola-korbanı*, *Hatat-korbanı*, *Şelamim-korbanı*, *Minha-korbanı* ve diğer *korban*lara ait *Minha* ve *Nesehler* (*Neseh* her zaman *Minha*'ya dâhildir). Beşer tane-den getirilen üç tür hayvan bunlara denk gelir (*Midraş – Bamidbar Raba*; *Meam Loetz*).

72. On birinci gün – İbranice BeYom Aşte Asar Yom. Burada ve on ikinci günle ilgili olarak "*Yom – Gün*" sözcüğü iki kez geçmektedir. Bu, gramer olarak özel bir sıralama sayısı şeklindedir (*Daat Mikra*). Öte yandan *Talmud* (*Moed Katan* 9a) ikinci *Yom* sözcüğünü fazla görür ve bunun, söz konusu on iki günün ardışık olduğuna yani *Şabat* günü ara verilmeyip, o gün de *korban* getirildiğine

işaret ettiğini belirtir (bkz. p. 48 aşk.).

❧ **Pagiel ben Ohran'ın korbanı** (p. 72-77). Teilim'deki "*Aşre Aam Şekaha Lo; Aşre Aam ŞeA-do-nay E-lo-av – Hakkında Böyle Olan Halka Ne Mutlu; Tanrısı Aşem Olan Halka Ne Mutlu*" (Teilim 144:15) pasuğu, Bene-Yisrael'in Tanrı tarafından Tora'nın verilmesi suretiyle seçilmiş olmasına işaret eder. Aşer'in ismi, bu pasuktaki "*Aşre – Mutlu*" sözcüğüyle bağlantılı olarak, Bene-Yisrael'in Tanrı'ya yakınlığı konusundaki mutluluğu ifade eder. Bu nedenle Pagiel'in *korbanı*, Bene-Yisrael'in özel konumuna yoğunlaşır.

• Tora'nın *tsaraat* konusunda kullandığı tanımlardan biri *Şekaarurot* sözcüğüdür (bkz. Vayikra 14:37). Bu sözcük buradaki 130 *şekel* ağırlığındaki *Keara* sözcüğüyle akrabadır. Bu, *Midraş*'a göre Tanrı'nın, çirkin gelenekleri nedeniyle, tıpkı kamp dışına çıkarılması gereken bir *tsaraat* hastası gibi tamamen dışlanmış olduğu eski dönemlerde yaşamış 130 kavme denk gelir. "*Kesef – Gümüş*", Aramca'da "utanç" anlamına gelen *Kisufa* sözcüğüyle bağlantılı olarak bu tas için uygundur; zira bu aileler Tanrı ve insanlık için birer yüz karasıydı.

• Öte yandan 70 *şekel* ağırlığındaki gümüş çanak, Tanrı'nın, o ulusların tam tersine yakınlık gösterdiği Bene-Yisrael'e denk gelir. Pasukta söylendiği gibi "*çünkü Tanrı Yaakov'u seçmişti*" (Teilim 135:4). Bu ulusun çekirdeği, Mısır'a inen 70 kişidir.

- 83 פג וּלְזִבְחַ הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים
חֲמִשָּׁה כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אַחִירָע בֶּן־עֵינָן: פ
84 פד זֹאת | חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם הַמִּשָּׁח אֹתוֹ מֵאֵת נְשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל
קֶצֶרֶת כֶּסֶף שְׁתֵּים עָשָׂר מִזְרָקִי־כֶסֶף שְׁנַיִם עָשָׂר כִּפּוֹת זָהָב
85 שְׁתֵּים עָשָׂר: פה שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה הַקְּעָרָה הָאֶחָת כֶּסֶף וְשִׁבְעִים
הַמִּזְרָק הָאֶחָד כָּל כֶּסֶף הַכֵּלִים אֲלֵפִים וָאַרְבַּע־מֵאוֹת בְּשֶׁקֶל
86 הַקֹּדֶשׁ: פו כִּפּוֹת זָהָב שְׁתֵּים־עָשָׂר מְלֵאֹת קִטְרֶת עָשָׂרָה עָשָׂרָה
הַכֹּף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ כָּל־זָהָב הַכִּפּוֹת עָשָׂרִים וּמֵאָה: מפטיר
87 פז כָּל־הַבָּקָר לָעֹלָה שְׁנַיִם עָשָׂר פָּרִים אֵילִם שְׁנַיִם־עָשָׂר כִּבְשִׁים
בְּנֵי־שָׁנָה שְׁנַיִם עָשָׂר וּמִנְחָתָם וּשְׂעִירֵי עִזִּים שְׁנַיִם עָשָׂר לַחֹטָאֹת:

dan da $12 \times 70 = 840$ *şekel* olmak üzere toplam 2400 *şekel*. Bu hesabı biz de yapabiliydik. Ancak Tora tüm eşyaların gramaj olarak, ne biraz hafif ne de biraz ağır değil, tamamen verilen miktarda olduğunu vurgulamaktadır. Normal şartlarda tek tek tartılan şeylerde biraz eksik ya da fazla varsa bu göze çarpmayabilir; ama toplu tartımda ortaya çıkar. Burada ise hem tek tek tartım hem de toplu tartım sonucu birbirine uymaktadır. Yani *Mişkan* için çalışan ustalar çok titiz bir iş yapmışlardır (Raşi). Pasuk bu nedenle hem tek tek hem de toplu ağırlıkları vermektedir.

Ramban bu konuda *Sifre*'den alıntı yapar: “*Bet-Amikdaş*’ın tüm eşyalarını başta tartıp, sonra bunları eritip küçük sikkelere dönüştürseler, daha sonra tekrar eşyalar haline getirsem ve tartılsalar, en başta elde ettikleri sonucun tıpatıp aynısına ulaşırlar; ne daha yüksek çıkar ne de daha düşük”. Başka bir deyişle, kullanılan malzeme de son derece saftır.

Bu toplamların verilmesinin bir nedeni de tüm başkanları eşit şekilde onurlandırmaktır. Başkanlar *korban*larını birlikte getirmişlerdir. Ancak hepsinin aynı anda yapılması olanaksızdır. Bu nedenle Tanrı sıralamayı, zaten bilinmekte olan, yolculukta takip edilecek düzene göre belirlemiştir [bu düzen 1 İyar tarihinde verilmiş olmasına karşın, geleneksel olarak Yaakov’un ölümünden beri bilinmekteydi (bkz. 2:2 açık.; *Gur Arye*; *Sifte Hahamim*)]. Yine de Tanrı,

kimsenin değerinden eksiltmemek için, getirilenler aynı olmasına rağmen hepsini, başkanların isimlerini zikrederek tek tek Tora’ya kaydetmiş, en son da toplamı vererek, *korban*ları aynı anda getirmiş olan başkanları da hep birlikte onurlandırmıştır. Böylece bu *korban*ları getirme konusunda eşit davranmış olan başkanlar, bunun liyakati konusunda da eşit şekilde onurlandırılmışlardır (Ramban; *Divre David*).

87. [Kendilerine eşlik eden] *Minhal*arı ile – Burada bahsedilen, normal şartlarda *Ola-korban*larına eşlik eden *Minhal*ardır. Normalde bunların yanında *Neseh* de getirilmesi gerekirken, başkanların bu *korban*ları bir istisnadır (Ramban). Hiçbir başkanın listesinde buradaki *Minha*dan bahis yoktur; orada bahsi geçen *Minha-korbanı* özel olarak getirilmiş bireysel ve gönüllü bir *Minha-korbanı*dır.

⁸³ *Şelamim-korbanı* olarak da iki sığır, beş koç, beş teke, birer yaşında beş kuzu. Ahira ben Enan'ın *korbanı* budur.

[56. *Mizbeah'ın Hizmetine Açılışı*]

⁸⁴ *Mizbeah'ın*, meshedildiği günde Yisrael'in başkanları tarafından [getirilen] hizmete açılış *korbanları* budur: 12 gümüş tas, 12 gümüş çanak, 12 altın kepçe.

⁸⁵ Her bir tas 130 ve her bir çanak 70 [*şekel*] gümüş [içeriyordu. Böylece bu] eşyaların tüm gümüşü, kutsiyet [konularındaki] *şekel* standardına göre 2400 [*şekeldi*].

⁸⁶ Tütsü ile dolu 12 altın kepçe: Her kepçe kutsiyet [konularındaki] *şekel* standardına göre 10'ar [gümüş *şekle* eşit ağırlıktaydı. Böylece] Kepçelerin tüm altını 120 [gümüş *şekel*inkine denk ağırlıktaydı]. ⁸⁷ *Ola-korbanı* olarak [getirilen] tüm hayvanlar: [Kendilerine eşlik eden] *Minhaları* ile [birlikte], 12 boğa, 12 koç, birer yaşında 12 [erkek] kuzu. *Hatat-korbanı* olarak da 12 teke [getirilmiştir].

Moşe'nin Tora'yı almak için Sinay dağında geçirdiği 40 güne denktir. Naftali hızı sebebiyle babasının elçiliğini yapar (krş. Bereşit 49:21), bu şekilde babasını onurlandırır. Bu nedenle Ahira'nın *korbanı*, bir yandan Tora'yı, bir yandan da anne-babaya saygı mitsvasının bir gereği olarak Atalar ve Anneler'i singeler.

• **Keara** sözcüğü, evinin ve Yisrael Ailesi'nin temeli olan Sara'yı singeler (bkz. p. 60-65 açk.). Bunun 130 *şekellik* ağırlığı, 127 yıl yaşamış olan Sara'nın yaklaşık yaşam süresine denktir.

• **Mizrak**, Tanrı tarafından doğduğu yerden uzaklaştırılmış, buradan atılmış olan Avraam'a denk gelir (Bereşit 12:1; bkz. p. 42-47 açk.). 70 *şekel* ağırlığa sahiptir; çünkü Parçalararası Antlaşma (Bereşit Perek 15) sırasında Avraam 70 yaşındaydı.

• “Her ikisi de doluydu” – mitsvalar ve iyiliksever davranışlarla.

• **Kaf** (“*kepçe*”) sözcüğü, kendi eğilimlerini çağındaki putperestliğe kapılmayacak şekilde kontrol altına almayı (*Kafaf*) başarmış olan Avraam'a yönelik bir imadır. İçindeki tütsü, Avraam ve Sara'nın doğru ve güzel davranışlarını singeler.

• Parçalararası Antlaşma'da Tanrı Avraam'a seçkin bir düve, seçkin bir keçi, seçkin bir koç, bir kumru ve bir güvercin yavrusu almasını söylemiştir (bkz. Bereşit 15:9 açk.). *Ola-korbanı* olarak getirilen boğa, düveye, buradaki koç da o koça denk gelir. Öte yandan Vayikra kitabında gördüğümüz üzere fakir bir kişi, parası koç almaya yetmiyorsa, onun yerine kumru ya da güvercin yavrusu getirebilir (Vayikra 1:14-17). Bu açıdan Avraam'ın aldığı kumru ve güvercin de burada getirilenler tarafından temsil edilmektedir. Burada *Hatat-korbanı* olarak getirilen teke de, Avraam'ın aldığı keçiye denktir.

• *Şelamim-korbanı* olarak getirilen iki sığır, iyilikseverlik ve Tanrı'ya bağlılık konusunda kusursuz ve bütün (*Şalem*) olan Yitshak ve Rivka içindir.

• Diğer üç tür hayvan, Yaakov, Lea ve Rahel'e denk gelir. Onlara, Yisrael kabilelerinin ataları olan on iki kardeş de eklendiği zaman, beşer tane getirilen bu hayvanların toplamı olan 15'e ulaşılır (*Midraş – Bamidbar Raba; Meam Loez*).

❧ **Sonuç.** Bu bölüm boyunca her kabile başkanının getirdiklerinin sembolik anlamlarını açıklamaya çalıştık. Ancak bu açık ve örtülü sembollerin ötesinde, bu *korbanları* getiren kişileri motive eden çok daha derin ve sır niteliğinde nedenler vardır.

Öte yandan, geleneksel bilgilerimiz, her kabile başkanının, bu *korbanları* getirmekle, kendi kabilesinin üzerine hiçbir zaman kesilmeyen bir İlahi bereket ve ışık inmesini sağladığına işaret eder. Bu da Tora'nın tüm bu *korbanları* neden tek tek listelediğine dair başka bir nedendir. Böylece Nisan ayının ilk on iki günü boyunca o güne ait kabile başkanının getirdiği hediyelerin listesi okunur. Böylece herhangi bir kabileye mensup bir kişi, o kabileye bahşedilen İlahi bereketi çektiği gibi, kendisine yönelmesi muhtemel kötü güçleri de zayıflatır (*Zoar; Meam Loez*).

84. 12 gümüş tas – Önceki pasuklardan on iki prensin birer gümüş tas getirdiği açık olduğuna göre bu toplamın belirtilmesi gereksiz gibi görünmektedir. Ancak Tora bu yekünü vererek, bu tasları geçersiz kılabilecek hiçbir şey olmadığını, eksiksiz olarak hepsinin “geçerli bağış” sınıfında olduğunu belirtmektedir (Raşi). Bu sadece taslar için değil, diğer tüm yekünler için de aynı şekilde geçerlidir (*Nahalat Yaakov*). Yani *korban* olarak getirilen hayvanlar da herhangi bir şekilde geçersiz hale gelmemişlerdir.

85. Eşyaların tüm gümüşü ... 2400 [*şekeldi*] – Yani taslardan 12 x 130 = 1560 *şekel*, çanaklar-

88 פַּח וְכָל בֶּקֶר | זָבַח הַשְּׁלָמִים עֶשְׂרִים וָאַרְבָּעָה פָּרִים אֵילִם שְׁשִׁים
 עֲתִידִים שְׁשִׁים כִּבְשִׁים בְּנֵי-שָׁנָה שְׁשִׁים זֹאת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ אַחֲרֵי
 89 הַמִּשָּׁח אֹתוֹ: פֶּט וּבִבְלֹא מִשָּׁח אֶל-אַהֲלֵ מוֹעֵד לְדַבֵּר אֹתוֹ וַיִּשְׁמַע
 אֶת-הַקּוֹל מִדַּבֵּר אֵלָיו מֵעַל הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל-אֲרֹן הָעֵדֻת מִבֵּין
 שְׁנֵי הַכְּרֹבִים וַיְדַבֵּר אֵלָיו: פ פ פ

şimdiki pasukta yer alan “Moşe ... Buluşma Çadırı’na girdiğinde” ifadesinden belli olmaktadır.

Moşe’nin Tanrı ile konuşmaları her zaman bu şekilde olurdu. Moşe Buluşma Çadırı’na girer, Gökler’den gelip iki *Keruvim*’in arasından çıkarak Buluşma Çadırı’na yayılan Ses’i duyardı.

Öte yandan, Ses’in sadece Çadır’ın içinde duyulmasından, bunun düşük şiddetli bir Ses olduğu sonucuna varılmaması için, Tora sadece “ses” anlamına gelen **Kol** sözcüğü yerine, bu sözcüğün belirtme önekli halini kullanmıştır: “**A-Kol** – *Bilinen, Belirli, Tanınmış Ses*”. Bu Ses, On Emir’in verilili sırasında Sinay dağından yankılanan dayanılmaz şiddetteki Ses’in aynısıdır. Ancak Buluşma Çadırı’nı dolduran bu Ses, tüm şiddetine rağmen, kapıdan öteye geçmezdi (*Torat Koanim*; Raşi). Ayrıca bkz. Vayikra 1:1 açık.

Söyleşen – İbranice **Middaber**. Sözcük dönüşlü çatıdadır. Yani “*kendi kendine konuşan*” anlamındadır. Böylece, Ses doğrudan Moşe’ye değil kendi kendine konuşmaktadır ve orada bulunan Moşe, mesajı almaktadır. Tanrı’nın doğrudan Moşe’ye, yani ne kadar yüksek düzeyde olursa olsun bir ölümlüye doğrudan hitap etmesi, O’nun düzeyine aykırıdır. Yine de ses “*kendisine*”, yani Moşe’ye söyleşmektedir. Başka bir deyişle Ses’in konuştuıkları, doğrudan Moşe’yi ilgilendiren şeylerdir. Bu bakışla, Tora’nın genelinde görülen “*Tanrı Moşe’ye konuştu*” ifadeleri de bu şekilde bir teması ifade etmektedir.

[Tanrı] Ona [bu şekilde] konuştu – “Tanrı onunla her zaman bu şekilde konuşurdu” (İbn Ezra). Farklı bir bakışla burada vurgu “*ona*” sözcüğünde olabilir. Tanrı bu kadar kişisel olarak sadece Moşe’ye konuşmuştur ve bir başkasına

değil. O kadar ki, Aaron bile Moşe ile birlikte Çadır’ın içinde olduğu zaman, Ses’i sadece Moşe duyar, Aaron duymazdı (Raşi; İbn Ezra; *Panim Yafot*).

Alternatif olarak “[Moşe] O’na [=Tanrı’ya] bu şekilde konuştu”. Bu bakışla Tora Moşe’nin ulaşmaz düzeyine işaret etmektedir. Moşe, Tanrı ile “*yüz yüze*” (Devarim 34:10) tabir edilen şekilde, yani tüm bedensel fonksiyonları işler halde temas edebilmiş tek kişidir (bkz. 12:8 ve Şemot 33:11). Moşe bir sorusu olduğu zaman hemen Tanrı’ya sorabilir ve cevap alırdı. Dolayısıyla Tora burada, Moşe’nin, bir insanın erişebileceği peygamberlik düzeyinin en yükseğine eriştiğini vurgulamaktadır. Moşe, sadık bir kâhyanın ev sahibini tanıdığı kadar Tanrı’ya yaklaşmış tek kişidir. İstedigi gibi, istediği zaman *Mişkan*’a girer soru sorar ve cevap alırdı. Bu nedenle Tanrı’nın Evi’nin Sadık Kulu olarak adlandırılmıştır (bkz. 12:7) (Rabenu Behaye). O kadar ki, her ne kadar buradaki *korbanlar*, her iki *Bet-Amikdaş*’ın açılışı vesilesiyle getirilenlerin yanında sönük kalsa da, Moşe Rabenu Buluşma Çadırı’na girdiği zaman, Altın Buzağı olayı öncesinde duymuş olduğu Ses’i tekrar duymuştur. Bu, ne I. ve elbette ne de II. *Bet-Amikdaş*’ta olmuş bir şeydir. Hiçbir *Bet-Amikdaş*’ta bir peygamber *Kodeş Akodaşim*’e girip Tanrı ile temas edememiştir. Bunda *Mişkan*’ın açılışındaki samimi heyecanın, *korbanlar*ı getiren kişilerin üst düzeylerinin ve elbette halkın çobanı Moşe Rabenu’nun erişilmez kişiliğinin rolü tartışılmaz (Sforno).

⁸⁸ *Şelamim*-kesimi olarak [getirilen] tüm hayvanlar: 24 boğa, 60 koç, 60 teke, birer yaşında 60 kuzu. *Mizbeah*'ın *meshedildikten* sonra [gerçekleştirilen] hizmete açılış *korbanı* budur.

⁸⁹ Ve Moşe, [Tanrı'yla] konuşmak üzere Buluşma Çadırı'na girdiğinde, Tanıklık Sandığı'nın üzerindeki kapağın üstünden, iki *Keruvim*'in arasından kendisine söyleşen Ses'i duydu. [Tanrı] Ona [bu şekilde] konuştu.

88. Meshedildikten sonra – Tora p. 84'te bu *korbanların*, *Mizbeah*'ın "*meshedildiği ginde*" getirildiklerini belirtmiştir. Burada ise "*Meshedildikten sonra*" demektedir. Dolayısıyla *korbanlar* aynı gün içinde *mesh* işlemi tamamlandıktan sonra getirilmiş (Raşi), sonra tek tek ayrı günlerde gerçekleştirilmiştir. Raşbam ise buradaki "*meshedildikten sonra*" ifadesinin şu anlamı verdiği görüşündedir: "On iki gün boyunca getirilenlerin – ki *mesh* işlemi daha önce tamamlanmıştır – yekünü budur".

Bu, ayrıca önemli bir ders de verir. Büyük ve mutluluk dolu bir olayın gerçekleştiği günlerde, insanlar, yaşadıkları tecrübenin verdiği ilhamla, söz konusu olayın temsil ettiği öğretilere sadık kalmak konusunda kendilerinden emindirler. Ama ne acıdır ki, insanın kötü dürtüsünün etkisiyle, bu kararlılık zaman içinde zayıflar. Buna istinaden Kral David de, "*Gidin çocuklarım, beni dinleyin; size Tanrı korkusunu öğreteceğim*" (Teilim 34:12) demiştir. Bir kişi bir şey öğretmek istediği zaman, öğrencilerine "gelin" der; "*gidin*" demez! Ama Kral David aynı mesajı vermek istemiştir: "Benim size öğrettiklerimi şimdi çok iyi benimseyiniz ve Tanrı korkusu şu anda içinizde. Ama ben bunun 'şimdi' ile sınırlı kalmasını istemiyorum. Sizden bunu benim huzurumdan ayrıldıktan sonra da aynı güçle devam ettirmenizi bekliyorum. *Gidin* ve gittikten sonra da size öğrettiğim Tanrı korkusuna uygun bir yaşam sürün!" (Rav Yeuda Adoni). Bu doğrultuda, Tora bize, Bene-Yisrael'in *Mişkan*'ın açılışı sırasında hissettikleri adanmışlık ve sadakat duygusunun, işlemler tamamlandıktan sonra bile sürdüğünü söylemektedir (*İmre Emet*).

89. Moşe, Mişkan'a giriyor. Moşe'nin peygamberliği, Tanrı'nın ulusa olan yakınlığı sayesindeydi. Bu nedenle Tora, Moşe'nin, Tanrı'nın Sözü'nü dinlemek için *Mişkan*'a, ancak bütün kabilelerin *Mişkan*'ın açılışına aktif temsille katılmalarından ve bütün kabile başkanlarının, getirdikleri *korbanlar*la *Şehina*'yı selamlamalarından sonra girdiğini belirtmektedir (Hirsch).

Ve – Bu bağlaç, önceki pasuklarla bağlantı sağlıyor gibi durmamaktadır. Zira öyle olsa konu birdenbire değişmiş olur. Anlaşıldığı kadarıyla bu bağlantı, Moşe'nin Buluşma Çadırı'na girmesinden bahseden başka bir kısma yöneliktir. İbn Ezra'nın varsayımına göre burası, Vayikra kitabının ilk pasuğuna bağlıdır. Zira tüm Vayikra kitabı *Mişkan*'da yapılacak işlemlerden, *korbanlardan* ve *Mişkan*'ın açılışından bahsetmiştir. Naso peraşasının *Perek 5*'in başından bu yana kadar olan kısmı da tamamen aynı temaya sahiptir. Bu nedenle Tora, bu kısmın Vayikra'da anlatılan olaylar ve kurallarla doğrudan bağlantılı olduğuna işaret etmektedir.

Moşe ... Buluşma Çadırı'na girdiğinde – Tam çeviriyle "*geldiğinde*". Tora'nın açıklanmasında kullanılan 13 türetim kuralının en sonuncusu, iki pasuk arasında çelişki olduğunda, bu çelişkinin üçüncü bir pasukla çözüme kavuşturulduğunu belirtir. Burada da böyle bir örnek vardır.

Tora bir yerde "*Tanrı, Moşe'ye Buluşma Çadırı'ndan seslendi*" (Vayikra 1:1) demektedir. Bu, Çadır'daki *Kodeş* kısmını, yani *Parohet*'in dışında kalan bölümü belirtir; çünkü Buluşma Çadırı, çadırın genelini ifade eder. Yani Tanrı'nın Sesi Buluşma Çadırı'nın genelinden gelmektedir. Başka bir yerde ise "*Seninle kapağın üzerinden – Tanıklık Sandığı'nın üzerindeki iki Keruvim'in arasından – konuşacağım*" (Şemot 25:22) demektedir ki bu açık olarak Ses'in, *Kodeş Akodaşim*'den geldiğini gösterir. Dolayısıyla burada bir çelişki söz konusudur. Şimdiki pasuk bu çelişkiyi çözümlenmektedir: "*Moşe ... Tanıklık Sandığı'nın üzerindeki kapağın üstünden, iki Keruvim'in arasından kendisine söyleşen Ses'i duydu*". Yani Tanrı'nın Sesi, *Kodeş Akodaşim*'deki Aron Aberit'in kapağı olan *Kaporet*'in üzerindeki iki *Keruvim* figürünün arasından gelmektedir. Vayikra 1:1'deki "*Buluşma Çadırı'ndan*" ifadesi de, Moşe'nin, Tanrı'nın Sesi'ni sadece Buluşma Çadırı'nın içinde duyduğunu öğretir. Bu da